

ଅମୃତ
ବେଝିଆ

ସଂଗ୍ରହକର୍ତ୍ତା

ଅମୃତ ବେଦିଆ

ପରୁଷନନ୍ଦ

.

କେ. ମହାପାତ୍ର ଏଣ୍ଡ୍. କୋ.

ନିମଚଉଡ଼ି, କଟକ-୨

ଅମୃତ ବେହା

ଲେଖକ
ଫତୁରାନନ୍ଦ

ପ୍ରକାଶକ
ଜେ. ମହାପାତ୍ର ଏଣ୍ଡ କୋ.
ନିମଚଉଡ଼ି, କଟକ-୨

ମୁଦ୍ରାକର
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ଡଗରପ୍ରେସ୍,
ପିଠାପୁର, କଟକ-୧

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ
ମହାଷ୍ଟମୀ-୧୯୭୭, ୧୦୦୦

AMRUTA BEHIA

Short Stories written
by

FATURANANDA
Publisher

J. Mohapatra & Co.

Nimchoudi Cuttack-2

Printer

Rama Chandra Mishra

DAGARO PRESS

Pithapur, Cuttack-1

October 1977, 1000

Price—Rs 9-00

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କାହ୍ନୁଚରଣ ମହାନ୍ତି କରକମଳେଷୁ

ଉତ୍କଳସରଣୀକ ଗନ୍ତାଘରକୁ ଅମୂଲ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସ-ରହରେ
ପରିପୁଷ୍ଟ କରିବାରେ ଆପଣ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ । ଆପଣଙ୍କ ନାମରେ
ଏହି ପୁସ୍ତକ ଶକ୍ତିକ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ନିଜକୁ ଗୌରବାନ୍ବିତ ମନେକରୁଛି ।

୧୧

• ପଦ୍ମରାଜନ

୦

ଉପହାର

ଶ୍ରୀ / ଶ୍ରୀମତୀ.....କୁ

ଉତ୍କଳ-ବ୍ରତୀ-ସେବର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ଅର୍ପଣ କଲି ।

ସ୍ୱାକ୍ଷର.....

ତା.....

ମୋ ଆତ୍ମ ପଦେ

ଜଣେ ଲୋକକୁ ଗାଳିଗୁଳି କଲେ, ବଧା ଚୁପୁଡ଼ା ମାରିଲେ
ଯଦି ତା'ଠାରେ ଦୁଃଖ ବା ଶୋକର ଚିହ୍ନ ପ୍ରକାଶ ନ ପାଏ, ଓଲଟି
ଯଦି ସେ ତାକୁ ଉପସ୍ଥେଗ କରୁଥିବାର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ କରେ ଏବଂ
ନିଜେ ହସି ଅନ୍ୟକୁ ହସାଏ ତେବେ ଲୋକ ତା ପ୍ରତି ନାନା
ତାଣ୍ଡିଲ୍ୟାକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ତାକୁ ଅମୃତ ବେହୁଆ ପଦସାର ଭୁଷିତ
କରିଥାନ୍ତି ।

ସାରା ଜୀବନ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଖୁଦା, ବଧା, ଗୋଇଠା, ଚୁପୁଡ଼ା
ଖାଇ ଖାଇ ଚାଲିଆ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ଏବେ ବି ହସି
ପାରୁଛି । ଦୁଇ ଆଖିର ଲୁହ ଅନବରତ ବୋହି ସେହି ଆଖି ଭିତରେ ହିଁ
ମରିଯାଉଛି । ତାହା ପାଟିବାଟେ ହସ ଆକାରରେ ଝୁରି ପଡ଼ୁଛି ।
ମୋ ର ଉପ୍ପ ହସ ଶେଷରେ ପାଠକବର୍ଗ ମୋତେ ହିଁ ଅମୃତ ବେହୁଆ
ବୋଲି ଡାକି ପାରନ୍ତି । ଡାକିଲେ ଡାକନ୍ତୁ । ଡାକି ଯଦି ଆନନ୍ଦ
ପାଆନ୍ତି ତାହାହିଁ ହେବ ମୋର ବକ୍ଷିଷ୍ଟ ।

ଶେଷରେ ଜେ. ମହାପାତ୍ର ଏଣ୍ଟ୍ରୀ କୋ., ତାଙ୍କ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥାର
ଦ୍ଵାରା ମୋ ପାଇଁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଶ୍ରବଣର ଉନ୍ନତ ରଖୁଥିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ
ନିକଟରେ ଗଣ୍ଠର କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଅଛି ।

ପରୁରାନନ୍ଦ

ଅଗ୍ରଲେଖା

କଥା ଅଛି: ଚନ୍ଦ୍ରା ବ୍ରାହ୍ମଣର ପଇତା ଲେଡ଼ା ନାହିଁ । ତେବେ କେତେ ନାମଜାଦା ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଇତାକୁ ବିସର୍ଜନ କଲେଣି ? ଚନ୍ଦ୍ରା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପଇତା ପରି ଅନେକ ଅନାବଶ୍ୟକ କଥା ରହିଥାଏ ଯଥା, ଲଭ୍ ମ୍ୟାରେଜ୍ ପାଇଁ ବେଦ, ଗୃହିତା ତୁଳନାରେ କମ୍ ମିଳୁଥିବା ଜନସ୍ତର ପୂର୍ବର ବଜ୍ରପନ, ଜଣାଶୁଣା ‘ଅତିଥି’ମାନଙ୍କର ପରମାନନ୍ଦ ଅଧିକାରୀ ପ୍ରମୁଖ : ଦ୍ଵାରା ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ, ଅଜାଗଲସ୍ତନ, ଆଶଙ୍କ ସ୍ତନ, ସୁନ୍ଦରୀଙ୍କ କାଶତଳ ବାଳ ଓ ମୋର ଏହି ଅଗ୍ରଲେଖା । ଫତୁରାନନ୍ଦ ଜଣେ ପୋଷତ ହାସ୍ୟଯାହକ୍ୟସ୍ତୁଷ୍ଟା । ତାଙ୍କ ଲେଖାପାଇଁ ଅଗ୍ରଲେଖାର ପ୍ରୟୋଜନ ନ ଥିଲେହେଁ ସେ ବହୁଦିନରୁ ଲଗାଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବହିର ଅଗ୍ରଲେଖା ମୁଁ ଲେଖିବି । ସେ ଭାବୁଥିବେ ଆଖି ଯେତେକ ମିଠା ତା ଗଜ ତେତେକ ପାଣିତ୍ୟ । ଫତୁରାନନ୍ଦଙ୍କ ପକ୍ଷେ ପାଣିତ୍ୟ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାପାଳ ଲେଖାର ଅଗ୍ରମଣ୍ଡଳ କରିବାକୁ ମୋତେ ‘ଗଜ’ ରୂପେ ବରଣ କରାଯାଉଛି । ବାସ୍ତବରେ ଏହା ମୋ ପକ୍ଷେ କମ୍ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ନୁହେଁ । ଗରାଣେ ସରଳ ଆଖି କଣି ଗଜଟିକୁ ବିନାଦିଧାରେ ଫୋପାଡ଼ିବା ପରି ପାଠକେ ଅଗ୍ରଲେଖାଟିକୁ ନ ପଢ଼ିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିବାରୁ ବେଶି ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ତେଣୁ ଗୁଡ଼ାଏ ପୋଥିପରି ଘାଣ୍ଟି ଲେଖକଙ୍କ ପ୍ରତିଭାକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା ଭଳି ଶ୍ରମ ସ୍ଵୀକାର ନ କରି ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ରଲେଖକ ହେବା ମୋପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁଛି । ଓସ୍ କାର ଥିାଇଲଣ୍ଡ ଠାଏଁ କହିଛନ୍ତି: We can forgive a man for making a useful thing so long as he does not admire it. The only excuse for making a useless thing is that one admires it intensely. ପାଠକେ ଜାଣିଶେନ୍ତୁ ଏହି ବହିର ଅଗ୍ରଲେଖା ଲେଖିବାକୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲପାଉଛି ।

ସାର୍, ଉଇଲିଅମ୍ ଟେମ୍ପଲ୍, ଗୋଟିଏ ଜାତିର ହାସ୍ୟବୋଧର ଉତ୍ତ ତାହାର ୧. ଭୂମିର ସ୍ଵାଭାବିକ ଉଦ୍‌ବରତା, ୨. ଶାନ୍ତିମୟ ଶାସନ, ୩. ପାଣିପାଗର ଅନିଶ୍ଚିତତାବୋଲି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି । ତଦ୍‌ବଦ୍ ମାନେ କହୁଛନ୍ତି ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୂମିର ଉଦ୍‌ବରତା କମିଆସୁଛି । ବନ୍ଧବାଡ଼ ପକାଇ ବନ୍ୟାର ପଟୁକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବା ଏହାର ଏକତମ କାରଣ । ଅନ୍ତତର ରଜୁଡ଼ା ଶାସକଗୋଷ୍ଠୀ ପାଇଁ ନୈତିକତାର

ମାନ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଶାସକଗୋଷ୍ଠୀ କୌଣସି ନୈତିକତାର ମାନକୁ ମାନୁ ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଶାସନରେ ଶାନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନପାଇଁ ଆକାଶକୁସୁମ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ବୌଦ୍ଧିକ ଉନ୍ନତ ଯୋଗେ ଅନସ୍ଥିତ ପାଣିପାଗର କୁପରିଣାମକୁ ଏଡ଼ା ଦିଆଯାଇପାରୁଛି । ଫଳତଃ ସାଂପ୍ରତିକ ସମାଜରେ ହାସ୍ୟବାଧର ଉତ୍ସ ଶୀତର ହେବା ବିନା ନୁହେଁ । ଅଗର ଅଜାଆଉଙ୍କ ରହସ୍ୟ, ଶଳାଶାଳୀଙ୍କ ପରିହାସ, ଦିଅରଙ୍କ ଟାପର ଆଜି କାଲି ପୁରୁଣାକାଳିଆ ‘ବଦ୍‌ଲୋଇ ହୋଇଗଲାଣି । ବିବାହବ୍ରତର ଚଉଁ ବାସି କାଦୁଅଖେଳ ପ୍ରାଚୀନ କାବ୍ୟରେ ମାତ୍ର ପଡ଼ିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଯେ ଭରଣ ବର୍ଷ ତଳର ବ୍ରହ୍ମପୁର ଠାକୁରାଣୀ ଯାତ୍ରା ଦେଖିଛି ସେ ଆଜି ପୁଣି ଦେଖିଲେ ଜାଣିପାରିବ, ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ ଅନ୍ତରରେ ସାମାଜିକ ମେଳା ମଉଜବରୁ କପର ହାସ୍ୟରସକୁ ବାସନ୍ଦ କରାଯାଉଛି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ବୌଦ୍ଧିକ ସିଦ୍ଧି ଯେତକ ବଢ଼ୁଛି ମଣିଷ ତେତକ ଗମ୍ଭୀର, ତେତକ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହେଉଛି । ମନକୁ ସବୁବେଳେ ଟାଣିଟୁଣି ଉଡ଼ିରେ ରଖିଲେ ପ୍ରସନ୍ନତା ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ପ୍ରସନ୍ନତା ବିନା ଦୌହିକ ଓ ମାନସିକ ଦକ୍ଷତା କିମି ଆସେ, ତେଣୁ ମନକୁ ବାରମ୍ବାର ଭଲ କରାଇବା ବିଜ୍ଞାନୀ ମଣିଷ ପାଇଁ ଏକ ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକତା; ଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟି ମୁଖ୍ୟତଃ ସାହିତ୍ୟର । କପୋଳକଲ୍ପିତ ‘ପୁରସନ୍ନତା’, ନିରାଧାର, ନିରାନ୍ତର ଓ ଅହେତୁକ ‘ନୈରାଶ୍ୟବାଦ’କୁ ସାହିତ୍ୟର ଆଧନକତା ବୋଲି ଦାବୀ କରାଯାଉଥିବାବେଳେ ହାସ୍ୟରୁ ଫିରୁରାନ୍ତର ଦୀର୍ଘ ୪୦ ବର୍ଷ ଧରି ଏକ-ନିଷ୍ପ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ କେବଳ ମାତ୍ର ହାସ୍ୟରସ ପରଷି ଚାଲିଥିବା ତାହାଙ୍କ ମାନସିକ ଦୃଢ଼ତାର ପରିଚୟ ଦେଉଛି । ‘ଶ୍ରଦ୍ଧା ଚିନ୍ତାଶୀଳ ହେବା ଯେତକ ଆବଶ୍ୟକ ହାସ୍ୟଶୀଳ ହେବା ତେତକ ଆବଶ୍ୟକ । ଏକା କୃଷ୍ଣ ହାସ୍ୟପଟୁ ଥିଲେ କୋଲି ଗୀତା ପରି ଉଚ୍ଚ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରକଟ କରିପାରିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ‘ଅମୃତ ବେହୁଆ’ଙ୍କୁ ମୁଁ ସ୍ୱାଗତ କରୁଛି ।

ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର

ସୂଚୀପତ୍ର

ଲେଖକ

ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ

୧ କରୁଣା ଝରରେ ଠିପି	୧
୨ ଭରଣୀ ମଇଦାନ୍	୧୧
୩ ହାତ ଖୋଲେଇ	୧୮
୪ ସସଦ ଭେଦ	୨୭
୫ ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲ	୩୫
୬ ଓଳଉଁସୁକୀଳ ପୁସ୍ତକାଗାର	୪୩
୭ ଇନ୍ଦୁରବାହନ କଲେଜ	୫୧
୮ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚନ	୬୧
୯ ରସ ପରିବେଷଣ	୭୦
୧୦ ପାଗଡ଼ ପତ୍ରିକା ସମବାୟ ସମିତି	୮୦
୧୧ ବୃନ୍ଦାବନକାଶର ଓଷଦ	୮୭
୧୨ ଥୋପେଶ୍ୱର ମହାଦେବ	୯୫
୧୩ ଭୂତ ଭେଳିକି	୧୦୧
୧୪ ସାଙ୍ଗ ଛଡ଼େଇ	୧୦୮
୧୫ କପିବାଜ କି ଜୁଆରଭଞ୍ଜ	୧୧୭

କରୁଣା: ଝରରେ ଠିପି

ମାଳବୀକା ଥାନାରେ ଦାବେଗା ଅଦାଲତରୁ ଦାସ ତାଙ୍କ ଅର୍ଥ ସଂଚାଳନା ଚଳେଇବାକୁ ଉପରେ ଉପାଦେୟ ପାଦସ୍ଥଳକୁ ଥୋଇଦେଇ ଦରବାର ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ମୁନ୍ସିମାନେ ଘେର ବସି ତେଲ ପିମ୍ପା ଖୋଲି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଦାବେଗା ସିଗାରେଟଟିଏ ଲଗେଇ ରେଲ ଇଞ୍ଜିନ ଉପରକୁ ଧୁଆଁ ଛୁଡ଼ିଲା ପରି ସିଗାରେଟ୍ ଧୁଆଁ ଛୁଡ଼ୁଥାଆନ୍ତି ।

୧ ନମ୍ବର ମୁନ୍ସି ଆଙ୍ଗୁଠି ମଳ ମଳ ଆରମ୍ଭ କଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ଏଠା ଦାଗୀଗୁଡ଼ାକ ଆପଣଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣିଲେ ଛେରମୁତ ପକାଉଛନ୍ତି । ଯମକୁ ଘେରୁ ଡରୁଛନ୍ତି ତାଠୁଁ ଶତେଗୁଣ ବେଶି ଆପଣଙ୍କୁ ଡରୁଛନ୍ତି । କାଲି ଏକେନା ଦାଗୀକୁ ଭେଟିଥିଲି । ତାକୁ ବହୁତ ପ୍ରକାର ପତର ଉତରା କରିବାରେ ସେ ସାପ୍ ସାପ୍ କହିଦେଲା—ନାହିଁ ବାବୁ ଆଉ ଆମ ବେଉସା ଚଳିବନି । ଅଦାଲତରୁ ଦାବେଗା ଏ ମୁଲକରେ ଥିବା ଯାଏ ଆମ ହାତ ବନ୍ଦ । ଆଉ ଏ ବେପାର କରିବୁ କାହିଁକି ? ଜୀବନକୁ ପାଣି ଛଡ଼େଇ ରୁମ ଟାଙ୍କୁର ବେପାର କରିବୁ । ବାଲି ପ୍ରମାଣେ ଏପାଖ ହୋଇଗଲେ ଏକା ଝାମ୍ପାକେ ଥଳ ଭରପୁର, ଆଉ ବାଲି ପ୍ରମାଣେ ସେପାଖ ହୋଇଗଲେ ପିଠିରୁ ଚୋପା ଛୁଡ଼ିଯିବ । ହସ୍ତାଏ ଦିହସ୍ତା ଦର ପଡ଼ିରହି ଦରଜ ଥାନମାନଙ୍କର ସୋରିଷ ତେଲ ଅର୍ଥମ ଫଟେଇ, ବସି ମାରୁଥା । ଯାହା କମେଇଥିବୁ ତାର ଦିଗୁଣ ଦରଜ ଦିହ ସେବାରେ ଯାଉଛି । ଆଉ ବି ଚଳ ଆଣିଆ ଦାବେଗା କେମିତି ସନ୍ଧାନ ପାଉଛି କେଜାଣି ବାଦ ମାଡ଼ିବିଲି ପରି ଯାଇ ମାଡ଼ି ବସୁଛି ।

ବାସ୍ତବିକ ଆପଣଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେବାଳିଆ କରିଦେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଦଳକୁ ଉଛୁଳି କରିଦେଲେ । ଆପଣଙ୍କ ଆଗରୁ ଆଉ କେହି ଏମିତି କରି ପାରୁନଥିଲେ ।”

୨ ନମ୍ବର ମୁନ୍ସି କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା ସତକଥା—ଆଉ ଜଣେ କହିଥିଲା ଅଦାଲତରୁ ଦାବେଗା ତ ଏ ବେଉସାରେ ଥିଲୁ, ଥାଇ ପଡ଼ିଲେ ଦେଲେଣି । କଦବା କେତେବେଳେ କେମିତି ଯଦି ଶିକାରଟାଏ ହାବୁ ହୁ

ତୁମେତ ତା ଦି ଫରୀଆ ଓ ସିନାକୁ - ଝାମ୍ପି ନେଇ—ନା ନା ନା ମାତେ
ଏକ ସେ ଘନା ଶେଇ ଝାମ୍ପି ନେଇଯିବ । ଆଉ ଆମେ ବେଉସା
କରିବୁ କାହିଁକି ?”

ଦାବେଗା ବାବୁ ମୁକ୍ତି ହସାଦେଇ କହିଲେ “ହଇନ୍ଦ୍ର, ତୁମର
‘ଘନା ଶେଇ’ ବୋଲି ଆଉ ଗୋଟାଏ ନାଆଁ ଥିବା କଥା ମୁଁ ଆଗରୁ
ଜାଣିନଥିଲି । ହଉ ହଉ ତା ପରେ—”

“ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ଭୁଲ୍ରେ ପାଟିରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ଦୀନା
ଶେଇ ୧୦ ନମ୍ବର ଫ୍ଲାଉର ବାଉର ସାହିରେ ଥାଏ ।”

“କହନ୍ତା ୧୦ ନମ୍ବର ଫ୍ଲାଉରରେତ ବାଉର ସାହି ନାହିଁ ।”

“ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ଦଶନମ୍ବର ନୁହେଁ ୧୮ ନମ୍ବର ।”

“ହେ ! ସେଇଟାତ ପାଣି ସାହି, ବାଉର ସାହି ଆସିଲ
କୁଆଡ଼ୁ ?”

“ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି । ଭୁଲରେ କହି ଦେଲି ୧୮
ନମ୍ବର, ସେଇଟା ୧୯ କି ୨୦ ହେବ ବୋଧହୁଏ ।”

“ବୁଝିଲି ବୁଝିଲି । ଏମିତିଆ ଭୁଲ୍ ବାରମ୍ବାର କରିବା
ଅପେକ୍ଷା ଚୋରଙ୍କ ପାଖରେ ହାତ ନ ପଡ଼ାଇବା କୋଟି ଗୁଣେ ଭଲ ।
ଚୋରମାନେ ଆମକୁ ଆଉ ଖାତିର କରିବେନା ? ସୁଲିସ୍ ଯଦି ଚୋର
ସଙ୍ଗାତ ଠାଉଆ ହୁଏ ତେବେ କଥା ଶେଷ । ଯେଉଁ ଲୋକଙ୍କ ଧନ ଜୀବନ
ନିରାପଦ ରଖିବାକୁ ଆମେ ଚାକିରି କରିଛୁ ସେହିମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏଇଟା
ଆମର ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟତା ହେବ । ଏ ଗୁଡ଼ାକ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।”

“ଆଜ୍ଞା ଆପଣ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି । ମୁଁ କଅଣ କହୁ ଥିଲି କି, ଏ
ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଚୋରଙ୍କ ଦାଉ ଆପଣଙ୍କ ଲାଗି କମି ଆସୁଛି ।”

୩ୟ ମୁନ୍ସି କହିଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ଏ ଲୁଗା, କଂସା, ଧାନ ଚୋରଙ୍କ
ସଂଖ୍ୟା ସିନା କମି ଆସୁଛି, ହେଲେ ବଡ଼ ବଡ଼ ନେତା, ବଡ଼ ବଡ଼
ଅଫିସରମାନେ ଏ ବେଉସାରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପଶୁଛନ୍ତି ।

“ରୁପ୍ ରୁପ୍, ସେ କଥା ଏଡ଼େ ପାଟିରେ କୁହନା । ତହିଁକି
ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ତାଙ୍କଠାରୁ ପୁଣି ନେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ

ତାର ଭଲ ମନ୍ଦ ଭୁଲଇବେ । ସେମାନଙ୍କ କଥା ଲୋକ ଶ୍ରେଷ୍ଠବନ୍ଦୁ ବୁଝିବ । ଆମର ସେଥିରେ ମୁଣ୍ଡ ଖଲଇବା ଭରତ ହୁଏ । ଆମ ସେ କାହୁଁଥିରେ ପଶିବାନ କି —”

ଠିକ୍ ଏଡ଼କାବଳେ ଘୁର୍ଣ୍ଣି ଘୁର୍ଣ୍ଣି ହୋଇ ଗୋଟାଏ କାର୍ ଆସି ବାହାରେ ଅଟକିଲା । ଦାବେଗା ସେମିତି ବସି ସିଗାରେଟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଟାଣ୍ ଦେଲେ । ଜଣେ ମୁନ୍ସୀ କହିଲେ “ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ବ୍ୟବସାୟୀ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ହଲପଟା ହୋଇ ଆସିଛି । ଆପଣଙ୍କ ଶରଣ ପଶିବାକୁ ।”

ଅନ୍ୟମାନେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଫୁସୁର ଫାସୁର ହେଲେ—
ସୈକାର ଭାବୁଡ଼ କି ରେହଟାଏ ଅସିଗଲା । କିଛି ନ ହେଲେ ପେଟପୁର ଜଳଖିଆତ ମିଳିଯିବ ।”

୩ ନମ୍ବର ମୁନ୍ସୀ କହିଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ସେ ଆସି ନିଶ୍ଚୟ ଆପଣଙ୍କୁ ପଟକା ପଟକି—”

ମୁହଁ କଥା ମୁହଁରେ । ବାବୁ ଜଣକ ଦାବେଗା ବାବୁଙ୍କ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ଫଣି ଆସିଲେ । କୋଠରୀ ଭିତରେ ହାଲିହୋଲ ପଡ଼ିଗଲା । ଦାବେଗା ବାବୁ ବଡ଼ ବେଡ଼ିଙ୍ଗରେ ବସି ସିଗାରେଟ ଟାଣୁଥିଲେ । ଆଗ ଗୋଡ଼ ଦିଟା କେମିତି ଓହ୍ଲେଇବେ ତାହା ଠିକ୍ କରି ପାରିଲେନି । ତଉଜା ହାତ ଉପରେ ଭାସି ଦେଇ ତର ତର ହୋଇ ଉଠି ପଡ଼ି ପଡ଼ି ସିଗାରେଟ୍ ଧରି ହାତଟା ଖସିଗଲା । ଗୋଟାଏ କଡ଼କୁ ଗଡ଼ି ପଡ଼ି ଥିଲେ ଜଣେ ମୁନ୍ସୀ ଧରିପକାଇଲବେଳକୁ ତାଙ୍କ ହାତରେ ସିଗାରେଟଟା ଚେକି ହୋଇଗଲା । ସେ ଉଡ଼ୁ ହୋଇ ହାତଟାକୁ ଜାକି ନେଲେ । ଯାହା ହେଉ ଦାବେଗା ହାତଟା ତଳେ ଲଗାଇ ଦେଇ ଟେବୁଲ୍ ଉପରୁ ଗୋଡ଼ ଦିଟା କାଢ଼ି ଆଣିଲେ । ମାତ୍ର କେଇ ସେକେଣ୍ଡ ଭିତରେ କୋଠରୀର ହାଲିହୋଲ ଅମିଗଲା । ସମସ୍ତେ ଜୋତା ଭୁଲି ଉପରେ ଠକ୍ ଠାକ୍ ବାଡ଼େଇ ସଲମ୍ ବଜେଇଲେ ।

ଖୋଦ୍ ପୁଲିସ୍ ଯାହାବ, ଡେକୀରେ ବସି ପୁରୁଣା ଖୋଲିଲେ । “ଅଦା ଛେରୁବାବୁ, ବଡ଼ ଖସିପ ଅବସ୍ଥା ହୋଇଗଲାଣି । ଆମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅବହେଳା କରୁଛୁ ବୋଲି ସରକାରଙ୍କଠାରୁ କଡ଼ା ତାଗିଦ୍ ଆସିଲାଣି । ଠାଉଆ ଶ୍ରେରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅତି ଅସମ୍ଭବ ଭାବରେ

ବଢ଼ିଗଲାଣି । ଲୋକେ ଯାହା ଯାହା ଡାକଲେଣି । ଆପଣ ଏପରି ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ କାହିଁକି ? ଆମ ବନ୍ଧଗ ପ୍ରତି ଏହା ଏକ ବଡ଼ ଅପମାନ ଓ ଆହ୍ୱାନ । ଏ ଆହ୍ୱାନର ମୁକାବଲ ଯଦି ଆମେ କରି ନ ପାରୁ ତେବେ ଆମେ ଥାଇ କେତେ ନ ଥାଇ କେତେ ! କ'ଣ ହୋଇଛି ? କାହିଁକି ଚୋରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଛି ? ଏଇଗୁଡ଼ାକୁ ଜବତ୍ କରିପାରୁନ ?

ଦାସେଗା ବାବୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ମଳି କହିଲେ ଆଜ୍ଞା ଏଗୁଡ଼ାକ-
ତେଲୁଣୀ ପୋକ ପରି ସାଲୁ ସାଲୁ ହେଲେଣି । ଦି ଚାରିଟାକୁ ବାନ୍ଧି
ଅଟକେଇ ଦେବାମାତେ ସେମାନଙ୍କ ସାହି ମେଣ୍ଟାମାନେ ଧାଉଁଛନ୍ତି
ବିଧାନ ସଭା ସଭ୍ୟ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଖକୁ । ତା'ପରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ
ଭବିଷ୍ୟତର ଘୋଷଣା ଲୋଭରେ ଅମକୁ ଫୋନ୍ କରୁଛନ୍ତି- ‘ଆହେ ସେ
ମୁକକୁ କୁଅଡ଼େ ବାନ୍ଧି ପକେଇଛ । ସେ ଆମର ସୂର୍ଯ୍ୟବନ୍ଧୁ, ତାକୁ
ଏଥରକ ଗୁଡ଼ିଦିଅ । ସେ ଆଉ ଚୋରପଟା କରିବ ନାହିଁ । ଏଥିରେ
ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? ଯାହାକୁ ଗୋଇଠା ଚୁପୁଡ଼ା ଦେଇ ‘ହଇବେ
ଶଲା, ବେଧୁଆ, ହାରମୀ ହଇବେ ଶଲା’ ଥୋବର, ଆନାକୁ ଚଟିଦର
ବନେଇଲୁଣି କହି ଦିଡ଼ିଦାଡ଼ିଆ ଘୋଷାଡ଼ି ଘୋଷାଡ଼ି ଅଣେଇଥିଲି ତାକୁ
ସେହି ମୁହଁରେ ‘ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ କହି ତା ପିଠିରେ ଆଇଡ଼େକ୍ସ ମଲ୍ ମ
ମାଲିସ୍ କରି ଚୁଡ଼ା ଜଳଣିଆ ଖୁଆଇ, ରିକ୍ସାରେ ବସେଇ, ନମସ୍କାର
କରି ବିଦାୟ ଦେଉଛି । ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ସାହସ ନ ବଢ଼ିବ
କାହିଁକି ।’

“ନା-ନା-ସେ ସବୁ ଚଳିବ ନାହିଁ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବିନୟର ସହିତ
କହିବ-ଆଜ୍ଞା ଗୋଟିଏ ଆଦେଶ ନାମା ଲେଖି ପଠେଇ ଦିଅନ୍ତୁ । କିଏ
ଯେ କେତେବେଳେ ସେ ଆସନରେ ବସିବ ତାର ସ୍ଥିରତା ନାହିଁ ।
ଯଦି ଆପଣଙ୍କର କେହି ବିରୋଧୀ ଲୋକ ସେ ଗାଦିରେ ବସି ମୋ
କଣ୍ଠରେ ହାତ ପକେଇବେ, ମୁଁ ସେତେବେଳେ କ'ଣ କରିବି । ଏତକ
ଶୁଣିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଚେତା ପଶିବ । ସେ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ରହିଯିବେ ।

ପ୍ରକୃତରେ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଠାଉଆ ଚୋରଙ୍କ ସୂର୍ଯ୍ୟବନ୍ଧୁ ତାହା
ନୁହେଁ । ତା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରି ଯାଇଥିବା ସାହି ମେଣ୍ଟାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ
କରିବାକୁ ସେ ଏପରି କହନ୍ତି । ଘୋଷଣା ଲୋଭଟା କିଛି କମ୍ ପ୍ରବଳ
ନୁହେଁ । ତୁମେ ତାଙ୍କ କଥା ମାନିଲ କି ନାହିଁ ତାହା ସେ ପଚାରିବେ ।

ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ କି ତାଙ୍କର ମନେ ନ ଥାଏ । ଦେଖ ମୁଁ ଯାହା କହିଲି ଆଜିକୁ ତାହାହିଁ କରିବ ।”

“ଆଜ୍ଞା ସେଇଟାତ କରିବ । ହେଲେ ସେଇଟା ବଡ଼ କାରଣ ନୁହେଁ । ବଡ଼ କାରଣ ହେଉଛି କୋଟିକଟେରର ବିରୁପକ୍ଷମାନଙ୍କର ଆମ ଉପରେ ପୁରୁ ଅବିଶ୍ୱାସ, ଆଉ ଚୋରଙ୍କ କଥାରେ ପୁରୁ ବିଶ୍ୱାସ-ଗଲ୍ଲ ଯତ୍ନାତ୍ମରେ ମାଡ଼ିଗଲ୍ଲ, ଜେନାର ବିଚାର ହୋଇ ଯାହା ହେଲେ ତାହା ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି । ମାଡ଼ିଗଲ୍ଲ, ଜୟନାରାୟଣ ଦୋକାନରୁ ଗୋଟାଏ ଆନ ଦାମିକା କନା ଉଠେଇ ନେଇ ପଲେଇ ଆସୁଥିବାବେଳେ ଧରା ପଡ଼ିଲା । ମାଲ୍ ସାବୁର ହେଲା । ସାକ୍ଷୀ-ମାନେ ଜମାନବନ୍ଦୀ ଦେଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ଦେଖିଛନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ । ଜେବରେ କିଛି ଓଲମ୍, ଭଲମ୍ ହେଲା ନାହିଁ । ହେଲେ ବିରୁପକ୍ଷ ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ । କାରଣ ୩୫ ନମ୍ବର ଦାଗୀ ମାଡ଼ିଗଲ୍ଲ କହିଲା-ଏ ଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ମିଛ କଥା । ବିରୁପକ୍ଷ ଡାନଏଲ୍ ବାବୁ କହିଲେ-ସାକ୍ଷୀମାନେ ଜୟନାରାୟଣ ଓ ପୁଲିସ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଶ୍ନବିଚ୍ଚିନ ହୋଇଥିବେ କାହିଁକି ? ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେତୁ ଜୟ ନାରାୟଣ ଏପରି ଏକ କାଣ୍ଡ ସୃଷ୍ଟି ନ କରିଥିବ କାହିଁକି ? ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ସହ ଖାଉଟିମାନଙ୍କର ସବଦା ଜଳ ଓ ବରଷା ହେଉଛି । ମାଡ଼ିଗଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ ଦରଦାମ ନେଇ ଜୟନାରାୟଣକୁ ଗାଳି ଗୁଲଜ କରିଥିବାର ଜଣା ଯାଇଛି । ୩୫ଥର ଆଗରୁ ଚୋର କରିଥିଲା ବୋଲି ଏଥରକି ଯେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଚୋର କରି ଥିବ ଏହା ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏଣୁ ମାଡ଼ିଗଲ୍ଲ ବେକସୁର ଖଲ୍ଲସ । ଏଥିରେ ଆମେ କଅଣ କରିବୁ ? ଯେତେ ଚୋରଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି କୋଟିରେ ହାଜର୍ କରାଇଲୁ, ଡାନଏଲ୍ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖଲ୍ଲସ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ଏ ଶେଳେ ଚୋରମାନେ ବି ଡାନଏଲ୍‌ଙ୍କ ହୃଦୟର ସୁରକ୍ଷା ପାଳିଗଲେଣି । ବିରୁପକ୍ଷେଲେ ଆଜ୍ଞା ସେମାନଙ୍କ ଛଟାଗଲା କଅଣ ଦେଖିବେ ! ମୁହଁକୁ ଶୁଖେଇ ନଅଙ୍କିଆ ଚେହେରା କରି, ଆଖିରୁ ଲୁହ ବୁଢ଼ାଇ, ଗୁଳିରେ ହାତକୋଡ଼ି ଏମିତି ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ଦେଉଛନ୍ତି ଯେ ଡାନଏଲ୍‌ଙ୍କ ହୃଦୟ ତରଳି ଯାଉଛି । ସମୟକୁ ଖଲ୍ଲସ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ଛଟାଗଲାଗୁଡ଼ାକ କୋଟି ପତାକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ଚେହେରା ବଦଳେଇ ଦେଇ ଆମକୁ ଖତେଇ ହୋଇ ପଳାଉଛନ୍ତି । ଆମ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ ଡାନଏଲ୍‌ଙ୍କ କୋଟିରେ କେସ୍‌ଟା ନ ପଡ଼ୁ ତା କାହିଁକି

ହବ ? ସେହି ଡାନିଏଲ୍‌ଙ୍କ କୋଟ୍‌ରେ ପଡ଼ୁଛି । ଚୋରଙ୍କୁ ଧରିଲା-
ବେଳେ ଆମର ଆଉ ଉତ୍ତେଜନା ଆସୁନା । ମନଲଞ୍ଚନା ତହିଁର କରବାକୁ
କିଛି ହୁଏନା । ଯେତେ ଯାହା କଲେବ ଡାନିଏଲ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ବେକସୁର
ଖଲସ କରି ଦେବେ, ବୃଥାରେ ନଈବାଲି ଚଷିବୁ କିଆଁ ? ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର
ଝୋଟ ବଜାୟ ରହିଲା, ଚୋରଙ୍କର ଚୋର ବଜାୟ ରହିଲା, ଡାନିଏଲ୍‌ଙ୍କ
କରୁଣାପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟ ବଜାୟ ରହିଲା । ଆମର କେବଳ ବାନ୍ଧୁ ପରଶ୍ରମ
ଗୁଡ଼ିଏ ସାରହେଲା ।”

ଫର୍ଥ କରି ନିଶ୍ୱାସଟାଏ ଗୁଡ଼ିଏଦଳ ପୁଲିସ୍ ସାହାବ କହିଲେ—
“ତୁମର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ବୁଝୁଛି । ତୁମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଯାଅ,
ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଫଳାଫଳ ଗୁଡ଼ିଏଅ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ କେତେହେଲେ
ମୁହଁ କରନାହିଁ । କେହି ପରୁରନ୍ତୁ ନ ପରୁରନ୍ତୁ ତୁମ ମନରେ ତ ଶାନ୍ତି
ପାଇବ ଯେ ତୁମେ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ହେଲା କରିନ । ଏହାହିଁ ତୁମର
ନୈତିକ ବଳ ବଢ଼ାଇବ ।”

ପୁଲିସ୍ ସାହାବ ଏମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ଗୀତା ଉପସଦଶ ଦେଇ
ଗୁଲିଯିବା ପରେ ପୁଣି ଦାବୋଗାଙ୍କ ଅଧକ୍ଷକତାରେ ମୁନ୍‌ସିଫମଳନ
ହୁଲିଲା । ୧ ନମ୍ବର ମୁନ୍‌ସି ଆରମ୍ଭ କଲେ—“ସାହାବ ସିନା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
ଯେ ଗୀତା କହୁ ବଖାଣି ଦେଇଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ସିନା ଅର୍ଜୁନ
ହୋଇଥିଲେ ଆମ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶନ୍ତା । ଆମେ ଅର୍ଜୁନ ହୋଇ ପାଇବା
ନାହିଁକି ସେଗୁଡ଼ାକ ଆମ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିବ ନାହିଁ । ଯାହା ତାହାକ ଦସର
ଦସର ହେଉ ହେଉ ଯେତିକି ହେବ, ଯାହା ହବ ସେହି ସଇ ।”

ଦାବୋଗା କହିଲେ ନା, ଏହାର ଗୋଟାଏ କିଛି କିନାସ
କରିବାକୁ ହେବ । ସାହାବଙ୍କ କଥା କରିବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କ କଥା
କରିବାକୁ ହେବ ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଉ କିଛି ଅଧିକ କରିବାକୁ ହେବ ।
ଆମ ଚେଷ୍ଟାରେ କିଛି ଗଲେ ନାହିଁ । ଡାନିଏଲ୍ ବରୁରପତିଙ୍କ ଯୋଗୁଁ
ସବୁ କିଛି ଉତ୍ତର ହେଉଛି । ଅପାତରେ ସେ ଯେ କାହିଁକି ଏପରି
କରୁଣା ତାଙ୍କୁଛନ୍ତି ତାହା ବୁଝା ପଡ଼ୁନା । କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଯଦି
ତାଙ୍କ ହୃଦ ଭିତରେ ଥିବା କରୁଣା ଝରଝର ଠିପିଟା ମାରି ଦିଅନ୍ତୁ ତେବେ
ଏ ଚୋର ଗୋଷ୍ଠୀ ସାବାଡ଼୍ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତେ । ତଥାକଥିତ ରାଜନୀତି
ଭିତରେ ପଶିଥିବା ଟାଉଟର ଗୁଡ଼ାକ ସାମାନ୍ୟ କିଛି ଦଫାରେ ପଡ଼ି

ତାଙ୍କ କୋଟିକୁ ଗଲେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଧୁର ଦଣ୍ଡରେ ଠେସି ଦେଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ତ କାହିଁକି ଟିକିଏ ବି କରୁଣା ଦେଖାଉ ନାହାନ୍ତି । ସେଇ ଟାଉଟର ଦଳଙ୍କ ଭିତରୁ ବେଳେ ବେଳେ ଜଣେ ଅସ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ବନି ଯାଉଛନ୍ତି, ଅଥଚ ଏ ଚୋର ଦଳକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କର କରୁଣା ପଛା ପଛାଇ ଉଠୁଛି ।

୩ ନମ୍ବର ମୁନ୍ସି କହିଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ଡାନିଏଲ୍ ଠିକ୍ ବୁଝିଛନ୍ତି । ଏ ଟିକି-ଚୋର ଗୁଡ଼ାକ ଲୋଉଠୁଁ କଂସାଟାଏ କୋଉଠୁ ତାଟିଆଟାଏ ପେଟ ବଳଳରେ ଚୋରାଇ ପକାନ୍ତି । ସେଥିରେ ସମାଜର ବିଶେଷ କିଛି ସନ୍ତ ଦୃଢ଼ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ରାଜନୈତିକ ଟାଉଟରମାନେ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ସହ ସଲସୁତର ହୋଇ ଯେଉଁ ଚୋର ଓ ଲୁଟ୍‌ତରଳ କରନ୍ତି ସେଥିରେ ସମାଜର ଅନ୍ଧା ଭାଞ୍ଜି ଯାଏ । ଡାନିଏଲ୍ ଠିକ୍ କରନ୍ତି । ସେ ଭଦ୍ର ଚୋରଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ସେଇଆ ଦରକାର । ଧୂା ବୋଲି ଏ ତାଟିଆ ଚୋରଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିନଦବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଯାହାବଙ୍କୁ କହିଲେ ସେ ଡାନିଏଲ୍‌ଙ୍କ କୋଠିକୁ ଯାଇ ଏମିତି ଗୁଡ଼ିନଦବା ଦ୍ଵାରା କଅଣ ଖରାପ ହେଉଛି ବୁଝାଇ ଦେଲେ ସେ ବାଟୁଗଇ ଯାଆନ୍ତେ ।”

ଦାନ୍ତେଶ୍ଵରୀ କାନରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲେ—“ଆମର ବାପୁର ବାପ୍ ବିଚାରମଣିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ଏକ ସଙ୍ଗୀନ ଦମ୍ପା, ଚୁକାସକ ଚୁକାସି ଯିବ ଯାଉପରେ ପୁଣି ସଜା ।”

ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ—“ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶିଖାଇ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଫେରାଦ ହେଲେ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ସରକାର କରି ଦେବେ । କିନ୍ତୁ ନହେଲେ ବେଳକୁ ଗୋଟାଏ ମିଶାଭଳିଆ କଡ଼କର୍ତ୍ତୃର ଆଇନଟାଏ କରି ଦେବେ ଯେଉଁଥିରେ କି ଡାନିଏଲ୍ ଆଉ ଗୁଡ଼ିନଦବାକୁ ବାଟ ପାଇବେନି ।”

“ବିଚାର ବିଭାଗର ହାତକୁ ବାନ୍ଧିବା କିଛି ସହଜ ବଥା ନୁହେଁ । ସେ କିଛି ଅଳ୍ପ କଥା ନୁହେଁ । ତାଟିଆ ଚୋର ପାଇଁ ବିଧାନ ସଭାରେ ହଟଗୋଲ । ଲୋକେ ହସିବେ । ଯାହା ହେଉଛି ହେଉ ।”

୨ ନମ୍ବର ମୁନ୍ସି କହିଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଏ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିଦେବି । ବାଟଟା ମୋତେ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶୁଛି ।

“ଏ, ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଲେ ଫସର ଫାଟି, ସାନ ଆସିଲେ ବେସର ବାଟି, କି ବାଟ ଦିଶୁଛି କହିଲ ।”

“ଆଜ୍ଞା ଅଗରୁ କରିବା କଥା କହିଦେଲେ ସବୁ ଭଣ୍ଡାର ହୋଇଯାଏ । କରିସାର କହିଲେ ସନ୍ତୋଷଟା ଦି’ଗୁଣ ହୋଇଯାଏ । ମୁଁ କାମଟା କରିସାରେ ଆପଣ ବଳେ ବଳେ ସବୁ କଥା ଜାଣିଯିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋତେ କିଛି ପଚାରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ତାହାଲ୍ ନରଗାଫେରା ହସଟିଏ ହସିଦେଇ ଦାଗେରା କହିଲେ—“ହଉ କଅଣ କରୁଛ କର ।”

+ + +

୨ ନମ୍ବର ମୁନ୍ସି ରାତି ୧ଟାରେ ମାଡ଼ଗୁଲୁ ଘର ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ତାକୁ ଡାକିଲେ । ମାଡ଼ଗୁଲୁ ଘର ଭିତରୁ ବରକ୍ତ ହୋଇ ବାହାର ଆସି ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ସବୁବେଳେ ଡେନ୍‌ହନ୍ ଶାଢ଼ୀ, ଡେନ୍‌ହନ୍ ଶାଢ଼ୀ ହେଲେ ମୁଁ କଅଣ କରୁଛି ?” ଶାଳା କପଡ଼ା ଦୋକାନୀଗୁଡ଼ାକ ଏଡ଼େ ଶୁଙ୍ଖିଆ ପଡ଼ିଲେଣି ଯେ ତାଙ୍କ ଦୋକାନ ପାଖ ରାସ୍ତା ଉପରେ ଆମକୁ ଦେଖିଲେ ହସିଆର ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ବିକଲବାଲ ଓ ବୋଲକରମାନେ ଜିନିଷ ସବୁ ଛକ ରହି ଯାଉଛନ୍ତି । ଆପଣ ଟିକିଏ ସବରତ୍ କର ଯାଆନ୍ତୁ । ହାତରେ ପଡ଼ିଲେ ଆଗ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେବି ତା’ପରେ ଯାଇ ମୋ ପେଟ କଥା ବୁଝିବ ।”

“ଆରେ ଧେଉ, ମୁଁ କଅଣ ସେହି କଥା କହୁଛି । ଆଗୋଟାଏ ନିଛାଟିଆ ଥାନକୁ, ଗୋଟାଏ ଗୁପ୍ତ କଥା କହିବ ।”

ମାଡ଼ଗୁଲୁ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ—ଏ ଶାଳା କାହାର ନୁହନ୍ତି । ପେଟରୁ କଥାଟା ଉକଲେଇବା ଯାଏ ଗୋଟକଯାକ ହୋଇଯିବେ । ତାଙ୍କ କାମ ସରିଲେ ଦୋ ଅକ୍ଷର ପଦମାନ ଓକାଳି ଥାନାକୁ ଦୋଷାଡ଼ ନେଇଯିବେ । ନିଛାଟିଆ ଥାନକୁ ଡାକୁଛି କାହିଁକି ? ଦେଖାଯାଉ କଅଣ କରୁଛି ।

ନିଛାଟିଆ ଥାନରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁନ୍ସି ବାବୁ କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା ମାଡ଼ଗୁଲୁ ! ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ହାତ ପକେଇ ପାରିବୁ ? ମୁଁ ତୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।”

“ଏଁ କଅଣ କହୁଛନ୍ତି—ଆପଣ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ମୁଁ ତ ପୁଲିସ୍ ସାହାବଙ୍କ କରୁ କାଟି ଆଣିବି । ହେଲେ ସତରେ କହୁଛନ୍ତି ନା ଥଟା କରୁଛନ୍ତି ?”

“ହେ, ଥଟା କରିବି କାହିଁକି ? ସେ ଲୋକ ତା ପିଲାପିଲିକୁ ଧରି ଆସନ୍ତା ଗୁରୁବାର ଦିନ ପୁରୁ ଯିବ । ରାତିରେ ଲୋକ ଲାଗିଲେ ଘର ଜଗୁଆଳକୁ ଉଠାନ୍ତି ନେବ । ଡିଡ଼ି ଦେଲେବାଲା ସିଂପସ୍ତାକୁ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଖଟାଇ ଦେବ । ତୁ ତୋ ଦଳବଳ ଧରି ତା ଘର କଲା କନା ବୁଲେଇ ଦେବୁ । ପାରିବୁଟି ?”

“ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ସତରେ କହୁଛନ୍ତି କି ମିଛରେ କହୁଛନ୍ତି ମୁଁ ଧରି ପାରୁନି । ଏଇଟା ଅବଶ୍ୟ ମୋତେ ଏକ ମାମୁଲି କଥା । ଆପଣ ଯଦି ଠିକ୍ ଠିକ୍ କହିବା ମୁତାବକ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ତେବେ ମୋର ପରିଲପଣ ଦେଖିବ । ଆଉ ମୁଁ ବି ତତ୍ପରି ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଇଦେବି । ତେବେ ଠିକ୍ ରହିଲେ ଗୁରୁବାର ଦିନ ରାତି ଏଗାରଟା ବେଳେ ସେ ଲୋକର ଘରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ କାଢ଼ି ଆସିବ । ତେବେ କଥା ପକ୍ତା ?

“ପକ୍ତା ନୁହେଁ ଆଉ କଅଣ କରୁ ?

+ +

ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ସକାଳେ ସହରରେ ହାଲି ହାଲି ପଡ଼ିଗଲା । ଡାନିଏଲ୍, ବିଗୁରପତିଙ୍କ ଘର ଅଭିଭାବ ଚୋରି । ଜଗୁଆଳ ଅଧା ନିଦରେ ଟଳମଳ ହେଉଥାଏ । ଖବର ପାଇ ଡାନିଏଲ୍, ପୁରୁଷ ପଳାଇ ଆସିଲେ ।

ପୁଲିସ୍‌ବାଲାଏ ଭିଡ଼ ଜମାଇଲେ । ବାହାରେ ବାହାରେ ଜମି-ଥିବା ଦେଖଣାହାଣ୍ଡିଏ ବହୁ ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ ପରେ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ ଗୋଟାଏ ବୁଲୁବକାଳିଠାରୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇ ଜଗୁଆଳ ନିଦରେ ଅଟକି ହୋଇଯିବା ପରେ ଚୋରମାନେ ଡାନିଏଲ୍, ବିଗୁରପତିଙ୍କ ଘର କଳାକନା ବୁଲେଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଡାନିଏଲ୍, ବାବୁ ସବୁ ସାଫ୍ ଦେଖି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ଟଙ୍କା ପଇସା ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ଯାଇଥିଲା, କାରଣ ତାଙ୍କ ଟଙ୍କା ରହେ ବ୍ୟାଙ୍କ୍‌ରେ । ଯେଉଁଗୁଡ଼ାକ ଅତି ପ୍ରିୟ, ସାହାକୁ ସେ ପାଖରୁ ଗୁଡ଼ୁ

ନ ଥିଲେ ସେଇ ଗୁଡ଼ାକ ସଫା ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାଙ୍କ ଆଖି ଜଳେଇ ଆସିଲା । ଘି ତ ଭେଁ ଭେଁ କାନ୍ଦି ପକେଇଲେ । ଚୋରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଡାନିଏଲ୍‌ଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମ ଅଗ୍ନି ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଜଳିଲା । ପୁଲିସ୍ ସାହାବଙ୍କୁ ସେ କହିଲେ — “ଆପଣମାନେ ଏ ଚୋରଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ଜବତ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏ ଚୋରଙ୍କ ଜ୍ଵାଳାରେ ମଣିଷ ଆଉ ଖାନ୍ତିରେ ରହିପାରିବେନି । ଆପଣମାନଙ୍କର ଏଇଟା ଏକ ନିନ୍ଦାର କଥା ।”

୨ନମ୍ବର ମୁନ୍‌ସି ପୁଲିସ୍ ସାହେବଙ୍କ ପଛେ ନିସରପସର ହେଉଥିଲେ । ସେ ଆଖୁ ଠିକି ମଳି ମଳି ଉପରେ ପଡ଼ି କହିଲେ “ଆଜ୍ଞା, ଅମେ ନାରୁର, ଆମର ଧରିବାରେ କୋତେଇ ନାହିଁ । ଯେତେ ଚୋର ଧରି ରୁଲନ କଲୁ ସମସ୍ତେ ଜୋର୍‌ରେ ଗୁଡ଼ି ଗାଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଆଉ ଭୟ ନାହିଁ । ଆମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଆମେ କେବେ ହେଲେ ହେଲା କରୁନାହିଁ ।

ଡାନିଏଲ୍ ବାବୁ ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀରଭାବରେ ‘ହୁଁ ଝିଁ ଝିଁ ଝିଁ’ ବୋଲି କହିଲେ । ଖୁବ୍ ତନାଘନା ଅନୁସନ୍ଧାନ ଚାଲିଲା, ହେଲେ ସବୁ ନିଷ୍ଫଳ ହେଲା ।

X

* ଡାକ୍ତର ମାସ ପରେ ଦିନେ ଦାବେଗା ୨ନମ୍ବର ମୁନ୍‌ସିକୁ କହିଲେ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା । ଡାନିଏଲ୍‌ଙ୍କର ଗୋଟାଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଠାଉଆ ଚୋର ତାଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ଆଉ ଗୁଡ଼ି ପାଉନି । ଭୁଲରୁକ୍ତରେ ଯଦି ଚୋର ନ କରିଥିବା ଗୋଟାଏ ଲୋକକୁ ଆମେ ପଠେଇ ଦେଉଛୁ ତେବେ ସେ ଫେରୁନି । ସେଠୁଁ ସିଧା ସଳଖ ମାମୁଁ ଘରକୁ ଯାଉଛି ।

ଆଖୁ ଠିକି ମଳି ମଳି ୨ ନମ୍ବର ମୁନ୍‌ସି କହିଲେ “ଆଜ୍ଞା କହିଥିଲି ତାଙ୍କ କରୁଣା ଝରରେ ଠିପି ମାଡ଼ିଦେଲେ ସେହି ଡାନିଏଲ୍ ଲେଉଟି ପଡ଼ିବେ ।

*

ଭରତୀ ମରଦାନ

ହଜ୍ଜା ଉଠିଲା ଗୋଟାଏ ମସୃବତୀ ଅନ୍ତଃଗ୍ରହଯାନ. ଭୁବନେଶ୍ୱର
ପ୍ୟାରେଡ଼ ପଡ଼ିଆରେ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଛି, ଆଜିକାଲିକ ପାଉଁଶଲ ଛାଙ୍କିଲେ
ଲୋକଙ୍କର ଭିଡ଼ ଜମି ଯାଉଛି । ଅନ୍ତଃଗ୍ରହଯାନଟାଏ ଓହ୍ଲାଇଛି, ପୁଣି
ସୁବଧା ଥାନରେ, ଆଉ କି ସମ୍ଭଳା ପଡ଼ି ! ଲୋକେ ଲଙ୍ଗଳାମୁକୁଳା
ହୋଇ ଧାଇଁଲେ ପ୍ୟାରେଡ଼ ପଡ଼ିଆକୁ । ଚୁଡ଼ୁ ଚୁଡ଼ୁ ପଡ଼ିଆଟା ଏକ
କଳାମୁଣ୍ଡିଆ ସମୁଦ୍ର ପାଲଟି ଗଲା ।

ସତକୁ ସତ ଗୋଟାଏ ବିରଟକାୟ ଚିତଉପିଠା ପରି ଯାନଟାଏ
ପଡ଼ିଆ ମଝିରେ ପଡ଼ିଆଏ । ମଝିଟା ମୋଟା ପରିଧିଟା ସବୁ । ପରିଧିରେ
ଅନେକଗୁଡ଼ାଏ କବାଟ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ଭାବରେ ଖଞ୍ଜା ଯେ, ସେଠି
କେତେ କବାଟ ଅଛି ବୋଲି କେହି କହି ପାରିବେ ନାହିଁ । କବାଟ
ଫିଟିଲେ ଯାଇଁ ଜଣାପଡ଼େ ସେଠି ଗୋଟାଏ କବାଟ ଅଛି, ବୁକି
ହୋଇଗଲେ ଦିହ ସାଙ୍ଗରେ ଏକାବେଳେକେ ମିଶିଯାଏ । କେତୋଟି
କବାଟ ଫିଟିଛି । ଷଣ୍ଢା ଷଣ୍ଢା ଛ'ହାତଆ ଭେଣ୍ଡା ସବୁ ସେଥିରୁ ବାହାରି
ଗୁରକଡ଼ିଆକ ପଇନ୍ଦର ମାରୁଛନ୍ତି । ମୁର୍ ମୁର୍ କଳାପୋଷାକ । ଗୁଡ଼ରେ
ଗୋଟାଏ ଗୋଲିଆ ଧଳା କନା ଭିତରେ ଅରଣା ମଇଁଷିର ଚିତ ଥିବା
ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ବ୍ୟାଜ୍ ମାଂସମେଶୀଗୁଡ଼ାକ ଗୋବା ଗୋବା
ହୋଇ ଫୁଲିଉଠି ବାଦପରି ବକ୍ତୃଆ ଥିବାର ପରିଚୟ ଦେଉଛି ।
ସେମାନେ ଦେଖିବାକୁ ଏଡ଼େ ଭୟଙ୍କର ଯେ ଯେଉଁଥିବା ଲୋକଗୁଡ଼ାକ
ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଦଶହାତ ଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଲୋକ ଭିଡ଼
ଅସମ୍ଭବ ଭାବେ ବଢ଼ିବାରୁ ଠେଲପେଲ ଲାଗିଲା । ଦଶହାତ ଦୂରରେ
ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଲୋକମାନେ ପଛଆଡ଼ୁ ପେଲଖାଇ ଆଗକୁ ଆଗକୁ
ପେଲି ହୋଇଗଲେ । ଲୋକମାନେ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ଯାନର
ଷଣ୍ଢାପୁରମାନେ ନିଶରେ ହାତ ମାରି ବ୍ୟାଜ୍ କୁ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ଦେଖାଇ
ଦେଇ ଗୋଟାଏ ଦଉଡ଼ି ହଲେଇ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଉଡ଼ୁଙ୍କି ଗଲେ ।
ବାର ଓଡ଼ିଆକୁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳେ କିଏ । ପାଚେରୀ ଉପରକୁ ମାଙ୍କଡ଼ ଚଢ଼ି
ଗଲପରି ସାମନାର ଲୋକମାନେ ପଛର ମଣିଷ ପାଚେରୀ ଉପରକୁ ଚଢ଼ି

ଗଲେ । ଆଉ କରନ୍ତେ ବା କଅଣ ! ଟିକିଏ ଫାଙ୍କଫାଙ୍କା ଥିଲେ ଶୁଭ-
 ସ୍ତ୍ର ବୁଦ୍ଧି ବାଡ଼ି ଭିତର ମୁହଁଟା ଗଲଇ ଦେଇ ଜୀବନମୁକ୍ତି । ଗଲ
 ଗଲପରି ସେହି ଫାଙ୍କ ଭିତରେ ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଗଲେଇ ଦେଇ ପଣିଯାଇ
 ଆନ୍ତେ । ପଛମଣିଷମାନେ କିନ୍ତୁ ଏମିତି ରୁନିହାଇ ଠିଆହୋଇଥାନ୍ତି ସେ
 ତାହା ବଳିନ୍ ବାଡ଼ି ଠାରୁ ଆହୁରି ନିରୁଜ ଥିଲା । ସେ ବାଡ଼ି ତଳେ
 ଗାତ ବା ଗୋଟାଏ ନାହିଁ ଯେଉଁଥିରେ କି ପଣି ଯାଇହୁଏ । କେବଳ
 ଉପରଟା ଫାଙ୍କା । ପ୍ରାଣ ବିଳାଳରେ ଲୋକ ଚଢ଼ିଗଲ । ମଣିଷ
 ତୋଡ଼ି ସହି ନ ପାରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ପଳାୟନରତ, ଶୁଭସ୍ତ୍ର ଲୋକେ
 ମଣିଷଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ କାର ପିଠି ପେଟ ଯେଉଁଠି ଗୋଡ଼ ପଡ଼ିଲା ମାଡ଼ି ମକଚି
 ପଳାଇଲେ । କାହା ଲୁଗା କେଉଁଠି ଛଦରହୋଇ ରହିଗଲାଣି ସେ କଥା
 ମୁଣ୍ଡରେ ପଣିବାକୁ ତର କାହିଁ । ବହୁଲୋକ ଜୈନମୁନି ପାଲଟି
 ଧାଇଁଥାନ୍ତି । କାହା ପେଟରେ କିଏ ତଡ଼ି ଯିବାରୁ ତାର ପଛପଟ ଲୁଗା
 ଦୁର୍ଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ହୋଇଗଲା । କାହା ମୁହଁ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ପଡ଼ିଯିବାରୁ
 ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଦାନ୍ତ ଉଠୁଡ଼ି ଗଲା । କାହା ବେକ ଉପରେ ଲଗଲଗ
 ଦୁଇ ଚାରିଟା ଗୋଡ଼ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ଯୁରୁଣା ଲୁଗାକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ
 ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବାକୁ ସ୍ବର୍ଗକୁ ପାଳିଲେ । ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଏଡ଼େବଡ଼
 ମଣିଷ ସମୁଦ୍ରଟା ସତେ ଯେମିତି ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମୁନିଙ୍କ ଚକ୍ରରେ ଖତମ
 ହୋଇଗଲା । ଦଶ ପନ୍ଦର ମିନିଟ କାଳ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ଧର୍ମାଧର୍ମ ଚାଲିବା
 ପରେ ଶାନ୍ତ ବାତାବରଣ ଫେରି ଆସିଲା । ଲୋକେ ପ୍ରାୟ ଶବ୍ଦ
 ଦୁଇଗୁଣ ହାତ ଦୂରରେ ଟିକିଏ ନିଶ୍ବାସ ମାରିଲେ ଆଉ ଯାନ ଓ
 ଶ୍ଯାୟୁରମାନଙ୍କ ଆଡ଼େ ହାଉଲିଖିଆ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ଦଶ ପନ୍ଦର ମିନିଟ ପରେ ଦେଖାଗଲା କେତେଜଣ ଶ୍ଯାୟୁର
 ଗୁଡ଼ାଏ ଲୋକଙ୍କ ବେକରେ ଦଉଡ଼ି ବାନ୍ଧି କଂସେଇ ଖାନାକୁ ଛେଳି
 ଘୋଷାଡ଼ି ନେଲପରି ନେଇ ସେ ଯାନ ଭିତରେ ଫୁରେଇଲେ । ହତଶ୍ରାବ୍ୟ
 ଦିଗୋଡ଼ିଆ ଛେଳିଗୁଡ଼ାଙ୍କ ଭରଣାମିଦାନ ଓ କରଣୀ ଶୁଆଡ଼ରୁ ଘୋଷଡ଼ା
 ହୋଇ ଆସିଲେ ବୋଲି ଲୋକେ କୁହାକୋହି ହେବାର ଶୁଣାଗଲା । ସଙ୍ଗେ
 ସଙ୍ଗେ ବାହାରେ ପଇନ୍ତର ମାରୁଥିବା ଶ୍ଯାୟୁରମାନେ ଯାନ ଭିତରେ
 ପଣିଯାଇ କବାଟ କଲଦେଲେ । ଯାନଟି ଘୁରିଲା ଓ ଟିକିଏ ଅଣେଇ
 ହୋଇ ପଡ଼ି ସଟ୍ଟିର ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ଆଖି ପିଛୁଳାକେ କୁଆଡ଼େ
 ଉଠେଇଗଲା ।

ଯାନ ଭିତରେ ଦିଗୋଡ଼ିଆ ଛେଳିଗୁଡ଼ିକ ଭୟରେ କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ବସିଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ରକ୍ତ ଏକପ୍ରକାର ଶୁଣିଯାଇଥାଏ, ମୁହଁ ଖେଳା ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ବେଳରେ ପୂର୍ବପରି ଦଉଡ଼ି ବନ୍ଦା ହୋଇଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ପାଟିରୁ ପ୍ରଥମେ ଶ୍ବସ୍ତ୍ର ଓ ପରେ ବଡ଼ ପାଟିରେ ବାହାରିଲା — ହରି ହରି, ବମ ବମ, ଦୁର୍ଗା ଦୁର୍ଗା, ଶିବ ଶିବ । କଂସେଇ ଖାନାରେ ପଶିଥିବା ଛେଳିମାନଙ୍କର ବୋବାଳ ପରି ସେ ଶବ୍ଦ ଯାନ ଭିତରଟାକୁ କମ୍ପେଇ ଦେଲା । ଦଉଡ଼ିଟିକୁ ଧରିଥିବା ସେ ଷଣ୍ଢାସୁରମାନଙ୍କ ଭିତରର ଜଣେ ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ଼େଇ କହିଲା—ହେ, ଚଲାଓ ମତ୍ । ”

ଯାନ ଭିତରଟା ପଟ୍ଟକର ନିଃଶବ୍ଦ ଚାଲିଗଲା, ବିଜୁଳି ମୋଡ଼ି ବନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲେ ବଡ଼ପାଟିଆ ଗୁଡ଼ିକ ଯେମିତି ହଠାତ୍ ଭୁନିପଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି, ଯାନଭିତରଟା ଠିକ୍ ସେମିତି ପଟ୍ଟକର ଭୁନି ପଡ଼ିଗଲା । ଦଶ ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍ ପରେ ଯାନ ଆଉଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଓହ୍ଲାଇ କବାଟଗୁଡ଼ିକ ଫିଟିଗଲା । ଷଣ୍ଢାସୁରମାନେ ଦିଗୋଡ଼ିଆ ଛେଳିମାନଙ୍କୁ ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଟାଣି ନେଇଗଲେ । ପଦାରେ ଦୁଇ ଡିନିଜଣ ଆହୁରି ବଡ଼ ଶ୍ବସ୍ତ୍ରକାୟ ଲୋକ ଠିଆହୋଇ ଥିଲେ । ଯାନବାଲାଏ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆଣ୍ଟୋଇ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲେ ଆଉ ସେମାନଙ୍କ ଛାତିରେ ଦିଗୋଡ଼ିଆ ଛେଳି ମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଗୁଡ଼ା ଭିତର ଦେଇ ନେଇଗଲେ । ପହିଲେ କଟି-କଟିଆ ଅଛାର, ତାପରେ ଭୋର ବେଳ ଆଲୁଅ ପରି ପରିଷ୍କାର ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଲା । ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବଡ଼ ଲୁହାକବାଟ ଛୁଏଁ ଛୁଏଁ ଖୋଲିଗଲା ଓ ସମସ୍ତେ ଭିତରକୁ ପଶିଯିବା ମାତ୍ରେ ଛୁଏଁ ଛୁଏଁ ବୁଜି ହୋଇଗଲା । ବହୁ କୋଠା ଅଭିକ୍ରମ କରିବା ପରେ ଗୋଟାଏ କାଳିଆ ସିଂହାସନ ପଡ଼ିଲା ତା’ ଉପରେ ସୁନାମୁକୁଟ ପିନ୍ଧିଥିବା ଓ ବଡ଼ବଡ଼ କରଡ଼ା ନିଶି ଥିବା ଜଣେ ଲୋକ ବସିଥିଲା । ଷଣ୍ଢାସୁରମାନେ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବତା ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ଉଠିଦେଖିଲେ ଛେଳିମାନେ ଠେଙ୍ଗା ପରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ରାଗରେ ସେମାନଙ୍କ ବେକରେ ଡଙ୍ଗିଆ ଦେଇ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ—“କିବେ ଚିହ୍ନି ପାରୁନକ ? ପଡ଼ିବେ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ି ।” ଜଣେ ଗୋଟାଏ ଚୁବୁକ ଉଠେଇବାରୁ ଛୁନିଆରେ ସମସ୍ତେ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ସିଂହାସନାସୀନ ଲୋକ ପାଖରେ ଟିକିଏ ତଳକୁ ନାସାଗ୍ର ଚଷମାବଶିଷ୍ଟ ଜଣେ ପାଚିଲା ମୁଣ୍ଡିଆ ବସିଥାନ୍ତି । ସେ ନଥିପସ ଦାଣ୍ଡିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ଚଷମା ଫାଙ୍କବାଟେ କଣେଇ କଣେଇ

ରୁହିଁ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଉପରେ ବସିଥିବା ଲୋକ ହାତୁଡ଼ିଲେ ଗୋଟାଏ ଦଣ୍ଡାକୁ ପିଟି ଦେବା ମାତ୍ରେ ଚଷମାବାଲା ତାଙ୍କ ଦେଲ—‘ଏକନମ୍ବର ଆଣ ।’ ଜଣେ ଷଣ୍ଢାସୁର ଜଣକୁ ଆଗକୁ ଭିଡ଼ି ନେଲା ।

ସିଂହାସନଆ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—ତୋ ନାଁ ?”

ଆଜ୍ଞା କେନ୍ଦୁପ୍ରସ ଦାସ, ଆଇ. ଏ. ଏସ୍ ରଟାୟାର୍ଡ଼ ।”

ହୁଁ—ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏରିସ୍ଟୋକ୍ରାଟ ସର୍ଭିସ । ପୁର ଦୋଷ ?”

ଚଷମାବାଲା କହିଲା—ହଜୁର ଏ କେନ୍ଦୁପ୍ରସ ଆଙ୍କଠାରୁ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପୁଷ୍ଟ ଖାଇଛି । ଆଉ ତା ପ୍ରଭୁକୁ ଖୁଆଇ ତାକୁ ବି ପୁଷ୍ଟିଖୋର କରି ଦେଇଛି ।”

କେନ୍ଦୁପ୍ରସ ଦାସେ କଅଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଜଣେ ଷଣ୍ଢାସୁର ପାଟିକଲା—‘ରୁପ୍ କର ।’

“ଧର୍ମାବତାର, ମୋର ବାକ୍ ସ୍ଵାଧୀନତା କ୍ଷୁଣ୍ଣ କରାଯାଉଛି । ଏଇଟା ଅଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କଥା ।”

“ଏଠି ଗଡ଼େନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ଦରକାତ ନାହିଁ । ଏଠି କେବଳ ସତ୍ୟବାଦୀଗୁଡ଼ିକ ଗୁଣି ହୋଇ ପ୍ରଜିଭୁକ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ମିଛତା-ତମର ସେଇଠି ରହେ । ଏଠି ବାପା ପ୍ରତିବାଦୀ ସାଥୀ କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ । ଖାଲି ସତ୍ୟବାଦୀ ଉପରେ ବିରୁଦ୍ଧ ହୁଏ । ତେଣୁ ତମର କିଛି କହିବାର ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ତମକୁ ଅବଶ୍ୟ କୋହଳିଆ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ । ପେସ୍ କାରେ ! ରାୟ ଲେଖ । ପୁା ସାହାଯ୍ୟରେ ଠିକାଦାର କୋଟି କୋଟି ଧର୍ମାଗିଆଙ୍କୁ ଶୋଷିଛି —ଏଥିରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବିଶେଷ କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇନାହିଁ । ପୁାଙ୍କୁ ଖଲ୍ଲସ କରି ଦିଆଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏହାଙ୍କୁ ଶୋଷିବା ଖଟରେ ଗୁରୁତ୍ଵେକ ସବୁବେଳେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିବେ । ଯାଅ—ଦୁଇନମ୍ବର ।”

“ଆଜ୍ଞା ପୁା ନାଁ ହସ୍ତ ମଲିକ । ହାତଗୁଞ୍ଜା ନ ପାଇଲେ କାହାକୁ ହାକିମଙ୍କ ପାଖକୁ ଛୁଡ଼େ ନାହିଁ ।”

“ପୁାକୁ ଛେଳି ଜନମ ଦିଅ । ବାଡ଼ଦେଇ କଥାର ପାଖରେ ଖାଲି ବାଡ଼ପତ୍ତର ଚୁକିବ — କଥାର ଭିତରକୁ କେହି ଗୁଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ତନି ନମ୍ବର ।”

“ଆଜ୍ଞା ଯୁ ନାଁ’ ଅକସ୍ମିନ ମିଶ୍ର । ଇନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଲକୁ
ପିରୁ ତଳେ ମାଡ଼ିବସେ । ପାଇଲ କେଉଁଆଡ଼େ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତି ହୃଦୟନ୍ତ ହୋଇ ଅଶାଗୁଞ୍ଜା ଦେଲେ ସେ ପାଇଲକୁ
ପିରୁକକୁ କାଡ଼େ ।”

‘ସ୍ବାକୁ ପାତମାଙ୍କଡ଼ କରିଦଅ, ତା ଦି ପିରୁରେ ଟାଣ ଟାଣ
ଦୁଇଟା ବଣ୍ଟି ହେବ । ସେ ଆଉ ଚଉକାରେ ନ ବସି ରଗଡ଼ିଆ ଡାଳରେ
କେବଳ ବସିବ । ଏବେ ତା ପିରୁରେ ଦାଆ ତଡ଼େଇ ମାଡ଼ିଦଅ, ଯାଅ
—ରୁରିନମ୍ବର ।’

‘ଆଜ୍ଞା ଯୁ ନାଆଁ ସପଲେଇ ମହାନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ର ବହୁ ବ୍ୟବ-
ସାୟୀକୁ ଧମକ ଚମକ ଦେଇ ପ୍ରଭୁର ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରିଛୁ ।’

‘ସ୍ବାକୁ ଗୋଟାଏ କାନତରଟ କରିଦଅ । ସମସ୍ତେ ଯୁ ପକେଟରେ
ହାତ ପୁରେଇବେ । ବିଚର ଖାଲି ଡହଳ ବିକଳ ହୋଇ ଯାଉଥିବ ।
କାହାକୁ କିଛି କହି ପାରୁ ନ ଥିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେପରି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇଛୁ,
ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଯେହୁପରି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଖୋରୁଥିବ । ଯାଅ—* ନମ୍ବର ।

ସ୍ବା ନାଆଁ ଅପମିଶ୍ରକ ଚୌଖଳ । ଇନ୍ଦ୍ର କାହାକୁ ଗଣ୍ଡାଏ
ଭଲରେ ଖୁଆଇ ଦେଲାନ୍ତି । ରୁଉଳରେ ଖୋଡ଼, ତେଲରେ ଅଗନ୍ଧ, ଗୁଡ଼ରେ
ନଝିବାଲି, ଅଟାରରେ ଖଡ଼ିତନ ମିଶାଇ ଲୋକଗୁଡ଼ାକୁ କାଲୁବାଲୁ
କରିଦେଲା ।’

‘ସ୍ବାକୁ ଗୋଟାଏ ବେଢ଼ାରସ ଓଲେଇ ଗାଈ ବନେଇ ପରିବା
ହାଟ ପାଖରେ ଛୁଡ଼ିଦଅ । ସେ ପରିବା ଗଦା ପାଖରେ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା
ପରିବା ଖାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯାହା ଟୋକେଇରେ ମୁହଁ ପୁରେଇବ
ସେ ବଟକବରେ ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ଛେଚି ଦେଉଥିବ । ଧଡ଼ାରେ ଦୁଇ ଭିନ୍ନ
ପାହାର ଜମେଇ ଦେଉଥିବ । ସେ ଯେମିତି ଭଲରେ କାହାକୁ ଖୁଆଇ
ଦେଇନି ସେ ଯେମିତି କାହାଠୁ ଭଲରେ ପୁଲ୍ଲାଏ ଖାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।
ଯାଅ—ଛଅ ନମ୍ବର ।’

ସ୍ବା ନାଆଁ ହେଲ ମୈଦାନ ନିବାସ ସାହୁ । ଏ ଆସିଛି ସ୍ବରାଜ୍ୟ
ମୈଦାନରୁ—’

ଲୋକଟି ହଠାତ୍ ଚାଲିଲା ଉଠିଲା—‘ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଭାରତୀ
ମୈଦାନରୁ ଆସିନି, ମୁଁ ଆସିଛି ଭାରତୀ ବିହାରରୁ । ସେଉଁ ପଡ଼ିଆରେ
ଲୋକେ ହଗନ୍ତି ତାକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ମୈଦାନ କହନ୍ତି । ‘ବିହାର’ ତ
ବଢ଼ିଆ ଥାନ, ନାନାଜାତି ଫୁଲଗଛ ଗାଲିରୁ ପରି ଘାସ, ଏକ ରକମର
ପାକ କହିଲେ ତଳେ—

“ତୁ ପୁରୁଷ ହଇରେ ତୁ ଆଉ ତୋର ତେଲମାନେ ସେ ଥାନକୁ
ଆଉ ଭାରତୀ ବିହାର କରି ରଖିଛ ? ଆଗ ସରସ୍ୱତୀ ସେଠି ବିହାର
କରୁଥିଲେ ଏଇଟା ଠିକ୍ କିନ୍ତୁ ସେଉଁ ଦିନଠାରୁ ତୁ ଆଉ ତୋ ତେଲମାନେ
ସେଠି ଅବାରତ ଭାବରେ ହାଣିଲ, ସରସ୍ୱତୀ ଆଉ ସେଠି ରହନ୍ତି ? ସେ
କେଉଁ ଦିନଠୁଁ ସେଠାରୁ ନାକରେ ଲୁଗା ଦେଇ ପଲେଇଲେଣି ।
ସେଇଟା ତୁମମାନଙ୍କ ମଇଦାନ ପଡ଼ିଆ ହେଲଣି । ତମେ ସମସ୍ତେ
ସେ ଥାନକୁ ଗୁହରେ ବୁଡ଼େଇ ଦେଲଣି । ଭାରତୀ ବିହାର
ଭାରତୀ ମୈଦାନ ହୋଇଛି । ତା ନଷ୍ଟ ହେଉଥିଲେ ତା ନାଆଁ
ବିହାର ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା । ଆଉ ବେଶି ବକ୍ ବକ୍ ହୋ’ନା
ପିରୁରେ କୋରଡ଼ା ବସିଯିବ ।

ଧର୍ମାବତାରଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ସେ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲେ ‘ଆଜ୍ଞା, ଏ
କଳାପୋଡ଼ିଆଟା ନଜେ ସେମିତି ଆଖି ବୁଜି ଦୁର୍ମାଟି କରୁଛି; ତାହାର
ଚଣ୍ଡୀ ଗୁମୁସ୍ତାମାନଙ୍କୁ, ବିହାରଟାକୁ ଏକାବେଳେ ନଷ୍ଟ କରି ଦେବାକୁ
ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି । ଆଜ୍ଞା ଇସ୍ତେ ସବୁଥିରେ ଆଖିବୁଜି ଦେଇଛି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ
ଓଲଟି ଦଣ୍ଡ ଯୋଡ଼ାଇ ଅଛି । ଏ ହେଉଛି ଭାରତୀ ମୈଦାନର ବଡ଼
ମୁଣ୍ଡିଆ; ଅଥଚ ଏଇ କାମ ଗୁଡ଼ିକ ସେଠି ବେଶ୍ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଚାଲୁଛି ।
ସବୁଠୁ ବଡ଼ ଜିନିଷ ହେଲା ମୋଟା ଟଙ୍କା ଅଣ୍ଟା ଗୁଞ୍ଜାଦେଲେ ସେଠାରେ
ଡ଼ିଗି କାଗଜ ଖର୍ଚ୍ଚକରିବାକୁ ମିଳୁଛି । ପଇସା ଦେଲେ ଖାତାରେ ନମ୍ବର
ବେଶି ହୋଇଯାଉଛି । ଖାତାରେ ନୂଆ ପର୍ଦ୍ଦା ଲେଖା ହୋଇ ଗୁମୁସ୍ତାହୋଇ
ଯାଉଛି । ପରସ୍ତା କେନ୍ଦ୍ର ମାନଙ୍କରେ ବାହାରେ ଖାତା ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ
ହାତରେ ଲେଖାଇ ପରସ୍ତା ହଲ୍ ଭିତରେ ପରସ୍ତାଥୀ ଖାତା ସହିତ
ବଦଳେଇ ଦେବା ପାଇଁ ପରସ୍ତା ଖାତାସବୁ ବନ୍ଦୀ କରନ୍ତି । ପାଶ୍ କର
ଥିବା କେତେକ ପିଲାଙ୍କ ନାମ ଗାଏବ କରିଦେଇ—ପାଶ କରେଇ ଦେବା
ଲଗି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ହେଉଛି । ଗୁରୁଭୟର୍ଷ୍ଟି ଫାଇଲସବୁ
ପୋଖରୀରେ ମାଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି କିମ୍ବା ନିଆଁ ଲଗେଇ ପୋଡ଼ି ପକାଉଛନ୍ତି ।

କରୁଣ ଅବସ୍ଥା ଲାଗି ଯେଉଁଠି ଯେତେ ଦୁର୍ଗତି ଥିଲେ ସମସ୍ତେ
ଭୟଭୀତ ହୋଇ ଏହି ମୈଦାନକୁ ପଳେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏହି ନାମଦା
ଲୋକଟା ଲାଗି ସେମାନେ ସେଠି ବେଶ ଆଶ୍ୱାସର ରହିଛନ୍ତି ।

ଧର୍ମରାଜ ବଚଳିତ ହୋଇ ସାହୁ ଆଡ଼େ ଗାୟତ୍ରେଇ ବୁଝି
କହିଲେ—ଏ ଅତି ଗୁରୁତର ଅପରାଧ । ପେସ୍କାର !”

“ଆଜ୍ଞା ହଜୁର ।”

“ଏହାର ହାତ ଗୋଡ଼ ବନ୍ଧି ପକାଅ । ଲୁଗାପଟା କାଢ଼ିଦିଅ ।
ଦିହରେ ଗୁଡ଼ ବୋଳିଦିଅ । ଟେକିନେଇ ଧୂଳିଆ ଜନ୍ଦାର ମନ୍ଦା ଭିତରେ
ପକେଇଦିଅ—ଜନ୍ଦାମାନେ ତାକୁ ଜାଅନ୍ତା ଖାଇ ଯାଆନ୍ତୁ ।”

ସାହୁ ଭୟରେ ମୁକ୍ତ ପଟକଇ ଚାଲିଲା ଉଠିଲା—‘ଧର୍ମବତାର
ଏ କି ଅବସ୍ଥାର ! କେନ୍ଦୁପ୍ରସ ଦାସ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖାଇ ଅତି ହାଲୁକା
ଦଣ୍ଡ ପାଇଲା, ଆଉ ମୁଁ କି ବଡ଼ ଅପରାଧଟାଏ କରି ପକେଇଛି ଯେ
ଏତେ ନୃଶଂସ ଦଣ୍ଡ ଦେଉଛନ୍ତି !”

‘ଆରେ ମୁର୍ଖ କେନ୍ଦୁପ୍ରସ ଦାସ ଠିକାଦାର ଠାରୁ ଟଙ୍କା
ଖାଇଲା, ଠିକାଦାର ସେ ଟଙ୍କା ବଡ଼ଖିଆଙ୍କ ଠାରୁ ଖୋସି ନେଲା ।
ବଡ଼ଖିଆଙ୍କୁ ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ଦଣ୍ଡ ହେଲା । ଦେଶର ଏଥିରେ କିଛି
ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଗଲାନି । କିନ୍ତୁ ତୁ ଯେଉଁଠି ଏସବୁ କାଣ୍ଡ କରେଇଲୁ
ସେଠି ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ ନାୟକ ଶାସକ, ବରୁରକ ଓ ବିଜ୍ଞାନକ
ଗଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି । ଦୁର୍ଗତିର ଧାସରେ ସେମାନେ ଯଦି ଦୁର୍ଗତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ-
ଯାଆନ୍ତି ତେବେ ଦେଶର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଭଙ୍ଗିଯିବ । ଦେଶ ରସାତଳକୁ
ଯିବ । ଶହେ ଦୁଇଶହ ମାମୁଲି ଲୋକ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ ବିଶେଷ କିଛି
କ୍ଷତି ହେବନି । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ନାୟକ ଦୁର୍ଗତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ
ଦେଶବାସୀ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଯିବେ । ଏତେ ଭୁଲ କାମ କରି ଓଲଟି
ବଳ ବାଜି କରୁଛୁ ? ନେଇଯାଅ ସ୍ୱାକୁ । କେନ୍ଦୁପ୍ରସ ଦାସ ଚିଲେଇ
ଉଠିଲେ—‘ଆଜ୍ଞା ହୋଇଛି, ଠିକ୍ ହୋଇଛି—ଭଲ ହୋଇଛି । ଭୋର
ଭୋରଟାରେ ଏମିତି ବିଳବତଲଇ ଉଠିବାରୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହଲେଇ ଦେଇ
କହିଲେ—‘ହଇହେ ହଇହେ ଏମିତି ବିଳବତଲଇ କାହିଁକି ?
କେନ୍ଦୁପ୍ରସ ଦାସ ଉଠିପଡ଼ି କହିଲେ “ଓଃ ! କି କଦର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନଟାଏ
ଦେଖିଲି ହେ—”

ହାତ ଖୋଲେଇ

ସଦେଇ ବୁଢ଼ାର ବୟସ ଅସୀକୁ ଛୁଇଁଲା । ତଥାପି ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଳାବାଳ ଲଙ୍କାରେ ହରିନାମ ପରି ନିଜ ନିଜର ଅସ୍ତ୍ରର ବଜାୟ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ହସିଦେଲେ ବଡ଼ଶଟା ଯାକ ସତେଜ ହସକୁର ଦାନ୍ତ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ଆଉ ଜଣେଇ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ବୟସ ସେମାନଙ୍କୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ଦୋହଲାଇ ପାରିବ । ଏବେ ବି ସେମାନେ ବୁଟଲଡୁ, ଖସାଲଡୁ, ନଡ଼ିଆ, ଭୁବନେଶ୍ୱରୀ ଉଖୁଡ଼ା, ବୁଦିଆ ସଙ୍ଗେ ଶବନାବ ରଖିଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ଯଦି ଦଶ ମାଇଲ ଦୂର ସହରକୁ ଯିବାଲାଗି ବାହାରେ ତା' ଦୁଇଗୋଡ଼ ତାକୁ କହନ୍ତି— ଏତିକି ଯାଅ, ଆମେ ତମକୁ ଆରମ୍ଭରେ ବୋହନେଇଯିବୁ । ବସରେ ଧକମ୍ ଧକମ୍ ହୋଇ, ବସ୍ତାପରି ଲଦାଲଦ ହୋଇ, ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ଆ ଦୁର୍ଗର ବାସ ଶୁଣି ଶୁଣି, ପଥର ମୁଉଁଟି ପରି ବସି ବସି କାହିଁକି ଯିବ ? ଆମେ ବୋହୁ ନେଲବେଳେ ଖୋଲ ପବନ ମନଇଚ୍ଛା ଶୋଷି ନେଉଥିବ । କାହାର ଦେହରେ ଦେହ ବାଜିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ଇଚ୍ଛା ସେଇଠି ଠିଆହେବ । ଝାଲ ମାରିବ । ପିଲଟିଦିନୁ ଯେମିତି ବୋହୁ ଆସିବୁ, ସେମିତି ଆଜି ବି ବୋହନେଇଯିବାକୁ ଆମେ ତ ଆର ଅଛୁ ।

କିଆରିକୁ ବୁଢ଼ା ଗଲବେଳେ, ହାତ ଦୁଇଟା ଡାକ ଦିଅନ୍ତି— ହଇହୋ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ଆଉ ଆଉ ମୂଲିଆ ଲଗାଇବ କିଆଁ ? ଆମ ଦି'ଜଟକଠାରୁ ସେମାନେ କ'ଣ ବେଶି କାମ କରିବେ ? ଦେଖିତ ଭଲ ! ଚୁହୁଁ ଚୁହୁଁ କିଆରିରୁ ଅଧେ ତଳି ରେଇପକାନ୍ତି । ଧାନକଟା ବେଳେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କିଆରି ଖିଅର କରିପକାନ୍ତି ।

ପେଟ କହେ ଖବରଦାର । ସେ ରୁଉଳମଣ୍ଡ ମିଶା ପାଉଁଡ଼ର ଦୁଧ, ଘୁଷୁରୀ ଚର୍ବି ମିଶା ଓ ଏସେନ୍ସ ଦିଆ ଘିଅ, ବର, ପକୁଡ଼ ଲଡ଼, ଆଦି ବଜାରରେ ବିକ୍ରୀ ହେଉଥିବା ଖାଇବା ଚିଜ ମୋତେ ଦବ ନାହିଁ । ଆମରି କିଆରିରୁ ଆମଦାନୀ ହେଉଥିବା ରୁଉଳରୁ ଭାତ, ମୁଗରୁ ଡାଲି, ବାଡ଼ିର ପରିବା ବନ୍ଦିଦେଲେ ମୁଁ ରଖିବି, କଣା ଜନସବୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବି । ସେ ବଜାରରେ ବିକା ହେଉଥିବା ଉଟାମଣି

ଫଟାମଣି ମୋର ଲେଉଟା ନାହିଁ । ତୋରଣି, କାଗିଜି, ଲେମ୍ବୁ, ମୁଗ ଓ
ଗୁଡ଼ର ଗଜା ଓ ଶାଗ ହେଲେ ସବୁ ହେଲା ।

ବୁଢ଼ା ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ମାନି ଚଳେ । ତା'ପୁଅକୁ ପଢ଼ୁଣ ଦେଉଛି ।
ସେଇଥିରେ ସେ ଆନ୍ଦାନ୍ତ । ବହୁ ଖୋଜା ଖୋଜି କଲେ ମୁଣ୍ଡରେ କଳା
ବାଳଟିଏ ମିଳେ କି ନ ମିଳେ । ଆଠପଣ ଦାନ୍ତ ପାଟିରୁ ଛୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ-
ଲେଣି । ମାଇଲିଏ ବାଟ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ଗାଡ଼ି ଦରକାର । ଟାଣ
ଖାଇବା ଜନସଂଘେଷିଲେ ମୁହଁ ବୁଲଇ ଦିଏ । ପେଟ ଟିକେ କ' କ'
ଡାକିଲେ ଧାଏଁ ଔଷଧ ଦୋକାନରୁ ଉଟାମଣି କରଣ ।

ତା'ର ଦୁଇ ପୁଅଙ୍କ କଥା କହିଲେ ନ ସରେ । ପୋଖରପାଣି
ଗଲେ ସାଇକେଲ ଦରକାର । ଘରେ ଥିବା ଚୁଡ଼ା ଦେଖିଲେ ନାଳ
ଟେକନ୍ତି । ଘରର ଘାଣ୍ଟ ଡିଅଣ ପାଟିରେ ଦେଲେ ଅଇ ଉଠେ । ଗୁଡ଼ିଆ
ଦୋକାନ ଓ ହୋଟେଲ ପାଖ ଦେଇ ଗଲେ ପାଟି ଲୁଲିଏ । ଲଳକୁ
ଡୋକିବା ଛଡ଼ା ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନ ବା ହୋଟେଲ ଭିତରକୁ ପଶିବାର
ଥୁ ନ ଥାଏ । ବୁଢ଼ା ବାପା ସେସବୁ ବାଟ ଉପରେ ପାଟରେ ଉଠେଇ
ଦେଇଥାଏ ।

ଟୋକା ଦୁହେଁ ଜାଣିଗଲଣି ଯେ ବାପା ମାଛ ନୁହେଁ କି ଗାଈ
ନୁହେଁ, ଶେଇ ନୁହେଁ କି ଭଣ୍ଡାର ନୁହେଁ ସବୁ କିଛି ବୁଢ଼ାବାପା । ସଂସାରର
ରୁବିକାଠି ତା'ର ହାତରେ । ତେଣୁ ଦୁହଁଙ୍କର ସବୁ ଅଳ ଆବଦାନି
ବୁଢ଼ା ପାଖରେ ।

ବୁଢ଼ାକୁ ଜଳଖିଆ କରିବାକୁ ପଇସା ମାଗିଲେ ସେ କହନ୍ତି,
“କରେ, ପଇସା କ'ଣ ରେବେଇବ ? ଆମେ ଘରର ଚୁଡ଼ା, ଗୁଡ଼ିଆ
ଆଉ ପଇସାର କି ଦରକାର ? ଚୁଡ଼ା, ଗୁଡ଼ିଆ ଖୋଲେଇ ଦିଅ ।
ପଥରରେ ଫଡ଼ାଏ ଆମୁଲ, ଲୁଣ, ଆଉ ବାଡ଼ିର ଗୋଟିଏ କଞ୍ଚା ମରଚ
ଆଣି ଏକାଠି ଟିକିଏ ବାସି ତୋରଣିରେ ଚକଟି ଦିଅ । କୋଉ ଶଳା
ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନ ଏମିତିଆ ଜଳଖିଆ ଦବ ରେ !” ହୋଟେଲରେ ଖାଇବା
ନାଁ ଶୁଣିଲେ ବୁଢ଼ା ନାଚିଯାଏ । କହେ, “କରେ ! ପଇସା ଦେଇ ଭାତ
କଣିବ ନା ରେଗ କଣିବ । ହଲରେ ହୋଟେଲରେ ମଣିଷ ଖାଆନ୍ତି ?
ଯାବତ ଖରପ ଗୁଡ଼ିଆ, ପୋକର ଡାଲି, ସଡ଼ା ପରିବା; ସେଥିରେ ପୁଣି

ଗୋଡ଼, ମାଟି ଭର୍ତ୍ତି । ଖାଇବା ଆଳଉପରେ ଶହେ ଲେକଙ୍କର ନଜର ।
ରମ, ରମ, ସେଠି ଥରେ ଖାଇଲେ ପେଟରେ ଘା' ହୋଇଯିବ ।”

ନାତିଏ ସୁପରଫାଇନ୍ ଲୁଗା ପାଇଁ ଅଳକଲେ ବୁଡ଼ା ନାକ
ଟେକ କହେ: ହେଃ ସେ ଲୁଗାଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷ ପିନ୍ଧନ୍ତୁ ? ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଛ
କି ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇଛ ଜାଣି ହେବନି । ସେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଗାଧୋଇ
ପଡ଼ିଲେ ଏକାବେଳେ ବେକିତ ହୋଇଯିବ । ଦଶ, ପନ୍ଦର ଦିନ ହିତ
ମୁଣ୍ଡରେ ବସିଲେ ପୁରୁର, ପାରୁର ହୋଇଯିବ । କଣ୍ଟାବାଡ଼ରେ ଟିକେ
ଲାଗିଗଲେ ଚଲ । ଛୁଃ, ଛୁଃ, ସେ ଲୁଗାର ନାଁ ଧରନି ।

ଟେରିଲିନ୍, ଡେକ୍ଟରନ୍, କନାଚ କୁରୁତା ପାଇଁ ଅଳକଲେ
ବୁଡ଼ା ଆଖି ଖୋସି ଦେଇ କହେ—“ଇରେ ବାପ୍ରେ ବାପ୍, ଦେହଯାକ
ଯାଦୁ, ବିଜୟ ମାଡ଼ିଯିବ । ଦିହରେ ମଲମ୍ ଲଗାଇ ଲଗାଇ ଦିନ ଯିବ ।
ସେଗୁଡ଼ାକୁ ‘ଛୁଃ’ କରିଦିଅ ।”

ଯାନଯାତ୍ରାରେ ହାତ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ଟଙ୍କାଏ, ମଣାଏ ମାଗିଲେ
ବୁଡ଼ା ହାଉଲି ଖାଇଯାଏ । ଆକଟ କରେ—“କରେ ପଇସା କ’ଣ
ହେବ । ଘରେ ଖାଇଲ, ପିଇଲ, ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଲ ଯାହା ଦେଖିବତ ଯାଇ
ଦେଖି ଆସିବ । ପଇସା ପାଖରେ ଥିଲେ ପକେଟମାରୁ ଚଢ଼ିଉଁ କରିବ,
ଗୁରୁ, ତହରଙ୍କ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିବ, ବଜାରର ଅସନା ଜିନିଷ
ଖାଇବାକୁ ପାଟି ଟକ ଟକ ହେବ, ଲେଉ ଏଡ଼ି ନ ପାରି ଖାଇବ ଆଉ
ଘରକୁ ଆସି ଛେରିବ । ଟଙ୍କାକର ଖାଇବ, ତା’ ପାଇଁ ଦଶ ଟଙ୍କାର
ଔଷଧ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବ । ବୁଢ଼ି ଶିଖେଇବ ମତେ ନା ?”

ମୋଟ ଉପରେ ଅର୍ଥ ଅନର୍ଥର ମୂଲ ବୋଲି ବୁଡ଼ା ବୁଝେଇ
ଦେଲା । ନାତି ଦୁହେଁ ଏକାବେଳକେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ । ଦୁହେଁ ଶରୀର
କଲେ—“ବୁଡ଼ା ଯାହାକିଛି କମେଇଲ, ସବୁ ତ ଅମୁହାଁ ବାକସରେ
ସୁଇଲ । ପଇସାଟିଏ ନିଜେ ଖର୍ଚ୍ଚ କଲନି କି କାହାକୁ କରଇ ଦେଲନି ।
ବାପାର ସବୁ ଦିହସୁଡ଼ା ହୋଇଗଲାଣି । ଆମରତ ଦିହସୁଡ଼ା ହୋଇ
ପାରିବ ନାହିଁ । ବୁଡ଼ାବାପାର ମନ୍ତ୍ରଗତ କୌଣସିମତେ ବଦଳେଇବାକୁ
ହେବ । ବୁଡ଼ାର ଖୋଲହାତ କରେଇବାକୁ ହେବ । ମନ ନ ବଦଳିଲେ
ବୁଡ଼ାର ଶୁଣାପଣ ଯିବନି କି ଆମର ସ୍ଥାନ କପାଳ ଫିଟିବନି ।”

ବୁଢ଼ାକୁ ଦୁଇନାତି ନାନା ପ୍ରକାରର ଗଦା ଶୁଆଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦିନେ ବଡ଼ ନାତି, ବଡ଼ର ବୁଢ଼ା ସ୍ବାଗବତ ପଡ଼ିଯାଇ ବସ୍ତ୍ରାନ୍ନ ବାନ୍ଧିଲା ବେଳେ ତା' ପାଖରେ ବସି ଆରମ୍ଭ କଲା—“ବୁଢ଼ାପା ମ, ଆଜି ଜଣେ ସିଦ୍ଧ ବାବାଜିଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥିଲି । ଆଉ କେତେଜଣ ବି ବସିଥିଲେ । କଅଣ ଗୋଟାଏ ଶୋଳକ ବୋଲିଦେଇ ସେ କହିଲେ— ଏ ଦୁନିଆରେ ଟଙ୍କା ପଇସା ଅତି ଭୁଲ୍ଲ ଜନିଷ । ଯେଉଁମାନେ ଟଙ୍କା ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ ନକରି ଖାଲି ସଞ୍ଚିଥାଆନ୍ତି ସେମାନେ ମର୍ଗ ଅଟନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଜ୍ଞାନ ସେମାନେ ଟଙ୍କା ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚକରନ୍ତି, ଦାନ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ମରଗଲେ ବୈକୁଣ୍ଠରେ ଯାଇ ବସନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ା କଥାଟାକୁ ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲା—“ଆରେ ସେ ମୂଢ଼ ଗୁଣ ବାବାଜି ପାଖରେ ଦଶଟା ଟଙ୍କା ଯଦି ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ସେ ଏପରି ବାହାପିଆ, ଗାଲୁଆ କଥା କହି ନ ଥାନ୍ତା । ନିଜର ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ତ ନାହିଁ, ସେଇଥି ଲାଗି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ କଟେଇ ପକେଇବାକୁ ଏକ ରକମ ଟିକାଉଛି । ସେଗୁଡ଼ାକ ବାବାଜି ନୁହନ୍ତି—ମାଗନ୍ତା ଭଣ୍ଡ ।”

ବଡ଼ ନାତିର ଅସ୍ତତା ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଉଡ଼ିଯାଇ ଅପନ୍ତରରେ ପଡ଼ିଲା । ତା ଧାସ ବି ବୁଢ଼ା ଦେହରେ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ।

ଆଉ ଦିନେ ଓର ଉଣି ସାନ ନାତି ଅସ୍ତ ଚଳେଇଲା— “ବୁଢ଼ାପା’ ଆଜି କାଲି ଚୋର ଖଣ୍ଡମାନେ ଅତି ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଲେଣି । ଆଜି ସ୍ବା’ ଘରେ ସିନ୍ଧି କଲେଣି ତ କାଲି ତା’ ଘର ଲୁଟିଲେଣି । ସେମାନେ ଆଉ ଏମିତି ସେମିତି ଡ଼କେଇତ କରୁନାହାନ୍ତି । ଦୋ’ ନଳି ବନ୍ଧୁକ, ଛୁର, ଚଢ଼ୀ, ହାତ ବୋମା ଧରି ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ଘରର ମୁରବିକୁ ମାଡ଼ିବସି ଛୁରି, ପିସ୍ତଲ ଦେଖାଇ ଟଙ୍କା ପଇସା ଥିବା ଥାନ ଦେଖେଇ ଦେବାକୁ କହୁଛନ୍ତି, ଜୀବନ ବିକଳରେ ସେମାନେ କହି ଦଉଛନ୍ତି । ବାସ୍, କଳା କଳା ବୁଲାଇ ସବୁ ନେଇ ପଳାଉଛନ୍ତି । ପଇସା ସଞ୍ଚିଲୁ ସିନା ଏତକ ଘଟୁଛି । କଥାରେ ଅଛି— ଯାହା ଖାଇଥିବ ପେଟକୁ, ଯାହା ଦେଇଥିବ ବାଟକୁ, ଯାହା ସଞ୍ଚିଥିବ ଖଣ୍ଡକୁ । ସଞ୍ଚିଲେ ଖଣ୍ଡଙ୍କ ହାତରେ ଟଙ୍କା ପଇସା ସଙ୍ଗେ ଜୀବନଟା ବି ଯିବ । କଅଣ ମିଳିବ ସେ ସଞ୍ଚିପୁରୁ ?”

ବୁଢ଼ା ଗନ୍ଧୀର ହୋଇଯାଇ କହିଲେ—“ଯାହାର ଯାହା ଯେତେବେଳେ ବଢ଼େ ଥିବ, ସେତେବେଳେ ତାକୁ କେହି ଅଟକାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଖଣ୍ଡ କଅଣ ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ପଶୁଛି । ଜଣକ ଘରେ ଖଣ୍ଡ ପଶିଲ ବୋଲି ସମସ୍ତେ କଅଣ ଟଙ୍କା ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ପକାଉଛନ୍ତି । ଧର ଆମ ଘରେ କିଛି ନାହିଁ । ତଥାପି ସବୁ ଡକେଇତ ପଶିବେ ତେବେ ସେମାନେ କଅଣ ମୋତେ ଛୁଡ଼ିବେ । ସେମାନେ ତ ଆଉ ମୋ ପାଖରେ କିଛି ନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣିବେନି । ଦେଖା ଦେଖା କହି ମାରୁ ମାରୁ, ମାରିଦେବେ । ପଇସା ଥିଲେ ବରଂ ରଷା, ସେତକ ନେଇଯାଇ ଜୀବନଟାକୁ ବରଂ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଯିବେ । ପଇସା ପଛେ ଯାଉ ପ୍ରାଣଟା ତ ବଞ୍ଚି ଯିବ । ଏଣୁ ପଇସା ସଞ୍ଚି ରଖିବା ବରଂ ଭଲ ।”

ସାନ ନାତିକୁ ଆଉ କିଛି ପଇଟିଲ ନାହିଁ । ତା’ ପାଟି ଆଫୁ ଆଫୁ ହୋଇଗଲା । ବିରସ ମନରେ ସେ ଫେରିଲା ।

ଆଉଦିନେ ବଡ଼ ନାତି ବୁଢ଼ା ପାଖକୁ ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ ଧାଇଁ-ଯାଇ କହିଲା—“ବୁଢ଼ାପା’, ବୁଢ଼ାପା’ ଶୁଣିଲଣି ନା—ସରକାରୀ ଲେକେ ଘରେ ଘରେ ପଶି ଖାନତଲ୍ଲାସ କରି ପୋତା ହୋଇଥିବା ସୁନା, ରୂପା, ଟଙ୍କା ପଇସା ସବୁ ଜବତ କରି ନେଇଯାଉଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ର ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି । ସେଇଟା ଧନରତ୍ନ ଥିବା ଆନରେ ଠଅକ୍ କରି ଅଟକିଯାଇ ଏଇଠି ଅଛି, ଏଇଠି ଅଛି ବୋଲି ପାଟିକରି କମ୍ପେଇ ଦଉଛି । “ବାସ୍ ! ଖୋଲାଳୀମାନେ ସେ ଆନ ଖୋଳି ସବୁ ଧନରତ୍ନ ଜବତ କରି ନେଇଯାଉଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ାପା’ ତୁମେ ଆଉ ସଞ୍ଚାସଞ୍ଚ କରିନ କି ପୋତ ନାହିଁ । ଖାଲି ଗୁଡ଼ାଏ ହଇରାଣ ହେବା ହିଁ ସାର ହେବ । ଟଙ୍କା ପଇସା ଭୂତ ଖାଇବେ ।”

ବୁଢ଼ା ବିରକ୍ତ ହୋଇଯାଇ କହିଲା “ମୁଲେଟା ଜାଣିଛୁ । ଆରେ ସରକାରୀ ଲେକେ କାହା ଘର ଖାନତଲ୍ଲାସ କରି ଧନ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ କଳାପୋତେଇ, କଳାବଜାର, ରୋଷ ବେପାର କରି, ଇନ୍ଦ୍ରମ୍ମ ଟିକସବାଲାଙ୍କୁ ଫାଙ୍କି ଲୁଷ ଲୁଷ ଟଙ୍କା, ସୁନା ପୋତ ରଖିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଘର ଖାନତଲ୍ଲାସ କରି ସେମାନେ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ମୋର କୋଉ କଳା ବଜାର, କଳାପୋତେଇ, ରୋଷ ବେପାର ଅଛି ଯେ ସେମାନେ ମୋ ଘର ଖାନତଲ୍ଲାସ କରିବେ । ମୁଁ

ତ ବଳରୁ ଉଠୁନିଜିଲି । ବନ୍ଦୀକୁ ସରକାରୀ ରେଟ୍ରେ ବଜାରରେ
ବିକି ଦି' ପଇସା ସଞ୍ଚିଲି । ମୋ ଘର ଖାନଦଲ୍ଲସ କିଏ କରିବ ?”

ଦୁଇ ନାତିଙ୍କ ଅସ୍ଥାଗାର ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ଶେଷରେ ବାପା
ଆଗରେ ଫେରୁଦ ହେଲେ । ବାପା ମେଁ ମେଁ ହୋଇ ବୁଝିଲେ—
“ଆଗର, ସେ କାହାପାଇଁ ସଞ୍ଚି ଛୁ ? ସେ କ’ଣ, ମୁଣ୍ଡର ନେଇଯିବ ?
ସବୁ ତୁମର ପାଇଁ । ସେ ଯଦି ଖୋଲହାତ ହୋଇ ସବୁ ଉଠିଲେବ, ବ,
ତାହାହେଲେ ପଛରେ ତୁମ ହେଜୁ ଶୁଣୁଥିବ । ସବୁ ତୁମର ପାଇଁ ଥୁଆ
ହେଉଛି, ଅସୁଧର ।

ପୁଅ ଦୁହେଁ ବାପାର ଏ କଥା ଉପରେ ଆଉ କିଛି କହିପାରିଲେ
ନାହିଁ । ହେଲେ ତାଙ୍କ ତାଙ୍କ ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ—“ବୁଢ଼ା’ପା
ସେମିତିଆ ତାରତ୍ତା ଅଛି, ତା’ ଆଗରେ ଆମେ ତ ଚାଲିଗଲା ପରି
ଦିଶୁଛି, ବାପା ତ ବାପା । ସେ ସଞ୍ଚିଲା ଧନରୁ ବାପା କି ଉପକାର
ପାଇଲା ? ଯାହା ଦିଶୁଛି ବାପା ଯିବ, ଆମେ ଯିବୁ, ଶେଷରେ ବୁଢ଼ା’ପା
ଯିବ । ସଞ୍ଚିଲା ଧନତକ ଭୂତ ହିଁ ଖାଇବ । ଦୁହେଁ ହତାଶ ହେଲେ ବି
ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେନି । ଗୋଟାଏ ଅବ୍ୟର୍ଥ ଅସ୍ତ୍ର ସମ୍ଭାନରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ ।

ଦିନେ ବଡ଼ ନାତି ବୁଢ଼ା’ପାଙ୍କ ବସ୍ତାନି ଖୋଲି, କି କି ବସ୍ତା ଅଛି
ଦେଖୁଥିଲା । ବହି ଘାଣ୍ଟୁ ଘାଣ୍ଟୁ ଗୋଟାଏ ଅଜବ ବହି ଦେଖିଲା ।
ସେଥିରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା—‘ମୁଖୁ ଲକ୍ଷଣ’ । କୌତୁହଳୀ ହୋଇ
ସେଇଟା ପଢ଼ିବସିଲା । ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଲେଖାଥିଲା—ଠାକୁର ଘର
ଭିତରେ ପରୁଗର ବାହାରିଲେ ଜାଣିବ, ଛଅମାସ ମାସ ପରମାୟୁ ବାକି
ରହିଛି । ଏହାପରେ ମୁଖୁ ସୁନ୍ଦରୁ ଚି । ସେଇଠି ତା ମନଟା ଅଟକି
ରହିଲା । ସେ ବହିଟାକୁ, ବୁଢ଼ା’ପା ଭଲ ଭାବରେ ପଢ଼ିଥିବାର ସେ
ଅନୁମାନ କଲା । କାରଣ ବହୁତ ପଢ଼ାପଢ଼ି ହେଲେ ବହି ସେପରି ଜୀର୍ଣ୍ଣ-
ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ ସେ ବହିଟି ସେହିପରି ହୋଇଥିଲା । ଅଜୁଆ ସତାର
ଖିଅଟାଏ ପାଇଗଲା କି ଆଉ ! ସେମିତିଆ ପ୍ରସନ୍ନତା ତା’ ମୁହଁରେ
ଫୁଟିଉଠିଲା । ବସ୍ତାନିଟି ବାନ୍ଧିଦେଇ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଥୋଇଦେଲା ।

ଦୁଇଭାଇ ସେଦିନ କୋର୍ସୋରରେ ମନ୍ତ୍ରଣା ଚଳାଇଲେ ।
ଅତଳ ସମୁଦ୍ରରେ ଭସିଭସି ସତେ କି ସେପରି ଗୋଟାଏ ଟାପୁ
ପାଇଯାଇଛନ୍ତି ।

ଦି' ଦିନ ପରେ ବୁଢ଼ା ଠାକୁର ଘର ଭିତରେ ପଶିଯିବା ମାତ୍ରେ ମୁଖ ବକ୍ତୃତ କଲ । ବାଗମାର ନାକରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଲଗାଇ ସୁଁ ସୁଁ କଲ । ପାଖରେ ବଡ଼ ନାତି ବୁଲୁଥିବାର ଦେଖି ତାକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲା । କଅଣ ଗୋଟାଏ ପରୁଗର ଦେଉଛି ଦେଖିବାକୁ କହିଲା । ବଡ଼ ନାତି ଘର ଭୁଲିଆଡ଼ ଖୋଜିଲା । କେଉଁଠି କିଛି ନାହିଁ କି କିଛି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ବି ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ସାପ୍ ସାପ୍ କହିଦେଲା । ସାନ ନାତି ବି ଯାଇ ଖୋଜି ଖୋଜି ଗଲା । ତା ଆଖିକୁ କିଛି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ମନ ବୁଝିକରି ହୋଇଗଲା । ଠାକୁର ପୂଜା ଚଟାପଟ୍ ସାରିଦେଇ ଶୋଇବା ଘରକୁ ଗଲା । ନାତି ଦୁହେଁ ଗୋଇନ୍ଦା ପୁଲିସ ପରି ଲୁଚିଛନ୍ତି ନଜର ଦେଇଥାନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ବସ୍ତ୍ରାନ୍ତ ଖୋଜିଲା । ବନ୍ଦେଇ ଭାଗବତ ତଳେ ମୃତ୍ୟୁ ଲକ୍ଷଣ ବହିଟା ଥିଲା । ବୁଢ଼ା ଯେମିତି ଭନଟା ମୋଟା ବହିତକୁ ବହିଟା ବାଡ଼ିଲା ବଡ଼ନାତି ଆନନ୍ଦରେ କୁଲୁରି ଉଠିଲା । ଯୋଜନାଟି ଯେ ନିଭୁଁଲ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି ତାହାଜାଣି ଦୁହେଁ କୁଲୁରି ଉଠିଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ବୁଢ଼ା ବସ୍ତ୍ରାନ୍ତକୁ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଉଦାସ ଭାବରେ ବସିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ବଡ଼ ନାତିକୁ ନାହାକ ଡାକି ଆଣିବାକୁ କହିଲା । ବଡ଼ ନାତି ନାହାକକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିଲାବେଳେ ବହୁତ ବହୁତ ପାଠ ପଢ଼େଇ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ଲଭର ଆଶା ଦେଖାଇ ଆଣିଲା ।

ନାହାକ ଜାତକ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଖଡ଼ିରେ ଗ୍ରହ ଚନ୍ଦ୍ରଟା କାଟିଦେଇ ଅଙ୍କ କର୍ଷି ପକେଇଲା । ଆଉ ଗନ୍ଧାର ହୋଇଯାଇ କହିଲା—“ଏଣେ ରହୁର ବନ୍ଧାଡ଼ିରୁରକୁ ତେଣେ ଲଗ୍ନରେ ଶନି । ତାଙ୍କର ପୁଣି ଶୁକ୍ର ସାଙ୍ଗରେ ଘଣି । ଏଥିରେ ପାଠ କହୁଛି—ଯଦି ଅସ୍ତି ଲଗ୍ନେ ଶନି, ଶୁକ୍ର ସହ କରେଇ ଘଣି, ଭାସ୍କରୁର୍ଯ୍ୟ ବଦନ୍ତ ବାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରମାସ ଅସୁ ରହଇ ପ୍ରାଣୀ । ଏଥିରେ ପରମାୟୁ ମାତ୍ର ଛଅମାସ ଲେଖୁଛି ।”

ବୁଢ଼ା ଆଖିରୁ ଦି'ବୁନ୍ଦା ଲୁହ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା । ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଦେଇ ତାହା ପୋଛିଦେଲା ।

ନାହାକ ପୁଣି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହି ପକେଇଲା—ତେବେ ଗୋଟାଏ ଆଖିର ଜନସ ଅଛି । ଏ ବୁଢ଼ାକ ହେଲେ ଦୁଷ୍ଟ ଗ୍ରହ । ରବି ମହାଗ୍ରହର ସମ୍ଭାର ହେଲେ ଏ ଖେତଡ଼ା ଗ୍ରହବୁଢ଼ାକ ଛୁଡ଼ି ପଳେଇବେ । ଆଜକୁ ପାଞ୍ଚମାସ କୋଡ଼ଏ ଦିନ ପନ୍ଦର ଲିଡ଼ା ଓ ସାତ ବିଲିଡ଼ା

ସମୟରେ ରବି ମହାଗ୍ରହ ତୁମ ଗଣି ପାଖରେଇ ଯିବ । ଗ୍ରହ ପୂଜା କଲେ ରବି ମହାଗ୍ରହ ତୁମ ଗଣି ଭିତରେ ପଶି ଦୁଇଦଣ୍ଡ ରହିବ । ଆଉ ଲମ୍ବଜା ଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ଦୂରରେଇ ଦେବ । ତା'ପରେ ତୁମେ ଶକ୍ତି ଆଠବର୍ଷ ଅଖଣ୍ଡ ପରମାୟୁ ପାଇବ । ଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛି ଉଦ୍ଭିତ ଶ୍ରେଣୀର ଲଂଗୁ, ଦୁଷ୍ଟ ଗ୍ରହାଃ ପଳାୟନ୍ତୁ । ଅସ୍ତ୍ରାତ୍ମର ଶକ୍ତି ଆମ୍ଭେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ନରଃ । ଏନାକୁ କାଟିବାକୁ ତନ ଭୁବନରେ ନେହି ନାହାନ୍ତି । ହଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି । ଏଠି ଧନାଧିକତ ଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ ଗୋଲମାଲ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଧନ ଯେତେ ବେଶି ସଞ୍ଚୟ କରନ, ସେ ସେତେ ଦୁଷ୍ଟ ଗ୍ରହକୁ ଆଣି ଠୁଳ କରିବ । ଏଣୁ ତୁମ ଗଣିରେ ଧନ ସଞ୍ଚୟ ଏକାବଳାତକ ମନା । ସାମାନ୍ୟ କିଛି ସଞ୍ଚୟ କରି ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟରେ କନ୍ୟା ଆମ୍ଭ ସେବାରେ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦେବ । ସ୍ବଳ୍ପ ଅର୍ଥ ଦେଖିଲେ ଧନାଧିକତ ଚନ୍ଦ୍ର ତୁମ ଗଣି ଗୁଡ଼ି ପଳାଇବ ।”

ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ର-ଗୁଡ଼ି ତଥ୍ୟ ସବୁ ବୁଢ଼ା ଆଗର ବାଡ଼ି-ଦେଇ, ଭୁରନ୍ତ ଗ୍ରହ ପୂଜାର ବରଦ କରିଦେଇ ନାହାନ୍ତି ଭୁଲଗଲା ।

ବୁଢ଼ାର ହାତ ଖୋଲିଲା । ଖୁବ୍ ଧୂମ୍‌ଧାମରେ ଗ୍ରହ ପୂଜା ସରିଲା । ବଡ଼ଭାଇ ସାନ ଭାଇକୁ ଗୁଡ଼ରେ , କହିଲା — “ଆଜ୍ଞା ଆଉ ମଲ୍ଲମୁଷା ଠାକୁର ଖଟୁଲ ପଛରେ ଥୋଇବୁ ନାହିଁ । ଯନ୍ତ୍ରରେ ଯେଉଁ ମୁଷାଗୁଡ଼ାକ ପଡ଼ି ମରୁଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଦାଣ୍ଡ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ପକାଇଦେବୁ ।”

ଗ୍ରହପୂଜା ପରେ ଠାକୁର ଦେବେ ଆଉ ଦୁର୍ଗା ନ ବାହାରୁ ଥିବାର ଦେଖି ବୁଢ଼ା ମହା ଖୁସି ହୋଇଗଲା । ଗ୍ରହପୂଜା ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଫଳ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଦେଇଛି ଏଥିରେ ତା'ର ସନ୍ତୋଷ ରହିଲା ନାହିଁ ।

*

ସଂସଦ ଭେଦ

ଗାଆଁର ଉତ୍ସାହୀ ଟୋକାଗୁଡ଼ା ନାନା କସମର ଉତ୍ସାହ କରି କରି ଥିବା ପଡ଼ିଲେ । କାକୁଡ଼ି ଚୋରି, କଦଳୀକାନ୍ଦି ଚୋରି, ମାଛ ଚୋରି, ବୋଲ ମାନ୍ଦୁ ନ ଥିବା ତେଡ଼ିଆ ପ୍ରୋଡ଼ିମାନଙ୍କ ଘରକୁ ରାତିରେ ଡେଇଁ ବୋଲୁଥା ପୋପଡ଼ା, ଦି ଜଣଙ୍କର କଳି ହେଲେ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷଠାରୁ ଟଙ୍କାଖାଇ ଅନ୍ୟକୁ ହଲପଟା । କରବା ଓ ପରେ ତା'ଠାରୁ ଟଙ୍କା ଖାଇ ପୁକୁ ହଲପଟା କରବା ଆଦି କାମ ନିତି ନିତି କରି ଥିବା ପଡ଼ିଥିଲେ । ଦିହନ ଚଟା ଧରିଗଲା । ବେଳେ ବେଳେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଧସାଧସି ଲଗେଇ ଖଣ୍ଡିଆ ମଣ୍ଡିଆ ହେଉଥିଲେ । ମଙ୍ଗୁଆଳ ଛଡ଼ା ଡଙ୍ଗା ପରି ଏଣେ ତେଣେ ଭ୍ରମୁଥିଲେ ।

ମାଟିକ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ଅସାଧୁତା ଯୋଗୁଁ ପରୀକ୍ଷା କୋଠରୁ ତଣ୍ଡିଆ ଖାଇ ସଦ୍ୟ ଗାଆଁକୁ ଫେରିଥିବା ନାଣ୍ଡିଆ, ଟୋକାମାନଙ୍କୁ ସେ ଯାହା ହାତରେ ଚଉଦ ପାଆ ଦେଖି ପ୍ରଥମେ ନାକ ଟେକିଲା ।

ଏ ଗଜା ଭେଣ୍ଡିଆଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ କୌଣସିମତେ ହାତ ମୁଠାରେ ରଖିପାରିଲେ ତା'ର ମନହାମନା ପରଶ ହୋଇ ପାରନ୍ତା । ଭେଣ୍ଡିଆମାନେ ବି ତାକୁ ସଦ୍ୟ ସହରାରୁ ଫେରିଥିବାରୁ ଟିକିଏ ଖାତର କରୁଥିଲେ ଓ ତା' ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ମଉକା ମିଳିବାମାତ୍ରେ କ୍ଷୀରମାର ଗୋଲେଇ ହୋଇଗଲେ ।

ଦିନେ ଗାଆଁ ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ାରେ ସମସ୍ତେ ଏକଜୁଟ୍ ହୋଇଗଲେ । ନାଣ୍ଡିଆ ପୋଖର ନେତା ପରି ଆରମ୍ଭ କଲା । “ଦେଖ, ଆମେ ଯଦି ଗୋଟାଏ ଦଙ୍ଗଲ ନ ବାନ୍ଧୁ ତେବେ ଆମେ କିଛି କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ତୁମେ ଏଠି କଅଣ କରୁଛ ? ଆମ ସହରରେ ଦଙ୍ଗଲ ବନ୍ଦା ଟୋକାଏ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି ନା, ଦେଖିଲେ ଆଖି ଖୋସି ହୋଇଯିବ । ଦିନ ଦି'ପହରେ ବିତ୍ ରସ୍ତାରେ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ଟଙ୍କା ଥଳି ଛଡ଼େଇ ନେଇ ପାରନ୍ତି । ହୋଟେଲ୍ ଗୁଡ଼ିଆଦୋକାନ ତ ସେମାନଙ୍କ କମିଦାରୀ ! ଦଙ୍ଗଲଟାଯାକ ବଛେଇ ହୋଇଯାଇ ହୋଟେଲ୍ ଓ ଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ପଶନ୍ତି, ଖାଆନ୍ତି, ଯାଆନ୍ତି, ପଇସାର କିଛି ଜରୁରତ ନାହିଁ । ଭୁଲ ଆମେ ଦଙ୍ଗଲ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଗୋଟାଏ ସଂସଦ ଗଢ଼ିଦେବା ।

ଜଣ କହିଲା—“ଆରେ ହଁ ହଁ ତ, ମୁଁ ସଂସଦ ନାଁ ଶୁଣିଛି । ହେଲେ ସେଇଟା କେମିତିକା ଓ କେତେ ପ୍ରକାର ଜାଣିନ । ସେଇଟା ଆଗ ବଢେଇଲା ।”

ନାଣ୍ଡିଆ ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡେଇଲା । ଏମିତିଆ ଅଖାଡ଼ୁଆ ପ୍ରଶ୍ନଟାଏ ତା’ ଉପରେ ଆସି ବୋଲୁଅ ପରି ପଡ଼ିବ, ତାହା ସେ ଜଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲା । କିଛି ସମୟ ଥମ୍ ହୋଇ ପରେ କହିଲା— “ଆରେ ଟୋକାମାନଙ୍କର ଦଙ୍ଗା ବାନ୍ଧିବାକୁ ସଂସଦ କହନ୍ତି । ସଂସଦ କେମିତି ହୁଏ ଆଉ କେତେ କସମର ସେଇଟା ମୋତେ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ମାଲୁମ୍ ନାହିଁ । ଏଇଟା ଜାଣିବା ଅବଶ୍ୟ ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ । ଆଜି ରୁହିଁଲେ କାଲିକି ଜାଣି ଯିବ । ସହରରେ ଆମର ଜଣେ ଗୁରୁ ଅଛନ୍ତି । ସେ କଲେଜରେ ପଢ଼ନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତା ଭାଇ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ଝିଅ ପିଲାଏ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମୁକ୍ତି ପକାନ୍ତି, ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପାଟି ଆସୁ ଆସୁ ହୋଇଯାଏ, ଖୋଦ୍ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ହୃଦୟ ତାଉ ୯୭ ଡଗ୍ରୀକୁ ଖସି ଆସେ । ସେଇଥିଲାଗି ସେ ତାକୁ ଧରମ ପୁଅ କରିଚନ୍ତି, ବହୁତ ବହୁତ ଇଲମ ତାଙ୍କୁ ଜଣା । କୋଉ କଥା ତାଙ୍କୁ ଅଛପା ନାହିଁ, ରୁଲ ଆସନ୍ତା ରବିବାର ଦିନ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା । ସେ ସବୁ କିଛି ବଢେଇ ଦେବେ ।

ପ୍ରସ୍ତାବ ସଂସଦସଭାରେ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ରବିବାର ଦିନ ୯ଟାରେ ନାଣ୍ଡିଆ ରୁଟିଟା ଟୋକାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଅନ୍ତା ବସାଦରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଅନ୍ତାକୁ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ସମସ୍ତେ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଲା ଭଳିଆ ନମସ୍କାରମାନ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଲା । ଅନ୍ତା ନାଣ୍ଡିଆକୁ ଦେଖି କହିଲା— “କିଏ ନାଣ୍ଡିଆ, କଥା କଅଣ ? ଏମାନଙ୍କୁ କୁଆଡ଼େ ନେଇ ଆସିଲୁ ? କରୁଛୁ କଅଣ ? ଗାଁ’ରୁ ଆସିଲୁ ପରା ? ହଉ ହଉ ସେଠି ମଝିଣାଟା ପକେଇ ବସିଯାଅ, ତୁ ଯା ସେ ଛକରେ ଥିବା ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନରୁ ପିଆଜି, ରୁଟା ନେଇଆ । ଆଗ ସମସ୍ତେ ଖାଇ ନିଅ, ତାପରେ ଆଉ ଯାହା ।”

ନାଣ୍ଡିଆ ଟିକିଏ କୁହୁ କୁହୁ ହେବାରୁ ଅନ୍ତା ଛିଗୁଲେଇ କହିଲା—“ଝିଃ, ଯା ଯା ଆବେ କେତେ ଲଜ ସରମ ଦେଖଉଛୁ । ଯା’ ଯା’ ବେଶି ଫେଟକାମି ଦେଖାନା ।”

ପିଅକି ଓ ଚାନ୍ଦା ପଦ୍ମ ପରେ ଆଲୋଚନା ଚଳି ବସିଲା ।
ନାଣୁ ଆଉ ବନପୁର ସହିତ ଆରମ୍ଭ କଲା—“ଆଜ୍ଞା” ଆମେ
ଗାଆଁରେ ଗୋଟାଏ ସସଦ ଗଢ଼ିବୁ । କେମିତିଆ ସସଦଟାଏ ଗଢ଼ିଲେ
ଭଲ ହେବ, ଆଉ କେମିତି ସେଇଟା ଗଢ଼ା ହେବ ସେହି ଇଲାମଟା
ପାଇବା ଲାଗି ଆଜି ଗାଆଁରୁ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିଲୁ ।

ଅନ୍ତା ମୁରୁକି ହସା ଦେଇ କହିଲା—“ଆଜ୍ଞା, ସହର ସେଗ ତା
ହେଲେ ଡେଇଁଲଣି ଗାଆଁକୁ ! ଭଲ କଥା ଭଲ କଥା । ଯେତେ ପ୍ରକାର
ସସଦ ଅଛି ମୁଁ କହି ଯାଉଛି, ତୁମର ଯେଉଁଟା ପସନ୍ଦ ହେବ ସେଇଟା
ବାଛି ନେବ । କଅଣ କହୁଛ, ଓ ?”

“ହଁ ହଁ ସେଇଆ ।”

ଅନ୍ତା ପୋଥି ପଢ଼ି ଟେକିଲା—“ପଢ଼ିଲେ ଦେଖ ମହୁମାଛୁଆ
ସସଦ । ମହୁମାଛୁମାନେ ଚାରିଆଡ଼ୁ ମହୁ ଆଣି ପେଣାରେ ଯେମିତି
ଥୁଆନ୍ତି, ଏ ସସଦର ସଭ୍ୟମାନେ ସେହିପରି ଚାରିଆଡ଼ୁ ଲୋକହିତକର
ବସତୁ ସବୁ ଶିଖି ସସଦରେ ଆସି କହନ୍ତି, “କିଏ କି ଭଲକାମ କଲା,
କାହା ପାଖରେ କି ଭଲଗୁଣ ଅଛି, ଏଠି ସେଇଟା କେବଳ ଚର୍ଚ୍ଚା
ହୁଏ ।”

ଜଣେ ଚାନ୍ଦା ଚାନ୍ଦିଆ କହି ଉଠିଲା—“ଆଜ୍ଞା, ଆମେ ଏଇ
ସସଦଟା ଗଢ଼ିବା ।”

“ହଁ,ହଁ ସବୁତେ କରି ସବୁତେ କରି । ତମେ ସବୁ ଗାଁରୁ ସଗ୍ରହ
କଲେ କରିବ କାହା ବାଡ଼ିରୁ କାକୁଡ଼ିଟାଏ ବା କାହା ବାଡ଼ିରୁ କଣାରୁଟାଏ ।
ତେମେ ମହୁ ପାଇବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଏସବୁ ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡିଆଙ୍କ କାମ ।
ଦାଣ୍ଡନିକ, ବୈଜ୍ଞାନିକ, ଡାକ୍ତର, ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କୁ ଏହା ଯୋଗାଏ ।
ଦ୍ଵିତୀୟରେ ଶୁଣ—ମେହେନ୍ଦ୍ରାଣିଆ ସସଦ । ମେହେନ୍ଦ୍ରାଣିମାନେ ଯେମିତି
ସକାଳୁ ସକାଳୁ ତଟକା ପାଇଖାନାମାଲ ସବୁ ଟୋକେଇରେ ଆଣି
ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଏକାଠି ଥୁଆନ୍ତି, ଏ ସସଦର ସଭ୍ୟମାନେ ଠିକ୍ ସେହିପରି
ଚାରିଆଡ଼ୁ ଯାବତ ଅସନା କଥା ସଗ୍ରହ କରି ଏହି ସସଦ ଭିତରେ ଓକାଳ
ପକାନ୍ତି । ପଛେ ଦ୍ରୁ,ପଛେ ସ୍ତ୍ରୀ ପରସ୍ପା, ଦିଅ, ବୋହୂଙ୍କର ଦୁନାମ ଏଇଠି
ହୁଏ । କଅଣ—ଏମିତି ସସଦ କରିବ ?

“ନାହିଁ, ନାହିଁ । ଆମ ଗାଆଁର ଲୋକ ସିନା ଜନନେ କିଛି କହିବେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଆଉ ଯୁକ୍ତ ଗାଆଁବାଲଏ ଦୂର, ଦୂର, ମାର, ମାର, କରିବେ ।”

“ଅଜ୍ଞା ତେବେ ଶୁଣ । ଆଉ ଗୋଟାଏ ସଂସଦ କଥା ଶୁଣ । ସେଇଟା ହେଲା ଗୋଟିଏ ଖୋଲାଖୋଲି ସଂସଦ । ଏହାର ସଭ୍ୟମାନେ ଏଠି ଏକାଠି ହେବାପାରେ ପରସ୍ପରର ଗେହ ଖୋଲାଖୋଲି ହୁଅନ୍ତି । ଏକ ନ କରିବାପାଏ ସେମାନଙ୍କର ପେଟ ଆଉଁଶ ହେଉଥାଏ । କଣ ଇଏ ପୋଷେଇବ ?”

“ନାହିଁ, ନାହିଁ ସଂସଦର ଗଜା ମରୁଡ଼ ହୋଇଯିବ ।”

“ଆଜ୍ଞା ତେବେ ଟେକା ଟେକି ସଂସଦ କରିବ ? ଏଥିରେ ସଭ୍ୟ ମାନେ ଖୁବ୍ ଗୁଣୀ, ମନସ୍ତୀ ଆଆନ୍ତି । ସଂସଦରେ ପହଞ୍ଚିବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଟେକା ଟେକି ଆରମ୍ଭ କରିଦିଅନ୍ତି । ଇଏ ତାକୁ ପାଞ୍ଚଦାଢ଼ ଟେକି-ଲଣି ତ ସିଏ ଆକୁ ଦଶଦାଢ଼ । ସେ କହେ ତୁମେ ଭାରି ଭଲ । ଇଏ କହେ ତୁମେ ବହୁତ ଭାରି ଭଲ ।”

“ହଁ ଆମେ ଏଇ ସଂସଦ ଗଢ଼ିବା ।”

“ହଁ, ହଁ ସମ୍ଭାଳି କରି, ସମ୍ଭାଳି କରି । ହଇରେ ତୁମେ କଅଣ ଟେକିବ ? ତୁ ତାକୁ କହିବୁ—ତୁମକୁ ବଢ଼ିଆ କାକୁଡ଼ି ଚୋରି କରିଆସିବ, ସେ ତତେ କହିବ—ତମକୁ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଆ କଖାରୁ ଚୋରିକରି ଆସେ । ଆଉ କେଉଁଥିରେ ତୁମେ ଟେକା ଟେକି ହେବ ?”

“ହେଉ ଏମିତିଆ ସଂସଦ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ।”

ଆଜ୍ଞା ତେବେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସଂସଦ ଅଛି । ସେଇଟା ହେଲା ରୂଢ଼ା ଅମଳ ସଂସଦ । ଆଜି କାଲି ଦୁନିଆଁରେ ଅନେକତ ଭାଗ ରୂଢ଼ାରେ ରୁଲିଛି । ଅନେକତ ଭାଗ ଲୋକ ଜରିମରି ରୂଢ଼ା ଦେଉଛନ୍ତି, ଆଉ ଭାଗେ ଲୋକ ତାକୁ ଚକ୍ର କରୁଛନ୍ତି । ରୂଢ଼ା ଆଦାୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ଗୋଟାଏ ସଂସଦ ନିହାତି ଦରକାର । ଅମଳ ସଂସଦର ତମୁକ ସାହାଯ୍ୟ ପାଣି ନାଆଁ ଦେଇ ଗୋଟାଏ ରସିଦ୍ ବହି ନିହାତି ଦରକାର । ତାହାର ବଳରେ ବେଶ୍ ରୂଢ଼ା ଆଦାୟ ହେବ । ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ

ସଂସଦଟାଏ ନ ହେଲେ ନ ମିଳେ । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପିଣ୍ଡ ଚାନ୍ଦିରେ ଗଢ଼ା ସେମାନେ ଏଇ ସଂସଦ ଗଢ଼ନ୍ତୁ । କଅଣ ପସନ୍ଦ ?”

“ହଁ ପସନ୍ଦ ଯେ, ତେବେ ତାଠୁଁ ଭଲ ଅଛି କି ନା ଦେଖାଯାଉ ।”

“ହଉ ଶୁଣ, ଆଉ ଗୋଟାଏ ହେଲା — କୋକୁଆ ପୁରର ସଂସଦ । ଏହାର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ କାମ ହେଲା ଲୋକଙ୍କୁ ଭୟଭୀତ କରିବା ନିଜର ବଣ କରି ରଖିବା ଆଉ ସେମାନଙ୍କୁ ଶୋଧିବା । ‘ଘରପୋଡ଼ା, ତେଲ ପୋଡ଼ା, କିଆର ଜୂର, ଦଙ୍ଗାହାଙ୍ଗାମା ହେଲା ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ କାମ । ଏମାନଙ୍କ ଭୟରେ ଲୋକ କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ବସ୍ କହିଲେ ବସନ୍ତି, ଉଠ୍ କହିଲେ ଉଠନ୍ତି । ଦେ ବୋଲି କହିଲେ ଗାଞ୍ଜିଆ ଖୋଲି ଦିଅନ୍ତି । ଦରକାର ଏମିତିଆ ସଂସଦ ?”

“ନାହିଁ, ନାହିଁ ଲୋକଙ୍କ ନିଶ୍ୱାସ ପଡ଼ିବ । ଅତିହୀନ ରୋଗ ଗ୍ରାସିବ । ଏଇଟା ଅତି ଖରାପ ।”

ହଉ ତାର ଓଲଟା ସଂସଦଟାଏ ଗଢ଼ । ସେଇଟା ହେଲା, କୋକୁଆ ଛଡ଼େଇ ସଂସଦ । ଏହାର ସଭ୍ୟମାନେ ବଡ଼ ପରୋପକାଷ । ଅସାମାଜିକ ଲୋକଙ୍କୁ ଜବତ କରିବା, ବନ୍ଦରେ ପାଳିକରି ଗାଁ ଜଗିବା, ବଡ଼ି, ଘରପୋଡ଼ାବେଳେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ପାଣି ଛଡ଼େଇ ଲୋକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ହେଲା ଏମିତିଆ ସଂସଦସଭ୍ୟମାନଙ୍କର କାମ । କ’ଣ କେବ ?”

“ଚଳନ୍ତା ଯେ ହେଲେ ଏଥିରେ ଜୀବନମୁକ୍ତି । କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପାରିବାନ ।”

“ଛୁଡ଼ ତାକୁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ସଂସଦ ଅଛି । ସେଇଟା ହେଲା ଶଶି ପୁରର ସଂସଦ । ଏହାର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ କାମ ହେଲା ପାଞ୍ଚ ଜଣ ବସି ଯଦି ଏକ ମନ ହୋଇ କିଛି ଗୋଟାଏ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବେ, ଏମାନେ ତା ଭିତରେ ପଶି କିଛି ଗୋଟାଏ ଗଣନାଳୟ ଉଠି କରିଦେଇ କାମଟା ଭଣ୍ଡାର କରିଦେବେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟାଏ ଯାହା ହଉଛି । ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଚାନ୍ଦିପାଖରେ ଦେଖିହୋଇ ବସି ଯାହା ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଅଭିନେତାମାନେ ଅଭିନୟଶୈଳୀକୁ ପିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲେ ଦଣ୍ଡା ବସିଥିବା ଦେଖାହୋଇ ଭିତରେ ଥାଏ । ଏ ସଂସଦର ଜଣେ ସଭ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବୁଲନ୍ତା ବେଲ୍‌କୁ ଘାସ ଢାଆଁ ଦେଖାଇ ଚଳି

ମୁହଁ ପାଖକୁ ନେଇଆସିବ । ଆଉ ଗଳ ଭିତରକୁ ଟିକିଏ ଆଗଇ ନେଇ ନିଜ ପାଖେଇ ଯାଏ । ଆଉ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ଶଶୁ ପଛଆଡ଼ୁ ଧଡ଼ାରେ କସି କରି ପାହାନ୍ତର ଦିଏ । ଶଶୁଟି ବଢ଼ି ସେଇ ଗଳ ଗ୍ରସ୍ତାନ୍ତର ଦଉଡ଼ି ଯାଏ ଆଗକୁ । କାଳେ ମାଡ଼ି ପଟକଇବ ଏହି ଭୟରେ ଦେଖଣାହାରୀ ଏ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ି ହୋ ହୋ ପାଟି କରନ୍ତି । ଶଶୁଟା ଅଧିକ ଭୟରେ ଏଣେ ତେଣେ ଧସେଇ ପଶିଯାଏ । ଯାହାଟି ଏକା-ବେଳେକେ ଭଣ୍ଡୁର ହୋଇଯାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ଏମିତି ହୁଏ ଯେ ଠେଲ ପେଲରେ ଗଜା ଗଣୀ ତଳେ ଗଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ହାରମାନୀ ଉପରେ ଶେଷ ଚଢ଼ି ଯାଇ ତାକୁ ଘୁଙ୍ଗି ପକାଏ । ସାମାନ୍ୟ ବନାଏ ଘାସ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ଖଇଁଠୋଇ ହେଉଥିବା ଯାହାଟି ଭଣ୍ଡୁର ହୋଇଯାଏ । ଶଶୁ ପୁରେଇ କଥାଟା ଏହିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ । ସଭ୍ୟମାନେ ସଭା ସମିତିକୁ ବି ବାଡ଼ିଆ ଫୋଟକା ଫୋପାଡ଼ି, ଡେଲ ପଟକଇ ଏମିତି ଭଣ୍ଡୁର କରିଦିଅନ୍ତି । ଭଣ୍ଡୁର କରିବା ଏମାନଙ୍କର ଧର୍ମ । ଲୁଚି ଶବ୍ଦର ହସାବ ସେମାନେ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମିତିଆ ସର୍ବଦା ଚଳିବ ?”

“ ଉଁହଁ-ଉଁହଁ-ଗାଁ ଗଣ୍ଡାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଉ ସଭା ସମିତି ହେଉଛି ଯେ ତା ପାଇଁ ଏମିତିଆ ସଂସଦଟାଏ ଗଢ଼ିବା ଲାଏ ପୋଷେଇବ ନାହିଁ ।”

“ ଆଜ୍ଞା, ସେବା ସଂସଦ ? ଏହାର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଘରେ ବା ନିଜ ଗାଆଁରେ ସେବା କାମ କରି ଆସେନି । ପୁରୀର ରଥଯାତ୍ରା, କଟକର ବାଲିଯାତ୍ରା, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଜାଗର ଯାତ୍ରା, ଡେଙ୍କାନାଳରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୂଜା ଯାତ୍ରାଭଳି ଯାତ୍ରାମାନଙ୍କରେ କେବଳ ଏମାନେ ସେବା କରି ପାରନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡରେ ଟୋପି ଗୁଡ଼ରେ ଚଢ଼ିଆଟା ବା ବ୍ୟାଜ୍ ସାଙ୍ଗରେ ଶ୍ରେତର, ପଟିକନା ନଥିଲେ ଏମାନେ ସେବା କରିପାରନ୍ତିନି । ଏସବୁ ଆନକୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ନେତା ହାକିମ ହୁକୁମା ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ନଜରରେ କୌଣସିମନ୍ତେ ପଡ଼ିଗଲେ କାମ ଫତେ । ଅମୁକ ସେବା ସଂସଦର ସଭ୍ୟମାନେ ଆଣ୍ଟେଇପଡ଼ି ସେବା କାମ କରୁଥିଲେ ଏତିକି ମାତ୍ର ବଡ଼ବଡ଼ଆଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ସଇ । ଅସଲ ସେବାକାମ ରୁଲ୍ଲିକ ଯାଉ । ନିଜ ଘରେ ବା ଗାଁରେ ସେବା କାମରେ ଏପରି ପଦେ ପ୍ରଶଂସା କୋଉ ବଡ଼ବଡ଼ଆଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିବ ? ଏମିତିଆ ସଂସଦ ଲୋଡ଼ା ?”

“ଚଳନ୍ତା ଯେ, ହେଲେ ଏଥିପାଇଁ ଟଙ୍କା ପଇସା ଦରକାର । ଆମ ପାଖରେ ଫଟା ପାହୁଲଟାଏ ବ ନାହିଁ ।”

“ହଉ ତେବେ ଦହିମନ୍ତା ସଂସଦଟାଏ ହଉ । ଦହି ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ିଆ ଚିଜ ଲହୁଣୀ ବାହାରେ । ଏ ସଂସଦର ସଭ୍ୟମାନେ ନିଜ ନିଜ ଖସୁର ଭିତରେ ଦହିକୁ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଲହୁଣୀ ଭଳିଆ ଗୋଟାଏ କିଛି ଲେବ୍‌ହେବ୍‌କର ବିଷୟ କାନ୍ଦନ୍ତି । ଏହାର ସଭ୍ୟମାନେ ସାଧାରଣତଃ ବୈଜ୍ଞାନିକ, ଡାକ୍ତର ଓ ଦାର୍ଶନିକମାନେ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଅତ୍ୟନ୍ତ, ଜଟିଳ ସମସ୍ୟାମାନଙ୍କର ସମାଧାନ ଏଇ ସଂସଦରେ ହିଁ ହୋଇଥାଏ । ମାଡ଼ ଆସୁଥିବା ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାର ଉପାୟ ସବୁ ଏଇଠି ବାହାରେ । ଏ ସଂସଦ ବିଷୟ ଭୁମନାମକର ଭାବବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

“ସେଇଟା ଅବଶ୍ୟ ଠିକ୍ କଥା ।”

“ଆଉ ଗୋଟିଏ ହେଲା ସମୁଦ୍ରମନ୍ତା ସଂସଦ । ଦେବତା ଓ ଅସୁରମାନେ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ଭୟଙ୍କର ବିଚାର ହାଣ୍ଡି ପାଇଥିଲା ପରି ଏହାର ସଭ୍ୟମାନେ ମୁଣ୍ଡ ଘାଣ୍ଟି ଘାଣ୍ଟି ଗୋଟାଏ ସବନାଶିଆ ଜିନିଷ କାନ୍ଦନ୍ତି । ପରମାଣୁ ବୋମା ଏମିତିଆ ସଂସଦରୁ ବାହାରିଥିଲା । ଗତି ବ ଏ ସଂସଦ, କାନ୍ଦିପାରିବ ସେମିତିଆ ବୋମା ?”

“ହେଃ ରମ ବୋଲ, ସେ ମୁଣ୍ଡ ଆମର କାହିଁ ?”

“ଠିକ୍ ଅଛି, ତେବେ ଗୋଟାଏ ରଙ୍ଗ ବଦଳେଇ ସଂସଦ କର । ରଙ୍ଗ ବଦଳା ଏଣୁଆ ସେମିତି ରୁପପାଖର ରଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗୁରେ ମିଶି ଯିବାକୁ ନିଜ ରଙ୍ଗକୁ ବଦଳେଇଦିଏ, ଏ ସଂସଦିଆମାନେ ଦେଶର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସୁହାଇଲେ ଭଲ ନିଜ ନିଜ ରଙ୍ଗ ହରଦମ୍ ବଦଳେଇ ଥାଆନ୍ତି । ଦେଶ ଗେରୁଆ ହେଲେ ସେମାନେ ଗେରୁଆ ଝୁଣ୍ଟା, ହଳଦିଆ ହେଲେ ହଳଦିଆ ଝୁଣ୍ଟା ଆଉ ନାଲି ହେଲେ ନାଲିଝୁଣ୍ଟା ଧରନ୍ତି । ସକାଳେ ଆମେରିକାର ଜୟଗାନ କର ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ରୁଷିଆର ଜୟଗାନ କରବାକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ ସଂସଦିଆମାନେ କେବେହେଲେ ମାଙ୍କଡ଼ଚିତ୍ ମାରନ୍ତି ନାହିଁ—”

“ଆମେ ଏଇ ସଂସଦଟା ଭେବା ।”

“ଆରେ ଏଥିପାଇଁ ଟିକିଏ ରାଜନୀତିଆ ଆଖିଥିବା ଦରକାର ।
ତୁମର ସେ ଆଖି କାହିଁ ? ପରିସ୍ଥିତିର ରଙ୍ଗ ଚିହ୍ନିବାର ଆଖି ତୁମର
ନାହିଁ । ତେଣୁ ତୁମେ ରଙ୍ଗ ସେହିପରି ବଦଳାଇବ କୁଆଡ଼ୁ ?”

“ଆରେ ହଁ ସତେଇ !”

“ହଉ ତେବେ ନସର ପସରିଆ ସଂସଦ ହଉ । ଏହାର
ସଭ୍ୟମାନେ ହରଦମ ମନ୍ତ୍ରୀ, ବଡ଼ ବଡ଼ ହାକିମ ଓ ନେତାଙ୍କ ପଛରେ
ଲଙ୍ଗଡ଼ ପରି ଲାଗି ରହିଥାନ୍ତି । ଏହାହାର ଲୋକେ ଜାଣି
ଯାଆନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ମନ୍ତ୍ରୀ, ହାକିମ ବା ନେତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଲୋକ ।
ଅମୃତ କାମଟା ସେମାନଙ୍କୁ କହି କରାଇ ଦେବେ, କାହାକୁ ପୋଲିସ୍
ହାତରୁ ଖସାଇ ଦେବେ, ପରିମିଟ୍ଟାଏ କରାଇ ଦେବେ କହି ସଭ୍ୟମାନେ
ଅନୁଗ୍ରହାକାଞ୍ଚକ୍ଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ବେଶ୍ ହିଁ ପଇସା ଝଡ଼ାନ୍ତି । ଠିକ୍
ପଣ୍ଡା ସେମିତି ଉତ୍ତୋଳନା ନାଆଁ କହି ଯାହାଙ୍କଠାରୁ ପଇସା ଝଡ଼ାଏ ।
ହେଲେ ତୁମ ଦେଇ ସେ କାମ ହେଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କିଛି
ପାଠ ଦରକାର, କଲେଜ ବାରଣ୍ଡା ମାଡ଼ିବା ଦରକାର ।”

“ହଁ ସେଇଟା ଠିକ୍ । ସରସ୍ୱତୀ ତ ଆମକୁ ସବୁବେଳେ
ଗୋଇଁଠା ଉପରେ ଗୋଇଁଠା ନାହିଁ ଦେଲେ । ପାଠ ବି ଆମକୁ ଦେଖି
ଛନ୍ଦିଆରେ ଛୁଡ଼ି ପଳେଇଲ । ଛୁଡ଼ନ୍ତୁ ସେ ସବୁକଥା ।”

“ହଁ, ଆଉ ଗୋଟାଏ ସଂସଦ ବଢ଼ାଇବା । ଏଇଟା ହେଲ
ଶିଆଳ-ଷଣ୍ଢ ସଂସଦ ।”

“ଏଁ ଆମେ ତ ମଣିଷ । ଏ ସଂସଦ ଆମର କି ଦରକାର ?
ତାହା ଶିଆଳ ଓ ଷଣ୍ଢଙ୍କ ପାଇଁ ହୋଇଥିବ ।”

“ଆରେ ନାହିଁ ନାହିଁ । ନାଆଁ ଶୁଣି ଫିଡ଼ିକ ଉଠ ନାହିଁ ।
ଥରେ ଗୋଟାଏ ଶିଆଳ ଗୋଟାଏ ଷଣ୍ଢର ପଛରେ ନଡ଼ ନଡ଼ ହୋଇ
ଦୋହୋଲୁଥିବା ମାଂସ ପିଣ୍ଡ ଲାଟିକୁ ଦେଖି ଶବ୍ଦ—ସେଇଟା ପାତଲ
ଆମ୍ଭ ଗଛରୁ ଖସିଲପରି ଖସି ପଡ଼ିଲେ ସେ ତାକୁ ଖାଇବ । ଷଣ୍ଢ ପଛେ
ପଛେ ଶିଆଳଟି ଶିଆ ଶିଆ ଭୁଲି ଗୋଡ଼େଇଲ । ତାହାର ଦୁରାଶା
ପୂରଣ ହେଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ବିଲୁଆଟି ମଲା । ଏହିପରି ଅତି ବଡ଼
ଦୁରାଶାଟାଏ ପୋଷଣ କରି କେତେକ ଲୋକ ଏମିତିଆ ସଂସଦଟାଏ

ଗଢ଼ନ୍ତି । ତାହା ପୂରଣ ହୁଏ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସେ ଯୁଆଡ଼େ ବାଟ
କାଟନ୍ତି । ଭଞ୍ଜା ଘରବାଲ ଭଞ୍ଜା ନ ପାଇ ଶେଷରେ ସଂସଦର ନାଆ
ପିଟାକୁ ଜାଳ କରେ ।”

“ହେଁ ନନ୍ଦାତି ବୁଢ଼ବକ୍ ନ ହେଲେ ଏମିତିଆ ସଂସଦ କେହି
ଗଢ଼ିବେ ନାହିଁ ।”

“ତାହେଲେ ଦେଖୁଛି ତୁମ ବୁଢ଼ବକ୍ ବନବ ନାହିଁ ।
ତେବେ ଜଣିକିଆ ସଂସଦଟାଏ ହେଉ । ଏଇଟା ଏକରଜମ ଶ୍ରାମ୍ୟମାଣ
ସଂସଦ କହିଲେ ଚଳେ । ଜଣେ ଯୋଗାଡ଼ିଆ ଲୋକର ହାତମୁଣି
ଭିତରେ ଏ ସଂସଦଟି ଥାଏ । ସେ ମୁଣି ଖାନତଲସ କଲେ ପାଇବ
ସଂସଦର ନାମ ଫଳନ, ଛପା ଚିଠି ଖାତା ବା ପ୍ୟାଡ଼୍, କହୁ-ଲୋକଙ୍କର
ନାମ ତାଲିକା ସଂସଦର ସଭ୍ୟ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଧରି ନେବାକୁ
ପଡ଼େ । ନାନା ଟିପା ଟିପଣୀ, ବୁଦ୍ଧି ରେକର୍ଡ଼ ପସ, ଗୁମା ଆଦାୟ
ରସିଦ ବହି, ରବର ଷ୍ଟାମ୍ପ, ପ୍ୟାଡ଼୍ ଗୋଟାଏ କନା ମୁଣିରୁ ଥିବା
କିଛି ରୁଡ଼ା ଓ ଗ୍ରେଟ ବଡ଼ ଦି'ଟା ଗାମୁଛା । ଏ ମୁଣିବାଲ ଯେଉଁଠି
ରସିଦ ସେଇଠି ସେ ସଂସଦଟି ମୁହଁ ଦେଖାଏ । ମୁହଁ ଚୁନାଁଦନ
ଡାକବାଲ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ଦୁଇ ଭିନ୍ନଜଣ ତମର ଭଳିଆ ଟୋକା ଗାଣିଆ
ମୁଢ଼ି ଓ ଗୁମାରେ ଆପଣାୟିତ ହୁଅନ୍ତି । କଅଣ ପସଦ ?”

‘ନା ଆମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ସଂସଦ ଗଢ଼ିବୁ । ଜଣକିଆ ଆମକୁ
ପୋଷେଇବନି । ସେଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦି' ଅକ୍ଷର ପାଠ ଦରକାର ।’

“ଆଉ ତେବେ କୋଉ ସଂସଦ କରିବ ?”

“ଆମେ ସେ ଗୁମା ଆଦାୟ ସଂସଦଟା ଗଢ଼ିବା । ସେଇଟା
ଆମକୁ ପୋଷେଇବ ।”

“ଭଲ କଥା ଏବେ ଯାଅ ଗୋଟାଏ ବଡ଼େଇ ଦୋକାନରୁ
ଗୋଟାଏ ନାଆଁପଟା ଢିଆରି କରଇ ନେଇଯିବ । ନାଆଁଟା ଦିଅ
ମଦନ ମୋହନ ମାଲବ୍ୟ ଯୁବ ସଂସଦ ।”

ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲ

ଡ. ପି. ଆଇ. ଅଫିସ୍ କରଣୀ କଣ୍ଠ ପଧାନ ଦିନରତ ଲାଗି ପଡ଼ିଲା - କେମିତି ସାବକ ଚାକିରୀ ଗୁଡ଼ିକ ଗଣ୍ଠିର ପୁର ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲର ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଟା ହେବ । ଡ. ଏ. ବି. ଇଡ଼, ହେଡ଼ ମାଷ୍ଟର ହେବାକୁ ଯାହା ଯୋଗ୍ୟତା ଦରକାର ତାଠୁଁ ବେଶି ଅଛି । ସାମାନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲ । ତହିଁର ପୁଣି ଝାଡ଼ି ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସହରର ହାତୁଡ଼ା ତା ସୀମା ଛୁଇଁନି । ସବୁ ପ୍ରକାର ଯାନ ୨୦ ମାଇଲ ଦୂରରୁ ବନ୍ଦ । ଏକ କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ରସ୍ତାକୁ କେବଳ ଦୁଇଟି ଅସହସ୍ତ ଗୋଡ଼ ଓ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଦାର ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ଜଣେ ଆଶ୍ରମସ୍କୁଲ-ଭିତ୍ତିକ ଯାତ୍ରୀ ବାଧ୍ୟ । ଯେତେ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ ବି ଏଥିରୁ ନିସ୍ତାର ନାହିଁ । କେବଳ ଭାଗ୍ୟ ତେଜ ଥିଲେ ଓ କୌଣସିମନ୍ତେ ଯୋଗାଡ଼ କରି ପାରିଲେ ଆଠଟି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଗୋଡ଼ ତାକୁ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ବୋହି ନେଇ ଯାଇ ପାରିବ । ଏପରି ଏକ ଦୁର୍ଗମ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ଏକ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲର ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ପଦପା ପାଇଁ, ରଜଧାନୀ ପାଣି ପବନରେ କଷା ହୋଇଥିବା କଣ୍ଠ ପଧାନ ଡ. ଏ. ଡ. ଇଡ଼, ଜର ନାହିଁ ନୋଥିବା ବ୍ୟାକୁଳତା ଦେଖି ଡ. ପି. ଆଇ. ଜର ନାନା ସନ୍ଦେହ ଜାତହଲ । ସେ କଣ୍ଠ ପଧାନଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା ମଞ୍ଜୁର କଲେ ନାହିଁ । ବ୍ୟାକୁଳତା କଣ୍ଠ ପଧାନ ତଳେ ପୁରୁଣା ଶେଷ ଆଧ୍ୟାୟକୁ ଆସୁଡ଼ି କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ ।

ହଠାତ୍ ଡ. ପି. ଆଇ. ଆଣିଙ୍କୁ ବହୁବିଧ ଗୁଡ଼ିକ କର୍ମରୁ ଅବ୍ୟାହତ ମିଳିଲା । ହୁଆଙ୍କୁ କାଶେଇ ଗୁଲିବା, ସେମାନଙ୍କର ଗୃହ ଜନା ଧୋଇବା, ହୁଅଞ୍ଜେଇ ଦେବା, ପରିବା କାଟିବା, ମସଲା ବାଟିବା ଓ ଘର ଓଲଟାଇବା କାମ କରିବାତ ଦୂରର କଥା, ସେ ସବୁ ବିଷୟ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସେ ଶାନ୍ତିରେ ରେଡ଼ିଓ ଶୁଣିଲେ, ବହି ପଢ଼ିଲେ ଓ ପଡ଼ିଶା ମାଇପଙ୍କ ସହ ତାଆପ ଖେଳିଲେ ।

ଡ. ପି. ଆଇ. ଆଣି ଗୃହ ଜଞ୍ଜାଳମୁକ୍ତା ହେଲେ ଯତ, କିନ୍ତୁ କଣ୍ଠ ପଧାନ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ସୁବିଧା ଦେଲେ ସେ ବିଷୟରେ

ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇଲେ ନାହିଁ । ଡ. ପି. ଆଇଙ୍କୁ କନ୍ଥୁ ଭାରି ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଶିକ୍ଷକ କଣ୍ଠ ପଧାନ ପକ୍ଷରେ ଏପରି ଛୋଟ ଛୋଟ କାମ କରିବା ଲଜ୍ଜାକର ନ ହେଲେ ବି ତାଙ୍କୁ ଭାରି ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । ହନୁମାନ ଗୁଡ଼ି ଭିତରେ ସୀତା-ରାମଙ୍କର ମୁଣ୍ଡି ଦେଖିଲା ପରି ସେ କଣ୍ଠ ପଧାନଙ୍କ ଗୁଡ଼ି ଭିତରେ ଦେଖିଲେ କଣ୍ଠରପୁର ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲ — ଦସ୍ ଦସ୍ ହୋଇ ଝଲକ ଉଠୁଛି । ଏଠା ରାଜଧାନୀ ଅଫିସ୍ ଓ ମୋଟା ଦରମା ଗୁଡ଼ିଦେଇ ବଣ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯିବାପାଇଁ ଏକ ଅଭୂତ ଅଗ୍ରହ ! ଲୋକଙ୍କୁ ତଣ୍ଡିଆ ମାରି ସେମିତିଆ ଥାନକୁ ପଠେଇଲେ ଚାକର ଗୁଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି ପଛେ ସେଠାକୁ ଯାଉ ନାହାନ୍ତି, ଅଥଚ କଣ୍ଠ ପଧାନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମହାପ୍ରଭୁ ପାଲଟି ବଣକୁ ଯିବାଲାଗି ତିଆର !

କଣ୍ଠ ପଧାନଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ତପସ୍ୟାରେ ଡ. ପି. ଆଇଙ୍କ ଆସନ କମିଲା । ସେ ଦିନେ କଣ୍ଠ ପଧାନଙ୍କୁ ଏକାନ୍ତକୁ ଡାକି ନେଇ ପଚାରିଲେ ‘ଆସ୍ତ୍ର କହିଲୁ କଣ୍ଠ, ତୁ ବେଜାମର ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଛାଡ଼ିଦେଇ ବଣ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯିବାପାଇଁ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ କ’ଣ ?’

କଣ୍ଠ ପଧାନ ଝୁର୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଯାଇ ଏକ ଦାର୍ଶନିକ ଭଳି ଅରମ୍ଭ କଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ଏ ସବୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଷୟ, ଅନ୍ୟ କାହାକୁ କହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ତଥାପି ଆପଣ ପିତୃତୁଲ୍ୟ । ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣେଇବା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଏ କ୍ଷତ୍ରେଙ୍କରୁ ଅନିତ୍ୟ ସଂସାର ଓ ତ ମୋର ବୈରାଗ୍ୟ ଆସିଯାଇଛି । ଅର୍ଥ ବେଜଗାର, ବିଳାସବ୍ୟସନ ଜୀବନର ଯେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ ତାହା ମୋର ହୃଦବୋଧ ହୋଇଗଲାଣି । ମୋର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଗୁରୁ ବାବା ଗେହଲୁ ଦାସ ମୋତେ ଆଦେଶ ଦେଇ ଛାଡ଼ି ବେଟା, ତୁ—ଏକ ଅରଣ୍ୟାଞ୍ଚଳକୁ ଯା । ନିର୍ଜନରେ ଯୋଗାଭ୍ୟାସ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବନବାସୀମାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ କର । ତୋର ଫରବାରର ଭରଣପୋଷଣ ପାଇଁ ଯତ୍ନସାମାନ୍ୟ କର୍ମ ତୋତେ ମିଳି ଯିବ । ତୁ ଯା, ଶୀଘ୍ର ଜଙ୍ଗଲକୁ ଚାଲିଯା । ତୋର ଧର୍ମପିତା ଡ.ପି.ଆଇ. ଅବଶ୍ୟ ତୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ତୋର ଯୋଗାଭ୍ୟାସ ବେଳେ ମୁଁ ମଝିରେ ତୋ ପାଖକୁ ଯାଇ ତୋର ଯୋଗାଭ୍ୟାସର ସୁଟି ବିରୂପର ସଂଶୋଧନ କରୁଥିବି । ଦେହ ଦିନଠାରୁ ଏ ମାୟା ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ସଂସାର ଓ ତ ମୋର ବୈରାଗ୍ୟ ଆସିଯାଇଛି । ଆପଣ ମୋର ଧର୍ମପିତା, ଆପଣଙ୍କ ଆଦେଶ ନ ପାଇଲେ ମୁଁ ଯାଇ ନ ପାରେ ।

ଜଣେ ପକ୍କା ବୈରାଗୀ ପରି କଣ୍ଠ ପଥାନ ଏତକ ଅନର୍ଗଳ ଗାଳି ପକାଇ ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଟୋପାଏ ଟୋପାଏ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ପକେଇଲେ । ଡି.ପି.ଆଇଙ୍କ ହୃଦୟ ବନ୍ଧା ନଡ଼ିଆ ତେଲ ପିଣିକ ଗଲ୍ଲରେ ପିଣିକ ଗଲ୍ଲ । ସେ ମାନ୍ଦ୍ୟ ନା ଦେଇ କହିଲେ—ହଉ ଆଉ ଆଉ, ଆଉ ଏତେ ଭାବପ୍ରବଣ ହୁଅନା । ତୋ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତରେ ମୁଁ କଦାପି ବାଧା ଦେବ ନାହିଁ । ଗଣ୍ଡରପୁର ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲର ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ପଦରେ ତୋତେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାୟ ନିୟୁକ୍ତ କରିଦେବ । ତୋର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସବୁ ଉନ୍ନତ କରିପାରବୁ । ହଉ ତେବେ ଯିବାର ପ୍ରସ୍ତୁତି କର, ଭଗବାନ ତୋର ସଦାୟ ହୁଅନ୍ତୁ ।”

ଏଣେ ଗଣ୍ଡରପୁର ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲରେ ଖବର ଖେଳିଗଲା ଯେ ଜଣେ ଜବରଦସ୍ତମାଷ୍ଟ୍ର ଆସୁଛନ୍ତି । ତଳିଆ ମାଷ୍ଟ୍ରଗଣ ଓ କିରାଣୀ ଟିକିଏ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଉଠିବେ । ପାଠ ଅତି ବେଶି, ତହିଁକି ସିଧାସଳଖ ରଜଧାନୀରୁ ଆସୁଛନ୍ତି । କଡ଼ାତ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଥିବେ । ପେଟପାଟଣା, ଦାନାପାଣି ବୁଡ଼ିଗଲା କି ଆଉ ! କିରାଣୀଟି ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ କହିଲା— “ଅୟଧର, ଅୟଧର, ନଈ ନ ଦେଖୁଣୁ ଲଙ୍ଗଳା ହେଲେ ତଳବ ? ପନ୍ଦରଟି ଥାନରୁ ମୁଁ ସସ୍ପେଣ୍ଡ୍ ହୋଇ ଶେଷରେ ଏଇଠି ଆସି ବସା ବାନ୍ଧିଛି । କେତେ ଦନ୍ତା ଦନ୍ତା ହାକିମ ଦେଖିଛି । ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦାନ୍ତ ପୋକକଟା । କଲ୍ ଭାତ ଆ କିଏ ପକେଟରେ ନ ପୁରାଏ ଏମିତିଆ ଲୋକ ଏ ଭାଇଜରେ ଦେଖନ୍ତି । ନୂଆ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର କିଛି ସ୍ବର୍ଗେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିନି । ଆମରି ଭଳି ଲୋକଟାଏ ତ ହୋଇଥିବ । ମୁହଁଟା ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଚିହ୍ନି ନେବି । ସବୁକ୍ଷେତ୍ର କରି ଗୁନିଆଁ ହୁଅନି । ଆମ ଗୋଟିଆ ହୋଇଥିଲେ ତ ଆଉ କଥା ନାହିଁ । ଯଦି ‘କିଏରେ କିଏରେ’ବାଲା ହୋଇଥିବ ତେବେ ତାକୁ ସତର ସେଣାରେ ପାଣି ପିଆଇ ଦେବି । ପୁଅ ବୋପାକୁ ମଉସା ଡାକି ଛୁଡ଼ି ପକେଇବ । ଆଉ ଥରେ ଆଉକୁ ରୁହଁବାକୁ ନନ କରିବନି ।”

କାହିଁକି ମାଇଲ ଦୂରରେ କଣ୍ଠ ପଥାନ ଶଗଡ଼ରୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ । କରୁ ଗାନ୍ଧୀରେ ଶଗଡ଼ଟି କେଁ କଟରୁ ହୋଇ ଏ ଯାଏ ଚାଲି ଆସିଲା । ଧନୁତରକଡ଼ରେ କଣ୍ଠ ପଥାନଙ୍କ ସମସ୍ତ ଶରୀର ଦରଜ । ନୂଆ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ଆସିବେ ବୋଲି ୩୫ ଜଣ ଆଦିବାସୀ ସେଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ । ସେ ଓହ୍ଲାଇବା ମାତ୍ରେ ସମସ୍ତେ ଯୋଡ଼ହସ୍ତ ହୋଇ

ଆଦେଶକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଉଠିଲେ । ଟିକିଏ ମଜର ମାରିବାକୁ କଣ୍ଠ ପଥାନେ ଗୋଟିଏ ଗଛ ମୂଳରେ ଚାରିକାତ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ଆଦେଶ ଦେଲେ “ଆବେ, ଆଗ ଟିକିଏ ମୋଡ଼ାମାଡ଼ି କରି ଦେବଟି । ଦିହରୁ ମଜର ମରିଯାଉ, ତା ପରେ ଯିବା ।”

ଆଦେଶାମାନେ କାମରେ ଲାଗିଲେ, ଅଧ ଦଶ୍ଵାର ମଦନ ପରେ କଣ୍ଠ ପଥାନେ ଯାହାରମ୍ଭ କଲେ । ଆଦେଶା ଶଗଡ଼ିଆଟି ପଛପା ମାରିବାରୁ ତାକୁ ନାଲି ଆଖି ଦେଖାଇ କହିଲେ—“କଟବ, ଜାଣିନୁ, ମୁଁ ପରଦାସ ଲେକ, ଶଳା ତୋର ଏତଡ଼ ସାହସ ମୋତେ ପଛପା ମାଗୁଛି ।”

ସାଥ୍ ଆଦେଶାମାନଙ୍କର ବୋଲମାନ ଶଗଡ଼ିଆଟି କପାଳରେ ଘାତ ମାରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲା । ମନେ ମନେ ସରକାର ଓ ତା ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବହୁବିଧ ଅଶାନ୍ତ୍ୟ ପରିବେଷଣ କଲା ।

ଟାଃ ମାଲଲ ଯାହା ଭିତରେ କଣ୍ଠ ପଥାନ ୩ଥର କଂସ କରଡ଼ା ଖାଇ ଲହୁଲହୁଣି ହୋଇଗଲେ । ହସକୁ ଚୁପିରଖି ଆଦେଶାମାନେ ବଣ ଭିତରୁ ବଣୁଆ ପତର ତୋଳି ଆଣି ହାତରେ ମଜର ଆସ୍ଥିତା ଥାନରେ ବୋଲି ଦେଇଥିଲେ । ଅଧାବାଟରେ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ରହଣି ହେଲା । ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲର ବଡ଼ ଗୁରୁ ଯାଉଥିବା ଶୁଣି ସେ ଗାଁରେ ଲୋକେ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସିଲେ । କୁକୁଡ଼ା ମୋଡ଼ା ସହ ସେଠେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କଣ୍ଠ ପଥାନଙ୍କର ବାରମ୍ବାର ଇଙ୍ଗିତ ସତ୍ତ୍ୱେ ତା’ର ସହଯାମୀ ଆଦେଶାମାନେ ପହଞ୍ଚିଲେ ହାଣ୍ଡିଆ କୁଡ଼ିଆଏ ଦେବାକୁ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ । ପରେ କିନ୍ତୁ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜେ ପେଟ ପୂରାଇ ପିଇଲେ । କଣ୍ଠ ପଥାନଙ୍କର ଆହୁରି ଅଧିକ ଆଗେଇବାକୁ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଭୟରେ ଆଗେଇଲେ ନାହିଁ । ପରଦିନ ସକାଳୁ ପୁଣି ଯାହା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କଣ୍ଠ ପଥାନେ ଆଉ ପାଦରେ ନ ଚାଲିଲେ । ଧମକ ଧମକ ସଙ୍ଗେ ମୋଟା ମଜର ଆଶା ଦେଇ ସେ ଗାଆଁରୁ ଚାରିଜଣ ଆଦେଶା ସଂଗ୍ରହ କଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ କାଠ ବାଉଁଶରେ ଢାଆରି ଏକ ଝୁଲରେ ବସାଇ ବୋହି ନେଇଗଲେ । ବାଟରେ ଚାରି ପାଞ୍ଚଜାଗା ରହି ଶେଷରେ ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସ୍କୁଲର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଷକ କରଣୀ ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଉଠିଥିଲେ ।

ନୂଆ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ପାଣ୍ଡେଟି ନେଇ ଯାଇ ତାଙ୍କ ବସାଘରେ ରଖେଇ ଦେଲେ ।

ପଢ଼ା ପଢ଼ି ଉପରେ କଣୁ ପ୍ରଧାନଙ୍କର ଯେତେ ନଜର ଥିଲା, ତା'ଠାରୁ ତେର ତେର ବେଶି ନଜର ଥିଲା ପିଲାଙ୍କ ଖାଇବା, ପିଇବା ଓ ପୋଷାକ ପତ୍ର ଉପରେ । ଦିବ୍ୟ ସବୁ ଚାଉଳର ଗ୍ରାଣ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦିଆ ଯାଉଥିବାର ଦେଖି ସେ କହିଲେ—“ଆହା, ସରକାରଟା ଆଦିବାସୀ ପିଲାଙ୍କୁ ସାରିଦେଲା । ଏମାନେ ହେଲେ ପ୍ରକୃତର ସନ୍ତାନ । ମୋଟା ବଗଡ଼ା ଚାଉଳ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁଡ଼ାଇବ । ସେଥିରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରାଣଶକ୍ତି ସେମାନେ ପାଇ ପାରିବେ । କାଲିଠାରୁ ବଗଡ଼ା ଚାଉଳ ଖାଇବାକୁ ଦିଅ । ସରକାର ଯାହା ଦେଉଛନ୍ତି, ଦିଅନ୍ତୁ । ସେତେ ଆମେ ରଖି-ନେବା ତା ବଦଳରେ ମୋଟା ଚାଉଳ ଦେଇଦେବା ।”

ସକାଳ ଜଳଖିଆରେ ପୁର ମହନଭୋଗ ପରସା ହେବା ଦେଖି ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର କହିଲେ—“ଆରେ ଏ କଅଣ ? ବେଙ୍ଗ ପେଟରେ ଦିଅ ହଜମ ହେବ କୁଆଡ଼ୁ ! ଏ ବନବାସୀମାନଙ୍କୁ ସହରଆ ଖାଦ୍ୟ ? ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିବନି କି ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ଯେ ଖାଦ୍ୟ ଚଳିବନି । ରାତିରେ କିଛି ଅଧିକ ଚାଉଳ ରାନ୍ଧି ପଖାଳି କରି ଦେଲେ ସକାଳେ ତାହା ସେମାନଙ୍କର ସବଂଶେଷ ଜଳଖିଆ ହୋଇଯାଉ । ଭଟାମିନ୍ ବ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ୍ ଏଥିରେ ଭରପୁର ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ଏ ପଖାଳ ପିଲାମାନଙ୍କର କଳ୍ପନାଶକ୍ତି କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ କରିଥାଏ । ସବୁଆଡ଼ୁ ଦେଖିଲେ ଏଥିରେ ଲାଭ । ଏପରି ଗୋଟାଏ ପୁଷ୍ଟିକର ଜଳଖିଆ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଇଁ ପଇସାଟାଏ ବି ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼ନ୍ତି । ସମୟ ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏନି । ଯେଉଁ ସମୟ ବଞ୍ଚିବ ସେଥିରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଲ୍ୟାଣକର କାର୍ଯ୍ୟ କରି ହେବ । ଏଣୁ କାଲିଠାରୁ ପୁର ମହନଭୋଗ ପରିବର୍ତ୍ତେ ପଖାଳ ଭାତକୁ ଜଳଖିଆ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କର ।

ପିଲାମାନେ ଗାଧୋଇଲବେଳେ ଟକର୍ସ୍ ଟାଣୁଲୁ, ବାସ୍ନାତେଲ ଓ ଲକ୍ଷ୍ ସାବୁନର ପ୍ରଚଳନ ଦେଖି କହିଲେ—“ଆଦିବାସୀଙ୍କର ସରଳ ଜୀବନଯାପନ ପ୍ରତି ଏହା ଏକ ଉପହାସ । ସେମାନେ ମାଟିର ମଣିଷ । ସେମାନଙ୍କ ଦେହରୁ ମାଟି ଛଡ଼ାଇବା ନିଆର ଅନ୍ୟାୟ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଘୋର ଅବହେଳା । ଜଙ୍ଗଲର ବାସ ବାସ୍ନାତେଲ ଲଗାଏ

ନାହିଁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାବୁନ ମାଖେ ନାହିଁ କି ଟକର୍ସ୍ ଟାଣ୍ଡେଲରେ ଘଷି ହୁଏ ନାହିଁ । ବାଦ ପରି ସେମାନଙ୍କର ଚଳିବା ଦରିକାର । ଏ ସବୁ କୃଷିମତା କାଲିଠାରୁ ବନ୍ଦ ହେବ ।

ଶୀତଦିନିଆ କମ୍ବଳ, ହାପ୍‌ପେଣ୍ଟ୍, କାମିଜ ଓ ଗଞ୍ଜି ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ସେ ମଧ୍ୟ କହିଲେ । “ଶୀତ, ତାପ ସହ୍ୟ କରିବା ଶକ୍ତି ପିଲାଦିନୁ ବିକଶିତ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ କୃଷିମ ଆବରଣ ରହିଲେ ଶୀତ ତାପ ସହ୍ୟକରିବା ଶକ୍ତିର ବିକାଶ ହେବ ନାହିଁ । ଏଣୁକରି ଏଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଦ ।

କିଶୋରୀ ବାବୁଜୀଟି ପୁଣିଲେ ତ ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସାଙ୍ଗ ସାଥୀକୁ କହିଲା—“ଆଉ ଭୟ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ନୂଆ ହେଉଁ ମାଷ୍ଟର ଆମର ଜାତି ଭାଇ । ଆମଠୁଁ ହାତେ ବଡ଼ । ଆମେ ସିନା ଅଧେ ଖାଇ ଅଧେ ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଉଥିଲୁ । ଇଏତ ପୁର ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଳି ମୁହଁରେ ପୁରାଇବା ଲୋକ । ଏଥରକ ଆମର ଭାଗ ବଢ଼ିଯିବ ।

ହେଉଁ ମାଷ୍ଟର ମରକାଣ୍ଡ ସାହାଯ୍ୟର ସମସ୍ତ କାଗଜ ପତ୍ର କଡ଼ାକଡ଼ି ଭାବରେ ନିଜ ହାତରେ ରଖିଲେ ଓ ସବୁ କାରବାର ନିଜ ହାତରେ କଲେ । ବର୍ଷଶେଷ ଆଡ଼କୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଟଙ୍କାର କାରବାର, ହସାବ କିତାବ କରି ଦେବାକୁ ବହୁତ ସମୟ ଲାଗିବ । ବଣ୍ଟାବଣ୍ଟି କାମଟା ବର୍ଷକୁ ବୋଧ-ହୁଏ ଥରେ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ହାୟ ! ବର୍ଷ ଗଡ଼ିଗଲା ହରିଲୁଟ୍ ଧନର ନାଆଁ ବି ହେଉଁ ମାଷ୍ଟର ଧରିଲେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଅଧ୍ୟୟନ ହୋଇ ପରେ ପରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ ହେଉଁ ମାଷ୍ଟର ଏକାବେଳେକେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଅଗରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କୁ ପରୁରବାକୁ ସେମାନେ କିଏ ବୋଲି ଖିଙ୍କାରି ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ବର୍ଷ କଟିଗଲା । ତୃତୀୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପତରରେ ଟୋପେ ବି ପାଣି ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ଉତ୍ତଳ ବିକଳ ହୋଇଗଲା । ବାରମ୍ବାର ଗୁପ୍ତ ମନ୍ତ୍ରଣା ବସିଲା । କିଶୋରୀଜଣକ ଉତ୍ତୁରଜିତ ହୋଇ କହିଲା—“ଏହା ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ଆମେ ଅଭାଗିନୀ ଦଳ ସେ ସଂଗଠିକାକୁ ଜବତ କରିଦେବା । ତାକୁ ମାନଙ୍କୁ ଭାଗ ନଦେଇ

କେନ୍ଦ୍ର ବି ଡାକ୍ତରୀର ଦୁନିଆରେ ଭିକ୍ଷି ରହିପାରନ୍ତି । ଏ ଓଲ୍ଲୁ ସବୁଗିଲା ଭାବିଛି ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଳିଯାକ ମୁହଁରେ ପୁରାଇବ, ଏଣେ ଯୁଗି ଆମ ଉପରେ ସେଣୁ ବନ୍ଦ ରହିବ । ତା ହୋଇପାରୁବନା ।”

ଜଣେ ମାଷ୍ଟର କହିଲା—“ଝୁଲ ମନ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ଡି.ପି.ଆଇ.ଙ୍କ ପାଖକୁ ବେନାମୀ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବା !”

କିନ୍ତୁ କଥାଟାକୁ ଫୁ କର ଉଡ଼େଇ ଦେଇ କହିଲା...ଏଗୁଡ଼ାକ ନିଜ ଗାତ ଖୋଲିବା ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବା ସେମାନଙ୍କ ବାପ ମା’ଙ୍କୁ ବି ଏଗୁଡ଼ାକ କହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଏତକ ଜଳେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆମ ଖାଇବାର ବାଟ ବି ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ସମସ୍ତେ ଚାଲିଯିବେ । ଏ ହେଉ ମାଷ୍ଟରଟାକୁ କିଏ କଦରରେ ମୂଲ୍ୟପାଠ କରାଦେଲେ କାମ ଫାଟ । ତେଣିକି ଆମେ ଅଧା ବଦଳରେ ପୂର୍ବ ଖାଇବାକୁ ପାଇବା ।

X

+

ଦିନେ ହେଉ ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ଗାଆଁରୁ ଆସିଥିବା ଗୋଟିଏ ଚିଠି କିନ୍ତୁ ଗାଏବ୍ କରାପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ଦହ ଜଳିଗଲା । ଗାଆଁମାନଙ୍କୁ ରୁଣ୍ଡିଇ ଏକାନ୍ତରେ ସେ କହିଲେ—“ସବୁଗିଲା ଘରୁ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଆସିଛି । ସେଥିରୁ ଜଣାଗଲା ଏଇ ଦୁଇବର୍ଷ ଭିତରେ ସେ ଗାଆଁକୁ ଟଙ୍କା ପଠେଇ ପଇସା ଏବଂ ନାଳକୂଳିଆ ଜମି କଲଣି । ଛଅ ବଖରା ଦୋମଡ଼ିଲ କୋଠା ହୋଇ ଗଲଣି । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର କାମ । ୫୦୦ ଆମ୍ବରୁ ଥିବା ଗୋଟାଏ ତୋଟା କଣ ହେବାର ଯୋଗାଡ଼ ଯନ୍ତ୍ର ଚାଲିଛି । ଏଣେ ଆମ ପେଟ ପିଠିକୁ ଲାଗିଗଲଣି, ଖାଲ ଦରମାରେ କିଏ ଚଳିଲଣି ନା ଚଳିବ । ସେ ଯାହାହେଉ ଆମେ ଅଧାବାଟ ମେଲୁ କରିଥିଲୁ । ସବୁଗିଲା ପୂର୍ବ ବାଟଖାଲ ଦେଲାଣି । ପିଲାଏ ଓ ତାଙ୍କ ବାପ ମା ଏଥିରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଆସିଲେଣି । ସବୁଗିଲାକୁ କିସ୍ କଦରରେ ସଫା କରାଦେଲେ ତେଣିକି ଆମେ ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଳି ପାଟିରେ ପୁରାଇ ଦେବା ।”

ହେଉ ମାଷ୍ଟର ଆଜ୍ଞା ଛପର ଫାଡ଼ି ଦେଇଥିବା ସମ୍ପଦରେ ମଜ୍ବୁଲ୍ ହୋଇ ପାଦରେ ଚାଲିବା ଛୁଡ଼ି ଦେଲେ । ଗୋଟାଏ ନଉଁଆ ଗୋଡ଼ରେ ଦୁଇଟା ଲମ୍ବା ବାଉଁଶ ବାନ୍ଧି ରାକୁ ତାମଜାନରେ ପରିଣତ କଲେ । ଚାରିଜଣ କନ୍ଦ ତାଙ୍କୁ ସେଥିରେ ବସାଇ ଏଣେ ତେଣେ ନେଇ

ଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଅମାଳ ଦୂରରେ ଥିବା ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍‌କୁ ହେଉ-
ମାଷ୍ଟର ବେଶିଥିବ ଯାଆନ୍ତି । ବାଟରେ ଗୋଟାଏ ଘାଟି ପଡ଼େ । ସେ
ଘାଟି ପାର ହେଲାବେଳେ ହେଉମାଷ୍ଟର ଡାହାଣ କଡ଼ କାନ୍ଥକୁ ଚଢ଼ାନ୍ତି
ନାହିଁ । ସେ ପାଖଟା ଭିତ୍ତିଦ୍ୱାରା ଏକାବେଳେକେ ୫୦° ୧୨° ପୁଟ
ତଳକୁ ଚାଲିଯାଇଛି । ଚାହିଁଲେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲେଇ ଦିଏ । ଚଢ଼ିଲେ କର ଫଳଣ
ବେପରବାଏ ଭାବରେ ଚଉକକୁ କାନ୍ଦେଇ ସେଇବାଟେ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।
ସେଇ ଘାଟିଟା କରାଣିକୁ ଉଦ୍ଧାରକର୍ତ୍ତା ପରି ଦେଖାଗଲା ।

ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ କରାଣି ଦେହରେ ଘୃଣା ଓ ରାଗର ବିଷ
ପୁରେଇବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ । ସେ କିପରି ସମ୍ପାନଙ୍କ ଭଲ୍ଲିମାନଙ୍କ
ଉପରେ ଆଖି ରଖିଛନ୍ତି ଆଉ ପକେଟ୍‌ରେ ଗୋଟାଏ ବାଦ୍ ଚମଡ଼ାର-
ପଇସା ମୁଣି ରଖି ତାଙ୍କ କାନ୍ଦରେ ସବାର ହେଉଛି ଆଉ ତାଙ୍କ
ଜାତି ନେଉଛି ଆଉ ତାକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ସେହି ଘାଟିଟି କିପରି ସମ୍ପାନ
ହେବ ସେହିସବୁ ବିଷୟ ଭଲଭାବରେ ବୁଝିଲେ ଦେଲେ । +

ବାପ ପୁଅ ସାତ ଅନିଦ୍ରା, ତେଣେ ମୁଗୁର ମଳଦ୍ୱାର ମଲ୍ଲ ।
ଆଦିବାସୀ କମିଶନର ଓ ଡଃ ପି ଆଇ ବସି ପାଇଲ୍, ଘାଣ୍ଟିବାରେ
ଲାଗିପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ଚୁଟି, ଗ୍ରାଏ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଖି ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲ
ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର କେତେ କଲୋଗ୍ରାମ ଉନ୍ନତ ହୋଇଛି ତାହା
କମ୍ପ୍ୟୁଟର ମେସିନରୁ ଦେଖି ବେଶ୍ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଯାଉଥାଆନ୍ତି ।
ଦିନେ ଡଃ ପି ଆଇ ଓ କମିଶନର ଚି ପାଇଲେ ଯେ କଣ୍ଟ୍ରୋଲିଂ
ତାମଜାନରେ ବସି ଗୋଟାଏ ଘାଟି ପାର ହେଉଥିବା ବେଳେ ବାହକ-
ମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଖସିଯିବାଫଳରେ ଘାଟି କଡ଼ ଗାତକୁ ଖସିପଡ଼ି ଛତୁ
ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଡଃ ପି ଆଇ ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ-ଆଦିବାସୀ ପିଲମାନଙ୍କର
ସର୍ବଜ୍ଞାନ ଉନ୍ନତ ଯେପରି ରକ୍ତିକ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ତାହା ବନ୍ଦ
ହୋଇଗଲା ।

ହେ ଭଗବାନ ଆଦିବାସୀ ପିଲମାନଙ୍କର ସହାୟ ହୁଅ ।

ଓଲ୍‌ଡ୍‌ସ୍କୱାର୍‌ଲି ପୁସ୍ତକାଗାର

ଓଲ୍‌ଡ୍‌ସ୍କୱାର୍‌ଲି ପୁସ୍ତକାଗାର ବିଷୟରେ ମହାଦେବ ମିଶ୍ର ବହୁତ କିଛି ଶୁଣିଥିଲେ । ଏଇଟା କୁଆଡ଼େ ପୁଅଟା ଭିତରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆଉ ଏହାର କର୍ମରୂପାନ୍ତର ମଣିଷ ନୁହନ୍ତି, ଜଣେ ଜଣେ ଦେବତା କହିଲେ ଚଳେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ନାମରେ ଯେପରି ଅତି ଉପାଦେୟ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ଗପମାନ ତିଆରି ହୁଏ; ଏ ପୁସ୍ତକାଗାର ନାମରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ବହୁତ ଗପ ତିଆରି ହୋଇଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ଦିନଟି ନମୁନା ଏଠାରେ ବାଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ।

ତୁମେ ବସାରୁ ବାହାରିଲାବେଳେ ଯେଉଁ ବହିଟି ପୁସ୍ତକାଗାରରେ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିବ, ପୁସ୍ତକାଗାରଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ସେ ମୂର୍ଖତ୍ୱସାପଦ ସେହି ବହି ଖଣ୍ଡିତ ତାଙ୍କ ପିରୁତକୁ କାଢ଼ି ତମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଦେବେ । ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ବହିଟା ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପିରୁ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରିଲା । କଥାଟି ହେଉଛି ତୁମେ ଯେଉଁ ବହି କଥା ଶୁଣି ତାହା ପୁସ୍ତକାଗାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ କୋମଳ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ଼୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଚନ୍ଦ୍ରାପାଉଣା ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଚତୁଷ୍ପଦ ଜାଣିପାରନ୍ତି ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହା ଆଲମାଣରୁ ଅଣାଇ ନିଜର ବମିବା ସ୍ଥାନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ପିରୁ ପାଖରେ ରଖିଥାଆନ୍ତି । ପଠନେତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଯଦ୍ୱାରାମାତ୍ରେ ପିରୁ ପାଖରୁ କାଢ଼ି ଧରେଇ ଦିଅନ୍ତି । ପିରୁ ପାଖରୁ ବାହାରୁ ଥିବାଟା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ସଂସାରରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ପିରୁ ତଳୁ ବାହାରିବାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଏହି ‘ପିରୁତକୁ ବାହାରିବାର କଥାଟା ଅଣ୍ଟାଗୁଞ୍ଜାନ୍ତେ କରାଣିମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆମ୍ବୁପ୍ରକାଶ କରୁଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ବହୁଲକ୍ଷ ବହୁବାର କହିବାର ଶୁଣାଯାଉଛି — “ଦେଖନ୍ତା, ସେ କରାଣିଟା ମୋ ପାଇଲଟାକୁ ପିରୁତଳେ ମାଡ଼ିବସିଛି । ନିଶ୍ଚୟନାଶ୍ୱୟଣ ଦଶଟଙ୍କା ନ ପାଇଲେ ପିରୁତକୁ କାଢ଼ିବ ନାହିଁ ।” କରାଣି କଅଣ ପାଇଲ୍ ଲୁଟେଇବାକୁ ଆଉ କୌଣସି ଥାନ ପାଇଲ ନାହିଁ, ପିରୁତଳଟା ତାକୁ ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚସ୍ଥ ସ୍ଥାନ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେଲା । ପ୍ରକୃତ କଥା ହେଉଛି କରାଣି ଜଣକ ପାଇଲଟି ଏପରି ଏକ ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଥୋଇ ଦେଇଥାଏ

ଯେ, ଅନ୍ୟ କେହି ତା'ର ସନ୍ତାନ ସୁଦ୍ଧା ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ସ୍ଥାନର ଗୋପନୀୟତା ପିରୁକଲର ଗୋପନୀୟତା ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ତେଣୁ ଫାଇଲ ବା ବହି ପିରୁକଲ କାଢିବା କଥାଟା କାଳକ୍ରମେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଯାଇଛି । ଓଲଟ୍ ପୂର୍ବ ପୁସ୍ତକାଗାରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ପିରୁକଲ ବହି କାଢି ଦେବାଟାକୁ ଏହିପରି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ ।

ଏହିପରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଖଟିକଥା ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ମଧ୍ୟ ଦରକାର । କଥାରେ ଅଛି—ଏକ ଆଖି ଆଖି ନୁହେଁ, ଏକ କାନ କାନ ନୁହେଁ । ସେମିତି ଗୋଟିଏ କଥା କଥା ନୁହେଁ ।

ତୁମେ କି ବହି ପଢ଼ିବ ତାହା ବସାରୁ ନ ଭାବି ମନେକର ସିଧାସଳଖ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲ । ହଠାତ୍ ସେଇଠି ମୁହଁମୁହଁ ପୃଥ୍ବୀର ଯେ କୌଣସି ଭାଷାରେ, ଧର ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାଷାର ସର୍ବତ୍ରମ୍ ବହିଟି ମାଗିଦେବ । ବାସ୍ ସେଇଠି କଥା ସରିଲା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ କଅଣ ଦି ଚାରିଟା ଚାରି ମୋଡ଼ି ଦେଇ ଖାଲି କହିଦେବେ—ହଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାଷା, ସର୍ବତ୍ରମ୍ ବହି । ମାତ୍ର କେଇ ସେକେଣ୍ଡ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ସେ ସେ ଆବାଜ ବାହାରିବ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ମୋଟା ନଳର ମୁହଁ ପଟ୍ଟକରି ଖୋଲିଯିବ; ଆଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାଷାର ସର୍ବତ୍ରମ୍ ବହିଟି ସଟ୍ଟକରି ସେକବାଟେ ଗଲପଡ଼ିବ । ଆଉ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମୁକ୍ତିଦିଆ ଦେଇ ବହି ଖଣ୍ଡିକ ତୁମ ହାତରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେବେ । ଆଉ ତୁମେ ଯେମିତି ପଢ଼ିଯାଉ ଫେରିଲ ଦେବ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ତାକୁ ସେ ନଳମୁହଁରେ ପୂରାଇ ଦେବେ ଓ ପାଣି ଦି ଚାରିଟା ଚାରି ମୋଡ଼ିଦେବେ । ଦମ୍ କଲର ମୁହଁ ପାଣି ଶୋଷି ନେଲିପରି ନଳ ବହିଟିକୁ ଶୋଷି ନେଇଯିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାଷାର ସର୍ବତ୍ରମ୍ ବହିଟି ନିଭୁଲଭାବେ ହର୍ତ୍ତମ୍ ଆଲମାଣରେ ଯାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିବ । ଟିକିଏ ହେଲେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେବନି ।

କେହି କେହି ଦେଖିଲ ପରି କହନ୍ତି—ସେ ପୁସ୍ତକାଗାରର ବହି ସଂଖ୍ୟା ହେଲା—ଚଉଦ ହଜାର କୋଟି ସତାବନ ଲକ୍ଷ ପଚାଶ ହଜାର ଚାରିଶହ କୋଡ଼ିଏ । କେହି କେହି ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରି କୁଆଡ଼େ କହିଛନ୍ତି ଯେ ନିକଟରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟାରୁ ଗୋଟିଏ କମି ଯାଇଛି । କୋଡ଼ିଏ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏହା ଉଣେଇଶି ହେବ । ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରୁ ‘ରସ ଯା ଚାଲିଯାରେ’ ବହି ଖଣ୍ଡିକ କେହି ବହିଭୋର ଭୋରଇ ନେବାରୁ ଏ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଗୋଟାଏ ଉଣା ପଡ଼ିଗଲା ।

ଓଲ୍‌ଡ୍‌ସ୍କୁଲ୍ ପୁସ୍ତକାଗାର ବନ୍ଧୁରେ ଏମିତିଆ ବହୁତ ବହୁତ ଲୋକ-
କଥା ମହାଦେବ ମିଶ୍ରେ ଆଗରୁ ଶୁଣିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ସେଇଟା ପସନ୍ଦର
କୁହକ କାରଣନା ପରି ଜଣାଯାଉଥିଲା । ଓଲ୍‌ଡ୍‌ସ୍କୁଲ୍ ସହରକୁ ଆସି
ତା'ର ପୁଅଟିଏ ବନ୍ଧ୍ୟାତ ପୁସ୍ତକାଗାରଟା ନ ଦେଖିଲେ ମନରେ ଗୋଟାଏ
ଅବଶୋଷ ରହିଯିବ । ଏଇଟା ବଡ଼ଦେଉଳକୁ ଯାଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ
ନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସମାନ୍ ହେବ । ଅବଶୋଷକୁ ଅବଶୋଷ, ତାରୁଡ଼ା
ନିଜ ଦେଶକୁ ଫେରିବା ପରେ ଏମିତି କାନ୍ଦୁଆ ହୋଇଯିବ ସେ
ପତାରେ ଆଉ ମୁହଁ ଦେଖାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏହାର ସମସ୍ତ
ପରୁରବେ—ହଇଦେ ଓଲ୍‌ଡ୍‌ସ୍କୁଲ୍ ପୁସ୍ତକାଗାରଟି ଦେଖିବ ? ସେତେ-
ବେଳେ ତାଙ୍କୁ କି ଉଠିବଟା ସେ ଦେବ ! ସତକଥାଟା କହିଦେଲେ
ସାଙ୍ଗସାଥୀଏ କହିବ—ହା ହଇଦେ, ପକ୍‌ନା ନାଲିତୁଡ଼ା ଏଇଟା !
ହଁ ଦେଖିଛୁ କହି ମିଛ କହିଲେ ସେ ମିଛକୁ ଦୋଷଭବାକୁ ସହସ୍ର ମିଛ
ତା ପଛକୁ ତା ପଛ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧିବ । ନାଃ ସେ ଅଲବର୍ତ୍ତ ଦେଖିବ ।
ନ ଦେଖି ନିଜ ଦେଶକୁ ଫେରିବ ନାହିଁ ।

ଓଲ୍‌ଡ୍‌ସ୍କୁଲ୍ ପୁସ୍ତକାଗାରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି
ମହାଦେବ ମିଶ୍ରେ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ମୂଳକରୁ ଆସିଛି ।
ଆପଣଙ୍କର ପୁସ୍ତକାଗାର ଦେଖିବାକୁ ମୋର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ।
ସମସ୍ତ ପାଠାଗାରଟା ବୁଲି ଦେଖିବାକୁ ମୋତେ ଟିକିଏ ସୁବିଧା
ଦିଅନ୍ତୁ ।”

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ମିଶ୍ରେଙ୍କ ମୁହଁକୁ କିଛି ସମୟ ଗାରଡ଼େଇ ରୁହଁ ପରୁରଲେ,
“ଆପଣ ଏଠାରେ ଆଉ କେତେଦିନ ରହିବେ ?”

“ମୁଁ କାଲି ଏଠାରୁ ଚାଲିଯାଉଛି । ତେଣୁ ଆଜି ପୁସ୍ତକାଗାର
ବୁଲି ଦେଖିବାଟା ସାରିଦେବି ବୋଲି ଭାବିଛି । ଆପଣ ଟିକିଏ ସୁବିଧା
କରିଦେବେ ବୋଲି ଆଶାକରେ ।”

“ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ, ଆପଣଙ୍କୁ ଏ ଦିନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା
ମୋ ଶକ୍ତିର ବହିର୍ଭୁତ ।”

“କାହିଁକି ?”

“ଆଜ୍ଞା, ସବୁ ବିଭାଗ ବୁଲି ଦେଖିବାକୁ ହେଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ୩
ମାଇଲ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏତକ ସମୟ ଭିତରେ ଏତେ ବାଟ

ଆପଣଙ୍କୁ କହେଇ ନେବି କିପରି ? କେଉଁ ଘରର କେଉଁ ବସନ୍ତର କେଉଁ ଉପଭୋଗ ଦେଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, କହନ୍ତୁ; ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସେଠି ବୁଲାଇ ଆଣିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବି । ଆପଣ ସେ ଉପବସନ୍ତର କିଛି ଅଂଶ ଦେଖିଯାଇପାରିବେ—

—“ ମୁଁ ଓଡ଼ିଆ ବସନ୍ତଟା ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ ।”

— ଠିକ୍ ଅଛି । ସେ ବସନ୍ତଟି ସବୁଠାରୁ ସାନ ହେଲେ ବି ମାତ୍ର ଦୁଇ ତିନି ଦିନରେ ଦେଖିପାରିବେ ନାହିଁ । ବସନ୍ତର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ବାଛିନ୍ତୁ ।”

—“ କବିତା ବସନ୍ତ ।”

—“ କେଉଁ ଅଂଶ ? ପୁରତନ ନା ଆଧୁନିକ ?”

“ ପୁରତନ—”

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଗୋଟିଏ ବୋତାମ ଟିପିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ଆସି ଠିଆହେଲେ । ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ପୁରତନ ଅଂଶକୁ ନେଇ— ଯିବା ଲାଗି ସେ ଆଦେଶ ଦେଲେ । କର୍ମଚାରୀ ଜଣକ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଉତ୍ତେଜକ (ଲିଫ୍ଟ) ସାହାଯ୍ୟରେ ମାତ୍ର କେଇ ସେକେଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ବସନ୍ତୀୟ ରକ୍ଷକ ପୁରତନ କବିତା ଅଂଶକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନେଇ ଇମ୍ପ୍ରିଟ ବହିର ନାମ ପଢ଼ିଲେ । ମିଶ୍ର କହିଲେ ବୈଦେହ୍ୟର ବିଳାସ, କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ । ରକ୍ଷକ ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ବହିଟିକି ଅଣିଦେଲେ । ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ତଳର ଛପା ବହି । ଯୋଉ ନୂଆକୁ ଯେଇ ନୂଆ । ବହି ପୋକ ତାକୁ ଶୁଦ୍ଧିବାର ଚିହ୍ନ ନାହିଁ । ବହିଟି ଦେଖି ମିଶ୍ର କହିଲେ—“ଏ ବହିଟିକୁ ବୋଧହୁଏ କେହି କେବେ ଛୁଇଁନି ।”

ରକ୍ଷକ କହିଲେ—“ ଆପଣ ଓଲଟା କଥା କହିଲେ । ଏ ବହିଟିର ସାହିତ୍ୟିକ ଖ୍ୟାତି ଥିବାରୁ ଏଠାର ବହୁ ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରନ୍ଥ ଶିକ୍ଷା କରୁଥିବା ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଏ ବହିକୁ ପଢ଼ନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ବହିଟିର ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନେଉଥିବାରୁ ତାହା ନୂଆପରି ରହିଛି ।”

ମିଶ୍ର ଆବାକାବା ହୋଇଗଲେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାଶଙ୍କ ଭାଗବତ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ନୂଆପରି ରହିଛି । କବି

ହମିଦଙ୍କର ‘ଅସଲ ଡଙ୍ଗାକୁଡ଼ା ଗୀତ’ ‘କମଳାହରଣ’, ‘ବାବୁ’ରେ ଆଲୁଅ’ ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଦେଖି ମିଶ୍ର କମ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । କେବଳ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ବହିରୁ ଏତେ ସଂଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି ! କେବଳ ଏହି ବହିଗଣି ଆମ ଦେଶର ଗୋଟାଏ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ପୁସ୍ତକାଗାର ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହେବ । ସମୁଦାୟ ଓଲ୍‌ଡ୍‌ପୁର୍କାଲ ପୁସ୍ତକାଗାରଟି କେତେ ବର୍ଷ ନ ହୋଇଥିବ ! ଭଗବାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନ କରି ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଯେପରି ହାଉଳି ଖାଇଯାଇଥିଲେ, ମହାଦେବ ମିଶ୍ର ଠିକ୍ ସେହିପରି ହାଉଳି ଖାଇଗଲେ । ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

ପୁସ୍ତକାଗାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲାବେଳେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କ ରାଜ୍ୟକୁ ମୋର ଯିବାର ଅଛି । ଆମେ ଅନୁରବ କରୁଛୁ ଆମେ ବଡ଼ ଓଡ଼ିଆ ବହିର ସମ୍ମାନ ପାଇବୁ । ଆପଣଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପୁସ୍ତକାଗାରକୁ ଯାଇ ସବୁ ବହିଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମାନ ନେବ, ଆଉ ଏଠି ନ ଥିବା ବହିଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିବ । ଆପଣ ସେତେବେଳେ ମୋତେ ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ଭାରତରେ ପଢ଼ିଥିବାମାନେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଚିଠି ଦେବ ।

ମହାଦେବ ମିଶ୍ର ଅଳ୍ପ ସାହାଯ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହେଲେ ଓଲ୍‌ଡ୍‌ପୁର୍କାଲ ପୁସ୍ତକାଗାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲେ ।

✱

✱

ଓଲ୍‌ଡ୍‌ପୁର୍କାଲ ପୁସ୍ତକାଗାରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ନେଇ ମହାଦେବ ମିଶ୍ର ଆଜି ପୁସ୍ତକାଗାର ଭିତରେ ପଶିଲେ । ଦଶ୍ୱାରେ ଦେଖିଲେ ସାତେ ଏଗାରଟା ବାକିଛି । ପୁସ୍ତକାଗାରରେ କେହି ନାହାନ୍ତି, ପିଅନଟି କେବଳ ଗୋଟିଏ ଟୁଲରେ ବସି ଡୋଳାଉଅଛି ।

ମହାଦେବ ମିଶ୍ର ତାକୁ ସଚେତ କରାଇ ପଚାରିଲେ—“ଆରେ, ବଡ଼ବାବୁ ଏଡ଼େ ଚଞ୍ଚଳ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ ?”

ଦଶ୍ୱାକୁ ଚାହିଁଦେଇ ପିଅନଟି କହିଲା “ବାବୁଙ୍କର ଆସିବାକୁ ଆଉ ଅଧଦଶାଏ ଡେରି ଅଛି ।”

ଆଗନ୍ତୁକ ଓ ମହାଦେବ ମିଶ୍ର ବାଧ୍ୟହୋଇ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସି ରହିଲେ । ୪୫ ମିନିଟ କାଳ ଅତୀତ ହେବା

ପର ପୁସ୍ତକାଗାରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଆସି ରତ୍ନଗରେ ଫାଁ ଗାଳି ପଡ଼ିଗଲେ । ହିମାଳୟର ଗୋଟିଏ ଶୁଙ୍ଖକୁ କୋଦାଳରେ ଢାଡ଼ି ପକାଇ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଥିବାପରି ଜଣାଗଲା । ମହାଦେବ ମିଶ୍ର ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କ ପରିଚୟ ଓ ଆଗମନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝାଇ ଦେବାରୁ ସେ ଟିକିଏ ବସ୍ତ୍ର ହୋଇ କହିଲେ — “ଟିକିଏ ବସି ଯାଆନ୍ତୁ । ଖାଇଦେଇ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଧାଇଁ ଆସିବା ଫଳରେ ମୋ ମେଢ଼ା ଆଉଣ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଛି, ଅନ୍ଧଙ୍କ ଯାହା ଦରକାର ଏହି ପିଅନ ଦେଖାଇ ଦେବ ।

ପିଅନଟି ମିଶ୍ରଙ୍କର କଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କଲାପରି ଜଣା ଯାଉ ନ ଥିଲା । ମିଶ୍ର ଡେଇଁ ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ ଗୋଟାଏ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଆନେଟ ଛା ପାକଟରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଲେ । ତା କୋଳାଳିରେ ସତେ ଯେମିତି କିଏ ଉତ୍ସାହ ଉଦ୍ଘୀର୍ଣ୍ଣ ପରିକାଶ ହାବା ପୂରେଇ ଦେଲା । ପିଅନଟି ସଙ୍ଗେ ମଙ୍ଗେ ଉଠି ଓ ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ସଲମ ଦେଇ ଓଡ଼ିଆ ବହି ଥିବା ଆନ ଆଡ଼କୁ ନେଇଗଲା ।

ଅତି ନିକଟରେ କେଉଁ କେଉଁ ଓଡ଼ିଆ ବହି ପୁସ୍ତକାଗାରରେ ଯୋଗ କରାଯାଇଛି ତାହା ଆଗନ୍ତୁକ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଲେ । ପିଅନଟି ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ପଚାରିବାରୁ ସେ ଶିଙ୍କାର ହୋଇ କହିଲେ — “ଆରେ ଦେଖନ୍ତୁ ସେ ପୁସ୍ତକତାଲିକାଟା ପଡ଼ିଛି, ମୁଁ କଅଣ ତାକୁ ଘୋଷେଇ, ମୋତେ ପଚାରିବୁ ।”

ତାଲିକାରୁ ଦେଖି ପିଅନ ବହି କାଢ଼ିଲା । ଅଧିକାଂଶ ବହିର ମଲଟ ଡାବା, ବନ୍ଦେଇ ଛୁଣ୍ଡା, ମାତ୍ର କେତେମାତ୍ର ହେଲା ଆସିଥିବା ବହି ଗୁଡ଼ିକର ଏପରି ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଲା କାହିଁକି ବୋଲି ପଚାରିବାରୁ ପିଅନଟି କହିଲା — “ଗଜମୁଲିଆ ଓ ମୁଲିଆଖିମାନେ ଇଟା ଫୋପାଡ଼ି ଆଉ ଧରି ତାକୁ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଆନରୁ ଅନ୍ୟ ଆନକୁ ନିଅନ୍ତି ଏଠି ଆମେ ବହିକୁ ସେହିପରି ନିଆ ଅଣା କରୁ ।”

ମିଶ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରୀର ହୋଇଯାଇ କହିଲେ — “ଏହାଦ୍ୱାରା ବହିଟିର ବନ୍ଦେଇ ଠିକ ଅଛି କି ନାହିଁ ତାହା ବେଶ୍ ଜଣା ପଡ଼ିଯାଉଥିବ ।”

ପିଅନଟି ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ କହି ପକେଇଲା — “ହଁ ଆଜ୍ଞା, ସେଇଆ ନୁହେଁତ ଆଉ କଅଣ । ବନ୍ଦେଇଟା ଖରାପ ଜଣା ପଡ଼ିଲେ ଆମେ ତାକୁ ବଢ଼ିଆ କରି ବନ୍ଦେଇ ଦେଉ ।”

ଆଗନ୍ତୁକ ବହୁ ନିଆ ବହର ଟିପାସକୁ ଟିପିନେଇ ପୁରୁଣା ବହି ଆକରୁଡ଼ିକ ପାଖକୁ ଗଲେ । ତାଙ୍କ ଟିପା ଖାତାରୁ ଦେଖି ମାଦଳାପାଞ୍ଜି, ଚଇତଠକଡ଼ା ଓ ହାସ୍ୟକଲ୍ଲେଲ ଏହି ତିନିଗଣ୍ଡ ବହି ନ ଡିବାକୁ କହିଲେ । ଖୋଜି ଖୋଜି ପିଅନଟି ନପୁାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଗରରେ ବହି ଗୁଡ଼ିକ କାଢ଼ି ତଳେ କଟି ପକାଇଲା । ବିରକ୍ରମେ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲା —“ଏ ଶଲା ପେ ତା ବହି ତିନଟା କେଉଁଠି ଲୁଚିଛନ୍ତି କେଜାଣି ! ବିଫଳ ମନୋରଥ ହୋଇ ଶେଷରେ ବଡ଼ବାବୁଙ୍କୁ ବ୍ୟାଧିଦରୁ ଉଠେଇ କଥାଟା ଜଣେଇଲା । ସେ ବିରକ୍ରମ ହୋଇ ହୋଇ କହିଲେ, “ଆମେ ଗୁଡ଼ାଏ ପୁରୁଣା ବହି ସେ କଣରେ ଗଦା ହୋଇଛି, ସେଇଠି ଖୋଜୁ, ଖାଲି ମୋଡ଼େ ଶସ୍ତା ପାଇଛି, ଟିକକ କଥାରେ ମୋ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ି ଆସୁଛି ।”

ସତକୁ ସତ ପିଅନଟି ସେ କରେଇ ବହୁ ଦଣ୍ଡାଦଣ୍ଡ ପରେ ବହି ତିନଟା ପାଇ ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ଦେଲା । ବହି ତିନଟାର ଅବସ୍ଥା ନା-ନା ଦୂରବସ୍ଥା ଦେଖି ଆଗନ୍ତୁକ ବିସ୍ମିତ ହେଲେ । ବହି ଗୁଡ଼ିକର ଅବସ୍ଥା ୧୨ଟା ବାଜିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୃଷ୍ଠାସବୁ ଚରା ହୋଇଯାଇଛି । କାହାର ସମସ୍ତ ଭୂମିକା ଚରା ହୋଇଛି ତ କାହାର ବିଷୟବସ୍ତୁରୁ ପୂନାଏ ଲେଖାଏଁ ଚିରି କିଏ ନେଇ ଯାଇଛି । ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କ ମୁହଁ ଆମ୍ବିଲା ହୋଇ ଗଲା । ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ମୂଲ୍ୟବାନ ବହି ଗୁଡ଼ିକର ଏ ଅବସ୍ଥା । ମନ୍ତ୍ରଣ ପିଅନକୁ ଏହା ଦେଖାଇ ତା ମୁହଁଆଡ଼େ ରୁହିଁଲେ ।

ପିଅନଟି ରୁପ୍ ରୁପ୍ କରି କହିଲା—“ଆଜ୍ଞା, ଏହା ବାହାର ଲୋକଙ୍କ କାମ ନୁହେଁ । କେତେ ଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ପାଠଟାକୁ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଏ କାଣ୍ଡ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ପାଠଟା ସେଇ କେବଳ ଜାଣିପାରିବେ ଅନ୍ୟ କେହି ଅଧ୍ୟାପକ ତା’ର ଗୁମର ପାଇବେ ନାହିଁ । ଶିରଳ ଅଧ୍ୟାପକ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ହୋଇଯିବେ । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦବେଇ ଦେବେ ।”

ଆଗନ୍ତୁକ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଯାଇ କହିଲେ—“ଯାହା ହେଉ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ହେବାର ଏହା ଏକ ଶସ୍ତା, ସୁନ୍ଦର ଓ ମଜଭୁତ ଉପାୟ । ଏହା ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଉଦ୍ଭାବନ । ଏବେ ପରଶ୍ରମ କରି ବହି ପଢ଼ୁଛି କିଏ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ିବାକୁ ନ ଦେଲେ କାମ ସରିଲା । ଅନ୍ୟମାନେ ମୁଖ ହେଲେ ନିଜେ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଯିବ । କସରତ କରିବାର ଦରକାର କିଛି ନାହିଁ ।

ପିଅନଟି ଅଧିକ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ କହି ପକେଲେ—
 “କେତେକ ଗୁପ୍ତ ବି କପି କରିବାକୁ ପାଠ ଚିର ନେଇଛନ୍ତି ।”

ଆଗନ୍ତୁକ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହି ଉଠିଲେ—“ଆହା, ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିବା ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାମ । ସେମାନେ ଜ୍ଞାନ ଗୁଡ଼ାକ ଚିର ନେଇଗଲେ, ଭୁଲ୍ କଅଣ କଲେ ?”

ସେତେବେଳକୁ ବଡ଼ବାବୁ ଆସି ସେମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ଠିଆ ହେଲେ । ଆଗନ୍ତୁକ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ହମିଦ୍‌ଙ୍କର ପୃଷ୍ଠ ବହିସେଟ୍ ଅଛି ?”

ବଡ଼ବାବୁ ତାହାଲ୍ୟ କରି କହିଲେ—“ସେଗୁଡ଼ାକ କଅଣ ବହି ପକବାତ୍ୟ ସେ ଆମେ ତାକୁ ଏଠି ଥାନ ଦେବୁ ! ସେଗୁଡ଼ାକ କଅଣ ମଣିଷ ପଡ଼ନ୍ତି ?”

“ମୁଁ ଯେତେ ଦୂର ଖବର ସଂଗ୍ରହ କରିଛି ସେଥିରୁ ଜାଣେ ସେ ମଫସଲମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁଠି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହିର ଧାର ସୁଦ୍ଧା ନଥାଏ ସେଠି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୁହ୍ୟର ପେଡ଼ିରୁ ଖୁବ୍ କମ୍‌ରେ ୪୫ ଖଣ୍ଡ ହମିଦ୍ ବହି ବାହାରି ଥାଏ ! ଯେଉଁ ଗବେଷକ ଲୋକସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିବ ସେ ଏଥିରୁ ବହି ପାଇବ କୁଆଡ଼ୁ ?”

“ସରକାର ଦେଉଥିଲେ ଆମେ ରଖନ୍ତୁ ।”

“ଆପଣ ରୁହୁଥିଲେ ସରକାର ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାନ୍ତେ ।”

“ଆମେ କାହିଁକି ସେ ଅଡ଼ୁଆରେ ପଶିବୁ ? ସେଥିଲିଟି ସରକାର କଅଣ ଆମକୁ ଅଧିକା ଘରମା ଦେବେ କି ?”

କଥାର ମୋଡ଼ ଦେଖି ଆଗନ୍ତୁକ ନାରବ ରହିବାକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପୁସ୍ତକାଗାରକୁ ଆସିବା କେବଳ ବାଞ୍ଛା ପରିଗ୍ରମ ହେଲ ବୋଲି ସେ ଭାବିଲେ । ବହି ଦେଖିବା ଅପେକ୍ଷା ପୁସ୍ତକ ତାଲିକା ଦେଖିବା ବରଂ ଭଲ ବୋଲି ଭାବି ସେ ପୁସ୍ତକ ତାଲିକା ଦାଖିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

ମହାଦେବ ମିଶ୍ରଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱ ସେତେବେଳକୁ ଶୁଣିଯାଇଥାଏ । ମନେ ମନେ ସେ ଭାବୁଥାନ୍ତି—ଚଣ୍ଡାଳଗୁଡ଼ାକ କଅଣ କଲେ; ଆମର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁସ୍ତକାଗାର ବିଷୟରେ କି ମତ ପୋଷଣ କରି ସେ ନିଜ ଦେଶକୁ ଫେରିବେ ! ମୁଁ ଚଣ୍ଡାଳ କାହିଁକି ତାଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ଆଣିଲ !

ଇନ୍ଦୁରବାହନ କଲେଜ

ସବାଶିଆ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର ସରପଞ୍ଚ, ପରପଞ୍ଚ, ମାରମପଞ୍ଚ, ଗୁରୁର ପେଞ୍ଚ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବଚସ୍କର ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୋଡ଼ାଶିଆ ମାମଲତକାରମାନେ ହସମ ବେଉସା ମାନ୍ଦା ପଡ଼ି ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ଆତଙ୍କିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଏହାର ବିହତ ପ୍ରତିକାର କରିବା ପାଇଁ ଉପାୟମାନ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ପଞ୍ଚାୟତ ଅଫିସରେ ଏକ କବାଟକଳା ବୈଠକ ବସିଲା । ସରପଞ୍ଚ ସଭାପତି ଆସନରେ ବସି ସଭାକାମ ସୁଚ୍ଚ କଲେ ।

ଜଣେ ଆଖି ଛଲଛଲକ କହି ଉଠିଲା, “ଆହା ! କୁଆଡ଼େ ଗଲା ଆମର ସେ କଙ୍ଗରସ ! ଅଭାବ ଗୋଟିଏ କେମିତିଆ ଜନଶ ଆମେ ବଲକୁଲ ଜାଣି ନ ଥିଲୁ । ଅଃ ! ଯେଉଁ କଙ୍ଗରସ ମନ୍ଦୀସବୁ ଥିଲେ ସେମାନେ ଦିଲ୍‌ଦାରଆ ଆଉ ଅମୀରମିଜ୍ଜାସିଆ ଲୋକ ଥିଲେ । ଖାଇ ଜାଣିଥିଲେ, ଖୁଆଇ ବି ଜାଣିଥିଲେ । ଆମ ଭଲ ଅନୁ-ସରଶିଆମାନଙ୍କର ପେଟ ସବୁଟିକିଲେ ଟୁମାଟୁମ୍ ଥିଲା । ବେଳ ଅବେଳରେ ପଡ଼ୁଥିବା ଗରମ ମକେଟ ପୁଣି ଯାଉଥିଲା ! ନେ ପରୁଣ, ନେ ଗରହ କହି ମନ୍ଦୀ ବିଡ଼ା ଫିଙ୍ଗି ଦେଉଥିଲା । ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଯେ କିଛି କମି ଯାଉଥିଲା ତା ନୁହେଁ । ଝର ଫିଟା ନୁହେଁ ଯେତେ ମାଠିଆ ପାଣି-ଯାଉ ପଛରେ ପାଣି ସବୁଟିକିଲେ ସମାନ ଥାଏ । ପରୁଣ ଗରହ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେ ବି ତାଙ୍କର ଥଳ ଯେଉଁ ଉଞ୍ଚାକୁ ସେଇ ଉଞ୍ଚା । କୁଆଡ଼ୁ କୁଆଡ଼ୁ ଶେଠ ସାହୁକାରଙ୍କର ଆଡ଼ୁଟଙ୍କା ସୁଅ କୁଟି ଆସି ଥଳ ପୁଟିଲେଇ ଦେଉଥିଲା । କି ଅସୁସରେ କାଳ ନ କଟୁ ଥିଲା ! କାମ ନାହିଁ, ଧନ୍ଦା ନାହିଁ, ଶୂନ୍ୟରେ ଯେମିତି ଟଙ୍କା ବର୍ଷା ହେଉଥିଲା । ମନ୍ଦୀଙ୍କ ପାଖରେ ନଙ୍ଗର ପଙ୍ଗର ହେବା ଥିଲା ଏକମାତ୍ର କାମ ।”

ଆଉ ଜଣେ ଉପରେ ପଡ଼ି କହିଲା “ଗାଲି କଅଣ ହାତ ଟେକି ଦେଉଥିଲେ ? କେଉଁଠି କେଉଁଠି ଟଙ୍କାର ଖଣି ଅଛି ଆଉ କେମିତି, କେଉଁ ବାଟରେ ଖୋଳିଲେ ସେ ଟଙ୍କା ମିଳିବ ତାହା ବତାଇ ଦେଉ-

ଥିଲେ, କହୁଥିଲେ-ଆମେ ଖାଇଯାଅ, ଯେତେ ପାରୁଛ ମନ ଇଚ୍ଛା ଖାଇଯାଅ । ଟଙ୍କାର ଝଡ଼ପୋକ ଉଡ଼ୁଛି, ଯେତେ ପାରୁଛ ଝାମ୍ପି ନେଇ ଖାଇଯାଅ । ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ, ଆମ ପାଖରେ ତହିଁକି ଓଷଦ ଅଛି । ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠର ବଡ଼ବୋପା ସାବାଡ଼ ହୋଇଯିବ ।”

ଆଉ ଜଣେ କହି ଉଠିଲା—“ସତକଥା । ଥରେ ନେହେରୁଙ୍କ ଅମଳରେ କେତେଜଣ ଅସହଣି ଚଣାଚଟା ପରଶିଲା ଦେଖି ପାରୁ ନ ଥିବା ଲୋକ ନିଜ ନିଜର ସାଧୁପଣ ଦେଖାଇ ହେବା ଲାଗି ନେହେରୁଙ୍କ ପାଖରେ ଫେରାଦ ହୋଇ କହିଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ଦେଖନ୍ତୁ ବାହାରୁ ଯେଉଁ ଘରୁ ସାହାଯ୍ୟ ଟଙ୍କା ଆସୁଛି ତାହା କେମିତି ଲୁଚତରଳରେ ଯାଉଛି । ଠକ୍ ଠକ୍ ବାଟରେ ଖଇଁ ହେଲେ ଦେଶର ବହୁତ ଜନତି ହୋଇ-ଯାଆନ୍ତା । ଆଜ୍ଞା, ଲୁଣ୍ଠନକାରୀମାନେ ଖଦଡ଼ ଲୁଗା, ପଞ୍ଜାଗୀ ଆଉ ଚୋପି ପିନ୍ଧି ଲୁଚତରଳ କରୁଥିବାରୁ କେହି ସେମାନଙ୍କୁ ଜବତ କରିବାକୁ ସାହସ କରୁ ନାହାନ୍ତି; ଆପଣ ଏ ଦିଗରେ ଟିକିଏ ନଜର ନ ଦେଲେ ଦେଶଟା ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଯିବ, ଦେଶର ନୌତିକ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗିଯିବ, କାଳ-ହମେ ସମସ୍ତେ ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଯିବେ । କେହି ପରିଶ୍ରମ କରିବେ ନାହିଁ, ସମସ୍ତେ କେବଳ ଏମିତିଆ ଉପୁର ଧନକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିବେ । ଏ ଦେଶଟା ଅଳସୁଆ ଓ ପରଧନଶିଆଙ୍କ ଦେଶ ପାଲଟି ଯିବ । ପରେ ଶତ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ଦେଶ ଆଉ ଉଠି ପାରବ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ମହରଗରୁ ଯାଇ କାନ୍ଦାରରେ ପଡ଼ିଲା ପରି ଦେଶଟା ବୁଟେନ ହାତରୁ ଯାଇ ଆଉ ଜଣକ ହାତରେ ପଡ଼ିବ ।” ହେଲେ ନେହେରୁ ଏଇ ଅସହଣି ଲୋକଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ଠିକଣା ଜବାବଟାଏ ଦେଇଥିଲେ । ଅଃ ! ଜବାବ ଖଣ୍ଡେ ତ, ପୁଅଙ୍କ ବ୍ରହ୍ମରକ୍ତ ଭେଦି ଯାଇଥିବ । ନେହେରୁ କହିଲେ—“ହଃ ! ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ତ ଖାଉଛନ୍ତି । ସେ ଧନ ଆମର ଦେଶରେ ତ ରହୁଛି । କୋଉ ଆମେ ରେଜଗାର କରୁଛୁ ସେ ବାଧିବ । ବାହାରୁ ଟଙ୍କା ଆସୁଛି, ଯିଏ ଯେତେ ଖାଉଛନ୍ତି ଖାଆନ୍ତୁ । ଆମ ଦେଶଟା କଅଣ କଂସା, ଲୋଟା ହୋଇଛି ସେ ମହାଜନ ଟଙ୍କା ପରିଶୋଧ ନ ପାଇଲେ ନିଲାମ କରି ନେଇଯିବ । ବେଶି ବକ୍ ବକ୍ କଲେ ତାକୁ ବୁଡ଼ା ଆକାଶ ଦେଖାଇ ଦେଇ ତା ଦୁଷ୍ମନର ସାଙ୍ଗ ହୋଇଯିବ ।” ଆ-ହା-କ ଅମୀର ମିଞ୍ଜାସର ଲୋକ ! କି ଦେବପ୍ରତିମା ଲୋକ ! ଫେରାଦଆମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଆମ୍ଭେ ଲା ହୋଇଗଲା । ନେହେରୁ ଚାଲିଗଲେନି ସେ ଆମମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ରବି ଚାଲିଗଲା । ଆଉ କାହିଁ ଥାଏ ସେ ମଉଜ ଯୁଗ !”

ଆଉ ଜଣେ ମୁହଁଟାକୁ ବରକାଟିଆ କରି କହିଲା—ଏବେ ହାଲକୁ
 ଯେଉଁ ଚଣାଚଟା ଶ୍ରେଷ୍ଠଲେକଗୁଡ଼ାକ ଆସିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ କଥା ଆଉ
 କହି ଦେବନ । ଛକ ଗୁଳି କେଉଁଠୁ ଟଙ୍କା ନେଇଛି । ଝାମ୍ପିଲିବଳକୁ
 ତାଙ୍କ ପଛଆଡ଼ୁ ପାଲବଣ୍ଡା ବାହାର ଯାଉଛି, କିଏରେ କିଏରେ ରଡ଼ିରେ
 ଚାରିଆଡ଼ ପାଟି ପଡ଼ୁଛି । ସତେକ ସେମିତି ବୋପା ଅଜାଙ୍କ ମୌରସି
 ସମ୍ପାଦି । ପାଟି ତ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି କରୁଛନ୍ତି, ତା’ ଉପରେ ଡାହାଳ
 କୁକୁର, ପଛରେ ଲାଗିଗଇ ଦେଲା ପରି ଲାଗିଗଇ ଦେଉଛନ୍ତି—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳନ୍ୟ,
 ସି. ବି. ଆଇ, କମିଶନ ଆଦି କେତେ କଅଣ । ମଣିଷ ଶବ୍ଦଟଙ୍କା
 ଖାଇଥିବ କି ନାହିଁ, ହଜାରେ ଟଙ୍କାର ଘୋଷଡ଼ା ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
 ନଜେ ନ ଖାଉ ଆଆନ୍ତେ କି ଜାଣନ୍ତେ ହଁ, ସାଧୁଲେକଗୁଡ଼ାଏ
 ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଗଲି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଖାଇବାଟା ସହଜରେ କାହାର ଆଖିରେ
 ପଡ଼ନ୍ତି । ଆମେ ଶବ୍ଦ ସିନା ଖାଉ ହେଲେ ସେମାନେ ‘ହ’ ଓ ‘ଲ’ ।
 ନ ହେଲେ ପାଟି ମେଲ କରନ୍ତି ନାହିଁ ! ଭୁଲ୍‌ଗି କଅଣ କମ୍ ! ଭାତଭେ
 ନେଲେ ସିନା କିଏ କହିବ ଖାଇଲା, ଖାଇଲା । ପାଟିର ବଡ଼ମୁଣ୍ଡିଆ
 ମାରଫତରେ ଖାଆନ୍ତି । ହଜ୍ଜା ହେଲେ ବଡ଼ମୁଣ୍ଡିଆ ଯାଏ କଥାଟା
 ଯାଇ ଯେଉଁଠି ଅଟକି ଯାଏ । ପାଟି ପାଇଁ ପଇସା ନେବାଟା ପାପ
 ଦୁହେଁ । ତେବେ ବି ଲୋକେ ଝୁଣି ପକାଉଛନ୍ତି । ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସବୁଷ୍ଟି
 ରଖିବା ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀଏ କାଁ ଛାଁ କେତେଟା କର୍ମସୂତା ଓ ଆମ ବେକକୁ
 ଚିପି ଦେଉଛନ୍ତି ।”

ଆଉ ଜଣେ ହତାଶିଆ ନିଃଶ୍ୱାସଟାଏ ଗୁଡ଼ି କହିଲା—“ହଁ—
 ହେ, ପାଇଲୁହ୍‌ଯୋଜନା, କୃଷି ଉନ୍ନୟନ, ଗ୍ରାମମଙ୍ଗଳ, ନାଗମଙ୍ଗଳ,
 କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ, ମହୁ ଚାଷ, ଦିଅ ଚାଷ ବନ୍ୟା ସାହାଯ୍ୟ, କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ
 ଆଦି ବହୁ ବାଟରେ ମଣିଷ ହାତ ଚଳେଉଥିଲା । ଅଳପେଇସେ ନିଜ
 ନିଜ ଭିତରେ କଲି କଲେ ମଝିରେ ମଲୁ ଆମେ । ସବୁ ଆଡ଼ୁ ଟଙ୍କା
 ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା କାଁ ଛାଁ, ଯଦି ଟଙ୍କାଏ ମସାଏ କେଉଁ ବାଟରେ ଦିଆ
 ଯାଉଛି ସେଥିରେ ବଳା ହୋଇଛି ସାତ କି ଆଠ ସୂତା । ମନ ଇଚ୍ଛା
 ଏପାଖ ସେପାଖ କରିବାର କୁ ନାହିଁ ।”

ଆଉ ଜଣେ କହିଲା—“ଭବିଷ୍ୟତଟା ମତେ କାହିଁକି ଭଲ
 ଦିଶୁନି । ଏକପାଟିଆ ସରକାର ହୁଅନ୍ତା କି, ମାଡ଼ି ମକତ ସବୁ କରି-
 ଯାଆନ୍ତେ । କଙ୍ଗରସ୍ ପୁଣି କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ କାଳ ଏମିତି କରି ନେଲା

ନା ! ଏବେ ତ ଖାଲି ଦୋମିଶା, ଡମ୍ବିଶା ସରକାର ଗତା ହେଉଛି । ଦହାଡ଼ିଆ ଖାଇବ କିଏ ? ସମସ୍ତେ ଉପରେ ଉପରେ ମନରଞ୍ଜା, ଭିତରେ ଭିତରେ ଛକାପଥା । ସାଥୁ ଜାଣିଗଲେ ଗୁମରଟା ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରି ପଡ଼ିବ ଏହି ଭୟରେ ଶିଆନ୍ତଖାଇ କାମଟା ସହିସମ୍ଭାଳ ହେଉଛି ! ଯେଉଁଠି ମନ୍ତ୍ରୀଏ ଏମିତି ଛେରୁଆ ପାଲଟିଲେଣି ସେଠି ଆମ କଥା ଆଉ ଗୁରୁରେ କିଏ ? ପଦ୍ମପରି ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ପେଟପୁର ଖାନା ମିଳିବା ଅସମ୍ଭବ । ଆଉକୁ ଆମର ବାଟ ନ ବଦଳେଇଲେ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଏବେ ଶିଳଶିଳପୁଆ ଗଗନେ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି ସେହଟେରି, ମେଜେଣ୍ଟର, ପଲିସ୍, ହାକିମ, ଜଜ୍‌ବାହାବମାନଙ୍କ ହାତରେ ବି ହାତକଡ଼ା ଫିଟାଉଛି, ମୋଠି ଆମେ ଶିମୁଳିତୁଳାମାନେ କାହାକୁ କହିବା ଆମକୁ ରଖ ।”

ସରପଞ୍ଚେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ କହିଲେ—“ଏତଦୂର ଡରି ଯାଅନ୍ତି । ଆମ ଯଦି ଠିକଣା ବାଟରେ ଯିବୁ ତେବେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଆମ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଯିବେନି । ଆଗ ମନ୍ତ୍ରୀଏ କହୁଥିଲେ ଖାଇ ଯାଅନ୍ତବ ଖାଇଯାଅ, ଆମେ ତମ ପଛେ ଅଛି ସବୁ ସମ୍ଭାଳି ନେବୁ । ଏବର ମନ୍ତ୍ରୀଏ କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି, ବାପଧନ, ଯତେ ଖାଉଛ ଖାଅ, ଯ ହା ଖାଉଚ ଖାଅ; କିନ୍ତୁ ଖବରଦାର, ଆମ ନଜରକୁ ଯେପରି ନ ଆସେ । ଆମ ନଜରକୁ ଅଣା ଗଲେ ଆମେ ଡାଉ ମୁହଁ ଚାହିଁ ଯିବୁନୁ । ଖାଇ ସାରି ଯଦି ମୁହଁ ଧୋଇ ଆସେ ତେବେ ଖାଅ, ପରବାଏ ନାହିଁ; ଆମେ ବି ମୁହଁ ଚାଲେଇ ବସିଯିବୁ । ଏତେ ସୁବିଧା ମନ୍ତ୍ରୀ ତୁମେ ଯଦି ଅଇଶା ମୁହଁରେ ଧରାପ ଧୁତେବେ ତୁମକୁ କେହି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବନି । ଆମେ ତୁମକୁ ମାମୁଁ ହାତରେ ସଞ୍ଚି ପ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବୁ । ଯଦି ଖାଇ ନଆସେ ତେବେ ଖଟିଖାଅ, ତ ହେଲେ ଭିକ ମାଗ । ସେ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ଉଆଜିପ୍ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଆମର ସେମିତିଆ କିଛି ନୁଆ ବାଟ ଧରିବା ଉଚିତ । କେଉଁ ବାଟ ଧରିବା ସମସ୍ତେ ଠିକ୍ କର ।”

ସମସ୍ତେ ଲାଗିପଡ଼ି ମଥା ଖୋଲାଇଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ଜଣେ ତାଳିଟାଏ ମାରିଦେଇ ବଲ୍ ବଲେଇଲ “ଅଃ ! ବଡ଼ିଆ ବାଟ-ଟାଏ, କୋଉ ବୋପାର ସାଧ ନଥିବ ଅଇଁଠା ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ, ଦେଖିଲେ ବି କିଛି କରିପାରିବନି । ଚାଲି ଗୋଟିଏ ସମବାୟ ସମିତି ଗଠନେବା । ଦିନକ ପାଇଁ କାହାଠାରୁ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ମାଗିଆଣି ମୂଳ-

ଧନ ରୂପେ ଦେଖେଇଦେଇ ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଦଶହଜାର ନେଇ ଆସିବ । ସମବାୟ ବାଲୁଙ୍କୁ କିଛି ହାତଗୁଞ୍ଜା ଦେଇଦେଲେ ସେ ସବୁ ଠାରେ ଖସିବାକୁ ବାଟ ରଖିଦେବ । ଏଇ ବାଟରେ ଗୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ବୋହେଗଲାଣି । ଆମର ଅବଶ୍ୟ ଡେଇଁ ହୋଇ ଗାଇଛି । ଅବଶ୍ୟ ‘ଲ’ ଥାନରେ ‘ହ’ ପାଇବା ତ ।”

ସରପଞ୍ଚେ କଥାଟାକୁ ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲେ—
 “ଆଉ ଆଉ, ସେ ସମବାୟ ଗୁଡ଼ମୁଆଁ ସରିଗଲାଣି । ତେମେ ତ ଦୁନିଆ ଖବର କିଛି ରଖୁନା । ଗୋଟାଏ କେନ୍ଦ୍ର ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ମୁଖ୍ୟ ସହପତିଟା ହେଉ କିରମା ଉପରେ ରାଶି ତାକୁ ବରଦାସ୍ତ କରିଦେଲା । ସେ ହେଉ କିରମା ଜଣକ କିଛି କମ୍ ନ ଥିଲା । ନାଗବରୁଟାଏ ତ ! ଡେଇଁ ଉପରେ ଡେଇଁ ମାରି ସହପତିକୁ ତ ଖାଇଲା; ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାରା ସମବାୟ ବନ୍ଧଗକୁ ଦୋହୋଲାଇ ଦେଲା । ସବୁ ଗୁରୁ ପଦାରେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେତେବେଳର ମନ୍ତ୍ରୀ ବି ମାଙ୍କଡ଼ବତ୍ ମାଙ୍କଡ଼ । ଓଲୁ-ଗୁଡ଼ାକ, ଜାଣୁଛ ଗଲୁ ଅଛି, ତା ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗୁଥିଲା କାହିଁ ? ତାକୁ ରୁପ୍‌ରୁପ୍ ଦରକୁ ଡାକିନେଇ ପାଳିପାଳି କରିବା ବଦଳରେ ଓଲଟି ତାକୁ ଚମୁଟିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେ ବି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ଖଞ୍ଜି ଖଞ୍ଜି ରଖୁଛି । ଦରକାର ବେଳ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଛୁଡ଼ିବ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ମୁଣ୍ଡ ଆ ମାଟି କାମୁଡ଼ିବ । ସମସ୍ତେ ମୂଳା ଉପରେ କାକୁଛି । ପୁରପରି ଆଉ ଟଙ୍କା ବିସ୍ତବ କିଏ ? ସେ ସମବାୟ ନାଁ ଆଉ ଧରନା ।”

ସମସ୍ତେ ମିଳି କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି କରିବା କଥା ଉଠିଲେ ସରପଞ୍ଚ ତାକୁ ବି ନାପସନ୍ଦ କରି କହିଲେ, “ହଁ ବାରିବମିସ୍ତ୍ରୀ ବିଭାଗରୁ ଏ ବାଟରେ ଭଲ ଆସୁଥିଲା । ହେଲେ ସେଠି ବି ଲୋକଙ୍କ ନଜର ପଡ଼ିଲାଣି । ଲୋକଙ୍କର ଆଖି ଖୋଲିଗଲାଣି । ସିମିଟିରେ ବାଲି ଭିନିବସ୍ତା ଥାନରେ ୪ ବସ୍ତା ହୋଇଗଲେ ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରିପଡ଼ୁଛି । ଆଗର ସିନା କିରମା, ଓଭରସିଅର, ଇଞ୍ଜିନିୟର ଖାଉଥିଲେ, ଏବେ ଲୋକେ ପାଟି ମେଲା କଲେଣି । ଅନେକେ ଗଲୁ ଧରେଇ ଦେବାକୁ ଧମକେଇ ମୋଟା ପଇସା ଆଦାୟ କରିବାକୁ ପେଶା କଲେଣି । ଏସବୁ ବାଟ ଆଉ କାମ ଦେବନି ।”

ଜଣେ ମାମଲତକାର ଗନ୍ଧାର ହୋଇ କହିଲା -- “ଗୋଟିଏ ବଡ଼ିଆ ବାଟ ଅଛି । ହେଲେ ତାକୁ ନେଇଆଣି ଥୋଇପାରିଲେ ଖବୁ କାମ ଦେଖାଇବ । ଆମର ଏ ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ କଲେଜ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟ କଲେଜ ଠିଆ କରେଇଦେଲେ ବହୁ ବାଟରେ ଟଙ୍କା ଆସିବ । ମନ ଇଚ୍ଛା ଟଙ୍କା ଖାଇ ହେବ । କେହି ସନ୍ଦେହ କରିବେନି । ସନ୍ଦେହ କଲେ ବି ପରୁରବାକୁ ସାହସ କରିବେନି । ରୂଢ଼ା ଆଦାୟ କରିବାକୁ ବି ସୁବିଧା । ଲୋକେ ଖୁସିରେ ଦେବେ । କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଡିପାଜିଟ୍ ଟଙ୍କାଟା ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ପଇଠ କରିଦେଲେ, ତେଣିକି ଆମ ପଙ୍ଗତ ସୁରୁ ହୋଇଯିବ ।”

କଥାଟା ସମସ୍ତଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଗଲା ସତ୍ତ୍ୱେତା ତା ବୁଦ୍ଧିକୁ ବହୁତ ବହୁତ ତାରିଫ୍ କଲେ । ଶୁଭକ୍ଷ୍ୟ ଶୀଘ୍ରମ୍ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଜିଲ୍ଲା ହାକିମଙ୍କୁ ସଭାପତି ଓ ଜଣେ ହୋଡ଼ପତି ମିଲ୍ ମାଲିକଙ୍କୁ ଉପସଭାପତି କରି ସଭା ଉପରେ ସଭା ନାହିଁ ଦିଆଗଲା । ଗାଁ ପୋଖରୀ ଦିଆ ହେଲାବେଳେ ଗାଁ ଲୋକେ ଯେମିତି ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ପୋକ୍ତୁଡ଼ ଧରି ଧାଆଁନ୍ତି, ସରପେନ୍ଥିଆ ଦଳ ସେମିତି ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ରସିଦ ବହି ଧରି ସାରା ଅଞ୍ଚଳଟାକୁ ଖେଦିଗଲେ । କ୍ରମେ ଆଦାୟକାରୀମାନଙ୍କ ପୋଷାକପିନ୍ଧ ଓ ତାପରେ ଶାସ୍ତ୍ରରକ ଉନ୍ନତ ଦେଖାଗଲା । ଗୋଟିଏ କଲେଜ ହେବ, ପିଲାଏ ସ୍କୁଲରୁ ପାଣିକରି ଯେଉଁଠି କଲେଜରେ ପଢ଼ିବେ, ସହରକୁ ଯାଇ ଆଉ ହଲପଟା ହେବାକୁ ପଡ଼ିବନି । ନ ଦେଲେ ଲୋକ ବି ମୁଣି ଖୋଲିଦେଲେ । ରୂଢ଼ା ଆଦାୟକାରୀମାନେ ଶ୍ରେକ ଓପାସ, ଦିନ-ରାତି ଭୁଲି କାମରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆଦାୟକାରୀମାନେ ‘ବିହ୍ନା ନିପତି ଗୋପନ ଦାନ’ର ଉପାଦେୟତା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାବୃତ୍ତ ବସ୍ତୁରେ ସାରଗର୍ଭଜ ସ୍ୱପ୍ନମାନ ଦେବା ଫଳରେ ବହୁବ୍ୟକ୍ତି ମୋଟା ଟଙ୍କା ଦେଇ ସୁଦ୍ଧା ରସିଦ୍ ଦାଖଲ କଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ବହୁ ଟଙ୍କା ଗୋପନରେହିଁ ରହିଗଲା । ଅର୍ଥତ୍ ସଂଗୃହୀତ ପାଣ୍ଡିରେ ସେମାନେ ଦେଖାଗଲେ ନାହିଁ ।

ଜିଲ୍ଲା ହାକିମ ଓ ହୋଡ଼ପତିଙ୍କ ଆନ୍ତରିକ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ କଲେଜଟା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଗଲା । ନାମକରଣ ନେଇ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ଆଖପାଖର ପ୍ରାୟ ସାଠିଏଟା ଗାଁଆର ଲୋକେ ସାଠିଏଟା ନାମ ବାଡ଼ି ବସିଲେ । ଲାଗିଲା କଳି, ଟଣାଣି.

ପେଲ୍‌ପେଲ୍ । କଥାଟା ଯେତେବେଳେ ଠେଙ୍ଗାବାଡ଼ି ଯାଏ ଗଲ୍ ଚିଲ୍ଲା
ହାକମ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ । ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ଏକାଠି କରୁ ବୁଝାଇ
ଦେଲେ, “ଦୋଷ ଏଇଟା ଭବିଷ୍ୟତରେ ଗୋଟାଏ ମଧୁବତ୍ କଲେଜ
ହେବ । ଏଣୁ ଗୋଟାଏ ଗାଁଆର ନାଆଁ ଦେଇ ତାକୁ ଛୋଟ କରି
ଦେବା ଉଚିତ୍ ହେବ ନାହିଁ । ବିଦ୍ୟାଦାତା ଗଣିଶଙ୍କ ନାମରେ କର-
ଯାଉ । କଲେଜର ନାମ ‘ଇନ୍ଦୁର ବାହନ’ କଲେଜ କରାଯାଉ ।
ସମସ୍ତେ ହୋଇ ହୋଇ ମାରିଦେଲେ । ହେଲେ କେତେ ଜଣ ଲୋକ
ନାମକରଣ ଶେଷରେ ପଦାକୁ ଯାଇ ଫୁସୁର ଫୁସୁର ହେଲେ—“ଗଲ୍
—କଲେଜଟା ଗଲ୍ । ଇନ୍ଦୁର ସବାରକୁ ତରଳ ଫୋପାଉଁ ଦେଇ
କଲେଜ ଭିତରେ ଗାତ କରି ପକାଇବ । ଏଠି ଯେଉଁ ଦି’ଗୋଡ଼ୁଆ
ଇନ୍ଦୁର ସବୁ ଯାଲୁଯାଲୁ ହେଉଛନ୍ତି ସେମାନେ କେଇଟା ବର୍ଷରେ
କଲେଜର ମୂଲ୍ୟୁଆକୁ ବି ଖୋଲି ପକାଇବେ । ସେମିତିଆ ଦି’-
ଗୋଡ଼ୁଆ ବିରଡ଼ି ଏଠାରେ ନ ରହିଲେ କଥା ଶେଷ ।”

ଇନ୍ଦୁର ବାହନ କଲେଜ ସୂତ୍ର ହୋଇ ଯିବାପରେ ସେଥିଆ
ଦଳଙ୍କର ଟିକିଏ ହତାଶିଆ ଭାବ ଦେଖାଗଲା । ଲେଟିକ ଆଉ ଟଙ୍କା
ଦେଲେନି । ସେମାନଙ୍କର ଚିକ୍‌କଣିଆ ହାତ ହମେ ଖଦଡ଼ା ହେବାକୁ
ଲାଗିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଆତଙ୍କର କାରଣ ବୁଝିପାରି ସରପଞ୍ଚ ଧାନ୍ୟନା
ଦେଇ କହିଲେ—“ଅସୁ ଧର, ହତାଶ ହୁଅନା, କଲେଜ ମେନେଜିଂ
କମିଟିରେ ମୁଁ ଅଛି । ଆଗସ୍ତ ଆଗସ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ସେଥିରେ ପୁରାଇ
ଦେବ । ତେଣିକି ଅନ୍ୟବାଟରେ ହାତ ଚିକିଣେଇବା । ଇନ୍ଦୁରକୁ ଗଣେଶ
ବୋହିବା କାମର ନ ଲାଗେଇ ଟଙ୍କାଥଳି ବୋହିବା କାମରେ ଲାଗେଇ-
ଦେବା । ଟିକିଏ ସବରତ୍ କରାଯାଅ ଦେଖିବ କେତେ ବାଟ । ଇନ୍ଦୁର
ତା ବସାରୁ ପଦାକୁ ବହୁ ବାଟ ରଖିଥାଏ । ତାକୁ କେଉଁ ବାଟଟା ବନ୍ଦ
କରିବ ? ”

କିଏ ସିନା ଦୁଧରେ ସର ପକାଏ, ସରପଞ୍ଚ କିନ୍ତୁ ପେଞ୍ଚପାଞ୍ଚରେ
ବି ସର ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ତ ତାଙ୍କ ନାମ ସରପଞ୍ଚ । ଦଣ୍ଡା
କଣ୍ଡା କାମ କଲ୍‌ପରି ସେ ପେଞ୍ଚପାଞ୍ଚ କରିଚାଲିଲେ । ମାସ କେଇଟିରେ
ଅନୁଚରମାନେ ମେନେଜିଂ କମିଟିରେ ପଶିଲେ ।

ଇନ୍ଦୁରର ଗୋଟାଏ ବାଟ ପହିଲେ ଦେଖାଦେଲା । ନାଆଁ
ଲେଖାଇବାକୁ ଆତୁର ପିଲଙ୍କଠାରୁ କଲେଜ ସଂପ୍ରସାରଣ ନାଆଁରେ

ମୁଣ୍ଡପିଣ୍ଡ ଦୁଇଗହ ଲେଖାଏଁ ଟଙ୍କା ବନା ରସିଦରେ ଆଦାୟ କରଗଲା । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଇନ୍ଦୁର ଏଇବାଟେ ଗୋଟାଏ ଲେଖାଏଁ ଇସକାର ଟଙ୍କାଧଳ ବୋହିଆଣିଲା । ଏ ଟଙ୍କା ଘରେ ମହାଜନରେ ଲାଗି ଶବ୍ଦଥା ହାତଗୁଡ଼ିକ ବେଶ୍ ଚକଟିଆ କରିଦେଲା ।

ଇନ୍ଦୁରର ପୁଣି ଗୋଟିଏ ବାଟର ସନ୍ତାନ ମିଳିଲା । ପେଞ୍ଚୁଆ ଦଳ ଆନନ୍ଦରେ କୁଲୁରି ଉଠିଲେ । ସରକାରୀ ଗ୍ରାଣ୍ଟ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗ୍ରାଣ୍ଟ, କମିନେଙ୍କ ଗ୍ରାଣ୍ଟ, କଲେଜ ଉନ୍ନୟନ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କର ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଗ୍ରାଣ୍ଟ ଆଦି ଏଇ ବାଟରେ ଇନ୍ଦୁରଙ୍କଦ୍ୱାରା ବୁଝା ହୋଇ ଅସିଲା । ସରପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚଜ ଏତେ ମଜଗୁଲ୍ ହୋଇଗଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କାମ ହେଲା ଇନ୍ଦୁରର ନୂଆବାଟ ଖୋଜିବା । ଫଳରେ ଫେଲ୍ ପିଲଙ୍କୁ ପାଶ୍ କରାଇ ଦେବାକୁ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରଗଲା ।

ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ସବୁ ଜାଣୁଥିଲେ ଯଦ୍ୱାରା ଗୁରୁତ୍ୱ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଓ ଦରମାଗଣ୍ଡାକ ସୁରୁଖରୁରେ ପାଇଯିବାକୁ ସାଡ଼େ ନଜର ଦେଇ ନ ଥିଲେ କି ଉଁ ଟୁଁ କରି ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠାର ମାସ ଶେଷ ବେଳକୁ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କଠାରୁ ପୁର ଦରମା ପ୍ରାପ୍ତିର ରସିଦ କରୁନେଇ ଅଧ୍ୟାପକ ଦରମା ଧରଇ ଦେଲେ ସେହିଦିନ ଅଧ୍ୟାପକ ତଥା ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେଇ ମାସଟିର ଦରମା କଟା ହୋଇଥିଲେ ରକ୍ଷା ହୋଇଥାନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ପ୍ରତି ମାସରେ ତାର ପୁନରୁଦ୍ଧି ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ପକାଇଲା । ସେମାନଙ୍କର ଏକ ଜରୁରୀକାଳୀନ କବାଟ-କଲା ବୋଠକ ସୁରୁ ହୋଇଗଲା । ଜଣେ କହିଲେ “ଆମକୁ ଧନ, ଆମ ପାଠକୁ ଧନ । ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ଆମେ ଏବେ ଶ୍ରୀଅକ୍ଷର-ବିବର୍ଜିତ ମୂର୍ଖ, ଟାଉଟର ଓ ଡାକୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିରୁଳିତ ହେବୁ ? ପିଲଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼େଇବୁ ନା ନାତ ସେବାରେ କାଳ କଟେଇବୁ ?

ଆଉଜଣେ କହିଲେ “ଯେଉଁଠିଠି, ଅର୍ଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷିତ ବା ଅଶିକ୍ଷିତ ଦୋଗୋଲାମାନେ ରଜ୍ୟର ସର୍ବମୟୁକର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି ସେଠି ଏ ମୂର୍ଖ, ଯୁଆରୁର ଦଳ ଆମକୁ ପରିରୁଳିତ କରିବେ ଇ କରିବେ ।”

ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ—“ଏଇଟା ଯଥାର୍ଥ କଲି ଯୁଗ: ସବୁ ଓଲଟା । ଆଗେ ଜ୍ଞାନମାନେ ଅଜ୍ଞାନମାନଙ୍କୁ ବାଟ ଦେଖାଉଥିଲେ ।

ସେମାନଙ୍କୁ ଠିକ୍ ବାଟରେ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ ଜ୍ଞାନର ମଣ୍ଡଳ ଜାଳି ଅଜ୍ଞାନଅନ୍ଧକାର ଦୂର କରୁଥିଲେ । ଏବେ ଅଜ୍ଞାନ ମାନେ ଜ୍ଞାନମାନଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତ ତଣ୍ଡିଆମାରି ତାଙ୍କର ବାଟରେ ଠେଲି ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଅଜ୍ଞାନର ହୋସ୍‌ପାଇପ୍‌ରୁ ପାଣି ଫୋପାଡ଼ି ଜ୍ଞାନର ମଣ୍ଡଳ ସବୁ ଲିଭେଇ ଦେଉଛନ୍ତି, ଦେଶଟାକୁ ଅନ୍ଧାରରେ ବୁଡ଼େଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଅଜ୍ଞାନଙ୍କ କଳାସଜଡ଼ କିଛି ଦିନ ଚାଲିବ । ଆମକୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଅପମାନ ଦୁଃଖ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଶ୍ରେଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

ଜଣେ ଟୋକା ଅଧ୍ୟାପକ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଯାଇ କହିଲେ—
“ଏପରି ନଇଁ ପଡ଼ିବାଟାକୁ ମୁଁ ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରିବନି ।

ଦେଶ ଗାନ୍ଧୀଆଇ ଯାଉ । ଯେଉଁ ବଦମାସ, ଗଣ୍ଡମୁଖମାନେ ଆମକୁ ମେଣ୍ଟାଛୁଆ ବୋଲି ପାଇଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ପାନେ ପାନେ ଆଜ୍ଞାକରି ଦେବା । ସେମାନେ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ଦେହରେ ଟିପ୍ପି ଛୁଆଇଁ ନ ଥିଲେ ସେତେଦିନଯାଏ ଆମେ ଟିଲୁକୁ ଠକ୍ ଠକ୍ ପାଠ ପଢ଼ାଉଥିଲୁ । ସେମାନେ ଆମ ଦେହରେ ହାତ ଦେଲେଣି, ଏଣିକି ଆମେ ଟିଲୁକୁ ଅଲଗା ପାଠ ପଢ଼ାଇବା । ଯାହା ଦେବାର ହୋଇଯାଉ ।”

କଥାଟାକୁ ଟୋକାଟୋକିଆ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ମାନିଗଲେ । ବୁଢ଼ାଳିଆମାନେ ଟିକିଏ ‘ଉଁ, ଆଁ’ ହୋଇ ମୌନ ରହିଲେ । ପଢ଼ାର ମୁହଁ ସେଇଦିନଠାରୁ ବଦଳିଗଲା ।

ଅର୍ଥନୀତି ଅଧ୍ୟାପକ ପଡ଼େଇଲେ—ପୁଞ୍ଜି ପଡ଼ି ପରିଚାଳକବୃନ୍ଦ ଏହି କଲେଜ ଫ୍ୟାକ୍ଟେଶ୍‌ରେ ଅଧ୍ୟାପନା ଶ୍ରମକୁ ବେପରବାଏ ଭାବରେ ଶୋଷଣ କରି କଲର ସୁରୁତୁ ପରିଚାଳନା କରୁ ନଥିବାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତମାଲ-ପଲ୍ଲୁ ବଜାରରେ ଅନାଦୁର ହେଉଛି । ଏଣୁ ପୁଞ୍ଜି ପଡ଼ିମାନଙ୍କୁ ହଟେଇ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କୁ ଆଣିବା ଦରକାର ।

ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ରସ ବିଷୟ ପଡ଼ିଉ ପଡ଼ିଉ କହିଲେ—ଏବେ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଆଦରସରୁ ଟୋପାଏ ମିଳିବା ଅସମ୍ଭବ । ପରିଚାଳନା ସମିତିର ଆଦରସରେ ସଭ୍ୟବୃନ୍ଦ ଚାଟିଚଟି ସବୁରସ ନିଃଶେଷ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ଟୋପାଏ ବି କେଉଁଠି ଦେଖାଦେଲେ ସେମାନେ ଚାଟି ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଭୟାନକ, ଶାଓସ୍ତ, ଶର ରୌଦ୍ର ଆଦି

ରସର ସଞ୍ଚାର କର ନ ଗଲେ ଛୁସିମାନେ ଆଉ ଆଦରସର ସନ୍ଧାନ ପାଇବେ ନାହିଁ ।

ଇତିହାସ ଅଧ୍ୟାପକ ପଢ଼ାଇଲେ-ଅବବେଳା ଏକଛତାଧିପତି ଶୋଡ଼ିଶ ଲୁଇ ଓ ଜାର୍ଜ ଯୋଗୁଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ବ୍ରିଟିଆରେ ବ୍ଲେସପୁର ଦେଖା ଦେଇଥିଲା । ଏହି ବିପ୍ଳବର ନିଆଁରେ ଲୁଇ ଓ ଜାର ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଗଲେ । ଫ୍ରାନ୍ସ, ବ୍ରିଟ୍ ଓ ଆମ କଲେଜ ବି ଗୋଟିଏ ନିୟମରେ ବନ୍ଦା । ଲୁଇ, ଜାର ଓ ଆମ ପରିଚ୍ଛଳନା ସମିତି ମଧ୍ୟ ଏକ ନିୟମରେ ବନ୍ଦା ।

ଦର୍ଶନ ଅଧ୍ୟାପକ ପଢ଼େଇଲେ-ଯଦା ଯଦାହିଁ ଧର୍ମସ୍ୟା..... ଏ ଗୀତାଦର୍ଶନ ଅତି ଅମୂଲ୍ୟ । ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ପ୍ରୟୁଜ୍ୟ । ଯେତେବେଳେ ଜ୍ଞାନ ବା ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ଗୁଣ ଯେତେ ଏବଂ ଅଜ୍ଞାନ, ଅବବେଳା ପରିଚ୍ଛଳନାମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଯେତେ ସେତେବେଳେ ଯୁବ-ଶକ୍ତି ନିଜକୁ ସୃଜନ କରେ । ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ପରିସାଣ ଓ ପରିଚ୍ଛଳନାମାନଙ୍କୁ ବିନାଶ କରି ଜ୍ଞାନର ସଂସ୍ଥାପନ ନିମିତ୍ତ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଛୁସିଶକ୍ତିର ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ଏହିପରି କ୍ରମାବଳ ଅଧ୍ୟାପନା ଫଳରେ ଛୁସିଶକ୍ତି ଉଠିଲା ପଡ଼ିଲା । ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଅତି ସତର୍କତା ସହିତ ସେମାନଙ୍କ କ୍ଷେପାଗ୍ନିକୁ ଫୁଙ୍କି ଲାଗିଲେ ।

ଛୁସିଅସ୍ଥିରତା ନିବାରଣ ପାଇଁ ପରିଚାଳକମାନେ ଦିନେ ଏକଜୁଟ ହୋଇଥିଲା ବେଳେ ଧର୍ମସଂସ୍ଥାପନାର୍ଥୀୟ ଛୁସିଶକ୍ତି ଭୂଷ୍ କରି ନିଜକୁ ସୃଜନା କରିଦେଲା । ଫଳରେ ପରିଚାଳକମାନଙ୍କର ବୈଠକରେ ଧ୍ବଂସର ତାଣ୍ଡବ ଖେଳଗଲା । କାହାର ହାତ ଭାଙ୍ଗିଲା, କାହାର ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଲା, କାହାର ବା ମୁଣ୍ଡ ଫାଟିଲା । ସମସ୍ତେ ଆତ୍ମଲୁପ୍ତସରେ ବୁଝାହୋଇ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଗଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ମଧ୍ୟ ଅଧରୁଦିଆ ବୋଲୁଅ ପଡ଼ିଲା । ଦୁଆର କବାଟରେ ଗୁହ ବୋଲା ହେଲା ।

କଲେଜ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ସତ, ଶେଷରେ କିନ୍ତୁ ଛୁସିମାନେ ଅଡ଼ିବସିବାରୁ ସରକାର ବାଧ୍ୟହୋଇ ଇନ୍ଦ୍ରେ କଲେଜକୁ ହାତକୁ ନେଲେ ।

ସଦ୍ରପତି ନିର୍ବାଚନ

ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଅଖିଳ ଭାରତ ବଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ, ହିନ୍ଦୀ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ, ତେଲଗୁ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ, ଉର୍ଦ୍ଦୁ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ମହାସମାବେଶରେ ସମାପ୍ତ ହେବା ପରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କଡ଼ ଲେଉଟାଇଲା । ସମ୍ମିଳନୀ ମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦ କୋଳାହଳରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ସତ କିନ୍ତୁ ତଟାପଟ୍ଟ ଉଠି ପଡ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନ ଥାଏ । ଉଡ଼ିମାଡ଼ ହୋଇ, ହାଇ ମାରି ପୁଣି ଭାଲେଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଏପରି ଅଳସୁଆପଣଟା, କିନ୍ତୁ ଜେନା କବି ମୁରରୀମାନ୍ୟ ଜେନାଙ୍କୁ ବଳକୁଲ୍ ଭଲ ଲାଗିଲା । ସେ ରଗରେ ପାତ ଯାଇ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ—“ଉଠୁଛ ନା ଠିଆପାଡ଼ ଦେବ, କୋଉ ବୋପା ତୋ ପିଠିରେ ପଡ଼ିବ । ସବୁ ନ ପାଡ଼ିଛି ତେବେ ମୋ ନାଆଁରେ କୁକୁର ପାଳବ ।”

ଏପରି ଝିଙ୍କାସ ବଚନ ଶୁଣି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଉଠିପଡ଼ିଲା । ପୁଲ ପୁଟିଲେ ଭଅଁରମାନେ ଯେପରି ବେଡ଼ି ଯାଇ ଗୁଞ୍ଜନ ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଅନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ତେଇଁ ଉଠିବାରୁ ଗଜା, ବୁଢ଼ା, ହଡ଼ା ସାହିତ୍ୟକମାନେ ସେଠାକୁ ଧାଇଁ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଜେନା କବି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧକ୍କାରି କହିଲେ—“ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସତ୍ତ୍ୱ-ଚଉରାକୁ ଯାଇ ସେଇଠି ଏନ୍ତ୍ରନ୍ ପିଇଦେବା ଦରକାର । ପଡ଼ୋଶୀ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ଘରେ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ କରି କରି ଗଇଁଆ ହେଲରୁ ସର୍କସ ପରି ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ ଚାରିଆଡ଼ କୁଲେଇ କଲେଣି । ଆମ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ଘର ଗୋଟିଏ ସବୁଘରାଣୀ ସମ୍ମିଳନୀ କରି ପାରିଲୁନୁ । ପଡ଼ୋଶୀ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ଏଇଠି ସମ୍ମିଳନୀ କରି ଆମ ଆଖିରେ ଆଙ୍କୁଟି ଗେଞ୍ଜି ଦେଖେଇ ଦେଇଗଲେ । ତଥାପି ଆମେ ଶିଖିଲୁ ନାହିଁ, ଧକ୍କା ଆମକୁ ଧକ୍କା, ଆମ ସାହିତ୍ୟ ସାଧନାକୁ ଧକ୍କା ।”

ଏହା କହି ଜେନା କବି ନିଜ କପାଳରେ ଏକ ହତାଶିଆ ଆପଡ଼ା ଦେଲେ । ଭବପ୍ରବଣତାଟା ଅତି ପ୍ରଖର ହୋଇଥିବାରୁ

ଥାପଡ଼ାଟା ବି ଅଲକ୍ଷରେ ଅତି ପ୍ରଖର ହୋଇଗଲା । କବିମୁଣ୍ଡ କି ଏଡ଼େ
 ଟାଣୁଆ ଥାପଡ଼ା ସହିପାରେ ! ଜେନା କବିଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଦୂରଗଲା ।
 ଆଖିରୁ ଜୁଳୁ ଜୁଳୁଆ ପୋକ ବାହାର ପଡ଼ିଲା । ସେ ସେଇଠି କରୁଡ଼ି
 ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । ହଁ ! ହଁ, କଅଣ ହେଲା, କଅଣ ହେଲା, କହି ଅନ୍ୟ
 ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ତାଙ୍କୁ ସାଷ୍ଟମ କରିବାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ । ମୁହଁ
 ବିଆଁ ଓ ମୁହଁରେ ପାଣି ଛୁଟି ପରେ ଜେନାକବି ଚେଇଁ ଉଠି ବସିଲେ
 କରି ସୀତାନାଥ ମହତାବ ପ୍ରତ୍ୟାପ ଦେଇ କହିଲେ, “ହଇହେ, ତୁମେ
 ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କବି, ଦେଶର ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ, ଏପରି କଲେ କିପରି
 ହେବ, ଏପରି ଭାବପ୍ରବଣ ହେଲେ ଚଳିବନି ? ହଉ ହଉ ଏଇଟା
 ଧରିଲ ”—ଏହା କହି ତଳେ ପଡ଼ିଯାଇଥିବା ହାତ ମୁଣିଟାକୁ ଜେନା
 କବିଙ୍କୁ ଧରାଇଦେଲେ ।

ଜେନା କବି ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହୋଇ ବଜ୍ର ଡାକରା ଦେଲେ—“ଆମକୁ
 ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ, ଏଇ ଓଡ଼ିଶା ମାଟିରେ ନିଖିଳ ଭାରତୀୟ
 ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମାନମାନଙ୍କିଏ କରିବାକୁ ହେବ ।”

ସମସ୍ତେ ଏକ ସଙ୍ଗେ ରିଡି ଦେଲେ—“ ଅଲବତ୍ ହେବ ।”

“ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକଜୁଟ୍ ହେବା ।”

“ ଅଲବତ୍ ହେବା ।”

“ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ମୋଟା ଟଙ୍କା ଆଣିବା ।”

“ ଅଲବତ୍ ଆଣିବା ।”

“ ସବୁ ପଡ଼ୋଶୀ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କୁ ଡାକିବା ।”

“ଅଲବତ୍ ଡାକିବା”

“ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଶ୍ରୟୀ ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କ ଆଗରେ
 ଖୋଲିଦେବା ।”

“ ଅଲବତ୍ ଖୋଲି ଦେବା ।”

‘ଜୟ ମା ଉତ୍କଳ ଭାରତୀ କ—’

‘ ଜ....ଅ ...ୟ ’

ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସମର୍ଥନ ପାଇଁ ଜେନାକର ଆନନ୍ଦର ଫୁଲ-
ଉଠିଲେ । ଭଲ କାମଟିଏ କଲେ ଲୋକବଳ ବା ଧନବଳର ଅଭାବ
ଘଟେ ନାହିଁ । ରଜ୍ୟର ଇନ୍‌ଜିନ୍‌ ବଞ୍ଚେଇବା କାମ । ଜେନାକରଙ୍କ
ସାଙ୍ଗକୁ ବହୁ ଭେଣ୍ଟିଆ, ଦରଭେଣ୍ଟିଆ, ଗଜାଭେଣ୍ଟିଆ ସାହିତ୍ୟିକ ଆସି
ଜୁଟିଗଲେ କାମଦାମ ପଛକୁ ପକେଇ ସମସ୍ତେ ଦିନ ରାତି ଯୋଜନା
କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ ।

ବୁଝୁ ବୁଝୁ ବିଭାଗ ମାନ ଗଢ଼ା ହୋଇଗଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗ
ପାଇଁ ମୁଖିଆ ବସ୍ତୁ ବେଳେ ଜୋରସଂସାରରେ ଗୁଁ ଗାଁ ଲାଗିଯାଉଥାଏ ।
ବେଣ୍ଟି ଗୁଁ ଗାଁ ଲାଗିଲା ବୁଝା ଓ ସାରଙ୍ଗ ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗ ପାଇଁ ।
କଞ୍ଚାଳି ସାହୁ ଅତି ବସିଲେ ବୁଝା ବିଭାଗର ମୁଖିଆ ହେବାକୁ । କିନ୍ତୁ
ବିଷମୁଖ ଦାସ ରେକର୍ଡ଼ିଂ ଶୁଣାଇ ଦେଲେ—ସେ କାଞ୍ଚାଳିଆ
ହାତରେ ବୁଝା ବିଭାଗ ଦେବା ଯାହା ବିରାଡ଼ ହାତରେ ମାଛର ରକ୍ଷଣା-
ବେକ୍ଷଣ ଭାର ଦେବା ସେଇଆ । ତୁନିଭାଗ ତା ମପଟରେ ଯିବ । ଭାଗକରେ
କାମ ହେବ । କାଞ୍ଚାଳି ଓ ବିଷମୁଖଙ୍କ ଭିତରେ ବେଶ୍ ଚେରମେର
ଲାଗିଗଲା । ଅନ୍ୟମାନେ ଆସବାରପଡ଼ି ହାତାହାତିଟାକୁ ବନ୍ଦ କରି-
ଦେଲେ । ଜେନାକରଙ୍କ ମନଟା ଉଣା ହୋଇଗଲା । ସେ ମନେ ମନେ
ଭାବିଲେ—ଆମମୁହଁର ବିରାଡ଼ ଛୁଙ୍କିଲାଣି; ଆଗକୁ କଅଣ ଅଛି
ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣା ।

ସାରଙ୍ଗର... ସମ୍ପାଦକ ହେବା ପାଇଁ ଗଜାନନଙ୍କ ଜଗରକୁ
ତେଡ଼ି ଦେଇ ବିଷମୁଖ ସାପ୍ତ ସାପ୍ତ ଶୁଣେଇ ଦେଲେ ଗୋଟାଏ ଗଜ
ମୁଖକୁ ସାରଙ୍ଗ ସମ୍ପାଦନଭାର ଦେବ ଯାହା ମାଙ୍କଡ଼ ହାତରେ
ଶାଳଗ୍ରାମ ଦେବା ସେଇଆ ।” ପୁଣି କୁହୁଳି ଉଠିବା ନିଆଁକୁ ସମସ୍ତେ
ଲିଭେଇ ଦେଲେ ।

ଏସବୁ ଟିକି ବିଭାଗ ପାଇଁ ଏତେ ଝଙ୍କାଝଙ୍କ, ସଦ୍‌ପଥ
ବସ୍ତୁବସ୍ତୁ ବେଳେ କଅଣ ନହେବ ! ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀଟାର ଗଜା-
ମୁହଁ ହୋଇଯିବ । ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ସଦ୍‌ପଥ ବସ୍ତୁଟାକୁ ଶେଷକୁ ରଖି
ଦେଲେ । ଅନ୍ୟ ସବୁ କାମ ଆଗେଇ ଗଲେ କେବଳ ଏଇଥି ପାଇଁ
ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଭିଆଇ ସମ୍ମିଳନୀ ଭଣ୍ଡାର କରିବା କଷ୍ଟକର ହେବ ।

ନିବାରନ ଗଢ଼ଗଲ ଦଳମାନଙ୍କ ଭିତର ଯେପରି ଚର୍ଚ୍ଚା ଚଳି ଯାଉଅଛି, ଛକାଛକ ଓ ପରସ୍ପରାନ୍ତରାଳ କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ାକ ହୁ ହୁ ହୋଇ ବଢ଼ିଯାଏ, ଏହି ସଭାପତି ବସ୍ତ୍ର କାମ ଗଢ଼ି ଯିବାରୁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅବସ୍ଥା ଉପୁଜିଲା । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ ଟାଏ ସାର ଭାରତରୁ ମୋହରମର, ଆଗ୍ ମାକା ସାହିତ୍ୟକମାନେ ନିମନ୍ତେ ହୋଇ ଆସିବେ । ସେମାନଙ୍କ ଆଗରୁ ସଭାପତି ହେଉ ବସିବା କଥା ଉଣା ଗୋରବର କଥା ! ଟାପରେ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଜଣେ ସବୁ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟକ ବନିଯିବ ! ମାତ୍ର କେଇଟା ଦୃଷ୍ଟିରେ । କେତେ ଚପସ୍ୟା, କେତେ ଗୋଦାନ, କେତେ ବନ୍ୟାଦାନ, କେତେ ଭୁ ଦାନ କଲେ ଏପରି ସୁଯୋଗ ମିଳେ । ଏପରି ସୁଯୋଗର ସମ୍ଭାବନାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବ କିଏ ! କି ଉପାୟ କଲେ ସଭାପତି ଗାହଟା ମାଡ଼ି ବସିବାକୁ ହେବ ତାହା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ମନେ ମନେ ମାୟିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ନିବାରନର ବର୍ଷକ ଆଗରୁ ନିବାରନରେ ଲାଗିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି ଭୋଟର ମାନଙ୍କ ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହେବା ଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସୁସମ୍ପର୍କ, ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରେ ଓ ସବୁବେଳେ ସେମାନଙ୍କର କୁଶଳ ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି କାମନାରେ ଶତମୁଖ ହୋଇଉଠେ ଏ ସମ୍ପର୍କମାନ ଉଦ୍ୟୋଗୀମାନେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ପରସ୍ପର ସହିତ ମଧୁର ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ଚେତୁର ହୋଇଉଠିଲେ । ଏସବୁ ହାଲ ଦେଖି ଜେନା କବି ଆନନ୍ଦରେ କୁଲୁରି ଉଠି ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ—କୋଉ ବଦମାସ୍ ବୋକଡ଼ଟା କହେ—ଓଡ଼ିଆମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ମନ ମିଳେଇ କୌଣସି କାମ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏକଥର ବାହାର ଲୋକେ ଆଖିରେ ଦେଖିନେବେ ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ଏକତା ଓ ଭ୍ରାତୃଭାବ । ଶହ ଶହ ବର୍ଷର ସେହି ‘ପରଶ୍ରୀକାନ୍ତରତା’ ଅପବାଦ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଲଲାଟରେ ବୋଳାହୋଇଛି ତାହା ଧୋଇ ହୋଇଯିବ । ସମ୍ପର୍କମାନେ ଆଉ ଯାହା ହେଉ ନ ହେଉ ଅନ୍ତତଃ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଗୋଟାଏ କୁସ୍ଥିତି ଅପବାଦରୁ ମୁକ୍ତ ହେବେ । ଏଇଟା କିଛି ଗୋଟାଏ ଛୋଟିଆ କଥା ନୁହେଁ ।

ଜେନା କବି ବେଳେ ଉଣି ନିଜର ମନଟାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଅଳ୍ପ ଟିକିଏ ଖୋଲି ଦେଇ କହିଲେ—“ଦେଖ, ଅନେକ

ମୋତେ ସଭାପତି ହେବା ପାଇଁ ବହୁତ ଅନୁରୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ମୋର କାହିଁକି ମନ ତହିଁକି ଯାଉନା । କମ୍ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ବ କାମ ! କେତେ କେତେ ବଡ଼ ସାହସୀକ ଆସିବ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଟକ୍କର ଦେବା ପାଇଁ ଓ ସବୁ ଦାୟିତ୍ବ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ମୋର ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଦକ୍ଷତା ଅଛି । ଅଧିକାଂଶ ମୋର ଆଗରୁ ଜଣାଶୁଣା । ଚିଠି ଦିଆ ନିଆ ନିତି ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲିଛି । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗକୁ ଯଦି ମୁଁ କେବେ ଯାଏ ଚେଷ୍ଟା ସାଧାରଣତଃ ସେମାନଙ୍କର ଅତିଥି ହୋଇଥାଏ । ଆଉ ବି ଆମ ସାଂସ୍କୃତିକ ମନ୍ତ୍ରୀ ମାସ ୪ ଦିନ ତଳେ ମୋତେ ଅତି ଗୋପନରେ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ସଭାପତି ହେବାକୁ ଯାଉଥିବାରୁ ସେ ଗୋଟାଏ ମୋଟା ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଆଉ କାହା ଉପରେ ତାଙ୍କର ଆସ୍ଥା ନାହିଁ । ତଥାପି ମୋର କାହିଁକି ମୋଟେ ଛଟା ହେଉନା । ମୁଁ କାମ କରିବା ଲୋକ, ମୁଁ କର୍ମସାଗୀ, ମୋତେ ଏସବୁ ପଦବୀ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । ନିହାତି ସମସ୍ତେ ବାଧ୍ୟ କଲେ ସିନା ମୁଁ ସଭାପତି ହେବି, ହେଲେ ମୋର ସେଥିପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ ।”

ଜେନା କବିଙ୍କର ଏ ଭୂମିକା ଶୁଣି ସଭାପତି ପଦଲଲିନୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନେ ଡମା ଡମା ଆଖିକର ପରସ୍ପର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । ଜଣେ ଦି ଜଣ ଅତି ଲଲସୀ ମାଡ଼ିବସି କହି ପକେଇଲେ — “ତୁମେ ଯାହା କହିଲ, ତାହା ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ଠିକ୍ । ସଭାପତି ଆସନରେ ବସିବା ଅର୍ଥ ନିକମା ବନିଯିବା । ଆଉ କୋଉ ପୁଅଟା ଅଛି ତୁମ ଭଳିଆ ଏଡ଼େ ବଡ଼ କାମଟାକୁ ନେଇ ଆଣି ଥୋଇ ପାରିବ ? ଯାହା ଭବିଷ୍ୟ ତାହା ଯଥାର୍ଥ, ଆଉ ତା ନା ଧରନା । ତୁମେ ଯଦି ନିକମା ହୋଇଯିବ ମୂଲ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।”

ଆଉ ଜଣେ ଯୋଗି ଦେଲା— “ହଁ, ସିଏ କର୍ମସାଗୀ ସିଏ କର୍ମଯୋଗୀ । ସଭାପତିର କାମ ତୁଲାଇବାକୁ ସେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଦକ୍ଷ, ଅଥଚ ସେ ସମ୍ମାନକୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଆଡ଼େଇ ଦେଲେ । ଏହାକୁହିଁ କହନ୍ତି କର୍ମଯୋଗ । ଜେନା କହୁ ଯଥାର୍ଥରେ କର୍ମଯୋଗୀ ।

ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ— “ସ୍ବାଜ୍ଞର ସତା ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର ବ୍ୟକ୍ତି କହନ୍ତି । ଆଉ କିଏ ହୋଇଥିଲେ ସଭାପତି ପଦ ପାଇଁ ଯେ କୌଣସି

ଲୋକର ପାଦ ଚାଟି ପକାଇ ଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଦେଖ ଅମ ଜେନା କବି ‘ଥୁ’ କରି ସଭାପତି ପଦଟାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଉଛନ୍ତି । ଜେନା କବି ତୁମେ ଧନ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ତୁମକୁ ପାଇ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି ।”

ଏହି ସବୁ ଭାଷାକୁ ଶୁଣିଥିଲେ ସେ କୌଣସି ରକ୍ତ ମାଂସ ଧାରା ବ୍ୟକ୍ତି ଆନନ୍ଦରେ ଗୋଲକ ଧାମ ଯାଏ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଜେନା କବି ମନ ଭିତରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର କଳ୍ପନା ରାଜ୍ୟ ଏକାବେଳେକେ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ନୌରାଣୀ ତାଙ୍କୁ ଟାଉ କରି ଗିଳିଦେଲା । ତଥାପି ତାଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟାଏ ସାନ୍ତ୍ବନା ଆସିଲା ସେ ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ସେ କେତେ ଉଜରେ ରହିଛନ୍ତି । ସଭାପତି ଆସନଟା ନ ହେଲା ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ସେ ଯେପରି ସଭାପତି ଆସନକୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇଥିଲେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେ ମନେ ପଛେଇ ଆସିଲେ । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ରେକର୍ଡ଼ାକ୍ କହିଦେଲେ “ସ୍ତ୍ରୀ ଏ ଯେତେ କିହ୍ନ ପଛକେ ମୁଁ ସେ ସଭାପତି ନେତ୍ରର ଭିତରକୁ ପଶିବି ନାହିଁ କି ହାତ ବାନ୍ଧିଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ କାମ ବାକି ପଡ଼ିଛି । ସେ ସବୁ ମୋତେ ହରାମୁତା ହୋଇ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଥିରେ ମୋର ସବୁଠୁ ବେଶି ଆନନ୍ଦ ।

ଗୋଟିଏ ଟାଣୁଆ ପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦୀକୁ ଚତୁରତାର ସହିତ ହଟେଇ ଦେଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ବେଶ୍ ଆମ୍ବୁପ୍ରସାଦ ଲାଭ କଲେ ।

ବଡ଼ ପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦୀଟା, ସିନା ଶତମ୍ ହୋଇଗଲା କିନ୍ତୁ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଆଶା ଗଜଲୁ ଉଠି ଡାଳ ପତର ମେଲେଇବାରେ ଲାଗିଲା । କାନ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍, ଅନ୍ଧାର ବୈଠକ, ଚାନ୍ଦି-ଜଳଖିଆର ସୁଅ, ସିନେମା ଥିଏଟରର ଡୋଡ଼ା ପରେ ପରେ ଗୋଇ ଖୋଲାଖୋଲିର ଝଡ଼ତୋଫାନ ଛୁଟିଲା । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଆତକ ଏ ତୋଫାନରେ ଛୁନ୍ ଛୁତର ହୋଇ ଉଡ଼ିଗଲେ । ରହିଗଲେ ମାତ୍ର ଦୁଇଜଣ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଓ ଖଗେଶ୍ୱର, ଓରଫ୍ ଗୋବା ଓ ଖଗା । ଦୁହେଁ ପଇସାରେ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବାରେ ଏକ୍ ସେ ଏକ୍ ଦଳୀୟାର । ଦୁହେଁ ସମ୍ପ୍ରମିଳନାର ଟାଣୁଆ ସଭ୍ୟ ।

ସଭାପତି ବାଛୁବା ପାଇଁ ସଭା ଡକାଗଲା । ଗୋବା ମହା ଡକ୍ କି ଥିଲେ । ତେଣୁ ଆଗରୁ ସେ ବାଟ ସଜାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ସଭା

ବସିବାମାତ୍ରେ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ଉଠିପଡ଼ି ସଦ୍‌ପତ୍ନୀ ପଦ ପାଇଁ ଗୋବାଙ୍କ ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଦେଲା ଓ ଆଉ ଜଣେ ଚଟାପଟ୍ ସମର୍ଥନ କରି ଦେଲା । ଖଗା ଓ ତାଙ୍କ ଦଳ ଉତ୍ତମ ହୋଇ ରହିଗଲେ । କେହି ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରିବାକୁ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ । ଆଗରୁ ଗୋବାର ବହୁଟଙ୍କା ସେମାନଙ୍କ ପାଟିରେ ପଶିଥିଲା । ଭବିଷ୍ୟତରେ ବି ତାଙ୍କର ଦ୍ଵାରା ବହୁ କାମ ହେବାର ଆଶା ଥିଲା । ଖଗାଙ୍କ ନାମ ଉଠାଇ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ସମସ୍ତେ ପଛେଇଲେ । ଖଗା ଗେଟ ଭିତରେ ଜଳିଗଲା । ହେଲେ କୌଣସି ଉପାୟ ନଥିଲା । ନେତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ କହୁଣିକୁ ବୋହିଯାଇଥିଲା । ତଥାପି ଖଗାଙ୍କ ଲେଉଟ ଛୁଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସେ ଗୁପ୍ତରେ ପରାମର୍ଶ ଚଳେଇଲେ ଯେ ଗୋବାଙ୍କର ବହୁ ଆଡ଼େ କାମ । ଧିଁ ! ଧିପଡ଼ି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଦ୍‌ପତ୍ନୀ ଦରକାର । ଗୋବା ସଦ୍‌ପତ୍ନୀ ଥାଆନ୍ତୁ । ତାଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ-ସଦ୍‌ପତ୍ନୀ କରିଦେଲେ ସେ ଗୋବାଙ୍କୁ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ସମ୍‌ମିଳନୀଟି ସୁରୁଖୁରୁରେ ହୋଇଯିବ । ଦିନେ ଗୋବାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ସର୍ବସମ୍ମତିଦ୍ଵାରା ଖଗା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଦ୍‌ପତ୍ନୀ ହୋଇଗଲେ ।

ଗୋବାଙ୍କ କାନରେ ଏ ଖବର ପଡ଼ିବି ମାତ୍ରେ ସେ ଚମକି ପଡ଼ି ଶୁଣିଲେ—ଖଗା ଏଡ଼େ ଚତୁର ହେଲା କେଉଁ ଦିନରୁ ! ଗୋବା ଦାରୁଭୁବମୁଣ୍ଡି ହୋଇ ସିଂହାସନରେ ଅଟଳ ହୋଇ ବସି ରହିବ, ଆଉ ଖଗା ଗୋବାର ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା ହୋଇ, ଚଉଦୋଳରେ ଚାରିଆଡ଼େ ବୁଲି ଘେର ଖାଇବ ! ଗୋବା କଅଣ ମାଦଳମୁଣ୍ଡା ସେ କାମ କରିପାରିବନି । ତା ପାଇଁ ଖଗା କାମ କରିବ ! ଖଗା ପଡ଼ୋଶୀ ସାହିତ୍ୟିକ-ମାନଙ୍କ ସହ ଘସର ପସର ହୋଇ ସର୍ବଭାଷେୟ ଲେଖକ ବନିଯିବ ଆଉ ଗୋବା ଖଟୁଲରେ ବସି ବାଲୁବାଲୁ କରି ରହିଥିବ । ଏହା କଦାପି ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସମ୍‌ମିଳନୀର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଯେତେକ ଆଗଭାଷା ଗୋବାର ଗୁଣ ଅଣ୍ଟା କାମ ଯେତେକ ପ୍ରବଳ ହେଉଥାଏ । ନିତି କେହି ନା କେହି ଗୋଟାଏ ଲେଖାଏଁ ମେଣ ଭାରି କରୁଥାନ୍ତି । କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିରେ ଅମୁକ କଥା ଗଲା ? ସମୁକ କଥା ଗଲାନି ? ତମୁକ କୋଉଦିନ ସାହିତ୍ୟିକ ବନିଗଲା ? ସରକାରୀ ଲୋକ କଥା ଯୁା ଭିତରେ ପଶିଲେ ? ସବୁ ଜିଲ୍ଲା

ସମାନ ସମାନ ପ୍ରତିନିଧି ନିଆଗଲା ନି କାହିଁକି ? ଏହିପରି ମେଖ ଉପରେ ମେଖ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାଲୁବାଲୁ କରି ପକେଇଲା ।

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତି ଖଗା ଓ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ାଣିଆ ମାନେ ଏଥିରେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଟାଣପଣ ଦେଖାଇଲେ । ସେମାନେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦମିଳେ-ଆକାଶ ଛୁଡ଼ିବା ପୃଥିବୀ ଫାଟି, ସମ୍ପର୍କିତ ଅଲବତ୍ ହେବ । କଲ୍ୟାଣପୁରରେ ଲୁଗା ପକାଇ କଳି କରିବା ଦଳ ଗୁରୁଆଡ଼େ କହି ବୁଲିଲେ ଖଗା ଏଥିରୁ ନ ଓହ୍ଲେଇଲେ ଅନ୍ଧାଧିନିଆ ଶାଳଗ୍ରାମ ବୁଲିବ । ଲେଉଟ ଶାଳଗ୍ରାମ ପାଇଁ ଖଗାଦଳ ବି ତିଆରି ହେଇଗଲେ ।

ବେଳ ଉଣି ଜେନା କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଦେଖ, ଏ ଦୁହେଁ କି କଦର୍ଯ୍ୟ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ଏ ଦୁହେଁକୁ ନିକାଲି ନଦେଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସ ମହତ ପଦାରେ ପଡ଼ିଯିବ ।”

ଦୁଇଟା ସେଣ୍ଟ ଲଡ଼ାଲଡ଼ି ହେଉଥିଲେ । ଲଡ଼ାଇ ଥାନରେ ତୃତୀୟ ସେଣ୍ଟ ପଣିଲା । ଉତ୍କଳଭାରତୀୟ ପଦ୍ମବତୀ ଖାଲି ଉଠିଲା ପଡ଼ିଲା । ବାଣୀକ ବହାର ସ୍ଥଳରେ ଏପରି ଅପକର୍ମ ଯେ ଏକାବେଳେ ଅବାସ୍ଥିମୟ ତାହା ଆଉ କିଏ ବୁଝିବା ନ ବୁଝିବା ଶୀବହାରର ଆର୍-ମାର୍କା କରି ମାଳମଣି ମାହାନାଏ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରିଲେ । ସେ ଭାବିଲେ ବାହାରର କୁଣିଆମାନଙ୍କ ଅଗରେ ଏପରି ବାଟରେ ହାଣିବା ଅସମ୍ଭାସ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ ବରଂ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା ଭଲ । ତେଣୁ ସେ ଗୋପନରେ ଗୋଟିଏ ନୋଟିସ୍ ଭଳିଆ ଚିଠି ଇଂରେଜରେ ଲେଖି ରେନିଓ କରି ଦେଲେ, ଓ ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଡାକରେ ପଠାଇ ଦେଲେ । ଚିଠିର ସାରାଂଶ ଥିଲା— ସମ୍ମିଳନୀରେ, ଘୋର ବିଶୃଙ୍ଖଳା, ଏପରିକି ଦଙ୍ଗା ଲାଗିଯିବାର ଆଶଙ୍କା ଦେଖାଦେଇଛି; ଇଟା ବୋଲୁଅ ମଧ୍ୟ ବୁଲିପାରେ । ଏଣୁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ସେମାନେ ଆସିଲା ବେଳେ ଗୋଟାଏ ଲେଖାଏଁ ସ୍ଥିଲ୍ ହେଲ୍, ମେଟ୍, ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍, ତୁଲା, ଡେଟଲ ଏବଂ ଆସପ୍ରା ବଟିକା ଥିବା ଗୋଟିଏ ଡବା ନେଇ ନିଜ ଦାୟିତ୍ବରେ ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଆସିବେ ଏବଂ ଦଙ୍ଗାଜନିତ ଦୁର୍ଘଟଣା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କେହି ଦାୟି ନୁହେଁ, ଏହି ସ୍ବାକ୍ଷରକ ସ୍ୱୀକାର-ପତ୍ର ନିଜ ନିଜ ସଙ୍ଗରେ ଆଣିବେ ।

ସମ୍ମିଳନୀ ଆରମ୍ଭ ହେବାକୁ ଆଉ ପ୍ରାୟ ସପ୍ତାନ୍ତ ବାକି ଅଛି ବାହାରୁ ଶିଠି ଆସି ଗଦା ହୋଇଗଲା । ଦରୁରତା ଚିଠିରେ ଶେନଓ ହୋଇଥିବା ନୋଟିସ ବି ଥିଲା ।

ଜେନା କବି, ଗୋବା ଓ ଖୋବା ତିନିହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ଦୋଷ ଦେବାରେ ଲାଗିଲେ । ସମସ୍ତେ କହିଲେ ଏ ତୋର କାଣ୍ଡ । ମାଳମଣି ମାହାନ୍ନା ଭଲ ଲୋକ ପରି କହିଦେଲେ — ତନି ଗୁଣ୍ଡ ଏକାଠି ହେଲେ ଏମିତିକି କାଣ୍ଡ ହେବ ଇ ହେବ ।

— * —

•

ରସ ପରିବେଷଣ

ବାପ ନାହିଁ, ମା ନାହିଁ, ମାଇପ ନାହିଁ, କଣ କି କୁଜା
ଭାଇଟାଏ ବି ନାହିଁ । ଲଗା ନାହିଁ କି ପଢ଼ା ନାହିଁ, ପୂରା ଧବଳ-
ଶୂରଙ୍କ ଷଣ୍ଢ କହିଲେ ଚଳେ । ପଛକୁ ଟାଣିବା କି ଆଗକୁ ପେଲିବା
ପାଇଁ କେହି ନାହିଁ । ବସିଛି ତ ବସିଛି । ପଶୁଛି ତ ମଡ଼ାଅମଡ଼ା ନ
ମାନି ଧସପଇ ପଣି ଯାଉଛି । ନ ଜାଣି ସାଙ୍ଗମାନେ ଡାକୁଥିଲେ
ଝେଣୁବାବୁ ।

ଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛି ଠିକ୍ ଏମିତିଆ ଲୋକ ପାଇଲେ ରଜମାଡ଼ିଆ ତା
ଉପରକୁ କୁଦିପଡ଼େ । ଶାସ୍ତ୍ର କହୁ ଏଇଠି ମାଙ୍କଡ଼ଚର ମାରିଲା । ଷେଣୁ-
ବାବୁ ପାଖ ମାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଷେଣୁଙ୍କ ଫୁଁ ଫୁଁରେ ରଜମାଡ଼ି ଶୁଖିଲା ବାଉଁଶ
ପତର ପରି କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ିଯାଏ ।

ଦୁର୍ଘାଟକୁ ସାହିତ୍ୟଟା କେଉଁଠି ଲୁଚି ରହିଥିଲା କେଜାଣି
ବୋଲି ଉଣ୍ଡି ଷେଣୁବାବୁଙ୍କ ଉପରକୁ ଫାକୁ କରି ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା । ପତି-
ମାଙ୍କଡ଼ ଛୁଆ ପିଠିରେ ନାଉ ହୋଇ ମାଆକୁ ଜକଟି ମକଟି ଧରିଲା ପରି
ଷେଣୁଙ୍କୁ ଜକଟିମକଟି ଧରିଲା, ତାଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ କାବୁ କରିଦେଲା ।

ସାହିତ୍ୟର ଖଞ୍ଜଣି ମାଡ଼ି ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଘରଟି ଥିଲା ଏକ ବଡ଼ିଆ
ଟଙ୍କି । ଘରର ବାସିନ୍ଦା ବୋଲିଲେ ସେହି ଏକା । ଫଳରେ ରାତି
ଅଧିଆଏ ହାଉହାଉ ହେଲେ କେହି ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ନାହିଁ ।
ଏଡ଼େ ସୁବିଧା ଆନକୁ ସାହିତ୍ୟ କି ଆଉ ଛାଡ଼େ ? ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିଲେ
କେମିତି ସେ ଟଙ୍କି ଭିତରକୁ ଗୁଲ୍‌କରି ଗଲିଗଲା ତାହାର ସଠିକ
ବିବରଣୀ ମିଳିବା କଷ୍ଟ କଷ୍ଟକର । ତେବେ ଏତିକି ଜଣାଅଛି ଯେ
ସେଦିନ ଥିଲା ଗୋଟାଏ କଅଣ ଛୁଟିର ଦିନ । ଷେଣୁବାବୁ ନିତ୍ୟକର୍ମ
ସାରି ଉପରଓଳି କ୍ୟାନ୍‌ସର୍ ଚିକିତ୍ସାରେ ଟିକିଏ ଆରାମ କରୁଥାଆନ୍ତି ।
କୁଆଡ଼ୁ କେଜାଣି ଜେନାକବି ମୁରରୀମୋହନ ଜେନା ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ,
ସାଙ୍ଗରେ ଥାଆନ୍ତି ବାଣୀବିହାରର ସବୁଠୁଁ ବେଶି ଡେଙ୍ଗା କର୍ମଗୁଣ୍ଠ ଓ
ଆଗମାର୍ଜୀ ଲେଖକ ମାଳମଣି ମାହାନା ।

ଷେଣୁଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଷଣ ଜଣାଇ ଜେନାକବି ବସିପଡ଼ିଲେ ଓ କଥା-
ବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ।

‘ଆଉ କଅଣ ସେଣ୍ଟିଆଡ଼େବ, ଏମିତି ଗୁମ୍ ହୋଇ ବସିଛ କଥା ? ଆଜିକ ସେଣ୍ଟିପର ନ ଦିଶି ବଳଦ ପରି ଦିଶୁଛ ? କଥା କଅଣ ?’

“ସେଣ୍ଟି ଥିଲି ଯେ, ଦୁଇ ଦୁଇଟା ସାହିତ୍ୟ ସେଣ୍ଟି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯିବାରୁ ବଳଦ ହୋଇଗଲା ।”

“କାହିଁକି, ତୁମେ ସାହିତ୍ୟ କଥାରେ ଧସେଇ ପଶୁନ, ପୁରୁ ସେଣ୍ଟି ବନ ରହନ୍ତି, ବଳଦ ହେବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ଖାଲି ବାଡ଼ିଗୁଆଁ ପଶିଲେ ହେଲା ।”

“ମୋ କଥାର ହେଲା ଇନ୍ କମ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ ଖାତା ତିଆରି । ଦଶ ବାର ଜଣ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ଧରିଛୁ । ସେମାନଙ୍କ ଖାତା ସଜାଡ଼ି ଦିଏ । ସବୁଆଡ଼ା ମିଶି ମାସକୁ ତିନିଶହ ଟଙ୍କା ପାଏ, ବେଶ୍ ମଉଜରେ ଥାଏ, ସେହି କଥାରେ ସେଣ୍ଟିଗିରି କରେ । ସାହିତ୍ୟଟା ହେଲା ଦୁସର କଥାର, ସେଠି ସେଣ୍ଟିଗିରି କରିବା ଅର୍ଥ ଠେଙ୍ଗା ପାହାଚ ପାଲ ଇଟାର ଛେତଣ । ଆଖିବୁଜା ମାଡ଼ି । ମୁଁ କିଏ, ସେ ସାହିତ୍ୟ କଥାର କିଏ ! ଆଉ ବି ତମ ସାହିତ୍ୟ କଥାରେ ଯେଉଁ ମାରଣା ଷଣ୍ଢ ଦୁଇଟି ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭୂଷା ସମ୍ଭାଳିବ କିଏ ?”

“କାହାକଥା କହୁଛ ? ରବିସିଂହ ଆଉ ରବି ମହାପାତ୍ର ?”

“ହଁ ତଁ ସେହି ଦୁଇ ରବି । ଗୋଟାଏ ରବି ତ ସାରା ପୃଥିବୀ-ଟାକୁ ଏଡ଼େ ଡ଼ାକି କରିଦେଉଛି । ତେଣୁକି ତୁମ ସାହିତ୍ୟ କଥାରେ ଯୋଡ଼ାଏ ରବି । କେମିତି ଯେ ତୁମେ ସବୁ ପୋଡ଼ି ନ ଯାଇଛ ତାହା ହିଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ।

ଏତିକି ବେଳେ ମାଳମଣି ମାହାନା ଏ କଥାବାଉଁର ସୁଅ ବଦଳାଇ ଦେଇ କହିଲେ—“ହେବୁ, ଏମିତିଆ ନରସିଆ ଚକ୍ରା ହେଲେ ଚଳିବନି । ଗୃହୀ, ପାନ, ସିଗାରେଟ—”

ଜେନାକରି ଯୋଡ଼ିଦେଲେ ତା ସାଙ୍ଗକୁ ବରା ପିଆଜ, ପକ୍କୁଡ଼ି ନହେଲେ ମାତ୍ ହବନି । ସେଥିରୁ କିଛି ବି ଅଣାଯାଉ ।”

“ହଉ ହଉ, ତାହାହିଁ ହେଉ କହି । ଷଣ୍ଢବାବୁ ସେ ସବୁର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଲେ । ସବୁ ଆସିଲା । ରାତି ୧୨ଟା ଯାଏ ସାହିତ୍ୟ ସେଠାରେ ନାଚିଲା ଓ କୁଦିଲା ।

ସେହି ଦିନ ଜାଣି ସାହିତ୍ୟଟା ଶେଷକୁ ଉପରକୁ କୁଦି ପଡ଼ିଲା । ତେଣିକି ପ୍ରତି ରବିବାର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛୁଟି ଦିନମାନଙ୍କରେ ଅର୍ଘ୍ୟମାନେ ଠିକଣା ବେଳକୁ ଆସୁ ଦୋକାନରେ ପ୍ରହସିଲପରି ଜେନା କରି ଓ ମାଲମଣି ମାଡ଼ାନ୍ନାଏ ସେଇଠି ଯାଇ ସାହିତ୍ୟକୁ ଉଖାରନ୍ତି ।

ଷେଷକୁ ପାଖରେ ସାହିତ୍ୟ ଉଖାରିଲେ ସେ ତହିଁରୁ ବରା-ପକୃଷ୍ଟ ବାହାରେ ଏ କଥାଟା ଫିମ୍ପ ବାହାରକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା । ଫଳରେ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଲଞ୍ଜ ଧରି ଆଦୃଶ ଅନେକ କଥା ସାହିତ୍ୟକ ଆସରରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଫିମ୍ପେ ଶେଷବାବୁଙ୍କ ଦରଟା ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ସାହିତ୍ୟ ମନ୍ଦିରରେ ପରିଣତ ହେଲା; ଆଉ ଖୋଦ୍ ଶେଷବାବୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ତଥା ଜଗତ ଫଳରେ ସେ ମନ୍ଦିରର ବଡ଼ପଣା ବନିଲେ ।

ସେବା/ଏତମାନଙ୍କ ଧର୍ମଦୂତ ଫଳରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନିଜ ଦିନେ ଦିନେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇ ପାରେ, ହେଲେ କୌଣସି ରବିବାର ବା ଅନ୍ୟ ଛୁଟିଦିନ ସାହିତ୍ୟ ଆସରରୁ ଶେଷକୁ ସାହିତ୍ୟ ମନ୍ଦିର ବାଦ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ମନ୍ଦିରର ଧୂପ ଖର୍ଚ୍ଚ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶେଷବାବୁ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ । ମନ୍ଦିର ଭିତରୁ ସାହିତ୍ୟକୁ ସେ ତଡ଼ିବେ ବା କେମିତି ! ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ବା ରୋକିବେ କେମିତି ! ଏଗୁଡ଼ାକ ନାସ୍ନା କଥା ହେବ ସିନା ! ବହୁ ଭବିଷ୍ୟତ ସେ ଗୋଟିଏ ବାଟ ପାଇଗଲେ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ବ୍ୟବସାୟୀ ଶାମ ମହାରାଜର ପୁଅ ଉପରେ ତାଙ୍କର ନଜର ପଡ଼ିଲା । ସରସ୍ୱତୀ ତା ଉପରେ ବସିଥିବା ଛଅ ସାତବର୍ଷିଆଏ ତାକୁ ହାଇସ୍କୁଲ ପାଶ୍ ପ୍ରମାଣ ପସଟା ଦେଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଶାମ ମହାରାଜ ଟେକେରି ଭିତରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ମୁକୁଲେଇ ଦେଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ପରୀକ୍ଷକ, ବୋର୍ଡ଼ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ କାନମୋଡ଼ି ତା' ପାଇଁ ପ୍ରମାଣପସଟି ଛଡ଼େଇ ଆଣିଲେ ଏବଂ ତାକୁ କଲେଜରେ ବସେଇ ଦେଲେ । ଶେଷବାବୁ ଶାମ ମହାରାଜର ଖାତାପତ୍ର ମଧ୍ୟ ତଥାବ୍ଧ କରୁଥିଲେ । ଦିନେ ବେଳ ଉଣ ବାପ ପୁଅ ଉଭୟ ଏକତ୍ର ଥିଲାବେଳେ କହିଲେ—ଶେଠଜୀ, ପୁଅକୁ ଆପଣ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଆସରକୁ ପଠାନ୍ତୁ । ସେଠାକୁ ଗଲେ ଦଶ ଜଣ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିବ, ଦଶକଥା ଶିଖିବ । ତାକୁ ବାଦଗଜଣ ଜାଣିବେ । ଫଳରେ ଉଭୟଙ୍କର ଖାତର ବଢ଼ିବ । ପାଠୁଆ ଲୋକ-

ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆଦର ପାଇବ । ବୁଦ୍ଧିଆ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଜାନ୍
ପ୍ରେରୁନ୍ ହେଲେ ହାକିମ ହୁକୁମାମାନ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତ କରନ୍ତି ।’

ଶାମ ମହାରାଜ ଯାହା ବା କୁଁ କାଁ ହୋଇଥାନ୍ତା ହାକିମ
ହୁକୁମାମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଚଟାପଟ୍ଟ ରାଜି ହୋଇଗଲା । ପୁଅଟା
ଯଦି ସାହିତ୍ୟ ଆସର ବାଟେ ଆୟୁକର ହାକିମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭଲଭାବରେ
ଜାନ୍ ପ୍ରେରୁନ୍ ହୋଇଯାଏ ତେବେତ କାମ ଫତେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ
ସେଇଠି ପୁଅକୁ ହୁକୁମ ଦେଲା, “କେଉଁବେ ! କୁଛୁ ଶୁନା । ଆଜିଠୁ
ବାବୁର ସାଙ୍ଗରେ ସାହିତ୍ୟ ଆସରକୁ ଯା, ଏଥିରେ ବହୁତ ବହୁତ
ମୁନାଫା ଅଛି । ତୁ ବଢ଼ା ଅଛୁ, ସମୁଦ୍ଧି ପାରିବୁ ନାହିଁ । ପରେ ଜାଣିବୁ ।
ଆଜ୍ଞା ସେଣ୍ଟ୍ରାବାବୁ ! ସାହିତ୍ୟ ଆସରକା ଫିସ୍ କେତେନା ?”

—ଆରେ ଫିସ୍ କଥା ପରେ । ପହିଲେ ଚାଲୁନା ।

—ଉଁ, ହୁଁ ଶାଲି ହାତରେ ଯିବାଟା ଠିକ୍ ହବନ, ଆଜ୍ଞା ସେ
କିଛି ମିଠାଇ ଲେଇଯିବ—

—ତେଣିକି ତୁମ ଇଚ୍ଛା । ଗୁଡ଼ାଏ ହାକିମ ହୁକୁମା ସେଠାକୁ ଆସନ୍ତି,
ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଖୁସି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ରବିବାର ଦିନ ଗୋଟାଏ
ବଡ଼ ମିଠେଇହାଣ୍ଡି ସହ ଆସରରେ ପହଞ୍ଚିବେ ।

ଶାମମହାରାଜ ପୁଅର ପରିଚୟ ସତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ସେଣ୍ଟ୍ରା
ବାବୁ କହିଲେ—‘ଆମର ଏ ନୂଆ ସତ୍ୟଙ୍କୁ ଆପଣମାନେ ଜାଣି ନ
ଥିବେ, କିନ୍ତୁ ଏହାଙ୍କ ବାପାଙ୍କୁ ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ
ବାପା ହେଉଛନ୍ତି ଆପଣମାନଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ଶାମ ମହାରାଜ ।’

ଅଧିକ ପରିଚୟ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ଏବଂ ହାଣ୍ଡି ଉପରେ
ଘନ ଘନ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ ସମସ୍ତେ ଏକାବେଳେକେ କହି ଉଠିଲେ, ‘ଆରେ
ବାଃ, ଆସନ୍ତୁ, ଆସନ୍ତୁ, ବସନ୍ତ, ବସନ୍ତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ
ସାହିତ୍ୟର ପରିପୁଷ୍ଟି ପାଇଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ପରି ଯୁବକମାନଙ୍କର ଏକାନ୍ତ
ଦରକାର । ସାହିତ୍ୟ ତ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଚାହିଁ ରହିଛି ।
ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଆସରଟା ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ।

ସେ ଦିନର ଆସର ପରେ ଶାମ ମହାରାଜ ପୁଅର ଆନନ୍ଦରେ
ପାଞ୍ଚ ସେଣ୍ଟ୍ରାମିଟର ଫୁଲ ବାପ ଆଗରେ ସାହିତ୍ୟ ଆସର ଓ ତହିଁରେ

ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ହାକିମ ହୁକୁମା ଆଉ ସମସ୍ତେ ତା ବାପାଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବେ ଜାଣନ୍ତି ବୋଲି କହିବାରୁ ଖୋଦ୍ ଶାମ ମହାରାଜ ବି ଦଶ ସେଣ୍ଟିମିଟର ଫୁଲଗଲା ।

ଆସରରୁ ଝିଦାୟ ନେବାପରେ ଅଟକି ରହିଯାଇଥିବା ସତ୍ୟ-ମାତା ସେଣ୍ଟିବାବୁଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଖୁବ୍ ତାରିଫ କଲେ । ମାହାନା କହିଲେ ‘ସାବାସ୍ ସେଣ୍ଟ ! ସାହିତ୍ୟ ଭଲକୁ ଯାହା ଶାମମହାରାଜର ପୁଅକୁ ଧରେଇ ଦେଲା, କିଛି କମ୍ ବଡ଼ କଥାଟାଏ କଲନାହିଁ ।

ଜେନା କବି କହିଲେ—ପ୍ରାୟ ୪୫ ! ସାହିତ୍ୟର ଯେଉଁ ରସଟା ଶୁଖି ଶୁଖି ଆସୁଥିଲା ଆଉ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାର ଯେଉଁ ଆଶଙ୍କା ଦେଖା ଦେଇଥିଲା ତାକୁ ତୁମେ ଫୁରା କରିଦେଲ । ରସସ୍ୱରକୁଦର କବାଟ ଖୋଲି ଦେଲା ଜାଣ । ଏଥର ଆମେ ସମସ୍ତେ ଉଦ୍‌ବେଳ ଟୁବେଇ ହେବା !

ସେଣ୍ଟ ସାହିତ୍ୟ ମନ୍ଦିରରେ ସେହିଦିନଠାରୁ ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଧକାଏ ପକେଇ ସାହିତ୍ୟରେ ନୂଆ ରସର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା । ସେ ଶାମମହାରାଜ ରସର ସଞ୍ଚାର କରେଇଲେ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରମଣି । ପ୍ରଧାନ ପେଡ଼ିଲ ବାଲ ହେଲେ ଆଗମାର୍କୀ କବି ମାଳମଣି ମାହାନା ଆଉ ଜେନା କବି ମୁରାଣିମୋହନ ଜେନା ।

ସ୍ୱାଡ଼କୁ ସ୍ୱାଡ଼କୁ ସାହିତ୍ୟ ଆଲୋଚନାର ସୁଅ ଶେଷଆଡ଼କୁ ମୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ । ସମସ୍ତେ କବି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସାହିତ୍ୟର ଶୈଳୀ, ଅଳଙ୍କାର ଆଦି ଉତ୍ତାରିଲବେଳକୁ ଶାମ ମହାରାଜ ପୁଅ ଘାଣ୍ଟିବେ— ‘ଦେଖନ୍ତୁ, ଭଞ୍ଜ ଖୁବ୍ ଛେନାପୋଡ଼ିପିଠା ଖାଉଥିଲେ । ଏହାକୁ ନାହିଁ କରବାର ଯୁ କାହାର ନାହିଁ । ଦେଖନ୍ତୁ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ରଘୁନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ଛେନା ପୋଡ଼ିପିଠା ସେଗ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଏହି ଛେନା ପୋଡ଼ିପିଠା ହିଁ ଭଞ୍ଜଙ୍କୁ ରଘୁନାଥ ମନ୍ଦିରକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ଆଣିଥିଲା । ଛେନା ପୋଡ଼ିପିଠା ଯେମିତି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ବାଜିଛି ସେ କି ଆଉ ତାକୁ ଛୁଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି । ପୋଡ଼ିପିଠାଟି ଖାଇଲେ, ବାକି ସମସ୍ତତକ କଅଣ କରିବେ ? ତାଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧି ଟାଏ ଦେଖାଗଲା । ଖାଲରେ ବସିବେ କଥା, ବସି ରାମ ତାରକ ମନ୍ଦିର ଜପ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଛେନା ପୋଡ଼ିପିଠା ଶିଆ ଅଉ ରାମତାରକ ମନ୍ଦିରଜିପିବା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ଆଉ ଅନ୍ୟକିଛି କାମ ରହିଲା ନାହିଁ । ଏହି ଛେନା ପୋଡ଼ିପିଠା ହିଁ ତାଙ୍କୁ ରାମ ତାରକ ମନ୍ଦିର ଜିପିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲା ଜାଣ । ଏହି ମନ୍ଦିର ଜପ ଜପି ସେ ସିଦ୍ଧିଲଭ କଲେ

ଆଉ କବି ସମ୍ରାଟ ବନଗଲେ । ଏଇ ଛେନା ପୋଡ଼ପିଠା ଜାଣି ତାଙ୍କୁ କବି ସମ୍ରାଟ ବନେଇଦେଲା । ମଝିରେ ଯଦି ଛେନା ପୋଡ଼ପିଠା ତାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇ ନଥାନ୍ତା, ତେବେ ସେ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ, କୋଥଳ ପୋପଡ଼ିଦଳ ପଳାଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ । ରାମଚାରକ ମନ୍ଦିରର ସିଦ୍ଧ ହୋଇଥାଆନ୍ତୁ ନା କବି ସମ୍ରାଟ ବନଥାଆନ୍ତୁ । ଏହି ଛେନା ପୋଡ଼ପିଠା ହିଁ ଭକ୍ତଙ୍କୁ କବି ସମ୍ରାଟ କରିପାରିଛି । ଏଇଟା କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ମାହାନ୍ନା ତାଳିଟାଏ ମାରିଦେଇ କହିଲେ—“ମୁଁ ବାଜିମାରି କହିପାରେ ତୁମେ ଯଦି ଏମ୍. ଏ. ଟା ପାଶକରି ଯାଇଥାଆନ୍ତୁ ନା ଡକ୍ଟରଟିଟା ଏକଦମ୍ ଥୁଆ ହୋଇଥିଲା ଜାଣି । ଉତ୍କଳସରଞ୍ଜୀବ ଗନ୍ତାଘରେ ଯେତେ ପୋଥି ଅଛି କେଉଁଥିରେ ଏ କଥା ନାହିଁ । ଯାହା ହେଉ ତୁମ ଆଖି ଫିଟେଇ ଦେଲା । କେଡ଼େ ବଡ଼ ଗହନ କଥାଟାଏ ଆଜି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଖୋଲି ନ ଦେଲା !

ଶାମ ମହାରଜ ପୁଅ ଆହୁରି କୁଲୁରି ଉଠି କହିଲା—“ବାବା କହନ୍ତି, ଉଦ୍‌ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ଯେଉଁ ଛେନା ପୋଡ଼ପିଠା ହୁଏ ତାଠୁ ଆହୁରି ଭଲ ଆମ ଦୋକାନରେ ହୁଏ ।”

ଜେନା କବି ଫୁଟୁକଟାଏ ମାରିଦେଇ କହିଲେ—“ଆଃ’ ଦେଖିବ ତୁମର ଦୋକାନରୁ ମହା କବିସମ୍ରାଟ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଅଲବତ୍ ବାହାରିବେ ।

“ଆଜି ସେଇ ଛେନା ପୋଡ଼ପିଠାରୁ କିଛି ଆସିଛି ।”

ଆଉଜଣେ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଦେଇ କହିଲା—“ତୁମେ ନିତି ଯଦି ଆଶାନ୍ତ ନା ଏ ଷେଣ୍ଟ ସାହିତ୍ୟ ମନ୍ଦିରରେ ଜଣେ ଦିନେ ମହାକବି-ସମ୍ରାଟଙ୍କର କୁଆଁ କୁଆଁ ରଡ଼ି ଦିନ ଟେଇଟାରେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳନ୍ତା ।

ଶାମ ମହାରଜ ପୁଅ ଷେଣ୍ଟ ସାହିତ୍ୟ ଅପରରେ ଯୋଗଦେବା ପର-ଠାରୁ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଦିଗ ଦେଖା ଦେଲା । ଖୁବ୍ ଖୋଲିତାଡ଼ି ପରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ଯେ ବଡ଼ଜେନା ବରା ଖାଉଥିଲା । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ଇଡ଼ିଲି, ରାଧାନାଥ ନିମ୍ବକ, ଗଙ୍ଗାଧର କାଲିକନ୍ଦ, ପ୍ରଶାନ୍ତମାହନ ଛେନାମୁଡ଼ିକ, କାନ୍ତକବି ପାତ୍ର ଅ ଲଢ଼ୁ ନନ୍ଦକିଶୋର ଚିତଉପିଠା, ଗୋପାଳ ପ୍ରହରାଜ, ରସଗୋଲା ଓ ମଧୁସୂଦନ ସି ପିଠା ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଖାଉଥିଲେ ।

ଧାତୁ ମାଜିଲେ ଗ୍ରେଟ, ମଣିଷ ମାଜିଲେ ମୋଟ । ମିଠେଇ
ହାଣ୍ଡି ଲେଉଟେ ଶାମ ମହାରାଜପୁଅକୁ ମଜାମଜ କରିବାରୁ ସେ ଫମେ
ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମୋଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତେଡ଼ା
ତେଡ଼ା କରି କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲା । ଏଣେ ତା ବାପ ଦେଖିଲା ସେ ପୁରୀ
ସାହିତ୍ୟକ-ବନ୍ଧଗଲାଣି । ଏଣିକି ତାହାର ସାହିତ୍ୟଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ନସର ପସର ହୋଇ ଲାଭ ନାହିଁ । ଏଥର ତାହାର ହାକିମ, ଜଜ୍,
ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ, ଲଠିସାହାବଙ୍କ ମେଳରେ ହେଉଥିବା ହେବା ଉଚିତ୍ ।
ଫମେ ଶେଷ ସାହିତ୍ୟ ଆସରରେ ମିଠେଇ ହାଣ୍ଡିର ଆକାର କମି କମି
ଆସି ବନ୍ଦହୋଇଯିବାର ଆଶଙ୍କା ସଞ୍ଚାର କଲା । ଶାମମହାରାଜ ପୁଅ
ପେଟରୁ କାରଣଟା କଣ୍ଡେଇ ଦେବାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କିଛି ଡେରିଲାଗିଲା ।

ଦିନେ ସେ ଆସରକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନେ ତାକୁ ସତ-
ବାଟକୁ ଅଣେଇବାର ଯୋଜନାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ । ମାହାନା କହିଲେ
— “ଓଲଟାର ମୁଣ୍ଡରେ ଏବେ ଲଠିସାହାବ, ସେହେତେରା ସବାର
ହେଉଛନ୍ତି । ତାକୁ ଏହିପରି ସ୍ୱର୍ଗ ଦିହାତ ।”

ଜେନା କବି କହିଲେ, “ତା ମୁଣ୍ଡରୁ ସେଗୁଡ଼ାକି କଣ୍ଡେଇ ଦେବାକୁ
ହେବ । ନହେଲେ ଏଠାକଥା ଯେ ସରିଲା । ମନ ମିଠା ସଙ୍ଗେ ପାଟି ମିଠା
ହେଉଥିଲା । ଅଥଚ ପକେଟ୍ ଉପରେ ଚପଟ ପଡ଼ୁନଥିଲା । କେଡ଼େ
ସୁବଧାଟା ନଷ୍ଟ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି !”

ପର ରବିବାର ଦିନ ମାହାନା ଆସରକୁ ଆସିଲା ବେଳେ
ଦୋକାନରୁ ତାକୁ ଟାଣି ଥାଣିଲେ । ଆସରରେ ତାକୁ ସମସ୍ତେ ଅଣ-
ହାଣ୍ଡିଆ ଦେଖି ମନେମନେ ତା ଚଉଦ ପୁରୁଷର ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିଗଲେ ।

ଜେନାକବି ପଚାରିଲେ — “କି ସାନ ମହାରାଜେ ! କଥା କଅଣ ?
ଏପରି ଗୁପ୍ ମାରିଗଲେ କାହିଁକି ?”

“ଦୋକାନରେ ଟିକିଏ କାମ ବେଶି ପଡ଼ିଯାଇଛି । ବାବା
ଗୋଟାଏ ନୂଆ ମିଠେଇ ଢାଆର କରିଛନ୍ତି — ତା ନାଁ ‘ରସ ପୁତ୍ତ’ ।
ଆଃ ! ମିଠେଇ ଭିତରେ ରଜା । ଖାଇଲେ ହାଇ ହାଇ କରିଯିବ ।”

ମାହାନା ଉପରେ ପଡ଼ି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ — “ଆରେ
ସେଗୁଡ଼ାକି କଥାରେ କହି ଲାଭ କଅଣ, କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଖାଇଲେ ସିନା

ଠିକ୍ କଥାଟା ଜଣାପଡ଼ନ୍ତା ! ଏମିତି ମୁହଁ କଥାରେ ଆମେ ବଶ୍ୱାସ କରିବୁନି ।”

“ନା—ବାବା କହିଛନ୍ତି, ଆଗ ଲୁଟି ସାହାବଙ୍କୁ ହାଣ୍ଡିଏ ଭେଟି ଦେବାପରେ ସେ ବଜାରକୁ ଛୁଡ଼ିବେ ।”

“ଆରେ, ରସପୁରୁକୁ ଲୁଟିଯାନ୍ତେବ ଖାଇ ହେଉଛିଟାଏ ମାରି-ଦେଲେ କାମ ଧରିଲା । ସେଇଠି ରସପୁରୁକୁ ହଜମ । ଆଉ ସାହିତ୍ୟରେ ପଣିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଆମ ପେଟରେ ଆଗ ପଡ଼ୁ, ତାହାହେଲେ ଆମେ ତାକୁ ସାହିତ୍ୟରେ ନେଇ ଆପନା କରିଦେବା, କଅଣ କହୁଛ ଜେନା-କରିଏ, ମୁଁ କଅଣ ନାକରା କଥା କହୁଛି ।”

“ନା ନା କଦାପି ନୁହଁ । ଆମ ପେଟରେ ପଡ଼ିବା ଅର୍ଥ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ବଡ଼ ଆସନ ପାଇବା । ସାନ ମହାରାଜଙ୍କୁ କଅଣ ଏଇଟା ବୁଝେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେ କଅଣ ସେଇଟା ବୁଝି ନାହାନ୍ତି । କଅଣ କହୁଛ ସାନମହାରାଜେ ?”

‘ନାହିଁ ନାହିଁ, ମୋତେ ସେ କଥା ଆଉ କୁହନା । ବାବା କେଭେଁ ରାଜ ହେବେନି । କାଲି ରାତିରେ ପାଗେ ମାଂସ ତିଆରି ହେବ । ଆଉ ଠିକ୍ ହୋଇଛି ମୁଁ ନିଜେ ଲୁଟିସାହାବଙ୍କ କୋଠିକୁ ପଥରଦିନ ସକାଳେ ନେଇ ଦେଇଆସିବ । ତାଙ୍କଠୁଁ ଗୋଟିଏ ସାଟିଫିକେଟ୍ ଆସିବ । ସେଇଟା ବନ୍ଧାହୋଇ ଦୋକାନରେ ଟଙ୍କା ହେବ । ତାପରେ ଯାଇ ଆଉ ଯିଏ । ମୋର ଡେଇଁ ନହଲୁଣି, କାମ ଥିଲା ।”

ଏତକ କହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ସେଠାରୁ ବରୁଡ଼ି ମାରିଲପରି ଛୁଟିପିଟି ହୋଇ ପଳେଇଗଲା । ତାର ପ୍ରସ୍ଥାନ ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ବରା କୁହୁଲିଲା ।

ଜଣେ କହିଲା—ଗୋବାଟାର ଭରି ଗଉଁ ହୋଇଗଲାଣି । ତା ଗଉଁ ଟିକିଏ ଛଡ଼େଇ ନ ଦେଲେ ସେ ବାଟକୁ ଆସିବ ନାହିଁ । ଓଃ ! କି ତାଉ ! ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥିଲା, ଆଖି ଫିଟି ନ ଥିଲା । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ବସାଉଠା କରିବାରୁ ଆଖି ଓ ପାଟି ଫିଟିଲା । ବରା ଭାବିଛି ଏଠାରୁ ସିଧା ସଳଖ ଲୁଟିସାହାବଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଯିବ । ରହ ବରୁ,ତୋ ଗଉଁ ଛଡ଼େଇ ଦଉଛୁ ।

ଜେନାକର କହିଲେ—‘ଓଃ । କେଡ଼େ ବେଶାବର କରି ଚାଲିଗଲା । ହାଣ୍ଡିଟାଏ ହେଲେ ଥୋଇଦେଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତା, ନା ନା, ତା ଔଷଧର ବଦଲ ନେବାକୁ ହେବ ।

ମାହାନ୍ନା କହିଲେ—‘ରୁହମ ତାକୁ ପାନେ ମଜା ଚଖେଇ ଦେଉଛି । ପୁଅ ଲଟସାହାବଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଯିବ ବୋଲି ଠିକ କରୁଛି; ଦେବ ଏମିତି ଏକ ପେଞ୍ଚ କରି ଯେ ପୁଅ କାଳକାଳକୁ ମନେ ରଖିଥିବ । ଆଉ ଲଟସାହାବ ନା । ଧରିବ ନା ।’

ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ମାହାନ୍ନାଏ କାଳବଳୟ ନକର ଅଠାକାଣ୍ଡିଆ ବସେଇବାରେ ଲାଗିଗଲେ ।

ଦିନକ ପରେ ବଡ଼ ସକାଳୁ ରାଜଭବନର ନିରପହରାଣୀମାନେ ଅତିମାତ୍ରାରେ ସତର୍କ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ କଡ଼ା ମିଲିଟାରି ପୁଲିସ୍ ପହଞ୍ଚି । ପୁଲିସ୍ ଅଫିସର କେତେଜଣ ବି ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ରୁଲ୍ ବାଡ଼ି ଧରି ଟହଲ ମାରୁଥାନ୍ତି । ଜଣେ ଅଫିସର ଆଉ ଜଣଙ୍କୁ କହିଲେ— ‘ଓଃ ! ଏ ନକ୍ସଲିଆମାନେ କି ଭୟଙ୍କର, କେଡ଼େ ଟାଣ ତାଙ୍କ ଜୀବନ । ଜୋଜପରି ଲାଗି ରହିଛନ୍ତି । କାହାନ୍ତି ସାନ୍ଥାଲ୍ ସେ ଗୁଡ଼ାକୁ ବାପା କରି ଦେଇଛି । କେଡ଼େ ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧି ଦେଖ । ରାଜଭବନ ଭୁରପାଖର ନିରପହରା ବାଡ଼କୁ ଭେଦକରି ପାରିବେ ନା; ସେଥିପାଇଁ ମିଠେଇ ହାଣ୍ଡି ଭିତରେ ବୋମା ରଖି ରାଜଭବନ ଭିତରେ ପୂରେଇ ଦେବାକୁ ବସିଛନ୍ତି । ଆମେ ତ ସବୁ ଓଲଟି ଏଠି ରହିଛୁ । ଆଧୁ ସେ ବଦମାସ, ଆଜ୍ଞା କରି ଚେକାଏ ପାଇବ ।

ଅଦୂରରେ ଗୋଟାଏ ଟ୍ୟାକ୍ସି ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ସମସ୍ତେ ସତର୍କ ହୋଇଗଲେ । ଗାଡ଼ିଟି ଫାଟକ ପାଖରେ ଅଟକିବା ମାତ୍ରେ ପୋଲିସମାନେ ତାକୁ ଦେଇଗଲେ । ଶାମ ମହାରାଜ ପୁଅ ଭାବଲ ଲଟସାହାବଙ୍କ ପାଇଁ ମିଠେଇ ନେଉଥିବାରୁ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଖତିର ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ସେ ହାଣ୍ଡିଟି ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା । ଜଣେ ଅଫିସରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଆଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ଜଣେ ପୁଲିସ୍ ଖୁବ୍ ସତର୍କତାର ସହ ହାଣ୍ଡିଟି ତା’ଠାରୁ ନେଲା ଓ ବାଲିବସ୍ତା ଦେଉଭିତରେ ଥିବା ଗୋଟାଏ ପାଣି କୁଣ୍ଡରେ ପୁରେଇଦେଲା । ଆଉ କେତେଜଣ ଶାମ ମହାରାଜଙ୍କୁ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକେଇ ଆ ବାନ୍ଧିପକେଇ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଟେକିନେଇ

ପୋଲିସ୍‌ଭ୍ୟାନ୍ ଭିତରକୁ ଟିକି ଦେଲେ । ତାକୁ ଏସବୁ ସ୍ୱପ୍ନମୟ
ଲଗୁଥାଏ ।

‘ଦି ବୁରୁଦିନ ପରେ ଶାମ ମହାରଜ ପୁଅ ପୁଣି ସାହିତ୍ୟ ଆସ-
ରରେ ଯୋଗଦଲ୍ । ଜେନାକର ରସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ସାରଗର୍ଭକ
ଭାଷଣ ଦେଇ କହିଲେ—‘ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନସର ରକ୍ଷଣାବେଷଣ ପାଇଁ
ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ଦରକାର । ଲୁଟୁକୁ ଦରକାର ଶୁଖିଲା ଥାନ, ତାକୁ
ଓଢ଼ା ଥାନରେ ରଖିଲେ ପାଣି ହୋଇଯାଏ । ସେହିପରି ସାହିତ୍ୟରେ
ରସର ପରିବେଷଣ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ଦରକାର । ଅନୁପଯୁକ୍ତ
ସ୍ଥାନରେ ପରିବେଷିତ ହେଲେ କାହା ବିଷମୟ ଫଳ ଦେଇଥାଏ ।
ତେଣୁ ରସର ପରିବେଷଣ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ହେବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର ।

ମାହାନାଏ ପଛକୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ନେଇ କୁରୁ କୁରୁ ହୋଇ ହସି
ପକାଇଲେ ।

ପାଗଡ଼ ପତ୍ରିକା ସମବାୟ ସମିତି

ପତ୍ରିକା ଏକେଶମାନଙ୍କ ଉପରେ ‘ଚିରେଇତା’ ମାସିକ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହାଡ଼ ପଣ୍ଡା ରାଗିଯାଇ ରକ୍ତ ବୃତ୍ତଲ ଭେବାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏକେଶମାନଙ୍କର ବାଳା ପଡ଼ିଥିବା ଟଙ୍କାର ହିସାବ ଦେଖି ତାଙ୍କର ପିଲେହି ପାଣି ହୋଇଗଲା । ବାରମ୍ବାର ଚିଠି ଦେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଉତ୍ତର ମିଳୁ ନଥାଏ । ଖୁବ୍ କଟାଳ କଲେ ଯାହା ଉପରେ ଦୁଇଗହ ଟଙ୍କା ବାଳା ଥାଏ ସେ ଖୁବ୍ ବଦାନ୍ୟତା ଦେଖାଇ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ପଠାଇଦିଏ । ତା’ପରେ ହିଁ ଭିନ୍ନ ମାସ ଯାଏ ଯୁକ୍ତ ଉ ନଦ । କେହି କେହି ଏକେଶ ଅଭିବେଶି ତାଗଦା ହେଲେ ଲେଖିପଠାନ୍ତି—“ଆଜ୍ଞା ମୋ ଘରେ ଚୋର ପଣି କଳାକନା ବୁଲେଇଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ମୋ ଅଣ୍ଟା ଟିକିଏ ସଲଖି ହୋଇଯାଉ, କଡ଼ାହାନ୍ତି କରି ଆପଣଙ୍କ ଟଙ୍କା ସୁଦ୍ଧେ ଦେବ ।” ଏହିପରି କୋଉ ଏକେଶର ଘର ବନ୍ୟାରେ ଭସିଯାଏ, କାହାର ଘର ବାତ୍ୟାରେ ଉଡ଼ିଯାଏ । ବହୁ ଆଗରୁ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଥିବା କାହାର କାହାର ବାପ ମା’ମାନେ ପୁଣିଥରେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଧାମକୁ ଆସି ମରିଯାଆନ୍ତି । ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ସେହିମାନେ ସମ୍ପାଦକଙ୍କୁ ଏମିତି ଛଟ ପଟ ନହୋଇ ସବରତ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । କେତେଜଣଙ୍କର ବୋଧହୁଏ ଅସ୍ଥାୟୀ ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ ନା କଅଣ ଯେତେ ହୋ ହା କଲେ ବି, ଓକିଲ ନୋଟିସ୍ ପଠେଇବାର ଉପ୍ପ ଦେଖେଇଲେ ବି ସେମାନଙ୍କର କିଛି ହେଲେ ପ୍ରତିହତ ଯା ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ସମ୍ପାଦକଙ୍କର ଏଣେ ପତ୍ରିକା ପଠେଇବା ବଦଳର ଘେବାକୁ ସତ ବଳୁନଥାଏ, କାଲେ ପଛନ୍ତି ଏକେଶ ଟଙ୍କା ପଠେଇଦେବ; ତେଣେ ପଇସା ଆଦାୟ କରିବାକୁ କୋର୍ଟର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନଥାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ନାଲିସ୍ କରିବା କିଛି ଅଳପକର କଥା ନୁହେଁ । ଏମିତି କୁହୁ କୁହୁ ଭିତରେ ବାକିଆ ଟଙ୍କା ଯେତେବେଳେ ଭିନ୍ନ ସଂଖିଆ ଧରେ ସେତେବେଳେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପତ୍ରିକା ପଠେଇବା ବଦଳର ଅନ୍ୟ ଏକେଶ ଲେଉଟନ୍ତି । ଏବେ କଅଣ କରନ୍ତବ କିଛି ଠିକ୍ କରି ନ ପାରି ଖୋଜୁ ବଦାରି ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅନ୍ୟ ପତ୍ରିକାମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଏହିପରି ନା ଏକା ତାଙ୍କର ହାଲତ ଏହିପରି ତାହା ଜାଣିବା ଲାଗି ସେ ଅନ୍ୟ ସମ୍ପାଦକ

ମାନଙ୍କଠାରୁ ଖବର ଅନ୍ତର ସଂଗ୍ରହ କଲେ । ବିଶେଷ କରି କାପିଟାଲ୍‌ର ଏଜେଣ୍ଟ ବସସ୍‌ଟର ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲେ; କାରଣ ସେହି ଏଜେଣ୍ଟଟି ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନରେ ଥିଲା ଓ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ସବୁ ପସିକା ରଖି ବେଶ୍ ଭଲ କଟେଇ ପାରୁଥିଲା । ଖବର ସଂଗ୍ରହ କରିବାରୁ ‘ଗୁରୁଶିଦ୍ଧାନ୍ତ’ର ସମ୍ପାଦକ ସାପ୍‌ସାପ୍‌ଶୁଣାଇ ଦେଲେ ଯେ ତାଙ୍କ କଥା ନିଆରା । ଖୋଦ୍ କ୍ୟାପିଟାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆସି ମୁଣ୍ଡିଆମାର ଆଗରୁ ଟଙ୍କା ଥୋଇ ‘ଗୁରୁଶିଦ୍ଧାନ୍ତ’ ନିଏ । ଅନ୍ୟ ଏଜେଣ୍ଟମାନେ ବି ଅଗ୍ରୀମ ଟଙ୍କା ପଠେଇଲେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ପସିକା ପଠାଯାଏ । ଏଣୁ ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ପଇସା ବି ବୁଡ଼ି ନାହିଁ ।

‘ତାଲଗଛ’ ପସିକା ସମ୍ପାଦକ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ପସିକାର ଏଜେଣ୍ଟମାନେ ପସିକା ପାଠକର ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତ ଭିତର ଟଙ୍କା ମନଃପୂର୍ବକ ଯୋଗେ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଥରେ କ୍ୟାପିଟାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟ ଉପରେ ଦୁଇଟା ଫଖାର ଦାମ ବାଜି ଚାଲିଗଲା । ଟଙ୍କା ୩ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ନ ପଠାଇଲେ ପସିକା ବନ୍ଦ କରିଦିଆଯିବ ବୋଲି ଧମକ ଦିଆଯିବାରୁ ସେ ପସପ୍ରାପ୍ତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୁଗା ମୂତା ହୋଇ ଟଙ୍କା ସହ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା । ଟଙ୍କା ଗୋଡ଼ାବଳ ଥୋଇ ଦେଇ ବଜାରରେ କାକୁଡ଼ି ମିନତି ହେଲା । କହିଲା—“ଆଜ୍ଞା ! ପସିକା ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ, ମୋ ପିଲା କବିଲା ଶ୍ରେକରେ ଆଉଟୁ ପାଉଟୁ ହୋଇ ମରଯିବ । ‘ତାଲଗଛ’ ମୋର ଏକମାତ୍ର ସାହା । ତା’ର ଗୁରୁତ୍ୱ ଆଜିଯାଏ ଆଗମରେ ରହି ଆସିଲା । ଆଜି ମୋ ବେକରେ ଛୁସି ଦିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । କାନ ମୋଡ଼ି ହେଉଛି, ଆଉ ଏ ଭୁଲ କରିବନି । ଆଉକୁ ପହିଲକୁ ପହିଲା ଟଙ୍କା ପଠେଇଦେବ । ଏତେ କାକୁଡ଼ି ମିନତି ହେବାରୁ ତାଙ୍କର ଦୟା ହେଲା ଏବଂ ସେ ପୂର୍ବପରି ‘ତାଲଗଛ’ ପଠାଉଛନ୍ତି । କେବଳ ଏଇ ଦୁଇଜଣ ସମ୍ପାଦକ ନୁହନ୍ତି, ‘ନେଉଳ’, ‘ବିଲୁଆ’, ‘ବୁରୁଲୁ’, ‘ମୃଦଙ୍ଗ’ ଆଦି ପସିକାର ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ସେହି ଏକ କଥା—ତାଙ୍କ ପସିକାର ଗୋଟିଏ ହେଲେ ପଇସା ଏଜେଣ୍ଟମାନେ ଖାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଡାକରେ ହେଉ ବା ନିଜ ନିଜ ହାତରେ ହେଉ ଦେଇ ହସାବ ରଖି କରିଦିଅନ୍ତି । ‘ଗରଇବା’ ସମ୍ପାଦକ ସବୁ ଶୁଣି ଠିକ୍ କଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଏକା ଗନିସପ୍ରା ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କର ପଞ୍ଚମ ବୃହସ୍ପତି ହୋଇଛି । ତା ନହେଲେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ତ ସେ ଠିକ୍

ଆରପାଖରେ ! ସମସ୍ତଙ୍କ ମୋହଗ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଝଲସି ଉଠିଲା । ନିଜ ଭାଗ୍ୟକୁ ଦିନରତି ଧକ୍କାକରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପୁଣି ମନେ ମନେ ନିଜକୁ ସାନ୍ତୁନା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ—“ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ପୁର ଜନ୍ମରେ ଏଜେଣ୍ଡାଟିଏ ଥିଲି, ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ନିୟୁତ ପାଣି ପିଆଇଥିଲି, ସେମାନଙ୍କୁ କାଲୁବାଲୁ କରୁଥିଲି । ଏବେ ତା’ର ପ୍ରତିଫଳ ପାଉଛି, ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରୁଛି । ଯାଃ ! ସେଗୁଡ଼ାକ ଭୋଗ ହୋଇଯାଉ । ପାପଗୁଡ଼ାକ କଟିଯାଉ ! ପାପ ସବୁ କଟିଗଲେ ପୁଣି ପୁଣ୍ୟ ଦେଖାଦେବ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ମୋ ପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ଏଜେଣ୍ଡାମାନେ ଧାଇଁବେ ଏବଂ ଆଗଭୁବ ପଇସା ଦେଇ ‘ଚିରେଇତା’ ନେବେ ।”

ମନକୁ ବୁଝେ ଦେବା ପରେ ତାଙ୍କର ପୁଣି ମନେ ହେଲା ଭାଗ୍ୟ ଯେଉଁଦିନ ଲେଉଟିବ ତାହା ଜଣାପଡ଼ିବ କେମିତି ? ପୁରର ପାପ ଯେଉଁଦିନ ସରିବ ତାହା କହିବ କିଏ ? ବହୁତ ଭାବିଚିନ୍ତି ଶେଷରେ ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ପାପ ଯେଉଁଦିନ ସରିବ ସରିବ, ଭାଗ୍ୟ ଯେଉଁଦିନ ଫଟୁଛି ଫଟୁ ; ସେ କିନ୍ତୁ ଷ୍ଟେସିଓନରେ କିଛି ଖଇରୁ କରବେ ନାହିଁ । ଏଜେଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଖାଲି ଚିଠି ଦେବାରୁ ସେମାନେ ସିନା ଚାପୁ-ରୂପ ରହି ଯାଉଛନ୍ତି, ନିଜେ ଚାଲେ ଆଉ ସାମନା ସାମନା ତାଗତା କଲେ ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ? ଦଶ ଜାଗାରେ ପାଞ୍ଚ ତ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିବ । ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖକୁ ଏଜେଣ୍ଡାମାନେ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେ ଏବେ ଏଜେଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବେ । ଏଜେଣ୍ଡାମାନଙ୍କର ନିଶ୍ଚୟ ନୂଆ ଅନୁଭୂତି ହେବ । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ହୁଏତ ଗୋଟିଏ ଧାରଣା ହୋଇପାରେ ଯେ ସେମାନ ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ି ଗୋଡ଼ରୁ ପାଣିମାରୁଥିବା ବେଳେ ଜଣେ ସମ୍ପାଦକ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ିଲାଣି; ତେଣୁ ପତ୍ରିକା ଦାମ୍ତା ଚଟାପଟ ଦେଇଦେବା ଦରକାର । ଏପରି ହେଲେ ଟଙ୍କା ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିବ । ଏପରି ଭଲ ବୁଦ୍ଧିଟାଏ ମୁଣ୍ଡକୁ କିଆଁ ଆଗରୁ ପଇଟୁ ନଥିଲା ତାହାଭାବ ‘ଚିରେଇତା’ ସମ୍ପାଦକ ମୁହଁକୁ ଚିରେଇତା ଶୁବେଇଲା ପରି କଲେ । ତହିଁ ଆଭାସନ ସକାଳୁ ବସରେ କ୍ୟାପିଟାଲ୍ ଗଲେ ।

ବସରେ ଉଠି ଦେଖିଲେ ତହିଁରେ ‘ନେଉଲ’ ସମ୍ପାଦକ ଆଗରୁ ବସିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁହଁହସ ସହ ପଚାରିଲେ—“କି ଆଜ୍ଞା ଆପଣ କୁଆଡ଼େ ?”

“ହେଁ, ହେଁ, ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଛି । ତାଙ୍କ ପୁଅ ଏକୋଇଶା । ଆଉ ଆପଣ—?”

‘ଚରାଇତା’ ମନେ ମନେ ଠିକ୍ କରନ୍ତେଲେ ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଁବା ଭଳି ଖରାପ କଥାଟାଏ ପ୍ରଦତ୍ତ କରନ୍ତେବା ବଞ୍ଚିତାର କାମ ହେବନି । ମନକଥା ମନରେ ଚାପି ଉଠିବେ ଦେଲେ “ହେଁ ହେଁ ମୁଁ ବି ନିମିତ୍ତା ଖାଇଯାଉଛି । ମୋ ମାଉସୀପୁଅ ଭାଇ ତା ପୁଅ ଏକା-ଇଶା କରନ୍ତୁଲୁ । ଏବେ ଜନ୍ମଦିନ କରୁଛି । ଖବର ଦେଇଥିଲୁ । ନଗଲେ ନଚଲେ ।”

ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାଣ୍ଡରୁ ‘ବଲୁଆ’ ସମ୍ପାଦକ ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କ କଥାରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ସେ ଲଙ୍ଗ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରିପ୍ ଦର୍ଶନକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । କିଛି ସମୟ ପରେ ‘ଚୁରୁଲୁ’ ଓ ତାପରେ ‘ମୃଦଙ୍ଗ’ ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କଠାରୁ ଜଣାଗଲା ଜଣେ ସରକାରୀୟ ଓ ଆଉଜଣେ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ବସ୍‌ଷ୍ଟାଣ୍ଡ୍ ପୂର୍ବରୁ ‘ଚରାଇତା’ଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟମାନେ ଖର୍ଚ୍ଚାପ୍ ଓଡ଼େଇ ପଡ଼ିଲେ । ‘ଚରାଇତା’ ସମ୍ପାଦକ ସ୍ଥାଣ୍ଡରେ ଓଡ଼େଇ ରୁଟିଆଡ଼କୁ ଆଖି ବୁଲେଇ ନେଲେ; ଦେଖିଲେ ନେଉଳ ବଲୁଆ, ଚୁରୁଲୁ, ମୃଦଙ୍ଗ କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହାନ୍ତି । ଏଜେଣ୍ଟ ନାଁ ଓ ସ୍କୁଲ ପରୁର ପରୁର ଠିକଣା ଥାନରେ ଯାଇପହଞ୍ଚିଲେ । ଟିକିଏ ଦୂରରୁ ଦେଖିଲେ ଏଜେଣ୍ଟଟି ଜଣେ ଲୋକ ସାଙ୍ଗରେ କଳି କରୁଛି । ତାଙ୍କୁ ଶୁଭୁଆଏ—

“କହୁଛି, ଟଙ୍କା ଏହିକ୍ଷଣି ନାହିଁ, ଭୁଞ୍ଜାଟାରେ ସକାଳଟାରୁ ବକର ବକର ହଉଛି ।”

“ପତ୍ରିକା ତ ସବୁ ବନ୍ଦି ହୋଇଛି । ଟଙ୍କା ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?”

“ଗଲା ତୁମର ଭଲିଆ ଆଉଜଣକ ପେଟକୁ ।”

“ଏଁ ! ମୋ ପଇସା ଆଉଜଣକ ପେଟରେ ପଡ଼ିବ, ଆଉ ମୁଁ ପେଟରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାକନା ପକାଇବି !”

“ତୁମ ପେଟରେ ସେମିତି ଆଉ କାହାର ଟଙ୍କା କେବେ ପଶି-ଥିବ ।”

“ହଉ ହଉ, ତମ ଉଦ୍ଦ ପଣିଆ ଜଣାଗଲା । ମୁଁ ଟଙ୍କା ନେଇ-
ଯିବି । ଏମିତିଆ ଏଜେଣ୍ଟ ମୋର ଲୋଡ଼ାନାହିଁ ।”

“ହଉ, କେମିତି ନଉଛୁ ନିଅ; ଏମିତିଆ ବଣ୍ଟ ଧମକାଣ ଡେର
ଦେଖିଛୁ । ମୋର ବି ଏମିତିଆ ପଟିକା ଦରକାର ନାହିଁ ।”

ଏଜେଣ୍ଟଟା ତାଙ୍କର ଭଳିଆ ଏକ ପଟିକା ମାଲିକଙ୍କୁ ରୁଷ
ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଥିବାର ଦେଖି ‘ଚାରୁଇତା’ ହୁଏ ହୋଇ
ଆଗଇଲେ । ଏଜେଣ୍ଟ ବ୍ୟବହାରର ପ୍ରତିବାଦ କରୁ କରୁ ମୁଣ୍ଡବୁଲାଇ
ଦେବନ୍ତି ତ ଏଜେଣ୍ଟ ସଙ୍ଗେ କଲହରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ଲୋକଟି ଖୋଦ ‘ତାଳ-
ଗଛ’ର ସମ୍ପାଦକ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଗୋଲମାଲ ହୋଇଗଲା । ପାଟି ଖନି-
ବାଜିଗଲା । କେଇଦିନ ତଳେ ମେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲେ କଅଣ
ଓ ଏବେ ନିଜ ଅଖିରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି କଅଣ ? ଏମିତିଆ ଏକ ଉଦ୍ଦତ
ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କୁ ସିଏ କହିବେ କଅଣ ? ଏଜେଣ୍ଟ ସଙ୍ଗେ ନିଜ ଟଙ୍କା ବିଷୟ
କଥାବାଣ୍ଟି । ହୋଇ ପଛକୁ ବୁଝାନ୍ତି ତ ‘ତାଳଗଛ’ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ।
ଏଜେଣ୍ଟକୁ ଦରକୁ ଫେରିବାକୁ ଗାଡ଼ିଭଡ଼ା ନାହିଁ ବୋଲି କହିବାରୁ ସେ
ଦୟାକରି ଖଣ୍ଡିଏ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ନୋଟ ବଢ଼େଇ ଦେଲା । ବସ ଷ୍ଟାଣ୍ଡର
ଟିକଟଦର ପାଖରେ ‘ତାଳଗଛ’କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ନିରାଶ ହେଲେ ।
ପୁଣି ପତାକୁ ଯାଇ ସେ ଏଜେଣ୍ଟର ଦୋକାନ ଆଡ଼କୁ ବୁଝିଲେ ।
ମନରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ ଦେଖିଲେ ପ୍ରାୟ ୫୭
ମିନିଟ ବ୍ୟବଧାନରେ ନେଉଳ, ବିଲୁଆ, ଚୁରୁହା, ଓ ମୁଦଙ୍ଗ
ସମସ୍ତେ ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ସେ ଦୋକାନକୁ ଗଲେ ଆଉ ମୁହଁଟାକୁ
ଅସନା ପଦାର୍ଥ ଶୁଦ୍ଧି ଭଳିଆ କରି ଫେରିଲେ । ନିଜକୁ ମିଶାଇ ସମସ୍ତେ
ସେ ଗୋଟିଏ ଗଛର ତଡ଼େଇ ତାହା ତାଙ୍କୁ ଆଉ ବୁଝିବାକୁ
ବାକୀ ରହିଲା ନାହିଁ ।

×

×

×

ଦରକୁ ଫେରି ସେ ଏହାର ପ୍ରତିକାର କରିବାକୁ ମନେ ମନେ
ସ୍ଥିର କଲେ । ଆଗରେ ଥିବା ରବିବାର ଦିନ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ତାଙ୍କର
ଅର୍ପଣରେ ରୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ଠିକଣା ଦିନରେ ବି
ସମସ୍ତେ ରୁଣ୍ଡ ହେଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି ସେ କହିଲେ

“ଦେଖ—ଯାହା ଦେବାର ହୋଇଗଲାଣି, ଆଉ ନିଜ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ଲୁଚି ନାହିଁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ପଦାରେ ପଡ଼ିଯାଇଛେ । ଏଜେଣ୍ଡାମାନେ ଆମର ଦୟାସାଧୁ ଅବସ୍ଥା ଜାଣିପାରି ବେଶ୍ ଠିଆଚିତା କାଟିଛନ୍ତି । ଆମର ପଞ୍ଚିକା ସବୁ ବିକ୍ରି ହେଉଛି । ଲୋକେ କଣି ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ମଝିରେ ଏଜେଣ୍ଡାମାନେ କଳାକନା ବୁଲାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆମର ସବୁ ଉଦ୍ୟମ ପଣ୍ଡ ହେଉଛି । ଏମିତି ଲାଗି ରହିଲେ ପଞ୍ଚିକାସବୁ କେଇଦିନ ବଞ୍ଚିବ ? ମୁଁ ଯାହା ଦେଖୁଛି ଏ ଏଜେଣ୍ଡାମାନଙ୍କୁ ବିଲକୁଲ୍ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ହେବ ?”

‘ତାଲଗଛ’ ପଚାରିଲେ—“ବିକିବ କିଏ ? ପଞ୍ଚିକାସବୁ କ’ଣ ବନ୍ଦ କରିଦେବା ?”

“ବନ୍ଦକରିବା କାହିଁକି ? ଆମର ନିଜର ଦରମାଦିଆ ଏଜେଣ୍ଡା ରଖିବା ।”

“ଏତେ ଟଙ୍କା ଆସିବ କୁଆଡ଼ୁ ଯେ ସବୁ ଜାଗାରେ ଦରମା ଦେଇ ଏଜେଣ୍ଡା ବା ହକର ରଖିବା ?

“ଏ ଅଗା ବଗା, ଖଗା ଡିନିଝୁଁ ତିନି ଅଲଗା’—ପାଠ ଆଉ ଚଳିବନି । ଚାଲି ସମସ୍ତେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିବା । ପ୍ରତି ମାସରେ ଏଜେଣ୍ଡାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେତିକି ସ୍ବାଧୀା ହେଉଛି ସମସ୍ତେ ସେତିକି କମ୍ପା କିଛି ବେଣି ଚାଲି ଦେଲେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆନରେ ଏଜେଣ୍ଡା ରଖି ଦରମାଦେବାକୁ ପଇସା ହୋଇଯିବ । ସମସ୍ତେ ଚାଲି ଆଉ ପଞ୍ଚିକା ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ପଠେଇଦେବେ । ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏଜେଣ୍ଡା ଓ ହକର ରଖି ପଞ୍ଚିକା ବିକ୍ରି କରିବ । ବିକ୍ରି ଧନ ଯାହାର ଯାହା ହୋଇଥିବ ତାକୁ ତାହା ଦେଇଥିବ । ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ସମବାୟ ସମିତିରେ ପରିଣତ କରିଦେଲେ ଆହୁରି ଲାଭ । ଥିବା ନଥିବାକୁ ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଧାର ଉଧାର ବି ମିଳନ୍ତା । ଚାଲି ଦିବର୍ଷ ପରୀକ୍ଷା କରିବା, ଯଦି କିଛି ନହେବ ପଛ ଛାଡ଼ିଦେବା । କହିଛୁ ପର ‘ମଇଁଷି ଶିଫ ପଟା, ସୁଝିଲବେଳକୁ ଗୋଟା’ । “ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକ ହେଲେ ଦୁନିଆ ତାଡ଼ିଦେବା; ଓ—କ’ଣ କହୁଛୁ ?”

ସମସ୍ତେ ଏଥିରେ ରାଜି ହେଲେ, ପ୍ରସ୍ତାବ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାର୍ଯ୍ୟ-କାରୀ ହୋଇଗଲା । ‘ଚିରେଇତା’ ଅଫିସରେ ସମିତିର କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ

ଖୋଲଗଲା । କ୍ୟାପିଟାଲକୁ ମିଶାଇ ପାଞ୍ଚଟା ବଡ଼ ବଡ଼ ପେଣ୍ଠ ଜାଗାରେ
 ବରମାଦିଆ ଏଜେଣ୍ଟ ରହିଲେ । କମିଶନ ଟିକଏ ବଢ଼େଇ ଦେବାରୁ
 ହକରମାନେ ସେଇଠୁ ଆଗଭୁବ ପଇସା ଦେଇ ପସିକା ସବୁ ନେଲେ ।
 ହକରମାନଙ୍କୁ ବି ଭାରି ସୁବଧା ହେଲା । ଗୋଟାଏ ଜାଗାରୁ ସବୁ
 ପସିକା ଯାକ ପାଇଲେ । ଦରମାଦିଆ ଏଜେଣ୍ଟମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାରୁ
 ବେଶି ଯେତେ ବିକିବେ ତହିଁରେ କିଛି କମିଶନ ଦିଆଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା
 ହେବାରୁ ସେମାନେ ମନ ଲଗାଇ ବିକ୍ରି କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ ।
 ଏଣେ ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କୁ ପସିକା ବିକ୍ରି ଓ ଲାଭ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତି ବିଷୟରେ
 ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇବାକୁ ନ ପଡ଼ିବାରୁ ସେମାନେ ପସିକାର ଉନ୍ନୟନରେ
 ମନଦେଲେ । ସବୁ ପସିକା ନିୟମିତ ବାହାରଲା । ଗୋଟାଏ ବର୍ଷରେ
 ସବୁ ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇଗଲା । ସମ୍ପାଦକମାନେ ପୁଡ଼ିଆ ଜମେଇ
 ଯେଉଁ ଡାହାମିଛ କହୁଥିଲେ ତାହା ସତରେ ପରିଣତ ହେଲା । ବାହାର
 ଏଜେଣ୍ଟମାନେ କୋଠ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଏକ ସମବାୟ ସମିତିରେ ପରିଣତ
 କରି ନାଁ ଦିଅଗଲା—‘ପାଗଡ଼ ପସିକା ସମବାୟ ସମିତି ।’ ପାଗଡ଼ଟା
 ଦଉଡ଼ିଠାରୁ ବେଶି ଟାଣ ଓ ବନ୍ଦନ ବିଲକୁଲ ଛୁଣ୍ଟିବ ନାହିଁ ବୋଲି
 ଏହିପରି ନାମକରଣ କରଗଲା । ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ମନକୁ ବି ପାଇଲା ।

ରାଣୁ ଧନକାଶର ଓଷଦ

ଗନ୍ଧିଆ ବଡ଼ ସକାଳୁ ଉଠି ଚଟାପଟ୍ଟ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିଦଲା ।
କାମିଜଟା ଗଲଇ ପଟେଇ ଖଟ ଉପରେ ବସିଗଲା । ହାତସାଡ଼ି
ଆଖିବୁଜି କିଛି ସମୟ ଦି'ଓଠ ନବେଇଲା । କିଛି ମନ୍ଦଫଳ ମନେ ମନେ
ଉକାରଣ ବୋଧହୁଏ କରୁଥିଲା । ବସାର ଅନ୍ୟମାନେ ତା'ର ଏପରି ଗତି-
ଗୋଟି ଦେଖି ଅବାକ୍ । ଦିନ ଆଠଟା ବେଳେ ଯିଏ ନ ଡାକିଲେ
ଉଠେନାହିଁ ତାର ପୁଣି ଏପରି କାରବାର ! କେହି କେହି ଭାବିଲେ
କୁଆଡ଼େ ଏକ ବଡ଼ କାମରେ ଅନୁକୂଳ କରି ବାହାରିଛି ବୋଧହୁଏ ।

ମନ୍ଦଫଳ କରିଥିବା ଗନ୍ଧିଆ କଅଣ ଗୋଟାଏ ଖୋଜି ଲାଗିଲା ।
ଖାତାପତ୍ର ଦାଣ୍ଡିଲା, ବହିପତ୍ର ଦାଣ୍ଡି ଶେଷ ଲେଉଟେଇଲା । ତକିଆ
ଫିଙ୍ଗିଲେ—ଶେଷରେ ପାଟିକଲା—“ଏଡ଼େ ବାହାଦୁରୀଆଟା କିଏ ମୋ
ଜନିଷରେ ହାତ ଦେଲା । ସାହାର ଏମିତିଆ ଦରକାର ସେ ଗୋଟାଏ
କଣୁନ । କାହିଁକି ସେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁନି ।
ଏଇଠି ଥିଲା, ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? କଅଣ ତା'ଠି ପର ଲାଗିଗଲା ସେ ଉଡ଼ି
ପଳେଇଲା ।” ଏମିତି ବଲ୍‌ବେଳେଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ବିରକ୍ତରେ
ଜନିଷପତ୍ର ଏଠୁଁ ଟେକି ସେଠି ଥୋଉଥାଏ, ସେଠୁଁ ଟେକି ଏଠି ଥୋଉ-
ଥାଏ । ବାଂଝ ପରିଶ୍ରମ କରି କରି ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ ବସିପଡ଼ି
ଚିତ୍କାର କଲା—“ଆରେ କିଏ ନେଇଛ ଆଣି ଦେଇଯାଅ । କାହିଁକି
ମୋତେ ହଇରାଣ କରୁଛ ? ସବୁ ଦରକାର ଥିଲା ନେଲ ତ ନେଲ, ଆଣି
ଦଉନ କାହିଁକି ? ଏ କି ଧରଣର ଜବରଦସ୍ତ ? କଅଣ ମୁଁ କାହାକୁ
କିଛି କହେନି ବୋଲି ଏମିତି ହଇରାଣ କରୁଛ ନା ଆଉ କିଛି ? ଆରେ
ଯିଏ ନେଇଛି ତା କାନ କଅଣ ଫୁଟି ଗଲାଣି ? ଆରେ ବାବା ଦିଅ ଭଲ
ତୁମ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ୁଛି । ମାହେନ୍ଦ୍ରବେଳା ଗତି ଯାଉଛି, ହଅ ଭଲ !
ହେଇ ଦେଖ ! ଏଇଟା ଭଲ ହେବନି । ତୁରନ୍ତ ଆଣି ଦେଇଦିଅ, ନହେଲେ
ରାଣ ଖାଇ କହୁଛି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଦେବ । ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦୌରାନ୍ତ ଆଉ
ସହ ପାରିବନି । ସବୁ ଜନିଷର ଗୋଟାଏ ସୀମା ଅଛି । ଆଉ ମୁଁ ସହ
ପାରିବନି । ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲଣି ତୁମେ ସମସ୍ତେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ମୋତେ

ହଇରାଣି କରୁଛି । ଦବ ତ ଦିଅ ନ ହେଲେ ଆଜ୍ଞାନଶ୍ଚୟ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଦେବ ।”

ତା’ର ହମାଗତ ଚକ୍ରାବଳରେ ସମସ୍ତେ ଉଠିଲେ । ଶୋଇଥିବା ଲୋକେ ଉଠି ବସିଲେ । ବସିଥିବା ଲୋକେ ଉଠି ଠିଆହେଲେ । ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଲୋକେ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାର ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ପଚାରିଲେ—“କଅଣ ହୋଇଛି କିରେ ? କିଏ କଅଣ ନେଇଗଲା ? କାହିଁକି ଏମିତି ଚିଲିଉଛି ।”

“କିଛି ଜାଣି ନଥିବ ! ତୁମର ଭିତରୁ ତ କିଏ ଜଣେ ନେଇ-ଥିବ । ତୁମେ ନେଇନ ତ ଆଉ କଅଣ ବାହାରୁ ଚୋର ଆସି ନେଲା ? ସତ କହୁଛି ଶୀଘ୍ର ନ ଦେଲେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବ । ଆଉ ମୁଁ ସତ୍ୟ କରିପାରିବନି ।”

“ଆଜ୍ଞେ କଅଣ କିଏ ନେଇଛି କହିଲେ ସିନା ପଚାରିବେ କି ଖୋଜାଖୋଜି କରନ୍ତେ । ଖାଲି ବସି ହାଉହାଉ ହେଲେ କିଏ କଅଣ କରିବ ?”

“ହଁଃ । କିଛି ନଜାଣିଲା ପରି କହୁଛି । ତୋ ଗୋଡ଼ିତଳେ ପଡ଼ୁଛି ଦେଇ ଦେ । ନହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବ” ।

“ଧେକ୍ ତେରିକା, ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବ, ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବ । କେମିତିଆ ଲୋକଟାଏ ନ । ଆରେ କିଏ କଅଣ ନେଇଛି ଦେଇଦିଅ । ଇଏତ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବ ବୋଲି କମ୍ପେଇଲୁଣି, ଦଶଦଶ ପଟେଇଲୁଣି । ତା ମୁହଁରେ ମଣ୍ଡା ପଣିଛି, କଅଣ ହଜିଛି କିଛି କହିବନି ।”

ଦୁଇଗୁରୁଜଣ ପୁସୁରୁ ପାସର ହୋଇ ଠିକ୍ କଲେ—ପଟା ରସିକଟା, କେଉଁଠି ଗୋଟାଏ ପ୍ରେମ ଚିଠି ପାଇଛି । ସେଇଟିକୁ ବୋଧ-ହୁଏ କେଉଁଠି ଗଲେଇ ପକେଇଛି । ବଡ଼ ସ୍ତେଷରୁ ଶ୍ରେଣୀପକନ୍ ହୋଇ ସେଠାକୁ ବାହାରିଥିଲା । ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ସେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଗାଏବ । ସେଇଟିକୁ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ସେଠାକୁ ଯିବ ବା କିଏ ? କଅଣ ହଜିଛି ଲଜରେ ବିଚର କହିପାରୁନି । ହତଭାଗାର ବୁଦ୍ଧି ଦେଖ ! ମନେ ମନେ ଭାବୁଛି ଏଠି ସେଇ ଏକା କେବଳ ଗୋଟାଏ ପ୍ରେମ ପତ୍ର ପାଇଛି ।

ଆମେ କେହି କେବେ ଯାଇନୁ । କେମିତି ପ୍ରେମପତ୍ନି ଲୁଚାଇ ନେଇ-
ଯାଇଛି । ସେଇଠି କେଉଁଠି ପଡ଼ିଯାଇଥିବ । ଖୋଜିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ସେଇଠୁ
କେଉଁଠୁ ବାହାରିପଡ଼ିବ । ଚାଲିବଟି ଖୋଜିବା । ଅନ୍ତତଃ ଦେଖିନେବା
କୋଉ କଖାରୁଫୁଲଟା ଏ ପାରୁଡ଼ା ଯୋକଟାକୁ ପ୍ରେମପତ୍ନିଟାଏ
ଦେଇଛି ।

ଗନ୍ଧିଆ ତେଣେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଡବାଳି ଆତ୍ମହତ୍ୟାର ଧମକ
ଉପରେ ଧମକ ଅଜାଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏଣେ ତଳେ ଚାଲିଗଲା କହି-
ବନୁ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଖୋଜାଳିଲେ ଭିତରୁ ଜଣେ ଗନ୍ଧିଆର
ଡାଏଣ୍ଟା ପାଇଲ । ତାର ଡାଇଣ୍ଟା ଲେଖୁଥିବା କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣି-
ଥିଲେ । ପର ଡାଏଣ୍ଟା ପଢ଼ିବା ଦୋଷାବଦ୍ଧ ବୋଲି ଜାଣିଲେ ସୁଦ୍ଧା
ଏପରି ଏକ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଅନ୍ତତଃ କଖାରୁଫୁଲର ନାମଧାମ
ଜାଣିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଜଣେ ସେଇଟାକୁ
ଗୁପ୍ତରେ ନେଇ ଝରକା ପାଖରେ ଖୋଲିଲ । ତରତର ହୋଇ ଗଲ
ଦିନର ତାରିଖ ଯାଏ ପୃଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକ ଓଲଟାଇ ଗଲା । ଦି'ଜଣ ମୁହଁକୁ
ଯୋଖି ପଡ଼ିଗଲେ । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା—“କାଲି ସକାଳ ଛଅଟା
ଠାରୁ ସାଢ଼ିଷା ପଞ୍ଚିଶେଷି ଯାଏ ମାହେନ୍ଦ୍ରବିଳା ଅଛି । ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର
ଶୁଭକର୍ମୀରମ୍ଭ ପାଇଁ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଶୁଭମନ୍ତ୍ର ହୋଇ
ଗୀତା ପାଠାନ୍ତେ କବିତାଟିଏ ଲେଖିବ । ସାହାଡ଼ା ଗଛରେ ଯେଉଁ
ପସାରୁଣୀ ଲତକାଟି ମାଡ଼ୁଛି ତା'ର ବିଷୟରେ କବିତା ଲେଖାଯିବ ।
ଲତାର ଧର୍ମ ହେଲା ଗଛରେ ଜଡ଼େଇ ହୋଇଯିବ, ଗଛ
ରୁହଁବା ନ ରୁହଁ । ପସାରୁଣୀ ଲତକାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଯୋଗୁ ସାହାଡ଼ା
ଗଛଟି ନାହିଁ ନାହିଁ କହିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପସାରୁଣୀ ଅତି ଆବଗର ସହିତ ତାକୁ
ଚକଟି ମକଟି ଧରିଛି । ସାହାଡ଼ା ଗଛକୁ ସେ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ନାଗଲ ।
ଏହାହିଁ ମୋର ଯୁଗାନ୍ତକାଣ୍ଡ କବିତାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହେବ । କବିତା
ଲେଖା ନ ସରିବାଯାଏ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାମ କରିବ ନାହିଁ । ନୂଆ
କଲମରେ ନୂଆ କାଳି ଭର୍ତ୍ତିକରି ପକେଟରେ ରଖିଲ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ
ଶୋଇବାକୁ ଗଲ । ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ବାସୁଦେବାୟ” ।

ଡାଇଣ୍ଟାକୁ ଲୁଚାଇ ଥୋଇଦେଇ ଦୁଇଜଣଯାକ ଠୋ ଠୋ
ହୋଇ ହସି ଉଠିଲେ । କଥାଟା ପ୍ରଘଟ କରିଦେଲେ ସେମାନେ ଅସଦା-
ଚରଣ କରି ଅନ୍ୟର ଡାଇଣ୍ଟା ପଢ଼ିଛନ୍ତି ବୋଲି ଜଣା ପଡ଼ିଯିବ ।

ଜଣେ ଗନ୍ଧିଆକୁ ପଚାରିଲା—‘ହଇରେ ଖାତା ନେଇଛନ୍ତି ?
.....କଲମ ?

ଗନ୍ଧିଆ କାନ୍ଦକାନ୍ଦ ହୋଇ ଚାଲିଲା ଉଠିଲା ‘ହ—ଅ—ଅ’
—ଦେ ଭାଇ ଦେ, ତୋ ଗୋଡ଼ିତଳେ ପଡ଼ୁଛି ।” କଥା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ
କାମ । ତା ପାଦ ପାଖରେ ଠୋକର ମୁଣ୍ଡଟା ପିଟିଦେଲା ।

ଆଉ ଜଣକ ବରକୁ ହୋଇଯାଇ କହିଲା—“କିଏ ତୋ କଲମ
ନେଇଛି ? ସେକ୍ଟରେଲା କଥାଗୁଡ଼ିକ ଆଉ କହନା । ଦେଖିଲୁ ନିଜ
ପାକଟି ଦେଖିଲୁ ।”

ଗନ୍ଧିଆ ପାକଟି ଦରାଣୁ ପକାଇ ସତକୁ ସତ କଲମଟି ପାଇଲା ।
ଏକାବେଳେକେ ଶରବତ୍ରୀ ହୋଇ ମୁହଁ ତଳକୁ ଘୋଡ଼ିଦେଲା । କୂଅରେ
ପଡ଼ିଥିବା ବେଙ୍ଗକୁ ସମସ୍ତେ ସେପରି ଟେକାଏ ଟେକାଏ ପକେଇ ଆଆନ୍ତି,
ସମସ୍ତେ ସେମିତି ଅଛା, ଟାପର, ବିଗ୍ରୁପ, ଟାହି, ଉପହାସ, ପରିହାସ
ଆଦି ଟେକାରୁ ଗୋଟାଏ ଲେଖାଏଁ ତା ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ିଲେ । ସେ
କିନ୍ତୁ ସେଥିପ୍ରତି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି କବିତା ରଚନାରେ ଲାଗିଗଲା ।
ମାହେନ୍ଦ୍ର ବେଳା ସରିବାକୁ ଆଉ ମାସ ପନ୍ଦର ମିନଟ ବାକୀ ଥିଲା ।
ତାହାହିଁ ତାକୁ ପରମ ସନ୍ତୋଷ ଦେଇଥିଲା । ସେ ସନ୍ତୋଷ ଟେକାଗୁଡ଼ିକୁ
ପବନରେ ମିଳାଇ ଦେଲା ।

ଏଇଟା ଯେ ତାର ପ୍ରଥମ ବା ଶେଷ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଧମକ ଥିଲା
ତାହା ନୁହେଁ । ଥରେ ଛତା କେନ୍ଦ୍ର କାଳେ ନେଇଯିବ ଏହି ଉପରେ
ଆଲମାସ ଭଳେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଇଥିଲା । ଆଉ ତାହା ମନେପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।
ଘର ଓଲଟିଲା ବେଳେ ଆଲମାସ ତଳେ ଛତାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା
ର୍ଥ୍ୟନ୍ତ ଗନ୍ଧିଆର ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଧମକ ଲାଗି ରହିଥିଲା ।

କିଛିଦିନ ପରେ ବସାଘରେ କେହି ନଥିଲା ବେଳେ ଏକ କ୍ଷୁଧା-
ଭୂର କୁଡ଼ି ଗନ୍ଧିଆର ଖାଣ୍ଡି ଚପଲରୁ ଗୋଟିଏ ଅପହରଣ କରି ନେଇଗଲା ।
ବହୁ ଖୋଜାଖୋଜି ପରେ ବାଡ଼ିଆଡ଼ୁ ଏହାକୁ କୁଡ଼ି ମୁଖରୁ ଉଦ୍ଧାର
କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗନ୍ଧିଆର ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଧମକ ଅବିରାମ ଗତିରେ
ଚାଲିଥିଲା ।

ଦିନେ ଗନ୍ଧିଆର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଏକ ବରୁର ପରମଶି ବୁଲିଲା ।
ଗନ୍ଧିଆ ଲୋକଟା ଭଲ ହେଲେ କଅଣ ହେବ ତା’ର ଥରକୁ ଥର ଏପରି

‘ଶ୍ରୀ ଧନକାଶ’ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ କରି ପକାଉଛି । ଏମିତି ସବୁବେଳେ ଆମ୍ବୁଡ଼ିଆ, ଆମ୍ବୁଡ଼ିଆ ହେଲେ, ସତକୁ ସତ କେଉଁଦିନ ଆମ୍ବୁଡ଼ିଆ କରିଦେଇ ପାରେ । ତା’ର ଏଇ ଖୋଜଟାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରରର ଭାଙ୍ଗିଦେବାକୁ ହେବ ।

ଜଣେ କହିଲା—“ତୁଜା କଥା ମା ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଆମ୍ବୁଡ଼ିଆ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଲେ ସେ କରିବନା ? ଏଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଶ୍ରୀ ଧନକାଶ । ଅବଶ୍ୟ ବିରକ୍ତକର ।”

ଆଉ ଦିନେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ଖୋସି ହୋଇଗଲା । ଚାକର ଟୋକାଟା ଅବାଧପଣିଆ ଦେଖାଇବାରୁ ଜଣେ ତାକୁ ଚଟକଣାଟାଏ ଦେଲା । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କାନ୍ଦୁରେ ଘର ଫଟେଇ କହିଲା—“ମୁଁ ଯାଉଛି ଏହିକ୍ଷଣି ଆମ୍ବୁଡ଼ିଆ କରିବା ।” ଖାଲି କହି ସେ ଯାନ୍ତି ହେଲେ ନାହିଁ, କୁଅ ଦଉଡ଼ିଟା ନେଇ ଦାଉଡ଼ିଟା ଆମ୍ବୁଗଛ ପାଖକୁ ଧାଇଁଲା । ଜଣେ ଧରି ପକାଇ ଫେରିଲା ଆସିଲା ।

ସମସ୍ତେ ଡମା ଡମା ଆଖିକରି ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଲେ ଯେ ରୋଗଟା ଗର୍ଭାଠାରୁ ନିଧାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ଚାକରଟୋକା ଉପରକୁ ଡେଇଁଛି ।

ଏତକରେ କଥାଟି ସରିଯାଇଥିଲେ ସମସ୍ତେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ରହିଯାଇଥାଆନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା କୁଆ ବସାରେ ଡେମଣା ପରେଇ ଦେଲପରି ହେଲା । ମେସ୍ ପରିଭ୍ରମକ, ବେଲୁଣିଆର ବଜାରରୁ ସଉଦାପସ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ସାଧୁତାର ଘୋର ଅଭାବ ଥିବା ଓ ସେ ଏହାର ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ପାଇଗଲେଣି ବୋଲି ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଅଭିଯୋଗ କଲେ । ଏଥିରେ ରାଗୁଣିଆ ମମୌଡ଼ତ ହେଲପରି ଅଭିନୟ କରି କହିଲା—“ମୁଁ ଏତେ ବର୍ଷ ହେଲା ରହିଲିଣି । ଏପରି ଦୁର୍ନାମ ଶୁଣି ନଥିଲି । ଆଉ ଏ ଜୀବନ ରଖିବି ନାହିଁ । ଆମ୍ବୁଡ଼ିଆ କରିଦେବି ।”

ରୋଗଟା ହଇଜା ପରି ମାଡ଼ିଯିବାର ଦେଖି ସମସ୍ତେ ତା’ର ଔଷଧ କରିବାକୁ ବଜପରିକର ହେଲେ । ଅଭିନୟ କିଏ ଏ ମେସ୍‌ରୁ ରୋଗ ବଇରାଗରେ ମଲେବ ଗୋଟାଏ ‘ହୋ’ ଉଠିଯିବ ସେ ଆମ୍ବୁଡ଼ିଆ କରିଛି । ପୁଲିଶ୍ ଆସିବ, ଲାଶକୁ ମେଡ଼ିକାଲ ନେବ, ଆମକୁ ହରଦମ୍ ଥାନାକୁ ଘୋଷାଡ଼ିବ । ତାହା ପରେ କୋଟକୁ ଦଇଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଚମଲର ଚଲା ଛୁଣିଯିବ ।

ଗନ୍ଧିଆ ନଥିଲା ବେଳେ ଏକ କବାଟକିଲା ବୌଠକ ବସିଲା ।
ବେଗଟାର ପ୍ରସାର ପାଇଁ ଗନ୍ଧିଆ ଦାୟୀ । ପୁଣି ରୋଗ ତାହାଠାରେ
ଦେଖାଦେଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉପଯୁକ୍ତ ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ହେବ । ରୋଗ
ଆଉ ଥିବ ନା କାହା ଉପରକୁ ଡେଇଁବ । ଯଦି ଆଉ କାହା ଉପରେ
ଲୁଚି ରହିଥିବ ତେବେ ବିରମାଡ଼ ଦେଖି କୋଳଥ ରେପା ହେଲପରି
ସେ ତାକୁ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍‌ ଛୁଡ଼ି ଲୁଚି ପଳେଇବ । ସମସ୍ତେ ରୋଗକୁ ଛକ
ରହିଲେ ।

କିଛିଦିନ ଧୂରୁଖୁରୁରେ କଟିଗଲା । ଦିନେ ଗନ୍ଧିଆର ଗୁଡ଼ାଖୁ
ପୁଡ଼ିଆଟି କିଏ ନେଇଗଲା । ଏଇଟା କୁଆର ଅବଶ୍ୟ ବଦମାସୀ ଥିଲା ।
ପରେ ଛୁତ ଉପରେ ତାର ଆବଶ୍ମାର କରାଯାଇଥିଲା । ଗନ୍ଧିଆ ପୁଡ଼ିଆ
ନଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ବିଲ୍‌ହଲେଇ ଉଠିଲା—“ନାଃ । ଆଜି ନିଶ୍ଚେ ଆତ୍ମ-
ହତ୍ୟା କରିଦେବ । ଆଉ ହତ୍ୟା କରି ହେବନି । ନାଃ ଆଜି ନିଶ୍ଚେ
ଫଲିଡ଼ଲ ଖାଇଦେବ, ଏମିତିଆ ହନୁସନ୍ତ ଖବନଟା ଆଇ କେତେ ନ
ଆଇ କେତେ । ଫଲିଡ଼ଲ ନ ମିଳିଲେ ଏଣୁନ ଖାଇବ, ଖାଇବ,
ଖାଇବ, । ଆଜି ବ୍ରହ୍ମା,ବିଷ୍ଣୁ,ମହେଶ୍ୱର ଆସିଲେ ବି ମୋତେ ଅଟକାଇ
ପାରିବେ ନାହିଁ । ଫଲିଡ଼ଲ ହେଉ ବା ଏଣୁନ ହେଉ ଆଜି ନିଶ୍ଚେ
ଖାଇଦେବ ।

ଗୁଡ଼ାଏ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ହୋଇ ଆଉ ପାଟିଭୁଣ୍ଡ କରି କରି ଗନ୍ଧିଆ
ହାଲିଆ ହୋଇପଡ଼ିଲା, ଆଉ ଖଟ ଉପରେ ମୁହଁପୋତି ବସିରହିଲା ।

ଏଣେ ବଇଦମାନେ ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ ।
ଜଣେ ବଇଦ ପ୍ରଥମେ ଆସି ତା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ପଚାରିଲା—
“କରେ, ଫଲିଡ଼ଲ ଖାଇଦେଲୁ କରେ ?”

ଅତି ବିକଳ ହୋଇପଡ଼ି ଗନ୍ଧିଆ କହି ପକାଇଲା “ହଁ—ଖାଇଲି
ଭଲ କଲି, ତୋର କଅଣ ଗଲା ।”

ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବଇଦ ପାଗଳା ଦଣ୍ଡି ବଜେଇ ଦେଲା—
“ଆରେ ଦଉଡ଼ି ଆସରେ, କଥା ସରିଗଲାରେ, ଗନ୍ଧିଆ ଫଲିଡ଼ଲ ଖାଇ-
ଦେଲାରେ, ଦଉଡ଼ି ଆସ, ଦଉଡ଼ି ଆସ ।”

ସମସ୍ତ ଖିଦାଖାଦ୍ ହୋଇ ଦଉଡ଼ି ଆସିଲେ । ଥୋକେ ଗନ୍ଧିଆକୁ
ମାଡ଼ିବସିଲେ । ଆଉ ଦଳେ କହିଲେ ଭୁରନ୍ତ ଖୋଜି ବିରଡ଼ି ଗୁଡ଼ ଆଣ ।
ବିଚର ସବୁଠୁ ଭଲ ଓଷଦ ହେଉଛି ବିରଡ଼ି ଗୁଡ଼ ।

ବରଡ଼ି ଗୁଡ଼ର ନାଁ ଶୁଣି ଗନ୍ଧିଆ ଭୟରେ କହି ପକେଇଲ —
 “ଆରେ ନାହିଁ ହୋ, ମୁଁ କିଛି ଖାଇନି । ବରକ ଲାଗିବାରୁ କହିଦେଲି ।”

ତା କଥା ଶୁଣୁଛି କିଏ ! ଜଣେ କହିଲା, “ଆମକୁ ଠକ ପାରିବୁନି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ତୁ ଆମର ଭିତରୁ ଜୀବନ ହରାଇ ଦେବୁ, ଆଉ ଆମେ ତପରକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିବୁ ? ତୋ ବାପା ବୋଉ କଅଣ କହିବେ—ଆରେ ଦେଖହୋ, ଏତେ ଲୋକ ଥାଉ ଥାଉ ମୋ ପୁଅଟା ଆମୁହତ୍ୟା କରି ମରିଗଲା —ଆରେ ଆଶରେ ଚଞ୍ଚଳ ବରଡ଼ି ଗୁଡ଼ ।

ଆଉଜଣେ କହିଲା—ବରଡ଼ି ଗୁଡ଼ ୫୦ ଗ୍ରାମ କୁକୁର ଗୁଡ଼ ୫୦ ଗ୍ରାମ ଆଉ ମଣିଷ ଗୁଡ଼ ୫୦ ଗ୍ରାମ, ପାଣି ପାଣିଏ । ଡାକ୍ରମାନେ ଆଳକାଳି ଫଲଡ଼ଲ୍ ପାଇଁ ଏହି ମିକ୍ସଚର ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ବରଡ଼ି ଓ କୁକୁର ଗୁଡ଼ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ଟିକିଏ ଡେରି ହେଲା । ମଣିଷ ଗୁଡ଼ ପାଖ ପାଇଖାନାରେ ଥିଲା । ମିକ୍ସଚର ତିଆରି ହୋଇ ଆସିଲା । ଘର ଭିତରେ ମିକ୍ସଚରର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ ଭଲ ହବନ ଭାବ ଗନ୍ଧିଆକୁ ସମସ୍ତେ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ନଲାମୁହଁ ପାଖକୁ ଟେକି ନେଇଗଲେ । ତଳେ ଶୁଆଇ ଦେଇ ମାଡ଼ିବସିଲେ । ଗନ୍ଧିଆ ବିଳଳରେ ପାଟି କରୁଥାଏ—
 “ଆରେ ଫଲଡ଼ଲ୍ ଖାଇନରେ, ଆରେ ଗୁଣିକରି ମିଛରେ କହି-
 ଦେଲିରେ, ଆରେ ଆଉଦିନେ କହିବ ନାହିଁରେ । ଆରେ ତୁମ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ୁଛିରେ ।”

ଜଣେ କହିଲା—“ତୁଇ ତ ଜାଣିସିଆଣାଟା । ଏମିତି କହିଲେ ଆମେ ଚକିତ୍ରା ନ କରି ଛୁଡ଼ିଦେବୁ, ଆଉ ତୁ ଆମକୁ, ବାପା ମାଆଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଚିତାକାଟି ଦେଇ, ଶୋକ ସାଗରରେ ଭସେଇ ଦେଇ ଖସି ପଳେଇବୁ । ଆମେ ବଞ୍ଚି ଥାଉଁ ଥାଉଁ ତୋତେ ଏମିତି ଚାଲିଯିବାକୁ ଛୁଡ଼ି ଦେବୁନି । କେଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁରଟା ତୁ ରେ । ସ୍ନେହ ବନ୍ଧନଟା କାଟି ଦେବାକୁ ତୋ ହାତ କେମିତି ଗଲା ରେ—”

ଗନ୍ଧିଆର ପାଟି ଖୋଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଲା ଯେ ସେ ଦାନ୍ତ ଚାପିରଖି ଉଁ ଉଁ ରଡ଼ି ଛୁଡ଼ିଲା । ଚଢ଼ି ତା ଥୋଡ଼ିଟାକୁ ମେଲିରଖି ଡକିଏ ମିକ୍ସଚର ମୁହଁରେ ଇଡ଼ି ଦିଆଗଲା । ଅ-ଅ-ଅ— ଚିତ୍କାର କରି ଗନ୍ଧିଆ ବାନ୍ଧିକରି ପକେଇଲା ।

ନାକରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଜଣେ କହିଲା—‘ହଁ, ଫଳିଡ଼ଲ୍-
ଗୁଡ଼ାଳ ବାହାର ଗଲା । ଆଉ ଡକିଏ ଦିଅ ସବୁ ପୋଛୁନପାଛୁ ହୋଇ
ପେଟେରୁ ଚାଲି ଆସିବ ।’”

ମୁହଁରେ ଆଉ ଡକିଏ ଢଳାଗଲା । ଗନ୍ଧଆ ବକଳରେ ଖାଲି
ଅ-ଅ-ଅ—ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସମସ୍ତେ ମଢ଼େଦେଲେ ସେ ଫଳିଡ଼ଲ୍
ସବୁ ବାହାରଗଲା । ଏଥର ପାଣି ଦିଅ, ମୁହଁ ଧୋଇଦିଅ ।

ମୁହଁ ଧୁଆଁଧାଲ ପରେ ଗନ୍ଧଆକୁ ଗାଧୋଇ ଦିଆଗଲା ।
ସମସ୍ତେ ଏବେ ଯହର ସହିତ ତା’ର ସେବା ଶୁଣୁଷା କଲେ ସେ ସେ
ସେମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ଭୁଲଗଲା । ବିଚର ଦୁଇଦିନ ଯାଏ ଅନ୍ଧଜଳ
ତାକୁ ରୁଚିଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଯହର ସହ ତାକୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଦୁଧ
ପିଆଇଲେ ।

ଗନ୍ଧଆ ସବୁକିଛି ଭୁଲଗଲା—ତା ସାଙ୍ଗରେ ବଣ୍ଡ ଧମ-
କାଣକୁ ବି ।

—*—

ଆପେଶ୍ୱର ମହାଦେବ

ବମ୍ବୁ ମେଷ୍ଟର ସାମନା ଶୁଣି ସେ ପାଖରେ ଡିଆରି ହେଉଥିବା ବଡ଼ କୋଠାଘରର କାମ ଖୋଷ ହୋଇଗଲା । ଦୋମହଲ କୋଠା । ତଳ ମହଲର ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କୋଠା, ଆଉ ଦି'ପାଖରେ ଦୁଇଟି ଛୋଟ ଛୋଟ କୋଠା । ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋଠାରେ କବାଟଗୁଡ଼ିକ କୋଠାକୁ ବୁଲି ଖୁବ ବଡ଼ । ଦୋକାନ ଛନ୍ଦାହେବ ପରା ! ଘର ମାଲିକ ଯେମିତି ଗୁମ୍-ମୁହାଁ, ମିଶ୍ରୀ ମୂଲିଆମାନେ ବି ତଥେବର । ଘର ଡିଆରିଟା ସରିବାକୁ ଭୁରିମାସ ଲାଗିଗଲା । ମାଲିକଟା ନିତି ଆସେ, ନିତି ଯାଏ । ହେଲେ, ଦିନେ ହେଲେ ମେଷ୍ଟର ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପଦେ ହେଲେ କଥା କହିଲା ନାହିଁ । କଥା ଗଲା ଗାଧୋଇ ; ଟିକିଏ ହେଲେ କଣେଇ କରି ବୁଲି ଅଳ୍ପିକଥା ମୁକ୍ତିପାଟିଏ ବି ଫୋପାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ମିଶ୍ରୀ, ମୂଲିଆ ତହୁଁ ବଳି । ଘର କାହାର, କି ଦୋକାନ ହେବ ପରୁରିଲେ — ଦେଖ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ନେପେଡ଼ା, ମୁହଁ ଛୁଞ୍ଚିଡ଼ା । ଉତ୍ତର ମିଳେ— “କେଜାଣି—ସେ ବାବୁ କଅଣ କରେ, ଏଠି କି ଦୋକାନ କରିବ ଆମକୁ କି ଜଣା ! ଆମ କାମ ଭଲ କି ମଜୁରୀ ଭଲ । ଧନ୍ୟରେ ମଜୁରୀଟା ମାନରେ ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ତେଲଲୁଣ ନେଇ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ବାହାର ସହେ ନାହିଁ । ଏତେ ଖବର ଅନ୍ତର ଖୋଳି ତାଡ଼ି ବୁଝିବାକୁ ଆମର ସମିଆ କାହିଁ ? ଆମେ ଆସିଛୁ ଆମ ଗୋଟେଇବାକୁ, ତୋଟା-ମୂଲ କରିବାକୁ ଯିବୁ କାହିଁକି ?”

ଏମିତିଆ ପିତା ଉତ୍ତର ପରେ ଆଉ ଅଧିକ ପରୁରିବାକୁ ମେଷ୍ଟର ବାଲିଏ କି ପାଟି ଫଟାନ୍ତି ! ମେସର ପୁରୁଷ ଡିହାଡ଼ି ନନାଙ୍କ କଥା ଦୁସର । ନିତି ତରକାରିରେ ସାରୁ ଗୋଲେଇ ଗୋଲେଇ ସେ ନିଜେ ସାରୁ ବନି ଯାଇଛି କହିଲେ ତଳେ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଲେଇ ପୋଲେଇ ହୋଇ ଯିବାରେ ଧୂରନ୍ଧର ନନାଟାଏ ଏକା ! ଘର ସଫେଇତ ହେବା ଦିନ ସେ ଖବର ପାଇଲା ସେ ଅପରିବଦନ ଘରପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ । ଦିନ ରତ ରତ ବେଳକୁ ଘର ମାଲିକ ୩୪ ଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣି ସେ ଘର ଭିତରେ ବସିଲା । ନନାକୁ କେମିତି ବାସିଲା

ସେ ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଥା ବୋଧହୁଏ ପଡ଼ିବ । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ନାକେଇଲ ।

ଆମର ସତକୁ ସତ ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ତ ! ତାଲିକା ୪୫ ଜଣଙ୍କ ରଦଦସ୍ ଭିତରେ ତ ଆଉ ବୁଲିଥାଏ । ତାଲିକାର ଲୋଭନୀୟତା ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା ସମ୍ମାନ ପାଇବା ମାତ୍ର ନନା ଆଉ ଠିଆ ହୋଇ ରହି-ପାରିଲ ନାହିଁ । ଲୁଥୁକରି ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସିପଡ଼ି କାନଦିଟା ମେଲ କରିଦେଲ !

ଜଣେ ଡାକ ଯାଉଥାଏ ଅଉ ଜଣେ ଲେଖି ପକାଉଥାଏ । ମଇତା ଏବେ, ଦିଅ ଏବେ, ମସଲ ମସଲ ଏବେ ଲେଖା ହୋଇଗଲା । ଖାସି ଗୋଟାଏ କହିଲା ବେଳକୁ ସବୁ ଅଟକି ଗଲା । ଘର ମାଲିକ କହିଲେ—ନା ନା ଯୋଡ଼ାଏ ଖାସି ଲେଖ । ଖାଇଲାବାଲା ସବୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାପକ ବୈଷ୍ଣବ ସାମଲ ଏକା ତ ଗୋଟାଏ ଖାସି ଖାଇଦେବ । ଆହୁରି କେତେକ ବି ସେମିତି ଅଛନ୍ତି ।

ଯୋଡ଼ାଏ ଖାସି ଲେଖା ହେଲା । ପୁଣି ଡାକ ହେଲା—ଲେଖ ରସଗୋଲ ୧୦ କଲେ । କଥା ପୁଣି ଅଟକିଲା । ଜଣେ କହିଲା—ଆରେ ଏକା ଅଧ୍ୟାପକ ବୈଷ୍ଣବ ମହାନ୍ତି ତ ୫ କଲେ ଉଠେଇଦେଇ ହେଉଡ଼ି ଗୋଟାକରେ ସବୁ ଖତମ କରିଦେବ । ଅଧ୍ୟାପକ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ଶତପଥୀ ତ ୭ କଲେବାଲା । ୨ କଲେ ୩ କଲେ ବାଲା ଉଣା ନାହାନ୍ତି । ୧୦ କଲେ ସମୁଦ୍ରକୁ ଶଙ୍ଖ ପାଣି ପରି । ଘର ମାଲିକ ଶେଷରେ ଫାଇସିଲ କରିଦେଲେ ୪୦ କଲେ ରଖ ।

ରୁସିଗାରେଟ ବେଳକୁ ପୁଣି ଅଟକି ଅବସ୍ଥା । ରୁହା ୨୫୦ ଗ୍ରାମ ଉପରେ ସେମିତି ଠୋକର ପଡ଼ିଲା—ଏକା ମଳମଣି ମାହାନ୍ତି ପାଇଁ ୫ ଲିଟର ରୁହା ଲେଡ଼ା; ତା ସାଙ୍ଗକୁ ପୁଣି ବାଉଁଶିଆଏ ଖିଲିପାନ ଦରକାର । ଏଣୁ ରୁହା ୧ କଲେ ଦରକାର । ଅଧ୍ୟାପକ ଅସିତ କବି ଦଣ୍ଡାକେ ଟିଣେ ସିଗାରେଟ ଉଡ଼େଇ ଦେବେ; ତେଣୁ ଖୁବ କମ୍ରେ ୪ ଟିଣ ସିଗାରେଟ ଦରକାର ।

ତାଲିକା ସରିଲା ବେଳକୁ ମେସ୍ ନନାଙ୍କ କାନ ଝୋଁ ଝୋଁ କଲୁଣି । କେତେବଡ଼ ଭୋକିଟାଏ ନହେବ ! ଗୋଟାଏ ବଡ଼କାଟର ବାହାଘର

ନୁହେଁ ଆଉ କଅଣ ! ତାର ଆଖି ଆଗରେ ଶବ୍ଦ ପାଞ୍ଚପା ଲୋକ ଖାଇ
ହାପୁଡ଼ି, ଟାକର ଫୁଟାଇ, ହେଉଛି ମାର ଚାଲିଯିବ, ଆଉ ସେ ଗୋଟିରେ
ଓଦାକନା ପକାଇ ବାଲୁ ବାଲୁ କରି ଚାଲିଯିବ ! ଅସହ୍ୟ, ଅସହ୍ୟ ସେ
ଯନ୍ତ୍ରଣା । ଘର ଆଗରେ ଘର, ଅଥଚ ନିଆଁ ଘରବାଲୁଟା ଟିକିଏ ଆଡ଼
ନୟନରେ ବି ଚାହିଁଲ ନାହିଁ ! କି ଅଭାବ, ଅସନା ଲୋକଟାଏ !

ବେଷରେ ନନା ନିଜ ଭାଷାକୁ ନିଜ ଫେରିଲା । ମେସରେ ପଶିବା
ମାସେ ପେଟ ଭିତରେ ରୁଜ ହୋଇ ରହିଥିବା ଲୋଭନୀୟ ଖବରକୁ
ଓକାଳି ପକାଇଲା—“ଆଜ୍ଞା, ସେ ଘରବାଲୁ ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଛି ଯେ
ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ବାହାଘର ଏକରକମ କରୁଛି । ଓଃ ଲୁଚି, ଡାଲି,
ମାଉଁସ ଚରକାଣି, ପାପୁସ, ରସଗୋଲାରେ ଏ ଆନକୁ ଏକରକମ
ଭସେଇଦେବ । ଚଣ୍ଡାଳଟା ଆମ ଭିତରୁ ଜଣକୁ ହେଲେ ଡାକିଲ
ନାହିଁ ! ତାର କି ଦୋଷ କରିଥିଲୁ ଆମେ ।”

ଜଣେ ମେସ୍‌ବାଲୁ କହିଲା—ହଇହେ ନନା, ଆମେ ତାର ବନ୍ଧୁ
ନା କୁଟୁମ୍ବ ଯେ ସେ ଆମକୁ ଡାକିବ । ଜଣାନାହିଁ ଶୁଣାନାହିଁ, ଡାକନ୍ତା
କେମିତି ଯେ ! କେମିତିଆ ପେଟବିକଳିଆ କଥା ଗୁଡ଼ାକ କହି ଯାଉଛ
ହୋ !

ଆଉଜଣେ ତା କଥାର କାଟପାଣି ଲଗେଇ କହିଲା—“ଏ,
ମା ପେଟରୁ କଅଣ ସମସ୍ତେ ଜାଣି ଫେରିବେ ହୁଅନ୍ତି ? ଆମେ ତାର
ସବୁଠି ପାଖ ପଡ଼ାଣୀ ୩୪ ମାସ ହେଲା ଆମକୁ ନିଜ ଦେଖୁଛି,
କାହିଁକି ଚାହିଁବ ନାହିଁ ଯେ ! ଓଃ ! ପଇସାର ଦମଡ଼ ! ପଇସାବାଲୁଆ
ଚଷମା ପିନ୍ଧିଛି; ତାକୁ କେବଳ ପଇସାବାଲୁହିଁ ଦିଶିବେ । ଆମପରି
ଅଣାଶୁନିଆ ତା ଆଖିକୁ ଦିଶିବେ କୁଆଡ଼ୁ ? ମାର ଗୋଲ ତା ଭେଜକୁ,
ଛୁଡ଼ି ସେ ତୁଚ୍ଛା କଥା ।

ଜଣେ ଚାହିଁକି ଉଠି କହିଲା—“ଏ, କାହିଁକି ଛୁଡ଼ିଦେବା,
ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି ଯିଏ ଭେଜଭିତରେ ପାଖଲୋକକୁ ଖାଇବାକୁ ନଦିଏ
ତାକୁ ଚଉଷଠି ନର୍କ ଘରବାଲୁ ପଡ଼େ । ସେ ଏତକ ଜାଣିନି, ତାକୁ
କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଏକଥା ଜଣେଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ବିଚାରକୁ ନର୍କ
ଯାହାରୁ ଅଟକାଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ସେ ଜାଣିବା ମାସେ

ଆମକୁ ଅଦରରେ ଡାକ ପଙ୍ଗତର ପହଲି ଧାଡ଼ିରେ ବସେଇ-
ଦେବ ।”

ଜଣେ ବିଦ୍ୱାଂସ କର କହିଲା—“ଆ—ହା—ହା—ହା ଖାଲି
ସେମିତି ଡାକବନି । ସ୍ୱେଶାଲ କାଉଁଁ ଛପେଇ, ନିଜ ହାତରେ କାଉଁଁ
ଦେଇ ହାତଯୋଡ଼ି ଡାକ ନବ ନା ! ଓଲୁକୋଉଁଠିକାର ! ବରଂ ସେ
ଭାବିବ ଦଳେ ଲେଖି, ଡାହାଣ ବେକାର ଖାଇବା ଲୋଭରେ
ଗୋଟାଏ ପେଶନା ଲଗେଇଛନ୍ତି । ଯାହା ଡାକନ୍ତେ ନା ଓଲଟି ତଡ଼ା
ଧରି ଗୋଡେଇବେ ।”

ଏକ ଅଚଳ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଗଲା । ସେ କୌଣସି
ଉପାୟରେ ପଙ୍ଗତର ଠେଲି ପେଲି ବସିବାକୁ ହେବ । ଏଥିରେ
ସମସ୍ତେ ଏକମତ । ସମସ୍ୟାଟା ହେଲା କି ଉପାୟରେ ପଶିବାକୁ ହେବ ।
ଉପାୟ ଦରଶ୍ତା ରୁଲିଲା । ଯୁଦ୍ଧକାଳୀନ ଉପାୟ ଉଦ୍ଭାବନ ଭିତ୍ତିରେ
ସମସ୍ତେ ଉପାୟ ଉଦ୍ଭାବନରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ ।

ଜଣେ ନିଜର ଦହ ମଛୁ ମଛୁ କହିଲା—“ଗୋଟାଏ ବଢ଼ିଆ
ଉପାୟ ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆସିଛି । ଆମେ ଜଣେ ଗୁପ୍ତଚରକୁ ତା ଦଳ
ଭିତର ପୁରେଇ ଦେବା; ସେ ତାଙ୍କ ସହ ଦୋଷ୍ଟି ଜମେଇ କହିବ
ଯେ ଏଠି ବ୍ୟବସାୟ ଫ୍ୟବସାୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ
ହାତରେ ରଖିବା ନିହାତି ଦରକାର । ଏଠି ଚୋର ଡାକୁଙ୍କ ଦାଉ ଖୁବ୍
ବେଶୀ । ଅଦୃଷ୍ଟିଆର ହୋଇ ଟିକିଏ ନଇଁ ପଡ଼ିଲେ ପଛରୁ କାଟି ନେଇ
ଯିବେ । ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୁକାବଲ କରିବାକୁ ଆମେ ଏକା ସମର୍ଥ ।
ଏତକ ଶୁଣିଲେ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମକୁ ମିଶ ବନେଇବା ଲାଗି
ପଙ୍ଗତକୁ ଡାକିବ ।”

ଆଉ ଜଣେ କଥାଟାକୁ ବିବାକ୍ କାଟିଦେଇ କହିଲା—“ବରଂ
ସେ ଆମକୁ ସେଇ ଚୋର ଡାକୁଙ୍କ ସାଥୀ ଖଣ୍ଡ ତର୍କିକଟା ଭାବି ଆଗରୁ
ଦୃଷ୍ଟିଆର ହୋଇ ପୁଲିସ ପାଖରେ ଅଗ୍ରୀମ ଏତଲା ଦେଇଦେବ । ସେ
ଲୋକଟା ନିହାତି ଅପାଠ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟୀ ନୁହେଁ । ତାହା ହୋଇଥିଲେ
ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଅଧ୍ୟାପକ ତାର ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ନଥାନ୍ତ । ସେ ବାଟ ଠିକ୍
ନୁହେଁ ।

ଆଉ ଜଣେ କହିଲା—“ସେଇଟା ଠିକ୍ । ରୁଲି ଯିବା, ସେଠାକୁ
ଯାଇ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଲଇ ପୋଲେଇ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟର

ଉଡ଼ିବେଉର ଅଭିବୃଦ୍ଧି କାମନା କରିବା । ଉଦ୍ଧ ପଡ଼ୋଶୀ ଭାବରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ସବୁମନ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବୁ ବୋଲି କହିବା । ଏଥିରେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ପିଶିଲି ଯାଇ ଆମକୁ ଡାକିବ ।”

ଆଉ ଜଣେ କଥାଟାକୁ ଏକାବେଳେ ନାପସନ୍ଦ କରି କହିଲେ —“ସେ ଲୋକଟା ଶିକ୍ଷିତ ଅଛି । ଅଜଣା ଅଶୁଣା ଲୋକମାନଙ୍କର ଉପରେ ପଡ଼ି ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପଛରେ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଅଭିଯନ୍ତ ଅଛି ବୋଲି ସେ ଭାବିବ ହିଁ ଭାବିବ ।”

ଏମିତି ଅନେକ ପ୍ରସାବ କାଟି ଖାଇଯିବା ପରେ ନିରାଶର କଳାହାଣ୍ଡିଆ ମେଘ ଦୋଟି ଆସିଲା । ଏଡ଼େବଡ଼ ଭୋକଟାଏ ବାସନା ଶୁଣେଇ ଦେଇ ବାଏଁ ବାଏଁ ଚାଲିଯିବ ବୋଲି ଭାବି ସମସ୍ତେ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଲେ । ଏତିକି ବେଳେ ଯେଇ କଳାହାଣ୍ଡିଆ ମେଘ ଚାରି ଗୋଟିଏ ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଲା—“ମା ଭୈ, ତମ ଅଳଲର ଦଉଡ଼ ଦେଖୁଥିଲି । କାହାର ଟିକିଏ ହେଲେ କାଣ୍ଡଜାନ ନାହିଁ । ଥପୁଧର, ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ସେ ପଙ୍ଗତରେ ବସେଇ ଦେବି । ସେ ବାଟ ମୋତେ ମାଲୁମ ଅଛି । ଇଏ ହେଲେ ଥୋପର ଯୁଗ । ଯେ କୌଣସି କାମ କରିବାକୁ ହେଲେ ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଥୋପ ଦରକାର । ଥୋପ ଠିକ ଥିଲେ କାମ ଅଳବତ ହେବ । ଆଜ୍ଞା ନନାଏ ! ତାଙ୍କର ସାହା ସାହା ବରଦ ଶୁଣୁଥିଲ ସେଥିରେ ଗୋଟାଏ ପତରଫ ଦାମ ମୋଟାମୋଟି କେତେ ହେବ ?

“ଆଜ୍ଞା ସାତ ଆଠ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ନୁହେଁ ।”

“ଆମର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୧୦ । ମୋଟ ଅଣି ଟଙ୍କାର ମାମଲା । ନୁହେଁ ?”

“ହଁ ସେଇଆ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଅଣ !”

“ଏ ଅଣିଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ଖୁବ କମ୍ରେ ଚାରିଟଙ୍କା ଥୋପଟାଏ ଦରକାର । ଆମେ ତ ଦଶ ଜଣ ଅଛୁ । କାନ୍ଦୁ ୪୦ ପଇସା ଲେଖାଏଁ । ଥୋପରେ ଯଦି ରୋହି ନଲଗେ ତେବେ ମୁଁ ଚାରି ଦୁଗଣେ ଆଠଟଙ୍କା ଦେଇଦେବି । ମୁଁ ସାହା କହୁଛି କରିଯାଅ । ମୋ କାମରେ ତିମ୍ବଡ଼ ବସଡ଼ ଉଠି କରନାହିଁ । ପଅରିଦନ ତାଙ୍କ ଭୋକ; ମଝିରେ କେବଳ କାଲି ଦିନଟା । କାଲି ଯେ କୌଣସି ମତେ ଥୋପ ପକାଇବାକୁ ହେବ ।”

ସମାଜ ସକାଳୁ ଖେଳ, ଉତ୍ସାହ, କଦଳୀ, କାକୁଡ଼ି ସଙ୍ଗେ ଫୁଲ, ବେଲପତ୍ର ସିନ୍ଦୂର ଆସି ଜମାହେଲା । ବାଗିଚାଟା ସପ୍ତା ହୋଇ ଗୋଟାଏ ଚଉକା ଥିଲା ହେଲା । ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଗୋଟାଏ ଶିଳପୁଆ ସିନ୍ଦୂରରେ ଚିତ୍ରିତ ଓ ନାଲିକନାରେ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଥିଲାଗଲା । ଫୁଲ ମାଳଟିଏ ବା ଲମ୍ବେଇ ଦିଆଗଲା । ଦିନ ଛାୟା ଟା ବେଳକୁ ପୂଜା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ମନ୍ତ୍ର କୁହାଟ ଓ ଦଣ୍ଡପିଟାରେ ଆନଟା ଉଠିଲା ପଡ଼ିଲା । ସାମନା କୋଠା ଘରର ମାଲିକ ଓ ତାର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଜାଣି ପାରିଲେ ଯେ ମେସ୍ତରେ ଗୋଟାଏ କିଛି ପୂଜା ହେଉଛି । କିଛି ସମୟ ପରେ ମେସର ୩୪ ଜଣ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଆଜ୍ଞା ଓ ମଲ୍ ମଲ୍ ଅତି ବିନୟର ସହିତ ନିମିତ୍ତା କଲେ—“ଆଜ୍ଞା ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ଆମ ମେସ୍ତରେ ଟିକିଏ ପାଦ ପକାଇବା ଦୃଷ୍ଟି । ଆମର ଥୋପେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ ପୂଜା ହେଉଛି । ଟିକିଏ ଠାକୁରଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ସେବନ କରି ରୁଲି ଆସିବେ । ଡେଇଁ ହେବନି, ଏଇ ଯିବେ ଆସିବେ । ଆଜ୍ଞା, ସମସ୍ତେ ଆସନ୍ତୁ । ବିଦୁର ଘରକୁ ଚାଲିଯିବେ ବଳେ କଲପରି ଆସନ୍ତୁ ।”

ଏତେ ନମ୍ରତା ! ଏତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ! ଏଡ଼େ ବିନୟ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ସେମାନେ ଉପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କବାଟରେ ରୁକିଦେଇ ସମସ୍ତେ ମେସ୍ତରେ ପଶିଲେ । ଚୌକିରେ ବିରଜମାନ କରିଥିବା ସୁଗୋଭିତ ଥୋପେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କୁ ଅତି ଭକ୍ତିର ସହ ମୁଣ୍ଡିଆମାନ ମାରିଲେ । ଜଣେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଚନ୍ଦନ ମାରିଦେଇ ଗଲା । ଅନ୍ୟମାନେ ଥାଳିଆମାନଙ୍କରେ ସଜା ହୋଇଥିବା ଖେଉଟା କଦଳୀ, କାକୁଡ଼ି ଧରିଲେ ଦେଲେ । ଅତିଥିମାନେ ଶ୍ରେଣୀ ଅପେକ୍ଷା ଭେର ବେଶି ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଓ ଅତିଥିସଜ୍ଜାର ପାଇ ଏକାବେଳେକେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ପ୍ରସାଦ ସେବନ କରି ଫେରିଲା ବେଳେ ନମ୍ରତାର ସୋଟ ଫଟିଗଲା । ସେମାନେ ସେଥିରେ ନିଜ ଘରକୁ ଘାସିଗଲେ ।

X

X

ଘର ମାଲିକ ଖନ୍ଦାଶାଳ ନନାକୁ ଡାକି ପଚାରିଲେ—“ହଇହେ, ଯେତେକ ଆୟୋଜନ ସେଥିରେ ଆଉ ଅଧିକା ଦଶଜଣକର ଚଳିଯିବନି ?

ନାନା ଖୁବ୍ ସ୍ୱାଦିଷ୍ଟ କହିଲେ—“ହଁ ହୋଇଯିବ, ହେଲେ ଆଉ ଟକିଲେ ରାସଗୋଲା ଆଣିବାକୁ ହେବ ।”

ନାନାଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଞ୍ଜୁର ହୋଇଗଲା ।

ଭୂତଭେଳିକା

କୁଞ୍ଜିଆ ବାଡ଼ିର କରମଙ୍ଗା ଗଛଟା ଉଲ ପିଲଟାକୁ ବି ଟକଳା କରିଦେବ । ଖୋଟିଏ ପାଗଲ କରମଙ୍ଗା ପାଟିରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଦାନ୍ତ ଲଗେଇବା ମାତ୍ରର ରସ ପାଟି ଭିତରୁ ଉଠୁଳ ପଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଓ ପେଟ ଓଦା କରିଦେବ । ରସ କଅଣ ଏମିତିଆ ରସ, ସେଗୁଡ଼ାକ ଖଦି ଭଣ୍ଡାର ମହୁ-ଠାରୁ ବଳେ । ଖଟାର ନାଆଁ ଗର ନାହିଁ । ଦି' ଗଣ୍ଡା କରମଙ୍ଗା ଚୋବେଇ ଦେଲେ ବି ଦାନ୍ତ ଜାଣି ପାରିବ ନାହିଁ । ଖଟା ସବୁ ଥିଲେ ସିନା ଦାନ୍ତ ଜାନ୍ତେ ! ଦି'ଗଣ୍ଡା କୁଞ୍ଜିଆ କରମଙ୍ଗା ଯିଏ ଚୋବେଇ ଦେଇଛି, ତା ଆଗରେ ଦୋଳମୁଣ୍ଡେଇ ଟଙ୍କିକିଆ ସରବତ କିଛି ନୁହେଁ । ଗିଲ୍‌ସରୁ ମୁହଁ ବୁଲିଯିବ । କରମଙ୍ଗା ବି ଦେଖିବାକୁ କିଛି ଛୋଟ ନୁହେଁ । ସ୍ୱେଦେଇଁ ସ୍ୱେଦେଇଁ ଦେଖିବାକୁ, ହଳଦି ଗୁରୁଗୁରୁ ହୋଇ ଗଛ ଦିହଯାକ ନଟକ ଥିଲାବେଳେ ଦେଖିଲା ଟୋକାଏ ଘଡ଼ିଏ ତାକୁ ବୁଝି ରହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଟି ବାରମ୍ବାର ଜକେଇ ଆସେ । ଜଣା-ଯାଏ ସତେ ଯେମିତି କରମଙ୍ଗାମାନେ ଟୋକାମାନଙ୍କୁ ଡାକ କହୁଛନ୍ତି, “ଆରେ ପିଲେ, ଆସ, ଚୁଲିଆସ ମୁଁ ଏତେ ଅମୃତ ସଞ୍ଚୟ କରି ରଖିଛି କାହାପାଇଁ ? ଆସ ପିଇଯାଅ ପେଟ ଭରି ପିଇଯାଅ । ଆସ ଗଛରେ ଚଢ଼ିଯାଅ, ନହେଲେ ଆଙ୍କୁଡ଼ିରେ ଡୋଳିନାଅ । କିଛି ନ ହେଲେ ଡେଲଟାଏ ବା ଚୁକୁଲଟାଏ ଛୁଡ଼ିଦିଅ, ଆମେ ଗଛରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ତୁମମାନଙ୍କ ଅଣ୍ଟିରେ ଲୁଚିଯିବୁ । ଆସ ଆସ ଚୁଲିଆସ ଆଉ ଡେରି କରନା ।” ଟକଳା ପିଲଏ କରମଙ୍ଗାର ଏ ଡାକରା ପରିଷ୍କାର ଶୁଣି ପାରନ୍ତି, ତାର ଶ୍ରୀ ଗୁଝନ୍ତି । ବୋଲକରଙ୍କ ପରି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ମନ ନ ଦେଇ କରମଙ୍ଗା ଗଛ ଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ଆଙ୍କୁଡ଼ିଟାଏ ବା ଗୋଟାଏ ଚୁକୁଲର ସହାନ ନେବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି ।

—କିନ୍ତୁ ହେଉ ଇଏ କଅଣ ! ଇଏ କେଉଁ ଅଶୁଭ ପେରୁର ରଡ଼ି । ଘରେ ନ ପଶୁଣୁ ଚୁଲରେ ମୁଣ୍ଡ ଡୋଃ । ଗଛ ପଛ ପାଖ ଗୋଟାଏ ଚୁଲ ଭିତରୁ କୁଞ୍ଜିଆର ଘଡ଼ଘଡ଼ିଆ ରଡ଼ି ଶୁଣିବ “ହଇବେ ମାଙ୍କଡ଼ ପଲ, ଚୁଡ଼ାଲିର ଅବଧାନ ଲୁଣି ପର । ଦି' ପହରେ ପାଠ କୁଆଡ଼େ ଗାଧାଲ ଗଲ । ଦି' ଗୋଡ଼ିଆ ମାଙ୍କଡ଼ତକ ଆସିଗଲେ ପରଗଛରୁ କରମଙ୍ଗା

ବୈର କରିବାକୁ । ଅଳପଇସା ଅବଧାନ ଏଇ ପାଠ ପଢ଼େଇଛି ।
ବୋପାମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟନ କରମଙ୍ଗା କଣି ତୁମମାନଙ୍କୁ ଗିଳିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।
ଉଁଃ ! ଶସ୍ତ୍ରା ପଡ଼ିଛି, ବୋପା ଆଜି ଏଠି ଥିବା ହୋଇଛି । ଚାଲି ଆସିଲେ
ମାଙ୍କଡ଼ ଦଳ ଗଛରୁ ବୈର କରି ଖାଇବେ । ଛୁଡ଼ ଛୁଡ଼, ତୁମ ବୋପା
ମଆଙ୍କ ହାତରେ ଯଦି ତୁମ କାନ ନ ରଗଡ଼େଇଛି ତେବେ ମୋ ନାଆଁ
କୁଞ୍ଜିଆ ନୁହେଁ ।”

କୁଞ୍ଜିଆ ନାଆଁ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ପିଲାଏ ଦେ ଛୁ । ପଡ଼ି ଉଠି
କେମିତି ଯେ ପଳାନ୍ତି ତାର ଠିକ ଠିକଣା ନଥାଏ । କରମଙ୍ଗାର ସୁନ୍ଦର
ରୂପ, ମିଠାଳିଆ ରସରେ ଟକଳା ଟୋକାମାନେ ଏତେ ଦୂର ଭାସି
ଯାଇଥାଆନ୍ତି ଯେ କରମଙ୍ଗାମାନଙ୍କୁ ବୈର ହାବୁଡ଼ରୁ ରକ୍ଷା କରିବା
ପାଇଁ କୁଞ୍ଜିଆ ଯେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଉପାୟ ଖଞ୍ଜିଥିବ, ସେ କଥା
ଏକା ବେଳେ ଡୁଲିଯାଇଥାଆନ୍ତି । ଫଳରେ ଏମିତିଆ ଅଗୁନ୍‌କ
ବୁଝିପାତ ! ଖୋଦ୍ କୁଞ୍ଜିଆ ଯେ ଗଛ ପଛ ପାଖେ ଲୁଚି ରହି ଜଗିଛି
ଏକଥା ଟୋକାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁଛି କୁଆଡ଼ୁ ! ଆଶୁଚଣ୍ଡି ଛୁଣ୍ଡେଇ ପଲେଇ
ଗଲବେଳେ ଟୋକାମାନେ କୁଞ୍ଜିଆକୁ ଅଭିଶାପ ଦିଅନ୍ତି—ତତେ
ଲମ୍ବ ଲଞ୍ଜିଆ ଡଂଶୁରେ କୁଞ୍ଜିଆ । ନିରାପଦ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ
ଟକଳା ଦଳଙ୍କ ମନ୍ଦଣ ବସେ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଏ—ହେ
ଭଗବାନ, କୁଞ୍ଜିଆକୁ ଗୋଟାଏ ଝାଡ଼ା, ଗୋଟାଏ ବାନ୍ତରେ ନେଇ-
ଯାଅ । ତାହାହେଲେ ଆମେ ତା କରମଙ୍ଗା ଗଛରୁ ପେଟମୁରା କରମଙ୍ଗା
ଖାଇ ପାରିବୁ ।”

ଜଣେ ଅଧେ ପ୍ରତିବାଦ କରି କହନ୍ତି—“ଆରେ ହେ, ଯେ ଯଦି
ମରିଯିବ କରମଙ୍ଗା ଗଛର ଯଦି ତା ଭଲ କେହି ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।
ଫଳରେ ଏମିତିଆ କରମଙ୍ଗା ଦେଖିବାକୁ ସାତସପନ ହେବ । ତେଣୁ
ସେ ବଞ୍ଚିରହୁ । କରମଙ୍ଗା ପାଚିଲା ବେଳେ ଖାଲି ସେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ
ଚାଲିଯାଉ ।” କେହି କେହି କହନ୍ତି, “ସେତେବେଳେ କୁଞ୍ଜିଆ ଦରୁ
ପାଦେ କୁଆଡ଼େ ଯିବ ନାହିଁ —”

—ତେବେ ତାକୁ ହାରମାନିଆ ରୋଗ ପକଡ଼ୁ, ବୁଡ଼ା ହୋଇ
ଡାକ୍ତରଖାନା ଯାଉ । ସେଠି ସେ ରହିବା ବେଳେ ସମସ୍ତେ ପାଚିଥିବା
କରମଙ୍ଗା ଗୁଡ଼ିକର ଯଦି ନେବା ।

ଏମିତିଆ ବଲୁଆ ବରୁର ହେବାହିଁ ଯାର ହୁଏ । ପାଗଲ
କରମଙ୍ଗା ଗଛର ସେମିତି ଟହ ଟହ ହୋଇ ହସିବାରେ ଲାଗି ଥାଆନ୍ତି ।

ଟୋକାମାନେ ଡିନେ ଦିନରେ କରମଙ୍ଗା ପାଇବା ପାଇଁ ଆଶା
ଛାଡ଼ି ଦେଲେ । କୁଞ୍ଜିଆକୁ ଲମ୍ବଲୁଞ୍ଜିଆ ଡଂଶିଲ ନାହିଁ କି ତାର
ହାରମାନିଆ ରୋଗ ହେଲା ନାହିଁ । ଟୋକାଦଳ ଶେଷରେ ଅନ୍ଧାର ବନ୍ଦ
କରିବାକୁ ଛାଡ଼ି କଲେ । ଦ'ଡ଼ନଟା କରମଙ୍ଗାଲୋଭା ଭେଣ୍ଟିଆ ବି
ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେଲେ ।

ଦିନେ ସକାଳୁ କୁଞ୍ଜିଆ ଦେଖିଲା, ତା କରମଙ୍ଗା ଗଛରୁ କିଛି
କରମଙ୍ଗା ଯେ କେବଳ ଚୋରି ହୋଇଛି ତା ଦୁହେଁ, ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ତା କୋବି ରୂପ ପଟାଳ, ଶାଗ ପଟାଳ ଶିନ୍ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଛି ।
ପଟାଳରେ ମଣିଷ ପାଦ ଚିହ୍ନମାନ ପଡ଼ିଛି । ମନଟା ତାହାର ଡହଳ
ବିକଳ ହୋଇଗଲା । ଅଳସପଇସେ ରାତିରେ ପଶି କରମଙ୍ଗା ତ ଯାହା
ଖାଇବାର ଖାଇଲେ, ପଟାଳ ଗୁଡ଼ାକ ଯାହା ନଷ୍ଟ କରିଦେଲେ ।

କୁଞ୍ଜିଆର ବିକଳ ଦେଖି ପୁଅ ବୁଝେଇଲା—“ଏମିତି ବ୍ୟସ୍ତ
ହେଲେ କଥା ଆମ କରମଙ୍ଗା ଆଉ ପଟାଳ ଫେର ଆସିବ । ଆଉକୁ
ଚୋରକୁ ଛକି ନେମିତି ପଟାଏ ଦେବା ତାର ଉପାୟ ଛାଡ଼ି କରିବା ।
ତୁମେ ମୁଁ ରାତିରେ ପାଳ କରି ଜଗିବା ।”

ତା'ର କଥା ହେଲା କରମଙ୍ଗା ଗଛ ମୂଳରେ ଥିବା ଚୁକଟାକୁ
ଭଲ କରି ମରାମତି କରଗଲା । ତା ଭିତରେ ଚୁକଟା ଖୁଣ୍ଟି ମୋତି
ଗୋଟାଏ ଖଟିଆ ଭିଆର ହେଲା । ଜଣେ ଖଟିଆ'ର ଶୋଇଲେ ଜଣେ
ପଦାରେ ବେଇଁ ରହିଲା ।

୨୮ ଦିନ ବିତିଗଲା । ଟୋକା-ଭେଣ୍ଟିଆ ଦଳଙ୍କ ପାଟିରେ
କରମଙ୍ଗା ବାଜିବାକୁ ନାହିଁ, ରାତିରେ ଥର ପଶି ପଲେଇ ଆସିବାକୁ
ସମସ୍ତଙ୍କର ବାହାର ସହିଲା ନାହିଁ । କୁଞ୍ଜିଆଟା ଯେ ଠେଙ୍ଗାଟାଏ ଧରି
ଗଛ ମୂଳରେ ଜଗି ବସିଛି ତାହା କିଏ ଜାଣିବ ? କିଏରେ କିଏରେ
ଦେଇ, ଠେଙ୍ଗାଟା ଉଠେଇ ବାବନାଭୁତ ପରି ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ
କ୍ଷେପି ଆସିଲା । ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ସମସ୍ତେ ଛାଡ଼ି ପଲେଇଲେ ।

ଟକଲା ଦଳ ବସି ବରୁର କଲେ, ନା ଏମିତି ବେହୁସିଆର
ହୋଇ ପଶିବା ନାହିଁ, ଆଗ ଗଛ ମୂଳେ କିଏ ଅଛି କି ନାହିଁ ସଠିକ

ଭାବ ନ ଜାଣି ପଶିବା ନାହିଁ । ଆଉ ଏକ ଅଡ଼ିଆ କଥା—ଭବରେ
ନ ପଶିଲେ କିଏ ଅଛୁ କି ନ ଅଛୁ ଜଣାପଡ଼ିବ କେମିତି ? ଜଣେ କହିଲା
—ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ମାମୁଲି କଥା । ବାସ୍ତବ୍ୟ ଗଛମୂଳ ଅଛନ୍ତି
କି ଘରେ ଅଛନ୍ତି ପରୁର ବୁଝିନବା ।

ଆଉ ଜଣେ କହିଲା—ଆହା, ମାଷ୍ଟରକୁ କୁଣ୍ଡା ଦେଇ ବୁଦ୍ଧି
ଶିଖିଥିଲୁ ପରା ! ହଇଜର ଓଲୁଙ୍କ ବୋକରୁ ବୁଝା ! ହଇଜର ତୁ ତ
ବାପେ ପୁଅ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ବୋଲି * ଜଣାଙ୍କୁ ପରୁରଥିବୁ । ସେଦିନ
ଘଟରେ ଲୋର ହୋଇଥିବା ଜଣାପଡ଼ିଲା, ସମସ୍ତେ ତ କୁହାବୋହି
ହେବେ ଆରେ ସେଇ ଓଲିଆଟାଟି ପଚାରି ପଚାରି କରୁଥିଲା ‘କୁଞ୍ଜିଆ
କେଉଁଠି ଅଛୁ ।’ ଏଇଟା ସେଇ ବାଳୁଙ୍ଗା ଦଳଙ୍କ କାମ । ତାଙ୍କଠି
ପୁଲିସ୍ ଜାଣିବ । ଦୋଷାଡ଼ି ନେଇ ଦୁଇଟା ଖୋବଣ ଦେବାମାତ୍ରେ
ସବୁ କଥା ପଦାରେ ପଡ଼ିଯିବ । ସମସ୍ତେ ଧରାଧର ହୋଇ ପାଣିରେ
ବୁଡ଼ି ମଲାପରି ମରିବା । ରଖ ରଖ ତୋ କୁଣ୍ଡାଦିଆ ବୁଦ୍ଧି ।

ଅନ୍ୟମାନେ ଏକ ସ୍ଵରରେ କହି ଉଠିଲେ, ଆରେ ସତ କଥା
ତ, ନାହିଁ ନାହିଁ ସେ ଉପାୟ ଆଉ । ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ଠିକ
କର । ବହୁତ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳେଇ ଜଣେ କହି ଉଠିଲା—“ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ
ବଢ଼ିଆ ବାଟଟାଏ ଦିଶୁଛି । ଶୁଣି ବହୁତ ହୋଇଗଲେ ଆଗ ଗୋଟାଏ
ବଡ଼ ଗୋଡ଼ କୁଞ୍ଜିଆ ଗଛକୁ ଛୁଡ଼ି ଦେବା । ପତରର ଖଡ଼ ଖଡ଼
ଶବ୍ଦରେ ସେମାନଙ୍କ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯିବ । ସେମାନେ ଜରୁର କୁହାଟିବେ
‘ଆବେ କିଏବ ।’ ଚାହିଁଥିଲେ ତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୁହାଟିବେ । ଗୋଟିଏ
ଗୋଡ଼ ନ ହେଲେ ଦୁଇ ତିନିଟା ଗୋଡ଼ ପକାଇବା । କିଛି ଜବାବ ନ
ମିଳିଲେ ବେଧଡ଼କ ତା ବାଡ଼ିରେ ପଶିବା ।

ଏତେ ବଡ଼ ବଢ଼ିଆ ବୁଦ୍ଧିଟା କେମିତି ଯେ, କେଉଁଠି ଏତେ-
ବେଳେ ଯାଏ ଲାଗି ରହିଥିଲା ଆଉ ଠିକଣା ବେଳରେ ଗୁଲ୍‌କରି ଖସି
ପଡ଼ିଲା, ତାହା ଦେଖି ସମସ୍ତେ ତାଟିକା ହୋଇଗଲେ, ଆଉ ଉପାୟ-
ବତାଳିକୁ ବହୁତ ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ।

ପ୍ରଥମଥର ଗଛରେ ଗୋଡ଼ ଫୋପଡ଼ାର ଜବାବ ଆସିଲା “କିଏ
ବେ” ସମସ୍ତେ ଚପଟୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ତା’ପରେ ଦିନେ ଦୁଇ
ତିନିଟା ଗୋଡ଼ର ବି ଜବାବ ଆସିଲା ନାହିଁ । ସେଦିନ ଗଛରେ ସମସ୍ତେ

ମହାନନ୍ଦର କରମଙ୍ଗା ଖାଇଲ । ସକାଳେ ବାପ ପୁଅ ମୁଣ୍ଡ କୋଡ଼ି ହେଲେ । “ଅଳପେଇସବୁତାକ କେମିତି ଜାଣୁଛନ୍ତି ଆମ ନାଟୁ ବୋଲି ।”

ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କୁଞ୍ଜିଆ ଦିନ ପୁଅକୁ କହିଲା — “ଏ କରମଙ୍ଗା ଗଛକୁ କାଟିଦବା । ତାର ଲଗି ଆମର ଗନ୍ଧପରିବା ଖେଳ-ସବୁ ଉଜୁଡ଼ିଲା । ଗଛ ଥବ ନା ସେମାନେ ଆସିବ ।”

ପୁଅ କହିଲା — “ଆଉ କିଛି ଦିନ ଚାକିରବା । ମୋର ମନେ ହେଉଛି ସେହମାନେ ମଝିରେ ମଝିରେ ରାତିର ଗୋଡ଼ି ପକାଉଛନ୍ତି । ଆମେ ପାଟିକଲରୁ ଆଉ ଆସୁ ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁଦିନ ଆମେ ରହୁନୁ ସେଦିନ ଗୋଡ଼ି ପକାଇଲେ ଜବାବ ନେହିଁ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ସେଇଥିରୁ ସେମାନେ ଜାଣି ପାରୁଛନ୍ତି ଅମେ ନାଟୁ । ବାମ୍ ତାପରେ ପଣି ଦେଖିଲା କାମ କରୁଛନ୍ତି ।” କୁଞ୍ଜିଆ ମନକୁ ଲାଟା ପାଇଲା । ଭୂତ ଭେଳିକି ଦେଖାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଥର ଦିଅର ହାଉକି ଖୁଆଇ ଦେଲେ ପୁଅମାନେ ସାବାଡ଼ ହୋଇ ଯିବେ ବୋଲି ବାପ-ପୁଅ ମନ୍ତ୍ରଣାରେ ସ୍ଥିର ହେଲା । ଦୁହଁକ ଦୁହଁ ଭୂତ ବନ୍ଦ କରେଇବା କାମରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ ।

*

*

*

*

ସେଦିନ ରାତିର କରମଙ୍ଗାଲେଖ ଟୋକାକ ଦଳ ଖୁବ୍ ବେଶି ଥାଏ । ରାତି ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ବାରଟା । ଦଳପତି ବାଡ଼ି ଆରପାଖରୁ ଗୋଡ଼ିଟିଏ ଛୁଡ଼ିଲା । ଗୋଡ଼ି ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ପୁଅ ବାପକୁ ହଲାଇ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କରି କହିଲା — ଆସିଗଲ, ଏଥର ତିଆର ହୋଇଯାଅ ।

ଦଳପତି ପ୍ରଥମ ଗୋଡ଼ରୁ କିଛି ଜବାବ ନପାଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼, ତା ପଛକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ପକାଇଲା । ତେବେ ବି ଜବାବ ନାହିଁ । ମହାଆନନ୍ଦର ବାଡ଼ି କଣାକରି ସମସ୍ତେ କିଆରିରେ ପଶିଲେ । ଜଣକ ପାଖରେ ଶ୍ଵେତ ବଡ଼ଟାଏ ବା ଥାଏ । ସେ ଆଗେ ଆଗେ ଗଲା । ଶ୍ଵେତବଡ଼ ପକାଇ ଭଲ ଭଲ ବଡ଼ କରମଙ୍ଗାତକ ତୋଳି ପକେଇବ ବୋଲି ସେ ଚରତର ହୋଇ କରମଙ୍ଗା ଗଛ ପାଖକୁ ଧାଇଁଗଲା । ପଛ ଯକ୍ଷେ ଅନ୍ୟମାନେ ଜଣି ଯାଇଥାନ୍ତି । ଶ୍ଵେତ ବଡ଼ିବାଲା ହଠାତ୍ ଅଟକି ଗଲା । ବଡ଼ ଆଲୁଅଟା ଆଗକୁ ପଡ଼ିଲା ।

“ଏଁ ଇଏ କଅଣ ? କଅଣଟାଏ ହଲୁଛି !” ଗୋଟାଏ ସରକାର ଗୋଖର
 ମାପ ପଥ କରି ପଶା ଟେକିଲା । ‘ବୋପାଲୋ ହାମ୍’ କହି
 ଟୋକାଟା ଚଳିମାଛ ପରି ପଛରେଥିବା ଟୋକାଙ୍କ ଉପରେ ଲେଉଟି
 ପଡ଼ିଲା । ‘ହାମ୍, ହାମ୍’ କହି ତା ପାଟି ଖନି ବାଜିଗଲା । ବିପଦ ଆସିଲା
 ବେଳେ ଏକୁଟିଆ ଆସପ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଭୁଲି ଉପରେ
 ଗୋଟାଏ ଭୁଲ ଶୋଇଥିଲା ନା କଅଣ ଭୁଲ କରି ଉଠି ପଡ଼ିଲା ।
 ସେତିକି ହୋଇଥିଲେ ରକ୍ଷା ଥିଲା । ସେ କଅଣ ସହଜ ଭୁଲ ହୋଇଛି !
 ହୁଉମ୍, ହୁଉମ୍ ଗର୍ଜନ କରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଳଗଛ ପରି ହୋଇ
 ଗଲା । ହାତ ବଢ଼ି ମମେଇଇ ଟୋକାଗୁଡ଼ାକୁ ଧରି ପକେଇବ ବୋଲି
 ସନାଟି ଆସିଲା । ଟୋକାଦଳକୁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳେ କିଏ ! ଏଣେ ବିରଟ
 ଗୋଖରମାପ, ତେଣେ ବାବନା ଭୁଲ, ତାଳଗଛ ପରି ଉଞ୍ଚ, ମାଠିଆ
 ଧରି ମୁଣ୍ଡ, କି ପାଟି ! କି ଦାନ୍ତ ! କହିଁରେ ପୁଣି ହାତ ମେଲେଇଛି ସେ
 ମରୁ ଟୋକାଙ୍କୁ ଏକାଥରକେ କୁଣ୍ଡେଇ ପକେଇବ ! ଆଖି ପିଛୁଳାକେ
 ଏ କି ଭୁତଆ ଚଢ଼କରେ ବାବା ! ଆଉ ଦଳ ଫଳ ପରୁରେ କିଏ, ଆସପ
 ବଞ୍ଚିଲେ ସଇ ! ଇଏ ତା ଉପରେ, ସେ ସ୍ୱା’ଉପରେ ପଡ଼ି ଉଠି,
 ଘୁଞ୍ଚୁର, ଧାଇଁଲେ ବାଡ଼ ପାଖକୁ ! ବାଡ଼ରେ କଣ କରିବାକୁ ଆଉ ବେଳ
 ନାହିଁ । ସେଣୁ ବାଡ଼ ମାଡ଼ିଦେଇ ପଳାଇଲା ପରି ସମସ୍ତ ଫରିକ କଣ୍ଠାର
 ବାଡ଼କୁ ମାଡ଼ିଦେଇ ପକେଇଗଲା । ଜଣେ ବିରଟ ହତଜ୍ଞାନ ହୋଇ ବାଡ଼
 ପାଖରେ ଲେଟି ପଡ଼ିଲା । ତାକୁ ଉଠେଇବାକୁ ସମୟ କାହିଁ ! ଜଣେ
 ତା ହାତଧରି ମୂର୍ଦ୍ଦାର ଘୋଷାଡ଼ି ନେଲା ପରି ଘୋଷାଡ଼ି ନେଇ ଗଲା ।
 ବାଡ଼ ଆରପଟେ କିଛି ବାଟ ଘୋଷାଡ଼ି ନେଇଗଲା ପରେ ଦେଖିଲା ସେ
 ସେଇଟା ଅଭୁତ ଲଙ୍ଗଳା । ଲୁଗାଟା କଣ ବାଡ଼ରେ ଲାଗି ରହିଯାଇଛି ।
 କାହା ପ୍ରାଣକୁ ଲେଉଟି ନାହିଁ ସେ ଯିବ ବାଡ଼ ପାଖକୁ ଲୁଗା ପାଇଁ !
 ଜଣେ ତା ଗାମୁଛା ତା ଅଣ୍ଟାରେ ଗୁଡ଼େଇ ଦେଲା । ଅଧା ଟେକା
 ଅଧା ଘୋଷା କରି ତାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଠାକୁର ଘର ପିଣ୍ଡାକୁ
 ନେଇଗଲା । ଠାକୁର ଘର ସୀମାକୁ ବି ଭୁତ ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ
 ବୋଲି ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଜାଣିଥିବାରୁ ସମସ୍ତେ ଅଟକିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କର
 ଦିହ ହାତ ପୋଡ଼ିବା ସେଇଠି ଜଣାଗଲା । କଣ୍ଠାରେ ଦିହ ହାତ ଚିରି-
 ଇଥିବା କଥା ସେଇଠି ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ଘାଆସବୁ ଭଲ ହେବାକୁ ପ୍ରାୟ
 ଦିନ ପନ୍ଦରଟା ଗଡ଼ିଗଲା ।

କୁଞ୍ଜିଆ ବଳରେ ଯେ ଏକ ମସ୍ତବତ୍ତ ନାଗସାପ ଅଛୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ମହାଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ବାବନାଭୂତ ବଜେ କଲଣି, ସେଇଟା ପୁଟୁର-ପାଟର ହୋଇ ପଦାକୁ ବାହାର ପଡ଼ିଲା ।

ରାତି ହେଲେ କୁଞ୍ଜିଆ ବଳ ବାଡ଼ର ପାଇଦା ଲେଉଟି ମାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ, କରମଙ୍ଗା ଗଛତ ଦୁରର କଥା । କୁଞ୍ଜିଆକୁ ଯା ସୁଅ ଚୁପୁର, ପ, କହିଲା—“ବୁଦ୍ଧି ଖଟଇ ବସନ୍ତର ମୁକାବଲ କଲେ ଏମିତିଆ ଫଳ ମିଳେ । ତୁମ କହିବା ମୁଦାବନ ଗଛଟିକାଟି ଦେଇଥିଲେ କି ଲଭ ମିଳିଥାନ୍ତା ? କୁଞ୍ଜିଆ ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାର କହିଲା—ଠିକ୍ କଥା କହୁଛୁ । ସେ ପାଳ ଦଉଡ଼ର ସାପଟାକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ଗାଡ଼ାଇ ତାବଳ ଭିତରେ ଲୁଚାଇ ଦେ । ମାଠିଆଟାକୁ ବାଉଁଶ ଦହରୁ କାଢ଼ିନେଇ ଖଟତଳେ ଲୁଚାଇ ଦେ । କନା ଗୁଡ଼ାକ ବି ଖୋଲି ଚଉଟେଇ ଘଣି ଦେ । ସେ ଟୋକାଗୁଡ଼ାକ ଜୀବନ ଥିବାଯାଏ ଆଉ ଆଡ଼େ ମୁହଁଇବେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଯଦି ଆଉ କିଏ ଦଳେ ବଲ୍ଲର ପଣିବା ଆରମ୍ଭ କରୁବେ ତେବେ ତୁ ସେହି ପାଳ ଦଉଡ଼ ଫଣାରେ କଳା ସୂତା ବାନ୍ଧି ସୂତା ସହ ଗଛ ଉମରକୁ ଉଠିଯିବୁ । ମୁଁ ପୁଣି ଡେଲଙ୍ଗି ବାଉଁଶର ସେ ହାତ ବାଉଁଶକୁ ବାନ୍ଧି, ଚପା ମାଠିଆ ଭିତରେ ତାକୁ ପୁରେଇ କଳା ଘଟାଟୋପ ଝୁଲେଇ ମୋ କାମରେ ଲାଗିଯିବ । ଯାହା କିଛି ହୁଅନ୍ତା କି ନାହିଁ, ଘଟାଟୋପ ଭିତରେ ପଣି ବାଉଁଶକୁ ଟେକି ଦେବାରୁ ଭୁତଟା ଗୁଡ଼ୁ ଗୁଡ଼ୁ ତାଳଗଛ ପରି ହୋଇ ଯାଉଛି । ଯେତେ ବଡ଼ ଦମ୍ଭିଲା ଲୋକ ହେଲେ ବି ଛୁନିଆରେ ଛେରି ପକେଇବ !

ପୁଅ ହସି ହସି କହିଲା—ଏଗୁଡ଼ାକ ଯଦି କିଏ ଦେଖିନେବ ତେବେ ରକ୍ଷାନାହିଁ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଲୁଚେଇ ଦଉଛି । ଗୋଟାଏ ଟୋକାକୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛୁନିଆ ଜର ଛୁଡ଼ିନି । ନିତି ରାତିରେ ବଳ୍ ବଳଭୁକ୍ତ—“ହାମ୍ ହାମ୍, ବୁତବୁତ ।” ଗୁଣିଆଏଲିଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଗୁଣିଆତ କହୁଛି ସେଇଟା କୁଆଡ଼େ ସହଜ ଭୂତ ନୁହେଁ ।

ସାଙ୍ଗ ଛଡ଼େଇ

ଧାନ-ତଳି ରୋଇବାକୁ କିଆରିର ଆନ୍ଧର ପାଏ ବାକି ।
ପାଣ୍ଡିଆ ଉପରକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଠିକ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଆସି-
ଗଲଣି । ତାର ଘଡ଼ଟା ଏକ ମସ୍ତକଡ଼ି ଘଡ଼ି । ଆକାଶଟା ସେ ଘଡ଼ର
ସୂଚନା ପଟ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ତାର ଘଣ୍ଟା କଣ୍ଟା । ମିନିଟ୍ କଣ୍ଟା ତାର
ଦରକାର ନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚିତ୍ତବଳପୁର ଉଙ୍କି ମାରିଲେ ସେ ଜାଣିଯାଏ
ଛଅଟା ବାଜିଗଲା । ଠିକ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଆସିଗଲ ବାରଟା ବାଜିଗଲା
ଆଉ ପଣ୍ଡିମ ଚିତ୍ତବଳ ନାଲି ପେଣ୍ଡୁଳା ପରି ହୋଇ ପାହାଡ଼ ପଛରେ
ଲୁଚିଗଲ ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଅଟା ହୋଇଗଲା । ତା ଘଣ୍ଟାରେ ଏଇ ତିନୋଟି
ମାସ ସଙ୍କେତ ତାର ଦରକାର ।

ସକାଳ ଛଅଟାରେ ସେ ଖେତକୁ ଯିବ । ବାଗିଚାରେ ଗାଧୋଇ
ପାଖୋଇ ଖାଇବ ଓ ଟିକିଏ ବସ୍ତ୍ରାମ ନେଇ ପୁଣି ଖେତକୁ ଯିବ, ସନ୍ଧ୍ୟା
ଛଅଟାରେ ଖେତରୁ ଘରକୁ ଫେରିବ । ସ୍ୱା'ଛଡ଼ା ଅଧିକ ସଙ୍କେତ
ତା'ର କି କାମରେ ଲାଗିବ ? ଅବଶ୍ୟ ବର୍ଷା ଦିନରେ ବେଳେ ବେଳେ
ତା'ଘଡ଼ ଅତଳ ହୋଇଯାଏ । ସେଥିରେ ତା'ର ବେଶି କିଛି ଅସୁବିଧା
ହୁଏନି । ଅଧଘଣ୍ଟା, ଘଣ୍ଟାଏ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ହୋଇଗଲେ, କାହିଁକି
ଡେରି ହେଲା ବୋଲି ପଚାରିବାକୁ ତା ଉପରେ କେହି ହେଲେ ହାକିମ
ନାହିଁ, କି ତା'ର ହାଜିରା ଖାତାରେ ଗାର ପଡ଼େନି ।

ପାଣ୍ଡିଆ ପେଟ ଟିକିଏ ଟିକିଏ କଅଁ କଅଁ ହେଲଣି । ମନେ
ମନେ ଭାରିଥିଲା, ପୁଅଟା ଘରକୁ ଆସିଛି, ତା ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଗଲେ
କିଆରିଟାର ରୁଆବେଇ ସରିଯିବ । କାହିଁ ! ପୁଅଟାର ସୁରଗବଦ
ନାହିଁ ! ଏଡ଼େବଡ଼ କିଆରିଟାର ପାଏ ବାକି । ଏକୁଟିଆ ରୋଇ ବସିଲେ
ବଜର ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ଲାଗିଯିବ । ଏଇ କିଆରିଟା ପ୍ରତିଦିନେ ଆଉ
ରୋଇ ହବନି । ପୁଅ ଉପରେ ରକ୍ତ ଚୁଡ଼ଳ ଚୋରବେଇ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲା—
ନାଃ, ଘଡ଼ି ଯେତେ ବାଜୁଛି ବାଜୁ, ପେଟ ଯେତେ କଅଁ କଅଁ ହେଉଛି
ହେଉ କିଆରି ପୁର ନ କରି ଯିବନି । ରଗରେ ତମ ତମ ହୋଇ ସେ
କାଦୁଅ ଭିତରକୁ ତଳିଗୁଡ଼ାକ ଗେବି ଦେଇଗଲା । କାଦୁଅରେ ତଳି

ଗେରୁ ନ ଥାଏ ସେ ପୁଅ ମାଇପକ ଆଖିରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଗେର ଦେଇ
ବହୁଥାଏ—“ହେଇ ଦେଖୁଥାଅ, ତମ ପେଟ ପାଇଁ ମୋ ମେଟର ଡାକ
ନ ଶୁଣି କେମିତି କାମ କରୁଛି । ଆଉ ତମ ନିକଟତର ମୋର
ସାଥୀ ହେଉନ କି ମୋତେ ପଛରୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ଅଣ୍ଟାଉନ ।”

ଗଗର ନିଆଁଟା ଚଳାଇଲା ନିଆଁଠୁ ଆହୁରି ଟାଣ । କୋଇଲି
ନିଆଁରେ ଚାଲିବ ସେହିନ୍, ସେତିକି ନୋରରେ କାମ କରେ, ରାଗ
ନିଆଁରେ ଚାଲିବ ତା’ଦିନ ସେହିନ୍ କି ତା’ଠାରୁ ପ୍ରଖରତର ବେଗରେ
କାମ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସିଲାଇ ସେହିନର ଛୁଆଁରେ ତା’ଦ୍ଵାରା
କାଦୁଅକୁ ଫୋଡ଼ି ପକାଇଲା । ଫଳରେ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟାର କାମ ଘଣ୍ଟାକରେ
ଖତମ ହୋଇଗଲା । କାମ ସାରି ଧୁଆଁଧାଉ ହୋଇ ଟିକିଏ ‘ଝାଲ
ମାରିଲା । ଅଣ୍ଟାରୁ ଗୋଟାଏ ଛୋଟ ଶିଶି କାଢ଼ି ତହିଁରେ ଥିବା ତେଲ
ଦିଅ ମୁଣ୍ଡରେ ଘଷି ଦେଲା । ପୋଖରୀର ଗାଧାଉ ପାଖାଉ ଘରେ
ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା । ଗାମୁଛା ଲୁଗା ଦଉଡ଼ିରେ ଶୁଖାଇଲା ବେଳେ ଭାରିଜା
ପଚୁରିଲା । “ଆଜି କାହିଁକି ଏତେ ଡେରି ହେଲା ?”

“ଝୁଝ, ଲଟ ସାହାବାଣୀ ପଚୁରିଦେଲା—କାହିଁକି ଏତେ
ଡେରି ହେଲା ?”

“ସୋଗଣୀଖିଆଟା ମୋ ଉପରେ କାହିଁକି ବରିକି ଉଠୁଛୁ ମ,
ମୁଁ କଅଣ କରିପକାଇଲି କି ?”

“ତୁ କରିବୁ ସେ ଯେଉଁ ପୁଅ ରତନ ଖଣ୍ଡିକ ବେଇଛୁ
ସେଇ କରିବୁ ।”

“କଅଣ ହେଲା, ସେ ତ ଇସଗୁଲରୁ କାଲି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ।
ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତା’ ସାଙ୍ଗ ଗୋବର ଘରକୁ ଯାଇଛଲା । ରାତି ବାର-
ଟାରେ ଆସି ଶୋଇଲା । ମୁଣି ବଡ଼ ସକାଳୁ ଉଠି ଚାଲି ଯାଇଛି । ସେ
କେତେ ବେଳେ କଅଣ କଲା ? ତୁଜାଟାରେ ତା ଉପରେ ରବିବେ-
ଶବେଇ ହଉଛି କାହିଁକି ?”

“ଆରେ ଏଇଟା କି ଅଖାଡ଼ୁ ମାଇକନିଆଟା ମ ! ହଇଲେ ସେ
ଆସି ଗୋବର ସାଙ୍ଗ ଘରକୁ ଯାଇଛଲା । ବିଧାତା ତାକୁ କହିଲାନି କି

ବୋପାଟା କଥାରେ ଏକୁଟିଆ ଦାଣ୍ଡ ଦେଉଛି, ଯାଏ ତା' ସାଙ୍ଗରେ
ଟିକିଏ ହାତ ଲଢେଇଦିଏ । ଆଜି ସକାଳୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇ
କଥାରେ ପଶିଥିଲେ କାହିଁ କେତେବେଳଠାରୁ କାମ ସରିନାହିଁ ।”

“କାହିଁକି ମ ଏତେ ଶରଧା, ସେ ନ ଆସିଥିଲେ କଅଣ କର-
ଥାଆନ୍ତୁ ? ଏବେ ଜାଣି ସେ ଆସିନ, ଦେଖା ଗୋ ଖାତୁ ପଶିଆ,
ଦେଖା ।”

“ଧେର, ଏ ହୁଣ୍ଡିଟାକୁ ମଣିଷ କଅଣ ବୁଝେଇବ । ଆଲୋ
ରାଣି ! କଥାରେ ଶେଇବା ଦି'ଜଣକର କାମ ଥିଲା । ପୁଅକୁ ଦେଖିଲୁ
ମୁଁ ଆଉ ଯାହାକୁ ଠିକ୍ କରିଥିଲି ତାକୁ ମନା କରିଦେଲି । ଭାବୁଥିଲି
ବୋପା-ମୁଅ ଦୁଇଟି ଲାଗିଯିବା, ମିଛରେ କାହିଁକି ଭଲ ଟଙ୍କା ଗଣିବ ।
ଛତରଟା କାହିଁକି ଟିକିଏ କଥାର ମାଡ଼ବ । ସେ ଗୋବରାଠୁ କି ରସ
ପାଇଛି ନେଜାଣି, ଦିନ ନାହିଁ ରାତି ନାହିଁ ସବୁବେଳେ ତାର ପାଖରେ ।
କି ଅଲଗା ଅସରନ୍ତି ଗପ ଗପନ୍ତି କେଜାଣି !”

“ଯଦି ଜୋର ଲାଗୁ ଥିଲା ସେ ସେ ଚାଷକାମ କରିବ ଯୋଗୋ-
ଶୀଖିଆ ତାକୁ ଇସ୍ତୁଲକୁ ପଠେଇଲୁ କାହିଁକି ? ଘରେ ଅଟକେଇ
ରଖିଲୁନି ।”

“ଏ ରାଣିଟା ଅଗଥାଉ ବୁଝି ପକେଇଲା । ହଇଲେ ସିଏତ
ମାଟିକି ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଲଙ୍ଗଳାମୁକୁଳା ହୋଇପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ବି ଏଭଳି,
ଆମର ମାଟି ହେଲା ଜୀବନ । ସେଇ ମାଟିକି ସିଏ ପଡ଼ିବ, ମାଟିକି ଭଲ
ଭାବରେ ଚାହିଁଯିବ । ଛତରଟା ମୋତେ ଏମିତି ଠକିବ ବୋଲି କିଏ
ଜାଣିଥିଲା ? ମାଟିକି ମାଟିକି ବୋଲି ନାହିଁ ଯାଉଥିଲା, ମାଟିକିରେ ପଶିଲା ।
ଏବେ ତ ତା ପାଦରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ମାଟି ଲାଗୁନି । କି ମାଟିକି
ପାଠ ! ହଉ ହଉ ଯା ହେବାର ହେଲାଣି, ଭାତ ବାତ । ସେ ଟୋକାଟା
ଯାହା କରୁଛି କରୁ । କି ମିଳିବ ସେ ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼ିଆରୁ ।”

ଭାତ, ଭୁଣ ବାଡ଼ିଦେଇ ଭାରିଜା କହିଲା—“ହୁଅବା ତୁ ଖାଇ
ଦବୁଟି, ସେ ଯାହା କରୁଛି କରୁଥାଉ । ବେକରେ ପଡ଼ିଲେ ବଳେ
ବଜେଇ ଶିଖିବ । ତୁ ତ ହଜାର ଥର ବୁଝେଇଲି, ମୁଁ ତ ହଜାର
ଥର ବୁଝେଇଲି । କାହିଁରେ ତ ନୋହୁଲା ।”

“ଗୋବରା ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଜଡ଼ବୁଟି କରିଛି । ତା ନ ହେଲେ ଏମିତିଆ ସାଙ୍ଗପୁଞ୍ଜା ଦୁନିଆରେ କୋଉଠି ଦେଖାନାହିଁ । ଗାଆଁକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ସେଇ ଜଡ଼ବୁଟି ତାକୁ ଗୋବରା ପାଖକୁ ନାକରେ ଭୁଣ୍ଡ ଦେଇ ଦିଡ଼ିଦାଡ଼ିଆ ଘୋଷାଡ଼ି ନେଉଛି । ବେଗର ଜଡ଼ବୁଟିରେ ଏମିତିଆ କାମ ହୋଇନି କି ହବନି ।”

“ମୁଁ ତ ସେଇଆ ଭାବୁଛି । ତାଠି ତ ଜଡ଼ବୁଟି କାମ କରୁଛି, ସେ କଅଣ କରିବ ? ତା ଉପରେ ରାଗି କି ଲାଭ ! ସତରେ ଏଇଟା ଭାରି ନାଶ୍ନା କଥା । ସବୁବେଳେ ଗୋଟାଏ ତା ଘରେ ପାଇଁ କାହିଁକି ପଡ଼ିଥିବ ! ଏହାର ଗୋଟାଏ କାଟପାଣି ଶୀଘ୍ର କରିବାକୁ ହେବ । କାଟପାଣି କରିବାରେ ଡମେଇ ଘାଷରିଆର ଖୁବ୍ ନା ଡାକ । ତାକୁଇ ଧରିବାକୁ ହେବ ।”

ଘଇତା ମାଇପ ଦୁହେଁଠିକ୍ କଲେ ଯେ ଏକା ଡମେଇ ଦୁହେଁରୁଆ ଏ କାମକୁ ଭୁଲାଇ ପାରିବ । ପୁଅ ଉପରୁ ବାପର ରାଗ ବି ଉତ୍ତରାଇ ଗଲା । ପୁଅ କିଛି ନିଜ ମନକୁ ଅବାଗିଆ ହୋଇନି । ଜଡ଼ବୁଟି ତାକୁ ଏମିତିଆ କରଉଛି । ଗୁଣିଗାରଡ଼ ପାଖରେ ଟୋକାର କି ରୁଣ !

ରାତିରେ ବାପା ବୋଉଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପୁଅର ଭେଟ ହୋଇଗଲା । ବାପା କଅଁଳେଇ ପଚାରିଲା—“ହଇରେ ନାହିଁଆ, ଏତେବେଳେଯାଏ କୋଉଠି ଥିଲୁ କରେ ?”

“ବାପା, ସହରର କୋଲାହଳ, ଜନଗହଳ, ଆହୁତିହୁକ ଓ ସହାନୁଭୂତିହୀନ ଲୋକଙ୍କର ଜାଲଫିସାଦ, ସମାଜ ବଂଚାଧୀ ଲୋକମାନଙ୍କର କୁସୂକ ହିସ୍ତାକଳାପ ଦେଖି ଦେଖି ମୋର ପ୍ରାଣ କଣ୍ଠାଗ୍ରତ ହୋଇଗଲାଣି । ତତୁଦ୍ଦିଗରେ କେବଳ କୋଠା, ସଡ଼କ, ସାନବାହାନର ଧମ୍‌ଧମି ଓ ବକଟ ଚକ୍ରାର ମୋଡେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଲାଣି । ରାଧାନାଥଙ୍କ ଚିଲିକାରେ ଯେଉଁ ମନୋହର ପ୍ରକୃତିର ରସ ଦେଖିଲି ତାହାର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ସହରରେ ପାଇଲି ନାହିଁ, ମୋର କବିପ୍ରାଣ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେଇଥିଲାଗି ଦିନେ ଅନ୍ଧ ଅବସର ମିଳିଲେ ମୁଁ ଧାଇଁ ଆସେ ମୋର ଅତିପ୍ରିୟ ଗାଆଁକୁ, ନିଜକୁ ହଜାଇଦିଏ ପ୍ରକୃତିର ଶାନ୍ତିପ୍ରଦାୟକ କୋଳରେ । ମୋର ଅନ୍ତଃବିଦ୍ୟା କେବଳ ଗୋବରା ବୁଝେ । ତେଣୁ ତାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଭୁଲମୁଣ୍ଡିଆ ପାହାଡ଼

ସଇତାନ ତୋଟା, ପିଣାଚ ଶୀ.ପାଟ, ଆଉ ସେଇ ବଡ଼ ଚରଗୁଣୀ ବସା
ବରଗଛ ମୁଠଳ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ବସେ । ବ୍ୟାକୁଳ ପ୍ରାଣ ମୋର ଶାନ୍ତ
ହୋଇ ଆସେ । ଆମ ସ୍କୁଲରେ ମୁଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି ରୂପେ ପରିଚିତ ।
ମୋ କବିତାର ସମସ୍ତ ଉପାଦାନ ମୁଁ ଏହି ସବୁ ସ୍ଥାନରୁ ଆହରଣ
କରେ । ନିଷ୍ପତିଟି, ନିର୍ମଳ ହୃଦୟ ଗୋବରା କେବଳ ମୋତେ ଏଥିରେ
ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ ତାର ସଙ୍ଗ ଛୁଡ଼ି ପାରେନା ।
ତାର ନିରୁତ୍ତମ କଥାଗୁଡ଼ିକ ମୋ ପାଖରେ ଉଠି କୁ କରିଦେ । ତେଣୁ
ମୁଁ ତାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ସେ ମୋ କାବ୍ୟ ଜୀବନର ...”

ପାଣ୍ଡିଆ ଆଉ ସମ୍ଭାଳ ପାରିଲାନି । ପାଟି କରି ଉଠିଲା—
“ଆଉ ଆଉ, ଗଣ୍ଡପନା । ଯା ଯା ଶୋଇ ପଡ଼ିବୁ ।

ନାଣ୍ଡିଆ ଦାଣ୍ଡଘର ପିଣ୍ଡାରେ ମସିଣା ପକେଇ ସୁଲୁସୁଲିଆ
ପବନରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତେଣେ ଘର ଭିତରେ ତା ବାମା
ବୋଉଙ୍କର ଗହନ ମନ୍ତ୍ରଣା ଚାଲିଲା ।

“ଦେଖିଲୁଟି ଜଡ଼ିବୁଟି ନ ହେଲେ ଭୂତପ୍ରେତ ନ ଗ୍ରାସିଲେ
ଏମିତିଆ ବାରଗୁଡ଼ିକଆ କଥା କିଏ କହେ । ମୁଁ ତ ତା କଥାରୁ କିଛି
ବୁଝି ପାରିଲାନି ! ଗୋବରା ଜଡ଼ିବୁଟି ଯାହା କରିବାର କରିଛି,
ତେଣୁରେ ପୁଣି, ତାକୁ ନ ଯିବା ଥାନକୁ ନେଇ ଭୂତ ପ୍ରେତ ସବାର
କରେଇ ଦେଇଛି । ଟୋକାଟାକୁ ସାରିଦେଇଛି । ଆସ୍ତି ତୁ କିଛି ତା
କଥାରୁ ବୁଝିଲୁ ? ମୁଁ ସିନା ଚାନ୍ଦାଳ ମାଡ଼ିନି, ତୁ ତ ଚାନ୍ଦାଳ ମାଡ଼ିଥଲୁ
କୁଆଡ଼େ ପ-ପ ଯାଏ ପଡ଼ିଥଲୁ, ତୁ କହିବୁଟି କଅଣ ବୁଝିଲୁ ?

“ରୋପାଟା ବୁଝିବି । ମଣିଷ କଥା ଜହଲେ ସିନା ବୁଝିବି । ସେ
ଯୋଉ ଥାନ ନାଆଁ ସବୁ କହିଗଲା ସେଠିକି ଦିନ ଦି ପହରେ ବି କେହି
ଯାଆନ୍ତିନି । ଭୂତପ୍ରେତ ସବୁ ତାକୁ ଗିରାସି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଇମାନେ
ତା ଭିତରେ ଥାଇ ଖୋଲୁଟି କଥା କହୁଛନ୍ତି । ସେ କଥା ସବୁ ଡମେଇ
ଦୁଷ୍ଟରୁଆ ବୁଝିବ ଆଉ; ତାର କାଟିପାଣି କରିବ ।

ବଡ଼ ଭୋରରୁ ଯାଇ ତୁ ଡମେଇ ଦୁଷ୍ଟରୁଆକୁ ଡାକିଆଣ ।
ମୋ ଛୁଆଟାକୁ ସାରି ଦେଲାଲେ ।

ସକାଳେ ଡଃମେଇ ନଆସି ପାଣ୍ଡିଆ ହାତରେ ଗୋଟାଏ ଡେଉଁରୀଆ ଦେଲା । ନାଣ୍ଡିଆ ଡେଉଁରୀଆ ଦେଖି କହିଲା, “ବାପା, ମୁଁ ଏ ସବୁ କୁମ୍ଭାଚରକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦିଏ ନାହିଁ । ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମୁଁ ଅକ୍ଷମ ।”

ପୁଣି ସେଇ ଖୋଲଟି କଥା ! ପାଣ୍ଡିଆ ପୁଣି ଧାଇଁଲା ଡମେଇ ପାଖକୁ । ଡଃମେଇ ସବୁ ଶୁଣି କହିଲା—“ସଇକାର ଜାନ୍ତୁଆର ତା’ଠେଇଁ ସବାର ହୋଇଛି । ଡେଉଁରୀଆ ମୁଁ ଦେଇଛି ବୋଲି ଜାଣିଗଲା । ଆଉ ରଖେଇ ଦିଅନ୍ତା ! ହଉ ମୁଁ ନିଜେ ଯିବି ଭୁଲ ।

ନାଣ୍ଡିଆକୁ ତା ବୋଉ ବାଧା କରି ବସାଇଥାଏ । ଡଃମେଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ନାଣ୍ଡିଆକୁ ଖୁବ ଗାରଡ଼େଇ ରୁଣ୍ଟି କହିଲା—“ଆଲେ ଆଲେ, ଇଏତ ସଇତାନ ତୋଟାରେ ଥିବା ମାଦଳ ମୁଣ୍ଡା ଗରସିଛି । ଗୋବରା ବି ବଂ । ପାଦତଳୁ ମନ୍ତ୍ରର ବାଲି ନେଇ ତା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ପକେଇ ଦେଇଛି ।”

ନାଣ୍ଡିଆ ରାଗିଯାଇ କହିଲା—“ନନ୍ଦେନ୍ଦ୍ର, ରାଖେଲ୍, ଡେଉଲ୍ କୋଉଠିକାର, ନାଷ୍ଟି, ରଷ୍ଟିକ ।”

ଡଃମେଇ ଖୁସି ହୋଇ ଯାଇ କହିଲା—“ହଁ, ମୁଁ ଠିକ୍ ଚିହ୍ନିବି ସଇତାନ ତୋଟାର ମାଦଳ ମୁଣ୍ଡା ନ ହେଲେ ଏମିତିଆ ଖୋଲଟି କଥା ମୁହଁରୁ ବାହାରି ନ ଥାନ୍ତା । ଯିବଟି ମୋ ଦର ପାଖରୁ ଦୁଷ୍ଟର ଲଣ୍ଡି ନେଇ ଆସିବ । ଦୁଷ୍ଟର ଲଣ୍ଡିର ଧୂପ ଦେଲେ ଆଉ ନିଜେଇ ଧୋବଣୀର ମନ୍ତ୍ରରେ ଦିହ କଳିଦେଲେ ପିଲାଟା ଝାଡ଼ୁଡ଼ୁ ହୋଇ ସଫା ହୋଇଯିବ । ଯା ଶୀଘ୍ର ଲଣ୍ଡି ଆଣ ।”

ମୁଖ ବିକୃତ କରି ନାଣ୍ଡିଆ ଉଠିଯାଉଥିଲା । ତା ବୋଉ ନେହେରୁ ହୋଇ ରାଗି ନିୟମ ପକେଇ ବସେଇଲା । ହେଲେ ନାଣ୍ଡିଆ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା—“ଈଡ଼ିଅଟ, ଫୁଲ୍, ବୁଲ୍ ହେଉ, ହେଲ୍ କୁ ଯା । ଗୋଟାଏ ନବରଙ୍ଗ କାଡ଼ୁଛି ।”

ଡଃମେଇ ଖତେଇ ହୋଇ କହିଲା—“ରହ ରହ, କେତେ ଖୋଲଟି କହୁଛୁ କହ । ଦଶରଙ୍ଗ ତୋତେ ଦେଖାଇ ଦେବି ରହ ।”

ଦୁଷ୍ଟର ଲାଣ୍ଡି ଧୂପଦାନ ନିଆଁ ଉପରେ ଥିଲା ଦେଲା ।
 ଫକ୍‌ଟିଆ ଗରି ଆନଟାକୁ ଫଟେଇ ଦେଲା । ଉମେଇ ନତେଇ
 ଧୋବଣୀର ଆଜ୍ଞା ପାଠ କରି ନାଣ୍ଡିଆ ମୁହଁ ପାଖରେ ଧୂପ ଦେଖେଇ
 ଦେଲା । ଅ-ଅ ହୋଇ ନାଣ୍ଡିଆ ମେଞ୍ଚାଏ ଛେପ କାଢ଼ି ପକେଇଲା ।
 ଉମେଇ ଉତ୍ତପ୍ଳୁ ହୋଇ କହିଲା “ଜଡ଼ବୁଟିର କାମ ସଫା ହୋଇଗଲା ।
 ଏଥରକ ତୁ ପିଲାକୁ ଗୁଡ଼ ତୋ ଆନକୁ ଯିବୁ କି ନାହିଁ କହ ।” ନାଣ୍ଡିଆ
 ଦେଖିଲା ଏପରି ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧା ଅସିଷ୍ଟିତ ଜାନୁଆର ପାଖରେ ତେର-
 ମେର ହୋଇ ଲଭ ନାହିଁ । ତାକୁ କପରି ଶୀଘ୍ର ବିଦାୟ କରିବ
 ସେଥିଲାଗି କହିଲା—“ହଁ ମୁଁ ଚାଲିଯିବି, ତୁ ଯା ।” ଏହା କହି ଶ୍ରେବ
 ଖାଇଲା ପରି ବାହାନା କରି ବୋଉ ଉପରକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ି ଆଖିବୁଜି-
 ଦେଲା । ଉମେଇ, ପାଣ୍ଡିଆ ଆଉ ତା ଭାରିଜା ଭିନିହେଁ ଖୁସ୍ । ଚାରିଆଡ଼ା
 ପଇସା ନେଇ ଉମେଇ ଚାଲିଯିବା ପରେ ନାଣ୍ଡିଆ ଆଖି ଖୋଲିଲା ।
 ବାପା ବୋଉଙ୍କୁ ଆଉ କିଛି କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ଭାବି ଚୁପ୍ ରହିଲା ।
 ବାପା ବୋଉ ମନେ ମନେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଖୁସିଟା
 ମାତ୍ର କେତେ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମଉଳି ଗଲା । ଖାଇପିଇ ସାରି ନାଣ୍ଡିଆ ଟୁଙ୍ଗ୍
 ଟୁଙ୍ଗ୍ ହୋଇ ଗୋବରା ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲା । ପାଣ୍ଡିଆ ଓ ତା ଭାରିଜା
 ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ଗୁମ୍ ହୋଇ ବସିଗଲେ ।

ଗୋବରା ସାଙ୍ଗ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ନ ଛଡ଼େଇଲେ
 ପୁଅ ଆଶା ଗୁଡ଼ିବାକୁ ହେବ ଜାଣି ଦୁହେଁ ହାଉଳି ଖାଇଗଲେ ।
 ଶେଷରେ ପାଣ୍ଡିଆ ଗାଆଁର ଅଉଳ ନମ୍ବର ବଜାର ଟୋକା ରତନାର
 ଶରଣ ପଶିଲା । ରତନା ତାକୁ ଅଉୟ ଦେଇ ଖରାଦିନ ଛୁଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ଥୟ ଧରିବାକୁ କହିଲା ।

X

X

X

X

ଖରାଦିନ ଛୁଟିରେ ନାଣ୍ଡିଆ ଗୋବରା ପୁଣି ଏକାଠି ହେଲେ ।
 ରତନା ମଉଳା ବେଳକୁ ଟାକି ରହିଲା । ଦିନେ ନାଣ୍ଡିଆ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ
 ରତନା ଗୋବରା ପାଖକୁ ଯାଇ ଆଉଁସ୍ ସାଉଁସ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ଗପିଲା । ଏତିକି
 ବେଳେ ନାଣ୍ଡିଆ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ନାଣ୍ଡିଆକୁ ଆସିବାର ଦେଖି
 ରତନା ଗୋବରା କାନରେ କଅଣ ଫୁସ୍ ଫସ୍ କରି କହି ଦେଇ
 ଛୁନିଆରେ ପଲେଇଗଲା ପରି ଦଉଡ଼ି ପଲେଇଲା । ନାଣ୍ଡିଆ

ଆସି ପରୁରଲ “ସେ ବଜାର ଟୋକାଟା ତତେ କଅଣ କହୁଥିଲ କରେ ?”

“ସେ କଥାର ଅଗମୁଳ କିଛି ଅଛି ?”

“ହଁ, କଅଣ ଜାନରେ ପୁଅ ପୁଅ କରି କହି ଦେଇଗଲା ।”

“କଅଣ ମିଳିବ ସେଥିରୁ, କହିଲ ନାଣି ଆକୁ କିଛି କହିବୁନି ?”

“କୋଉ ବିଷୟ ନ କହିବାକୁ କହିଲ ?”

“କିଛି କଥା ନାହିଁମ । ଭୁଞ୍ଜାଟାରେ କହିଲ ନାଣି ଆକୁ କିଛି କହିବୁନି ।”

“ହେଃ, କଅଣ ଗୋଟାଏ କହି ଚାପରେ ସିନା କହିଥିବ ସେ ନାଣି ଆକୁ କିଛି କହିବୁନି । କଅଣ ନ କହିବାକୁ କହିଲ ?”

“ତୋ ବିଷୟରେ କିଛି ହେଲେ ନ କହି ଖାଲି କହିଲ ନାଣି ଆକୁ କିଛି କହିବୁନି ।”

“ଆଉ କାହା କଥା କହୁଥିଲ ?”

“ସେ କଥାରେ କଅଣ କିଛି ମୂଲ୍ୟ ଅଛି ସେ କହିବ ?”

“ସେଇ ଅମୂଲ୍ୟ କଥାଟା କଅଣ କହୁନୁ । ମୁଁ କଅଣ ତୋତେ କାମୁଡ଼ି ପକେଇବି । କଥାଟା ଲୁଚେଇଛୁ କାହିଁକି ?”

“ହେବୁ, ଲୁଚେଇବି କାହିଁକି ମ । ଦିନେ ନାହିଁ କାଲେ ନାହିଁ ହଠାତ୍ ଆସି କହିଲ—ସରରେ ଗୋବର ଜାଣିଛୁ ନା ଅମୁକ ସମୁକ ଘରକୁ ହରଦମ୍ ଧାଉଁଛୁ ବୋଲି ତମୁକ ତାକୁ ଛେଡ଼ିବ ବୋଲି ଛକିଛୁ । ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ବଜାରଟାଏ । ତାକୁ କହିଲି—“ସେଗୁଡ଼ାକ ମତେ କାହିଁକି କହୁଛୁ ?” ତୋ ରସ୍ତାରେ ତୁ ଯା । ମୋତେ ସେ ଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେନି । ସେଇଠୁ ତ ତୋତେ ଦେଖି—ନାଣି ଆକୁ କିଛି କହିବୁନି କହି ଦଉଡ଼ି ପଳେଇଲ ।”

“ଅମୁକ, ସମୁକର ନାଁ ତ ପୁଣି କହିଥିବ ।”

“ହେବୁ ସେ ବଜାର ଲପଙ୍ଗା କଥାରେ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉଛୁ କାହିଁକି ?”

“ତା କଥାରେ ମୁଁ ମୋଟେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉନି; ଗୁରୁତ୍ବ ତୋ କଥାରେ, ତୁ ସେପରି ଅଧେ କଥା ପେଟରେ ରଖି ଅଧେକଥା ଓକାଳୁଛୁ ସେଇଥିରେ ।”

“ହେ ଭଗବାନ, ଲୁଚେଇଲି କଅଣ ? ସେ ଯାହା କହିଥିଲା ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ତ ଏବୁ ହିଲି । ଲୁଚେଇଲି କେଉଁଠି ?”

ନାଣ୍ଡିଆ ମନେ ମନେ କଥାଟାର ସାରସ୍ତଙ୍କ କରିନିଲା । ରତନା ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହାତରେ ତା ବରୁଣରେ ଗୁଡ଼ାଏ କିଛି କଥା ଗୋବରା ଆଗରେ କହିଲା । ଗୋବରା ତାକୁ ସେ ସବୁ ଲୁଚେଇଛି । ସେତକ କହିଲେ ଅସଲ କଥାଟା ପଞ୍ଜାବରେ ପଡ଼ିବନି କେବଳ ସେତକ କହୁଛି । ଗୋବରା ମନରେ କପଟତା ଦେଖା ଦେଲାଣି ।

ସେ ଦିନ ଗୋବରା ନାଣ୍ଡିଆଙ୍କ କଥାବାଣ୍ଟାରେ ଉଷ୍ମତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଶୀତଳତା ଦେଖାଦେଲା ।

ପରଦିନ ରତନା ଡବଲ ବାଣ ଗୁଡ଼ିଲା । ତାର ଜଣେ ଚର ଏଣେ ନାଣ୍ଡିଆକୁ କହିଲା ଯେ ରତନା ଆଉ ଗୋବରା ଦୁହେଁ ଚରିଗୁଣୀ ବସା ବରୁଣଛ ମୂଳେ ବସି କଅଣ ଗୋଟାଏ ଗନ୍ଧନ କଥା ପକେଇଥିଲେ । ତେଣେ ଆଉ ଜଣେ ଚର ଗୋବରା କାନରେ କହିଲା ଯେ ରତନା ଗୋବରା ବରୁଣରେ ନାଣ୍ଡିଆ ଆଗରେ କଅଣ କହୁଥିଲା ।

ଏହାପରେ ଗୋବରା ନାଣ୍ଡିଆ ଭେଟ ବେଳେ ଗୋବରା ଆଗରୁ ପରୁର ପକେଇଲା—“ହଇରେ, ରତନା ମୋ ବରୁଣରେ କଅଣ ତୋ ଆଗରେ କହୁଥିଲା ?”

ନାଣ୍ଡିଆ, ଗୋବରାଙ୍କ ଏପରି ଏକ ମନଗଢ଼ା କଥାକୁ ପୂର୍ବର କପଟତାକୁ ଲୁଚେଇବାର ଏକ କୌଶଳ ବୋଲି ଭାବି କହିଲା—“କାହିଁକି ସେ ପରା ଆସି ତୋତେ ସେ କଥା କହିଛି, ମୋତେ ପରୁରୁକୁ କାହିଁକି ?”

ମାତ୍ର ଦି ଗୁରୁ ଦିନ ପରେ ନାଣ୍ଡିଆକୁ ତା ବୋଉ ପରୁରଲା—କରେ ଗୋବରା ଘରଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲୁ କରେ ?” ତମ୍ଭ ସାପ ପରି ପିଁ କରି ଉଠି ନାଣ୍ଡିଆ କହିଲା—“ତା ନାଁ ଧରନା, ସେଇଟା ଅମଣିଷ, ଅବଶ୍ୟାସୀ, କପଟିଆଟାଏ ବୋଲି ଆଜିଯାଏ ଜାଣି ନଥିଲି ।”

ଗୋବରାକୁ ତାର ଘରେ ପରୁରଲେ—“କରେ ନାଣ୍ଡିଆ କାହିଁକି ଆଉ ଆସୁନି ?” ଗୋବରା ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା—“ନ ଆସୁ, ମୋର କଅଣ ଅଣେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିବ ସେ, ଏମିତିଆ ଅବଶ୍ୟାସୀ କପଟିଆର ପାଖ ମାଡ଼ିବାର ଦୁଃସ୍ବ ।

କପିକାଙ୍କ କୁଆରଭଜା

କଟକ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ଏକ ବୈଠକ କରାଇ କହିଲେ—“ଏବେ ସେକ୍ଟିଗସି ଉପାୟରେ ପରୀକ୍ଷା କପି ଉତ୍ପାଦକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଉତ୍ପାଦିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ।” ଏ କପିଟା ଗୋଟାଏ ରାଷ୍ଟ୍ର, ଗୋଟାଏ ଡେଭଲ୍ ମୁଣ୍ଡି ଧରିଲଣି । ପିଲାଗୁଡ଼ାକୁ ଖାଇଗଲା । ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଚୋରବଇ ଦେଲା ।”

ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଉପରେ ପଡ଼ି କହିଲେ—“ପିଲାମାନେ କଅଣ ସେ କଥା ବୁଝୁଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ତ ତାଙ୍କୁ ମା ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତୁଣୀ କହି ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି । ଥରେ ଗୋଟାଏ ପିଲାର ଇଫ୍ ଖାତାଟାଏ ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖିଲି । କୌତୁହଳର ସହ ତାର ପରୀକ୍ଷାକ୍ତ ଲେଉଟେଇ ଲେଉଟେଇ ଗୋଟାଏ ଅଜବ ବନ୍ଦନା ଦେଖିଲି । ସେଥିରେ ଲେଖା—

ଅପଠିତ ବିଦ୍ୟା ପୂରୁତ ଗାସେ
ଟିକ ଟିକ ଅକ୍ଷର ଗୋଭିତ ପସେ
ଗୁପ୍ତ ପକେଟେ ଲୁଚି ଥାଅ ସୁସ୍ଥେ
ଭଗବତ୍ତା ମା କପି ଦେବୀ ନମସ୍ତେ ॥

ସେମାନେ ତ କପିକୁ ଭଗବତ୍ତା ମା କପି ରୂପରେ ପୂଜିଲଣି, ଆମ ତାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର, ଡେଭଲ୍ କହିଲେ ଶୁଣୁଛୁ କିଏ ! ଓଲଟି ସେମାନେ ଆମକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର, ଡେଭଲ୍ କହିଲଣି ।”

“ସେମାନଙ୍କର ସେଇଟା ଭାବନା ସ୍ୱାଭାବିକ । ବାପା ଆଜି କଲେ ସେମାନେ ବାପାଙ୍କୁ ବି ମନେ ମନେ ଡେଭଲ୍ କହନ୍ତି, ଆମ କଥା ପଚାରୁଛୁ କିଏ ? ତଳକୁ ଖସିବା ଭାରି ସହଜ । ସହଜ ବାଟକୁ ସେମାନେ ଆଦରି ଯାଆନ୍ତି । ଯୁଁ ବୋଲି ସେମାନେ ତଳକୁ ଖସି ଖସି ନର୍କରେ ପଡ଼ିବା ଯାଏ ଆମେ କଅଣ ଦର୍ଶକ ହୋଇ ରହିବା ? ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧା ବାଟରେ ଅଟାଇବା ନାହିଁ ?”

“ହଁ, ଅଟକାଇବାକୁ ଯାଇ ଆମର ଆଖି ଫୁଟିବ, ମୁଣ୍ଡ ଫାଟିବ ହାତଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗିବ, ସେତେବେଳେ ଆମ ପିଠିରେ କିଏ ପଡ଼ିବ ? ଯାଆନ୍ତୁ, ସେ କୁଳାଙ୍ଗାରଗୁଡ଼ାକ ନର୍କକୁ ଯାଆନ୍ତୁ କି ତା’ ଠାରୁ ଆହୁରି ତଳକୁ ଯାଆନ୍ତୁ । ଯିଏ ଭଲ କଥା କହିଲେ ଶୁଣିବେ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବା ଦରକାର । ସେମାନେ ନର୍କକୁ ଯାଆନ୍ତୁ, ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଭୋଗନ୍ତୁ, ଠିକ ଶିଖନ୍ତୁ । ମନେ ମନେ ଭାବନ୍ତୁ—ଆମେ ଆମେ ଗୁରୁଜନଙ୍କ

କଥା ମାନିଲୁ ନାହିଁ, ମାନିଥିଲେ ଆଜି ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହେତୁ ନଥାନ୍ତୁ ।
ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସେମାନେ ବାଟକୁ ଆସିବ ।”

‘ସେତେବେଳକୁ ନେତରୁଡ଼ କହୁଣିକୁ ବୋହି ଯାଇଥିବ ।
ଫେରିବାକୁ ବି ବାଟ ନଥିବ ।”

ଆଉ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ କହିଲେ, “ଏପରି ଉତ୍ସୁକ
ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ଶେଷ ପାଇଯାଆନ୍ତୁ । କଲେଜ ଭାବ ଟିକିଏ ଉତ୍ସାହ
ହୋଇଯିବ । ସେଗୁଡ଼ାଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୟାମୟା ରଖିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।
ଧୂସ ବାଟ ଠାରୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ଯାଆନ୍ତୁ । ସେଗୁଡ଼ାକ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ
କଅଣ କଲେଜକୁ ଆସିଛନ୍ତି ? ଆସିଛନ୍ତି ବାପାର ଝୋଲବୁଡ଼ା ଧନକୁ
ବଜାରଗିରି କରି ଉଡ଼େଇବାକୁ, ଆସିଛନ୍ତି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେମିକ
ବନିବାକୁ, ଆସିଛନ୍ତି ଭିଡ଼ ଜମେଇ ଭଲ ଭଲ ପିଲାଙ୍କ ପଡ଼ାପଡ଼ିରେ
ଅସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ । କରନ୍ତୁ ସେମାନେ କେତେ କପି କରୁଛନ୍ତି
କରନ୍ତୁ, ଆଉ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମରେ ମରନ୍ତୁ ।”

“ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣମାନେ କଥାଟିକୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ବିଚାର
କରନ୍ତୁ । ଏମାନେ ଯେ କେବଳ ନିଜର ସ୍ଥିତି କରୁଛନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ,
ଏମାନେ ଅନ୍ୟର ସ୍ଥିତି କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଶର ସ୍ଥିତି କରୁଛନ୍ତି ।
କେତୋଟି ଭଲ ପିଲା ବର୍ଷସାରା ମନ ଦେଇ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଓ ପାଠ
ଆସୁଥିବା କଲେ । ଦଳେ କପିବାଜ୍ ପାଠ ନ ପଢ଼ି ବଜାରଗିରି
କଲେ ଆଉ ପରୀକ୍ଷାରେ କପି କରି ଭଲ ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ବେଶି ନମ୍ବର
ରଖିଲେ । ଏଥିରେ ଭଲ ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ହତୋତ୍ସାହ ହେଲେ । ପାଠ
ପଢ଼ିବା ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ବିତୃଷ୍ଣା ଆସିଗଲା । ସେମାନଙ୍କର ମନୋବଳ
ବି ଭାଙ୍ଗିଗଲା । କପିବାଜ୍ ମାନେ ବି ପରୀକ୍ଷାରେ ତଥାକଥିତ କୃତ୍ତିତ୍ବ
ଦେଖାଇଥିବାରୁ ରୁକର ବାକରରେ ଅଗ୍ରାଧିକାର ପାଇଲେ ।
ଏମାନଙ୍କ ହାତରେ କ୍ଷମତା ପଡ଼ିବା ଅର୍ଥ ମାଙ୍କଡ଼ ହାତରେ ଶାଳଗ୍ରାମ
ପଡ଼ିବା । ଏଇ ଅପଦାର୍ଥଗୁଡ଼ାକ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରି
ଦେଶକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଅବାରିତ ଭାବରେ ଏହି କପିବାଜ୍-
ମାନେ ମତି ରୁକର ବାକରରେ ପଶି କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବେ ତେବେ
ଦେଶଟା ରସାତଳକୁ ଯିବ । ଏଣୁ କଲେଜରେ କୌଣସି ଏ କପି-
ରକ୍ଷକଙ୍କୁ ଜବତ କରିବାକୁ ହେବ । ତା’ର କବଳରୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ
ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ହେବ ।”

“ହଁ ଆପଣ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି, ଆମେ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଯିବୁ, ହେଲେ ଆମ ମୁଣ୍ଡ ଜଗିବ କିଏ?”

“ସେ ବନ୍ଧୁପୁର ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନି । ଯାହା ହେବାର ହୋଇ ଯାଇଛି, ଏସବୁ ଉତ୍ସୁକତାକୁ ଦୂତ ହସ୍ତରେ ଦମନ କରିବାକୁ ସରକାର ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ । ଏସବୁ ଆଶଙ୍କା ଦେଖାଗଲେ ଆମେ ପୁଲିସ୍ କୁ ଖବର ଦେବା । ପୁଲିସ୍ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଚାହିଁପାରିବ, ଯାହାସ୍ୟ କରିବ । ଏଣୁ କପି ନିରାପେକ୍ଷ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହେବ । କେଉଁ ପିଲ୍ଲମାନେ ମାର୍କାମର କପିବାଜ୍ ତାହା ଭଲ ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ସଂଗ୍ରହ କରି ପସାଣାହଲ୍ରେ ସେହିମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିକ ଜଗୁଆଳ ନିୟୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ । ଦୋମହଲ୍ରେ ପସାଣା ହେଲେ ବେଳେ ତଳୁ ସେଠାକୁ ଯିବାର ସମସ୍ତ ବାଟ ରୁଦ୍ଧ ଦିଆଯିବ ।”

ଏଣେ କପି ନିରାପେକ୍ଷ ପାଇଁ ଟିକିନିଶି ଯୋଜନା ହେଉଥିଲାବେଳେ ତେଣେ କପିବାଜ୍ ମାନଙ୍କର ପୁରୁଷରୁତ୍ରେ କପି କରିବାର ଆନୁଷ୍ଠାନ ଚାଲିଲା । କପିବାଜ୍ ମାନଙ୍କର ଜଣେ ମହାନ ଚିନ୍ତା କଲେଜ ପିଆନ ଠାରୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର କପି ନିରାପେକ୍ଷ ଅଭିଯାନ ବନ୍ଧୁପୁର ସମୟ ସୂଚନା ପାଇ ଏକ ଜରୁରୀ ମନ୍ତ୍ରଣା ସଭା ଡାକିଲେ । କପିବାଜ୍ ମାନଙ୍କର ଏକ ରାତିଅଧିଆ ସଭା ବସିଲା । ପ୍ରଧାନ କପିବାଜ୍ ବକ୍ତୃତା ଆରମ୍ଭ କରି କହିଲେ — “ଦାୟିତ୍ବସ୍ଥାନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ଏସବୁ ଡାକବାର ମୁନାବିଲ୍ କରିବାକୁ ହେବ । କପି କରିବା ଆମର ଏକ ମୌଳିକ ଅଧିକାର । ଆମକୁ ସେ ମୌଳିକ ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବାକୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ କିଏ ? ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ହେଲେ ଆମର ବରୁଦ୍ଦ ଦଳ । ପଡ଼ାଇବା ହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ମୌଳିକ ଅଧିକାର । ଆମେତ ସେମାନଙ୍କ ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ମୁଣ୍ଡ କରିବାକୁ ଚାହୁଁନାହୁଁ । ପାଠପଢ଼େଇବା ବନ୍ଦ କରିବା ଲାଗି ଆମେ ଦିନେ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ କହିବୁ । ଆମେ ବରୁଦ୍ଦଦଳକୁ ସହ୍ୟ କରିବୁ । ଆମେ ହିଁ ହେଉଛୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପୂଜାର୍ଚ୍ଚ । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ଏକଛତ୍ରବାଦର ପୃଷ୍ଠପାତ୍ର । ଆମର ମୌଳିକ ଅଧିକାର କପିକୁ ସେମାନେ ଲେପ କରି ଦେବାକୁ ବସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରାସଙ୍ଗ । ଆଜି ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିପନ୍ନ । ଆମର ମୌଳିକ ଅଧିକାର ବିପନ୍ନ । ଆମେ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଲଗାଇ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରାସଙ୍ଗମାନଙ୍କର

ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି କରିବୁ । ଅତ୍ୟାଚାରୀ, ଏକଚକ୍ରବାତୀ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଧ୍ୟାପକ ଦଳ ଆମଠାରୁ ଏ ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ଛଡ଼ାଇ ନେବାକୁ ବସିଛନ୍ତି । ଆସ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ଏହାର ପ୍ରାଣମୁକ୍ତି ପ୍ରତିଶ୍ରୋଧ କରିବା । ସମସ୍ତେ ଏକ ସ୍ଵରରେ ସେଲ୍‌ଗାନ୍, ଦିଅ —

“ଆମର ଦାବି— କପି କରିବୁ ।”
 “ଆମର କପି କରିବା— ମୌଳିକ ଅଧିକାର ।”
 “କପି ଦେଖା— ଜନ୍ମଦାଦା ।”
 “ଅଧ୍ୟକ୍ଷ-ଅଧ୍ୟାପକ- ଧୂସ ହୁଅନ୍ତୁ ।”

ପ୍ରଧାନ କମିଟିର ପୁଣି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସତର୍କ କରାଇ କହିଲେ ଯେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ପୁଲିସ୍ ସାହାଯ୍ୟ ନେବେ । ଏଣୁ ପରୀକ୍ଷାଦଳକୁ ଗଲବେଳେ କପି ନେବାକୁ ହେବନାହିଁ । ହଲ୍‌ରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପସ ପାଇବା ମାତ୍ରେ ତାର ନକଲ କରି ୩୫ ଜଣ ଦୋମହଲ ଉପରୁ ଢଳିକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବେ । ହଷ୍ଟେଲ ପିଲ୍‌ସ ରୁଟିଆଡ଼େ ଛକ ରହିଥିବେ । ତାକୁ ଗୋଟାଇ ନେଇ ତୁରନ୍ତ କପି ତିଆରି କରି ତାଙ୍କର ଗୋପନୀୟ ପତ୍ରରେ ଉପରକୁ ପଠାଇଦେବେ । କପି କରୁଥିବାବେଳେ ଛେରୁଆ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ କୁର ଭୂଷାର ଧମକ ଦେଇ ଓ ଟାଣୁଆ ତାଗଡ଼ା ଅଧ୍ୟାପକ ମାନଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ଧରି ଓ ପାଦଧୂଳି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

କୁରୁ-ପାଣ୍ଡବ ଯୁଦ୍ଧର ଶିଖାଧୁନି ପରି, ଯେଉଁଠି ପ୍ରଥମ ଦକ୍ଷା ବାଜିଲା । ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଦୋତାଲ ପାହାଚର ଦ୍ଵାରଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ପୋଲିସ୍ ଫଉଜର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ । ପୁଲିସ୍ ଅଫିସରମାନେ ଅଣ୍ଟା ପକେଟ୍ ଦରନ୍ତି ଗୁଡ଼ିଦେଲେ । ଜଣେ ଅଧେ ଲେଖା କପି ବାଜି ଅଣ୍ଟାରେ କିଛି କିଛି ଗୁଞ୍ଜିଥିଲେ । ପୁଲିସ୍‌ବାଲ୍‌ସ ସେଗୁଡ଼ିକ ଛଡ଼େଇ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ । ପାଠୁଆ ଭଲ ପିଲ୍‌ସ ଆନନ୍ଦରେ ସ୍ଵପ୍ନିର ନିଶ୍ଵାସ ପକାଇ ଶୁଣିଲେ—ଭଗବାନ୍ ଏତେ ଦିନେ ଆମର ଡାକ ଶୁଣିଲେ ।

ହଲ୍‌ରେ ଖାତା ଓ ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ବଣ୍ଟା ସରିବା ପରେ ତଳରୁ ଉପରକୁ ଯାଇଥିବା ବାଟଗୁଡ଼ିକ ରୁଦ୍ଧ ଦିଆଗଲା । ଖୋଦ୍ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ତଳେ

ହଲର ଚାରିପାଖରେ ଘେର ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ସେ ଆଗଭଙ୍ଗି, ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଭଙ୍ଗାଭଙ୍ଗି ହୋଇଥିବା କାଗଜ ଠକ୍ କରି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଉପରକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ଖାଲି ଝରକାଟା । ତଳୁ କାଗଜଟି ଗୋଟାଇ ଖୋଲି ଦେଖିଲେ, ପଶୁ ପକ୍ଷର ଗୋଟିଏ ନକଲ । ମନେ ମନେ ହସିଲେ—ଆହା ! ପିଲାଟି କେଡ଼େ ଭରତରରେ ଓ କେତେ ଆଶାରେ ନକଲଟି ପଢ଼େଇ ଥିଲା ।

ଅଧ ଘଣ୍ଟାଏ ଯାଇଛି କି ନାହିଁ, ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ପାଇଁ ଚଳୁ ଜଳଖିଆ, ଚା, ପାନର ସ୍ୱାଦ ଛୁଟି, ପୋଲିଷ୍ ଅଫିସରରୁପୀ ଡାମ୍ ପାଖରେ ଅଟକିଲା । ମାତ୍ର ଅଧ ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଶ୍ରେକ ! ସନ୍ଦେହ ନ ହେବା ଲୋକର ସନ୍ଦେହ ହେବ । ସେମାନେ ପରଟାର ପରସ୍ତ ଭିତରୁ କପି ଦେଖି ଉଦ୍ଧାର କରି ପରଟାକୁ ଉପରକୁ ପଠାଇଦେଲେ । ସେହିପରି ସିଙ୍ଗଡା ଭିତରୁ, ସେଉଁ ଗାଣିଆ ଭିତରୁ, ପାନ ଭିତରୁ କପି ଦେଖି ମୁକ୍ତ କରି ବିଶୋଧିତ ଜଳଖିଆ, ପାନସବୁ ଯଥା ସ୍ଥାନକୁ ପଠେଇ ଦିଆଗଲା ।

ପରୀକ୍ଷା ହଲରେ କପିବାଳମାନଙ୍କର ସାମୟିକ ବହୁମୁଖ ରୋଗ ଗ୍ରାସ କରିବା ବିଷୟରେ ଜଗୁଆଳମାନେ ଆଗରୁ ସତର୍କ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ପରସ୍ତାଗାରକୁ ବିଶୋଧିତ ରଖିବାକୁ ବନ୍ଧପରିକର ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

ଜଣେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ଅତ୍ୟଧିକ ସମୟ ମୁହଁତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ଜଣେ ଜଗୁଆଳ ପରସ୍ତାଗାରର ଦ୍ୱାରଦେଶକୁ ଜୋରା ଖଟ୍ ଖଟ୍ କରି ଆଗଇଗଲେ । ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଜଣକ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବାହାରି ଆସୁ ଆସୁ କହିଲା “କଥା ଆମକୁ ନିଶ୍ଚଳରେ ଟିକିଏ ମୁହଁବାକୁ ଦେବେନି ? ମୁହଁ ଖାନାରେ ଆମେ କ’ଣ କରି ପକାଉଛୁ ?

ଜଗୁଆଳ ଜଣକ ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସି କହିଲେ “ନା ନା—ତୁମପରି ଶ୍ରମମାନଙ୍କୁ ଆମେ କେବେହେଲେ ସନ୍ଦେହ କରିବୁ ନାହିଁ ।—ବରଂ କାଲେ ପରସ୍ତା ପରେ ପାଣି ଦରକାର କରିବ ତାହା ବୁଝିବାକୁ ମୁଁ ଆସିଥିଲି ।”

ପିଲାଟି ହୋଧ ଓ ବିରକ୍ତରେ ଆଉଟୁ ପାଉଟୁ ହୋଇ ଚାଲିଗଲା । ତାର ଯିବାପରେ, ଜଗୁଆଳଜଣକ ପରସ୍ତାଗାର ତନଖି କରିବାକୁ

ଗଲେ । କେଉଁଠି କିଛି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଝରକା ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ସୂତା ଝୁଲୁଛି । ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହେଲା । ସେ ସତାଟାକୁ ଟାଣିବାରୁ ତାହା ଲମ୍ବି ଅସିଲା । କଞ୍ଚୁରୁ ପାଣି ଦଉଡ଼ି ଟାଣି ଆଣିଲେ ଶେଷ ମୁଣ୍ଡରେ ଯେପରି ତାଳ ବା ବାଲୁଟି ଆମ୍ବପ୍ରକାଶ କରେ, ସୂତାଟିକୁ ସେହିପରି ଟାଣି ଆଣିବାରୁ ତାର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡରେ କପି ଦେଶ ବନ୍ଦାହୋଇ ଆମ୍ବ-ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଜଗୁଆଳ ଜଣକ ମନେ ମନେ କପିପ୍ରେରଣପଦ୍ଧାର ଭୂପୃଷ୍ଠୀ ପ୍ରଶଂସା କରି କହିଲେ, “ତଳେ ବାଟ ରୁଦ୍ଧ ଦେଇଥିବା ଜଗୁଆଳ-ମାନଙ୍କ ଅଖିରେ ଧୂଳିଦେଇ କପି ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ପଠେଇବାର କି ଅଭିନବ ପଦ୍ଧା ! ସଂଗ୍ରାହକ ଏହିପରି ଅଭିନବ ବୁଦ୍ଧି ପାଠପଢ଼ାରେ ଖଟେଇଥିଲେ କେତେ ଉନ୍ନତ କରି ନଥାନ୍ତେ ! ସୂତା ସହ କପିଟି ନେଇ ସେ ହଲକୁ ଗଲେ ଓ ତାହା ଦେଖାଇ କହିଲେ—“ଯେଉଁ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏହି ମୂତା ମାଧ୍ୟମରେ କପି ଅଢେଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ, ତାଙ୍କର ସେଥିପାଇଁ ଆଉ ପରଶ୍ରମ କରିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ମୁଁ ତାହା ସଂଗ୍ରହ କରିସାରିଲି । ପାଠୁଆ ପିଲାଙ୍କ ଭିତରେ ହସର ମୃଦୁ ଗୁଞ୍ଜନ ଖେଳିଗଲା ।

କପିବାକ୍ ମାନେ ଏପରି ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲେ । ରକ୍ତରୁଞ୍ଜଳ ରୈବେକ ସେମାନେ ପରୀକ୍ଷା ହଲ୍ରେ ବିଦ୍ରାଟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଉଦ୍ୟମ କଲେ । ପ୍ରଧାନ କପିବାକ୍ ହଠାତ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଚିଲେଇ ଉଠିଲେ—“ଏ ହଲ୍ରେ ଆମେ ଆଉ ସମ୍ମାନର ସହିତ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ । ଆମ ସହିତ ରୈବେ ଶେପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ପୁଲିସ୍ ଆସି ଏ ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନରେ ପଇଁତର ମାରୁଛନ୍ତି । ଆମର ଜଳଖିଆକୁ ଅଇଁଠା କରି ପଠାଉଛନ୍ତି । ଗୁରୁମାନେ ଉଠିପଡ଼ି । ଆମେ ଏହାର ଖସି ପ୍ରତିରୋଧ କରିବୁ ।”

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କପିବାକ୍ ମାନେ ଉଠିପଡ଼ି ଶାନ୍ତାପଥ ଚିରି ଫୋପାଡ଼ିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପାଠୁଆ ପିଲାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଧମକ ଚମକ ଦେଇ ମାଡ଼ିଆସିଲେ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିରାପତ୍ତ ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ।

ହୁଇସିଲ୍ ବାଜି ଉଠିଲା । ପୁଲିସ୍ ଫଉଜ ହଲ୍ ଭିତରକୁ ଶେଢ଼ିଯାଇ କପିବାକ୍ ମାନଙ୍କୁ ଛେଳି ଘୋଷାଡ଼ିଲା ପରି ଘଡ଼ଘାଡ଼ିଆ କରି ଘୋଷାଡ଼ି ପଦାକୁ ନେଇଗଲେ । ଅଧିକା ପୁଲିସ୍ ଫଉଜ ଓ ଉଧାନ,

କପିବାଜଙ୍କ ଜୁଆର ଭଜା ।

୧୨୩

ଆସିଗଲା । ଟୁକ୍ରେ ବସା ଲଦିଲ ପରି କପିବାଜମାନଙ୍କୁ ଭ୍ୟାନରେ ଲଦି ପୁଲିସ୍‌ବାଲିଏ ଚାଲିଗଲ । ପରାସା ସୁରୁଖୁରୁରେ ଚାଲିଲା ।

ହାଜତ ଭିତରେ ପ୍ରଧାନ କପିବାଜ ଓକସିମ ଶ୍ରୀରେ ପଣି ବକ୍ତୃତା ଆରମ୍ଭ କଲେ—“ଭାଇମାନେ ଏ ପୁଲିସ୍ ହାଜତ ଆମକୁ ଡକେ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆମର ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଫାସିଶ୍ଟଙ୍କୁ ବି ଡରାବୁ ନାହିଁ । ଏ ସାମାନ୍ୟ ହାଜତ ଆମକୁ କଅଣ ଡରାଇବ । ଆମେ ଯେ ଆଜି ପରାସା ଦେଇଛୁ ତା'ପାଇଁ କିଏ ଦାୟୀ ?—”

ସମବେତ କଣ୍ଠରେ ଧୁନ ଉଠିଲା “ଏଇ ପୁଲିସ୍ ।”

କିଛି ସମୟ ପରେ ଖୋଦ୍ ଏସ୍ ପି. ଆସି ପହଞ୍ଚିଲ । ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟରଙ୍କୁ କହିଲେ “ଏଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ କାହିଁକି ଆଣିଲ ? ସହର ବାହାରେ ନେଇ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲ ଭଲ ହୋଇ-ଆସିଲା । ଏମାନଙ୍କ ପିଚ୍ଛରେ ଆମକୁ ବହୁତ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।” ଏହା କହି ଛୁସମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲେ—ଆପଣମାନେ ଭଦ୍ରଦରର ସନ୍ତାନ । ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଉଛି । ଆପଣମାନେ ଯାଆନ୍ତୁ, ସୁ-ନାଗରିକ ହୋଇ ପାଠପଢ଼ାରେ ମନ ଦିଅନ୍ତୁ । ଗୋଟିଏ କଲେଜରେ ଏପରି ବିଶୁଦ୍ଧ ଆଚରଣ ଦେଖାଇବା ଅତି ଶରାପ କଥା । ଆପଣମାନେ ଆତ୍ମସମୀକ୍ଷା କଲେ ନିଶ୍ଚୟ ନିଜର ଦୋଷ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜାଣିପାରିବେ ଓ ସଂଶୋଧନ ମଧ୍ୟ କରିପାରିବେ । ଏଥରକି ଆପଣମାନେ ଚାଲିଯାଆନ୍ତୁ ।”

ପ୍ରଧାନ କପିବାଜ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ—“ନା, ଆମେ ଏଠାରୁ ଯିବୁନାହିଁ । ଆମର ଦାବି ସାବ୍ୟସ୍ତ ନ ହେବାଯାଏ ଆମେ ଏଠାରେ ଜଳ ସୁଜା ପୁଣି କରିବୁ ନାହିଁ ।”

ଏସ୍. ପି. ଅନ୍ୟ ଏକ କୋଠରୀକୁ ଯାଇ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ସଙ୍ଗେ କିଛି ସମୟ ଗୁପ୍ତ ମନ୍ତ୍ରଣା କରି ଚାଲିଗଲ ।

ଦକ୍ଷିଣ ପରେ ଆଉ ଜଣେ ଭାରି ତେଜା ଛୁସ ଧରାହାଇ ପବ୍ ଛୁସମାନଙ୍କ ଭିତରକୁ ଯେଲି ଦିଆଗଲା । ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ବାଡ଼େଇ ସେ ହାଜତ ବରଣ କରିଛୁ ବୋଲି କହିଲା । ଏସ୍. ପି. କପର ସେମାନଙ୍କୁ ଚାଲିଯିବାକୁ କହୁଥିଲେ ତାହା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ସେ କହିଉଠିଲା—“ଏସ୍. ପି. ର ତାହା ଏକ ଧସ୍‌ପାବାଜ । ଆଜି ରାତିରେ ଆମ ଉପରେ ଯେଉଁ ଅକଥମାୟ ଅତ୍ୟାଚାର ହେବ, ତାକୁ ଘୋଡ଼େଇବଦଳକୁ ତାହା ଏକ ଧୁଆଁ ବାଣ ମାରି । ଅଧରାତି ପରେ ଏ ଅତ୍ୟାଚାର ଆରମ୍ଭ ହେବ । ଲୋକେ କେହି ଜଣି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଅତି ଗୋପନୀୟ ସୁସର ମୁଁ ଏହା ଜାଣି ପାରୁଛି । ଆମକୁ ସତର୍କ ରହିବାକୁ ହେବ ।

ସମସ୍ତଙ୍କର ମୁହଁ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରଧାନ କର୍ମିଚାଳକର ବକ୍ତୃତା କଣ ଆଉ ପଢ଼ିଲା ନାହିଁ । ପଛ ଆସୁଥିବା ଗୁସ୍ତୀ କହିଲା—
“କହି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ମୁଁ ତାର ଉପାୟ କରିବି । କେହି ଘବରାଅ ନାହିଁ ।”

ଗତି ଦଶଟା ହେଲା । ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଦ୍ଵାଡ଼ି କେଉଁଆଡ଼ି ଜବାବ ହୋଇଆସିଲା । ସେଇଟାକୁ ଚାଖିବାକୁ କେଉଁଠି ଥାନ ନ ମିଳିଲାରୁ ଗୋଟାଏ ସିପାହୀ ସେଇ ଘରର ଗୋଟିଏ କଣିରେ ଥୋଇ ଦେଇଗଲା । ଅଧିକାଂଶ ଗୁସ୍ତ ଘୋର ଓପାସରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ହାଲିଆ ହୋଇ-ଥିଲେ । କେତେ ଜଣ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ଗତି ବାରଟାବେଳେ ପଛରେ ଆସିଥିବା ଗୁସ୍ତୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଠେଇ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ କହିଲା—“ଦେଖ ମୁଁ, ଜଳଖିଆ ଭିତରେ ନିଦ ଓଷଦ ଦେଇ ସିପାହୀକୁ ଶୁଆଇ ପକେଇଛି । ସେ କବାଟର ତାଲା ପକେଇବାକୁ ବି ଭୁଲି ଯାଇଛି । ହେଉଛି ସେ ଦ୍ଵାଡ଼ିରେ କେଉଁଠି ପଟିମାର ଦ୍ଵାଡ଼ିଏ ସିଙ୍ଗଡ଼ା ଆଉ ଚାପଗୋଲା ଆଣି ରଖିଛନ୍ତି । ମୁଁ ‘କ’ ଚାରିଟା ସେଥିରୁ ପକେଇ ଯାଇଲି । ତାକୁ ସାମ୍ନାରେ ଦେଇ ଚାଲି ଏତିକିବେଳେ ପଳେଇବା । ଶିଳେ ପଛରେ ଉଠି ହାଲୁ ହାଲୁ ହେଉଥିବି ।”

କଥା ନସରୁଣୁ ସମସ୍ତେ ଦ୍ଵାଡ଼ି ପାଖରେ ଘେରିଗଲେ । ଘୋରରେ ପେଟ ଜଳୁଛି । ଟପାଟପ୍ ଗପାଗପ୍ ପକେଇଗଲେ । ଦ୍ଵାଡ଼ିରେ ଶିର ଟୋପେ ବି ଚାହିଁଲା ନାହିଁ । ତାମରେ ପଛ ଗୁସ୍ତୀ କବାଟଟି ଆଗସ୍ତ ମେଲାଇଦେଲା ଓ ଜଣେ ଜଣେ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖସେଇ ଦେଲା । ସମସ୍ତେ ସିପାହୀଟିକୁ ନିଦରେ ଦୁର୍ଜାତ ମାରୁଥିବାର ଦେଖି ଜାଣିଗଲେ ଯେ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ନିଦ ଔଷଧରେ ଆହାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି । ଅକଥମୟ ଅତ୍ୟାଚାରର ଆଶଙ୍କାରେ ସେମାନେ ଏତେ ଉତ୍ସାହେ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ଗୁମିଆରେ ପଳାଇ ଗଲାବେଳେ ଉଦ୍ଧାରକର୍ତ୍ତାଙ୍କ କଥା ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲିଗଲେ । ସମସ୍ତେ ଚାଲିଯିବା ପରେ ସିପାହୀର ନିଦ ଔଷଧ ଆଉ କାମ କଲାନାହିଁ । ସେ ହସି ହସି ଉଠି ପରୁରଲା, କଥା ଦ୍ଵାଡ଼ି ପୋଛୁପୋଛୁତ ।”

ପଛରେ ଆସିଥିବା ଗୁସ୍ତୀ କହିଲା—“ଶିର ବି ଟୋପେ ନାହିଁ । ସେଇ ଅଇଣ୍ଡା ହାତରେ ଏକମୁହଁ ହୋଇଛନ୍ତି ।”

“ଆଉ ଆପଣ ଏତେବେଳେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯିବେ ? ଯାଆନ୍ତୁ ଅପ୍ପ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଫ୍ୟାନ୍‌ଲେ ଶୋଇପଡ଼ିବେ । ସକାଳେ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ଦାବୁଙ୍କଠାରୁ ବକ୍ସିସ୍ ନେଇ ଚାଲିଯିବେ !